5388 f. 2

II

Bibl. Jag.

5388 t. 2

1.

Notatki do historii
obecnej Jugosławii
i Albanii

Kart 65

Przez polityczne zdarzenia i rozszerzenie po-
tudniowych Słowian powstały oddzielne
literatury: zaczęły się tworzyć oddzielne
gałęzie. Stawianie illyryzmu w Styrii i
Karyntyi zostali pod panowaniem niemieckim
oddzieleni zaczęli tworzyć osobną gałąź –
Kroacji pod wpływem i mocą Węgrów – Dalmacji
pod panowaniem włoskim przyjęli kulturę włoską
zamiłowania do poezji stąd tyle poetów – Serbi
Bośniacy: Bułgary pod wpływem: ich z tym jarzmem
tureckim najpóźniej się ocknęli – Dopiero dziś
dokładają usęni pracy choć moralnie te narody
zlać w jedno ciało jeżeli: co niemożna politycznie
jest to dążenie do Illiryzmu —

Ljudevit Gaj starania Madjiarów wytępienia
żywiołu Słowiańskiego dla widoków politycznych
obudziły w nim gorące zamiłowanie do krajo-
wej mowy, stawia opozycyję Madjiarom, zakła-
da drukarnię pismo czasowe, przyjmuje osto-
grafię, stara się zespolić literaturę w związek
illiryjski (ma tylko w Serbach wschodn. wyznania opo-
zycyję)

rozpoczęcie XVI wieku.

Windo-słoweńska literatura
Kroacka
Dalmacka
serbska

1-640 Zustand von Serbien und Bosnien
Kenntniße der röm. u. griech. Schrift-
stellern von den Bewohnern jener
Gegenden (vide Schafarik)
Zachlumien, Serbien, Narenta, Dioclea
Zagorien

640 Einführung des Christenthums durch
Priester aus Rom durch den Kaiser
Heraklius – zuerst in Dalmatien
Loßreißung Serbiens von dem ~~[illegible]~~
byzantinischen Reiche
Verwaltung durch Zupane: Wlaslimir,
Muntimir, Pribeslaw

911 Paul Brankowić Ober-Zupan

1016 – 1080 Kriege der Oberzupane gegen
die Bulgaren, Griechen, welche ihre Un-
abhängigkeit bedrohen
Ein Theil Serviens und Bosniens ist noch
immer unter griechischer Botmäßigkeit

1050 Stefan Boislawić fürst von Serbien
(rex Sclavorum) u. Bosnien. czyli Cedomil (Zupan)

1130 Beli Urosz Stammvatter der Neema-
nitjen fürst von Serbien

1153 Bosnien eigenes Herzogthum, trennt
sich von Serbien – Boris erster Herzog von
Bosnien von den Ungarn

638 Sławianie zajmują Dalmacyją
Kroacyja na 11 żup była podzielona

818 Borna (Porga, Porinus, Branimir może Borys)
dux Dalmatiae et Krotiae

838 Tirpimir ~~rex~~ dux Croatiae

920 Mucimir rex Croat

1015 Krzesimir (Piotr) rex Croat

1018 Wenecyjanie podbijają część Dalmacyj

Stefanus rex Croatiae

1065 Kresimir król Kroacyj hołdownik Greków
wpada do ~~[illegible]~~ Karyntyj.

1076 Zwonimir (Dymitr) wybija Kroacyją z
pod panowania Greków i zajmuje Dalmacyją staje
się Królem wprzódy był hołdownikiem Greków
żona jego Lepa siostra Gejzy Króla węgierskiego
Croatiae et Dalmatiae rex – ostatni Król.
Węgry zabierają Kroacyją

1103 Królowie węgierscy noszą tytuł rex Croatiae
Ramae (t.j. Hercogowina dzisiejsza)

1153 Boris pierwszy xiąże Bosnij

1169 Nemanja zajął Serbię zabiera Bośnię

1186 Stefan Nemanja pisze się jeszcze w pergaminie Wielki Żupan Serbii (Żupan tyle znaczyło co dux czyli książę) robi traktat pokoju z Raguzanami – brat jego 1190 Knez Mirosław

1186 Asen car bułgarski i grecki

† Sawa dostaje od cara Alexego Komnena patriarchat zostaje 1221 arcybiskupem serbskim

1198 Bośnia pod panowaniem Węgierskiem Bani zwani często Książętami

r. 1189 Kulin ban bośniacki po nim 1240 Mathaeus Ninoslaw wielki ban bośniacki

Mówi Simeon (Stefan Nemanja) obwieścił za chrzcinowy prezent synowi Stefan Nemanić (Stwierdzenie dok. chrzc. Aleksius) wolno się zowie Wielki Żupan Serbii, sebastokrator

Stefan Nemanić chwali się: pierwowenczany wielki król ziemie serbskie i primorskie (Dioklea, Dalmatia, Trawunija, Cholmia)

1234 w dokumencie w Serbien: Stefan (Radoslaw) und Stephan (Vladislao) Vojun Stefan I Nemanić

Latopis Chilendarski

Carostawnik

1262 Dalystaw ban Machowy (Bośnię) + 1262 dzielą swe państwo między synów: Michał dostaje Machow a Bela Bośnię + 1272 (potem Bani Bośnii) hołdowniczy Węgier wtrzyma

1272 Stefan Kotroman niemiec ban Bośnii (od Węgier) Uzory i Soli gospodyn Cholmu i kraj ziemli

(Stefan)

1143 Nemanja (książę von Serbien – nazwisko)

1) wnitrant in Bruszyn von Serbien – gibt Serbien den Zuzzen und legt sich den Titel des Despoten bei – brata jego Stracimir i Mirosław.

1195 Nemanja zrzuca z tronu serbskiego brata, i nawraca się do Chrześcijaństwa nosi Imię Dziewiętnastego Stefan (w. 1186 w. 1189)

1195 Sawa (Syn Nemanji) (Mnich zu Athos w Klasztorze Karyis (Orehowica) ok. 1208 Igumenem w Studenicy) legendę von ihm – wird Hilfe + 1236 Chilander, war in Jerusalem, Syrai

1198 Nemanja wird Kloster bei Alexander gründet Chilandar auf dem Berge Athos (Stefan Simeon) Chilandar wird um 1200 d. 13 Febr. Mönch zu Studenica + 1197. (Serbska data) verschiedene

1203 Fluss in Bosnien – ohne jemanden zu erwähnen hat den Dreimutlichen Titel

1209 Sein Bruder Sawa (Nemanjas Sohn) bringt den Dreimutlich nach Serbien verwandelt die Herrschaft – stiftet serbische Klöster – (Legende von ihm) + in Ternowa während seiner Reise 1236 bis Kloster

1222 Stefan Nemanić wird zum König von Rodigo

2) Serbien König J. Sawa gekrönt + 1224 als Mönch

1224 Stefan Nemanić IV Chrapawii (drugi) (brat Urosza)

3) König Serbii (zwał się wprzód Radosław) – wird Mönch zu Studenici 1230.

1230 Władysław Nemanić brat tamtego – dawniej Stefan

4) trzeci Król Serbii nie żyje 1243 i wdowa po nim Królica władała Sławą żyjąc w Raguzie 1243 córka jego za Kniaziem Zeticzem

1237 Stefan Uroš I dawniej Dragosław zwany

5) wielki król – Uroš znany (wyklęty) w końca mnichem zwanym Symeonem

Uroš wielki leg. Syn Nemanji Stefana I Nemanica (wnuk wielkiego Symeona Nemanji)

Uroš wielki leg. (rozstaje się w końca mnichem zwanym Symeonem)

(Dragutyna) Swego 1222 (Helena) córka cesarza Andronika

1269 chciał żonę Beatrice młodszego Mutina ożenić z Anną córką cesarza Michała, Paleologa – lecz dumny Grek wzgardził tym małżeństwem

1272 Stefan Dragulin starszy syn Urosza Króla

6) ojca z tronu, piąty król odstępuje tron bratu

† 1316 d. 12 marca jako mnich Teoktyst zasł. 1281 Elżbieta córka Stefana IV Króla węgier.

buduje wiele klasztorów

1272 Stefan Milutin Uroš II (zwany Heleny i wnuk Stefana Nemanica
banoski kral syn (Uroša I — Zofii
7) Król Serbii — r. 1286 ożeniony z Katarzyną córką węgierskiego króla Stefana V
dostaje Bośnię w posagu — walczy przeciw najazdom tureckim 1314 + 1321 (d. 29 Październik) był wielkim dobrodziejem Chilendarskiego klasztoru
(1321 żona jego 2a Simonida córka cara Andronika Paleologa ∞ 1303)

1321 Stefan Uroš III Deczanski (od klasztoru Dečany fundacji r. 1330) syn Uroša II
8) wrodzony król Serbii — 1330 prowadzi wojnę z Bułgarami — d. 3 novembr. zabity od syna swego Stefana Dušana
1336 Stefan Dušan Silny (z rodu Nemaniczów)
9) pierwszy car (Cesarz) Serbii, zaprowadził ministrów i urzędy i godności nadworne na sposób grecki, podzielił Serbskie carstwo na prowincyje z osobnemi wojewodami, bije pieniądze
Wenecyjanie wciągnęli go pomiędzy szlachtę swą pomaga Grekom przeciw Turkom — nadaje r. 1349 d. 21 maja. prawa Serbii — do nich dodatek 1354 + 1356 d. 20 grudnia dami sławni byli: Bogdan, Wuka szyn, Lazar Grebelanowicz (żona jego Milica) — Królowie Serbscy mieli stolicę w Prizren
r. 1352 Jan Kantakuzen w Serres — 1355

1356 Uroš V (Stefana Dušana jego) drugi: Stefan
10) ostatni car Serbski (grecki) zabity od wojewody swego + 1367 d. 3 grudn. go (Krala) Wukaszyna bujdyganem 1363 na Kosowem polu; — Bułgarowie odrzywają Serwegowinę od Serbij — Ostatni z Nemaniców rodu

1368 Wukaszyn z rodu Marnawiców wojewoda Kral serbski zajmuje tron serbski, walczy przeciw Turkom i ginie 1371 podczas wyprawy na Turki od swego sługi. Turcy zabierają Serbiję — z pomiędzy synów Wukaszyna był najsławniejszy Marko Kralewicz hołdownik Turecki
(Stefan Świ: tu) 1371 Lazar Grebelanowicz wojewoda i książe + 1395 w bitwie tureckiej przeciw Wołoszkiemu zięciu Mirza pod Rowiną
górnej Serbii rodem z Prilepu był za Stefana Dušana Silnego wojewoda, żona jego Milica (wydał córkę swą Wukosława za jenerała swego Miłosza Kobilicza — stolica Lazara w Prizren wpierw w Pranicewo

Uroš II dostaje Bośnia przez ożenienia z Węgierską książniczką 3.
pan Serbii i Bośni król
ponim Bani 1322 Mladin ban Bośni z Stefan Kotromanowic — hołdownicy węgierscy 1322

Daniel wpierw biskup w Cholm nagórze Athos; r. 1326 serbski arcybiskup — pisze kronikę Serbij — + 1340 kronika ta zowie się Rodoslaw

klasztor Dečany murowie 1335 Vitus franciszkan architekt z Kataro

Grzegorz igumen deczańskí pisał kronikę 1340

1293–1302 za Uroša II biskupstwa w Serbii 1. Zeta 2 Raszka. 3 Zwečan. 4. Chwosten 5. Cholm. 6. Prizren. 7. Toplica 8. Hvidimil. 9. Limljani. 10. Skopa. 11. Dobroża 12. Morawa

R. 1352 car Dušan zebrał duchowieństwo serbskie i bułgarskie na synodzie w Serres, odewrał się od patriarchy carogrodzkiego i utworzył Kościół grecki z swoich państw za co 20 pa: Zakon i Ustaw cara Serbskiego Stefana Dušana 1349
triarcha carogr. Kalist tak wyklął; dopiero za Księcia Lazara pod patriarchą Filoteuszem połączono kościół serbski z greckim znowu

1369 Joan Uglesza despot 1362
1378 Joan Dragasz despot

1357 Dabiżiwa a ponim Szczepan Twartko banowie Bośni i Rasci

1370: Wolkaszyn król serbski z żoną Helenią i synami Markiem i Andrzejem potwierdza przywileje Ragużanom.

1385 Balsza duka drazki (Dyrrachium)

Marko Kralewicz

1380 pisze się Knez Lazar samodzierżec wsiej serbskiej ziemle, 1381 fundacje klasztor Ravanica

Eufrozyna (wdowa Eugenia) 1405 w klasztorze
umarła jako zakonnica Jubostinija brat jej Wuk

Królowie Bośnij

1376 Szczepan Twartko z bana Bośnij Koronuje się na króla Bośnij samodzielnego przenosi stolicę z Trawnika do Sutieszka pisze się Rex Bosniae (Król Serbiji i Bośnije)

I Zygmuntu? et Rascine (Rastzne) - 1385 zabiera Węgrom Księstwo Chołmskie (pod Zagrzegórą) oraz banat Mackowski - r. 1388 hołduje Węgrom zrzuszony - broni się Turkom - r. 1389 bierze Węgrom Clissa, Ostrowizza, Split, Sibenik, Trau, Kotor (Cattaro) + 1391 był Katolik, bezdzietny

Stefan
1392 (Dabisza (Dobiesz) Król Bośnij obrany był dalekim krewnym Twartka + 1396 żona Helena

II Stefan Twartko II Twartkowic
1396 (Twartko syn naturalny Stefana Twartka Króla) Ostoja Krolewicz, Herwoja Horwatić Klucz jego o bankstwo Bośnij i podaja się jeden król węgierski drugi neapolitański. R. 1403 Twartko utrzymuje się na Królestwie bośnij - Węgry chcą odzyskać Bośnij 1408 - Herwoja zostaje

III Bitwa na Kosowem polu, podania piesni, historycy - ważny punkt historyczny zupełnego podbicia Serbij 1398 Stefan Ostoja Król. Bośnij i syn Wuk = Wolk - Wolczanu

1410 Stefan Ostoić król Bośnij xięciem Splitu -

1386 Giorg samoderzewin gospodin Zetzkoji i Zemorzkoj, zemli syn Stracimira (z rodu Nemanicow) 1389

1415 Turcy zajmują Bośnię w której na północy panuje Stefan Twartkowic (II) na południu Ostoja) Stefan Twartkowic, Węgrzy wypędzają Turków - Gdy Ostoja + 1435; wypędził jego syna Radywoja hołdownika tureckiego Król Twartko z Bośnij - Twartko 1440 płaci haracz Turkom i + 1443 był katolik

1443 Stefan Tomasz Kristić (Tomaszowic) (wyjął się Stefan Tomasz Ostoić) syn drugi z nieprawego łoża Ostoi) obrany na Króla Bośnii płaci haracz Turkom katolik (za niego powstaje Księstwo oddzielne Chlumskie S. Saby pod Zagrzegórą w którym 1440 panuje Stefan Kosaricz) od syna swego (i nieprawego łoża 1459 zwanego Stefan Tomasz Kristić zamordowany

J Kanderbeg) Tomaszewic) za niego zaustę dygnitarzy których Mamy chemikami zwano przysięgać na krzyż na pieczęci

1459 Stefan Tomaszewic (syn z nieprawego łoża Stefana Tomasza Kristica) Król Bośnij

Upadek Carogrodu wpływ na Tomasza Kristica prowadzi 1463 z Turkami wojnę wzięty w niewolę pod zamkiem Klucz i ścięty na rozkaz Sułtana, Bośnija zostaje prowincją 1463

1469 Węgry zdobywają na Turkach część Bośnij, i mianują Królem Mikołaja de Ujlak Bośnij tytularnym - r. 1479 nabywają część Hercegowiny (ducatus S. Sabae)

wpływ rządu Tureckiego Mikołaj de Ujlak + 1490; jednak Węgry całej Bośnij odzyskać nie mogli

która po bitwie pod Mohacem przepada całkiem Turkom 1528

córka jego Helena za Sandalem wojewodą bośnijskim

R. 1376 Lazarz koronowany na cesarza Serbij ley przybrał tytuł: Xiaz Serbij - Jego jest wiele przywileji z złotemi bullami dla Klasztorów: Rawenica, Chilendar i t.d. - R. 1386 hołduje Turkom, podbity przez Murata (napreciw którego zasadzał wystał swego życia Wuka Brankowicza) - Bitwa na Kossowem polu z Turkami 15 Czerwca 1389. (miał z córki: Wukosawa (wydana za Miłosza Kobilicza) i Mara za Wuka Brankowicza) - ginie w tej bitwie Lazar 1389 przez zdradę Wuka Brankowicza do niego kilkanie dwóch stoi dało przyczynę. - Turcy zupełnie podbijają Serbią. (Lazar mianował w Lubostrinia na najazdek Wuka Brankowicza (dwukrotnego wojewodą) cesarem i zabity 15 czerwca 1389 + 1398

1392 Wuk Brankowicz syn Mileva wojewoda) Stefan Lazarewicz (syn Lazara Hrebelianowicza) Despota Serbij na prośbę swej siostry Milewy żony cesarza tureckiego Bajazeta, obrany despotą serbskim t.j. wielkorządcą tureckim - musi pomagać Turkom przeciw Chrześcianom, żeni się z Marzją Kantakuzeną 1403 - funduje Klasztory - (Druga część Serbij dostaje Jerzy Brankowicz syn Wuka Brankowicza od Turków w zarząd) Stefan Lazarewicz + 1427 d. 19. lipca

1427 Jerzy Brankowicz osadzony jako despota przez Turków w Serbij. - (Król Węgierski chce Serbią od Turków odzyskać) musi płacić haracz - Jerzy łączy się z Węgrami, zwycięzego wojuje - Wreszcie Jan Hunyad broni Jerzego 1444 przeciw Turkom - ley Jerzy Brankowicz staje się niewiernym Węgrom który pod Warną 1444 pobity - R. 1453 Turcy biorą Konstantynopol - Hunyad utrzymuje Serbią przy Węgrach. Jerzy Brankowicz + 1457

żona Irena

1457 Lazar Georgiewicz (syn Jerzego Brankowicza despota Serbij, płaci tribut Turkom - + 1458 zostawia dzieci z żoną Angeliną

1459 Sułtan Mahomet II podbija całą Serbią w niewolę a r. 1463 Bośnija która ostatnich Despotów miała. W Bośnij używano pisma glagolickiego 1460 było tam więcej katolików - Stefan Tomaszewic ostatni Król Bośnii zabity od Turków 1463

1463 Maciej Korwin odbiera Turkom Bosniję i robi z niej węgierski Banat

1528 Turcy odbierają Bosniję i część Węgier

1490 Gubernatorowi serbscy czyli raczej xiążęta pojedynczych kawałków ziemi w Serbij

~~1494~~

1459 Kolonia serbska osiada w Syrmii (Sriem) wojewoda ich czyli ban Stefan Brankowicz

1465 Kolonia serbska osiada w Węgrzech (unikając Turków) wojewoda ich zwany Despot Wuk, (Zmaj) Gregoriewicz z rodu Brankowiczów + 1485

1552 Turcy zajmują Banat i serbskie kolonię w Syrmii

1663 Jerzy Brankowicz despota i wojewoda serbski + 1711 w Eger w fortecy.

1690 Cesarz kolonistom serbskim zabespiecza wolne wyznanie i przywileje – 37,000 serbskich familii osiada w Węgrzech

1751 kolonie serbskie w Rossyj

1752 Rząd austryjacki używa nazwy Illirów dla Serbów

1771 Serbska drukarnia nadworna w Wiedniu r. 1796 przeniesiona do Budy do Uniwersytetu

nagrobek glagolicki Katarzyny żony przedostatniego bosniackiego Króla Stefana Tomasewica (zmarłej 1478 w Rzymie) w Rzymie od ara coeli była córką xięcia hercegowin i Stefana (Kozarycza) Vukczica

1400 Stefan Ostoja Kral Bosny

1450 Georgius Castriota Skenderbeg (Hercegowiny)

1450 Stjepan (Vukczić) herceg od swetoga Sawe (gospodar chlumski i primorski weliki wojewoda rusaga bosanskoga Knez driński hołdownik turecki żona Cecylia (syn jego Władysław) był to syn Vuka Hranića (którego bratem był Sandal Hranić wojewoda bosański Władisław Stjepanowic Wukczić herceg od S. Sawe syn jego Balsza 1467.

1485 Iwan Crnojewić gospodar zetski zakłada Klasztor w Cetynii

1755 Einführung d. Militärgränze

Arcybiskupi Bulgaryj (podług pisarzy Bizantyńskich.)

1. Protogenes arcybiskup Sardyki
2. Methodios brat św. Cyryla filozofa arcybiskup panoński.
3. Gorasdos wyświęcony od Metodiusza
4. Klimis biskup Timeriupolitański
5. Damianos mieszkał w Dorostolo (Drissa) za czasów Jana Zimiska.
6. Germanos i Gawril w Widyniu i w Pre zie
7. Filippos w Lichnidzie czyli Achrydzie
8. Joannes w Ochrydzie
9. Leon w Carogrodzie (Chartophylax)
10. Theodoros hegumen Klasztoru S. Mokiusza.
11. Joannes z Lampnos pod Olimpem
12. Joannes # Aoinos hegumen klasztoru Aritzios
13. Theofilakt z Eurypu
14. Leon Buggos ~~[illegible]~~ z Judei
15. Michail Maximus, diakon S. Zofii arcyb. Ochrydy
16. Joannes Comnenus syn cesarza Izaaka Komnena (około r. 1140 – został mnichem na świecie zwał się Adrian) arcyb. Ochrydy.

Sławian okrzcił cesarz
Bazyli – r. 874 Ban
Budimir na polach
Dwno podzielił kraj na
żupanie 1) Kraj wschodni
nad Dryną (zachodnia Illiryja
zwany banat Razza (Rascia
Rajcy) 2) Kraj zachodni aż do
rzeki Sawy na północ banat
Bosna

3/ wybrzeże Istryjskie aż do Cetyni Biała Kroacya

4) wybrzeże od Cetyni aż do Durazzo Czerwona Kroacya

opiscuje cesarz Konstanty Purpurogenita

Henryk I Burewin (syn Pribisława (ostatniego pogańskiego króla Wendów wykrzczonego klorego Henryk Lew pokonał i do chrześcianizmu zmusił) Książe meklenburski; podzielił kraj 1219 + 1228

Henryk II Burewin +1226
Książe Gustrowa czyli Werle
2. Zofia córka Karola Króla Szwedzkiego

Nicolot (Nicolaus)
Książe meklenburga

1. Jan I Teologus
2. Mikołaj + 1277 mając 83 lat
3. Henryk III Burewin
4. Pribisław

Magnus Ladulås a. 1277. król Szwedzki. syn jego Birgerus Magni a. 1291.

Bibliografia kroatska Dio prvi. Tiskane knjige uredio Ivan Kukuljević Sakcinski
U Zagrebu Brzotiskom Dragutina Albrechta 1860.

Ort = 1/4 Talara
Klipping = czterograniasta moneta (rhombiformis)

Z księgarni J. B. Langiego w Gnieźnie żądam:

egz. Tyc, Dzieje.

egz. Książeczka do Naboż. po 5 śgr.

— — 7½ „

— z oprawą

Miejsce. Nazwisko.

Reges Serviæ et Dalmaticæ 7

pag. 219.

Boleslaus

Rodoslavus

Prosegois

Blastemir r. 870

Muntimir Książę serbij — Stróimir — Gojnik — N corka za Krajnanem Kniaziem Frawunii

Prieslaw — Bran — Stefan — Kloni-mir — Piotr Książę serbii

Zacharias — Pa-wet — Czest-law 950

Falimir Książę Frawunii

Czuczemir.

La Real Galleria di Firenze accresciuta, e riordinata per comando di S.A.R. l'Arciduca Granduca di Toscana, operetta estratta dal Tom. 47 del Giornale Pisano. In Firenze. 1782. in-12°. comp. (F. B.)

634-638

Klukas - Sobel - Kosenec - Muchlo - Chrowat - Tuga - Buga
swstr. swstr.

Porga Książę 640

Ljudewit wielki zapan posawski 818
+823

Ljutomysl
823

n

Borna
Książę Dalmacyi 818
+821

n

Ladislaw
821

Porin 825 - 830 (r. 822 Książęta oddzielni)
+836

Mnislaw Mislaw Mnislaw
~~+839~~ 836 - 839

Terpimir 837

Ratimir 836

Sedeslaw Sdeslaw
868 - 878 + 879

Branimir 879

Muntimir 822
młodszy Terpimira
a starszy Krjesimir

Spitigaeus

150
25
350

30
18
48

3

240
180
420 f wa

ark godz
48 | 1750 | 3
144
144
2

48
4 3
192

175 dni po 10 godzin
10
1750 godzin wypada po 25 cent. za godzinę

1750 | 42000 | 25
6
350
1000 4
175
5 1
75

1 arkusz 40 godz.

40

10 fl

Compendio della vita di Jacopo II, Re d'Inghilterra.
In Padova. 1744. in-12°. (f. 2.) amp.

włoskie.

9

Terpimir 837

Kresimir 900–912

Muntimir 882–892

Pribislaw Bran Stepan

Miroslaw 912 + 917

Kresimir Piotr 1066

Cicha 1066 1) za Emerykiem synem S. Stefana 2) za

Tomislaw 925

Godimir (Cedomir) 940

N corka

Kresimir II (wielki) veci wojewoda

Kresimir III Patricius Król I 1000–1030

Derzislaw Król 990–1000

N Sp N Sp

Stepan Król 1030–1050 postra dozy urseole

(corka Dobrana patricius Zadarska)

zony 1) Hičela 2) Wekenega (wdowa po zadarskim patriciusu Dojmus)

Kresimir IV Piotr Wielki II Król 1050–1074

Cicha

N – Cika za Andrzejem

Stefan Król 1089 + 1090

Stefan 1074

F *7

Zwonimir (Dymitr)
Król 1076 + 1087
Z. Helena (Sepa Sofia)
córka Beli I

Władysław Król węgier 1091
zabiera Chorwacyą

w Łoskie.

La Contesa, delle arti, componimento drammatico da rappresentarsi in musica per le felicissime nozze dei Signori Principe D. Andrea Doria Pamphilj e Principessa D. Maria Leopolda de' Ser. Principi di Savoja Carignano. In Roma. 1767. in-4°. (f. 2.)

Kroat 10

Kresimir I senior
major

Dircislaus 970 — rex — Kresimir II 1015

Stefan — (n. za s. Emerykum)

Kresimir III (Piotr) od 1050 +1073 — n. brat Stefan 1073

Slawizo usurpat 1073 -1075

~~Kresimir~~ Zuonimir Swinimir Demetrius Croat. rex z. Helena vel Sopa siostra s. Ladyslawa 1083-1087 +1088

Kresimir + zab. 1073

Klauda za Windich Lapzan

Radowan +1087

Stefan Król 1089

1630
Martin Fogelwerder
filius olim Boguslai

Frani de
Szczeglow
Frezer burgrab
ostri Crai
camerar

Stanislaus Fogelder 1630
mathias milewski przeciw niemu
protestuje iż podczas
wesela gladiferi regni
idącego na szpitalnia
ulicę poranił.

famulus
Christos
Morski
Abbatis
Sandec

Spis rzeczy zmarłego żupana serbskiego Deszy (syna Króla serbskiego Władysława) złożonych w depozycie miasta Dubrownika, z r. 1281 d. 3 lipca, wymienia między innemi:
Ycona una in qua erat Christus sicut dormivit, Ycona una cum cruce et cum ligno domini, Ycona una cooperta in qua erat lignum Domini et cum reliquiis et petris, Ycona una in qua est S. Theodorus cum modico argento, Ycona una cum tribus Sanctis et cum argento, Ycona una cum S. Georgio et cum argento et cum perlis circa caput, Ycona una parva cum S. Nicholao et cum argento, Ycona una cum Christo et cum argento et cum petris et cum aliquot perlis, Ycona una cum multis sanctis et cum argento et cum perlis, Ycona una parva cum S. Michaele et cum argento et cum perlis, Ycona una parva cum S. Johanne Baptista et cum modico argento, Ycona una parva cum S. Maria et cum argento et cum perlis, Ycona una vetus cum Christo et cum modico argento, Ycona una cum S. Simeone et cum argento et cum septem petris de cristallo, Yconae duae cum S. Petro et S. Paulo et cum argento et cum petris, Ycona una de osse cum figura S. Mariae, Ycona una vetus cum Christo et cum argento, Ycona una cum S. Michaele, Ycona una cum S. Maria – Duo Cherubin de argento qui dicuntur Ripidi in lingva sclavonica – Duo sacculi cum reliquiis qui portantur ad gulam – Caput S. Georgii cum una cruce smaldi in vertice – Os unum cum zendato circa ipsum bullato – Crux una parva de argento cum uno pomo et cum petris – Calix unus de nuce Pharaonis (Straußenei? Cocosnuss?) cum argento – Cooperta una de argento pro calice facta in modum crucis cum cocleari uno de argento – Coopertae duae pro calice de drapo ad aurum – Specula tria – Smaldi tres parvi et bocla una de argento deaurata – Incensorium unum de ramo deauratum – Urceolus unus de ramo – Bocale unum de stagno – Liber unus Evangeliorum qui habet in una tabula Christum in Cruce de argento et in alia tabula crucem de argento – Liber alius Evangeliorum cum tabulis operatis argento et cum petris duplicibus et cum smaldis – libri quatuor. –

- Liber unus evangeliorum, qui habet in una tabula Resurrectionem Christi operatam argento et in alia tabula Christum in cruce operatum argento - Liber aliis evangeliorum cum tabulis operatis cono nigro et cum aliquantulo de argento per angulos et in medio - Libri viginti duo - Carta una in qua est scriptum officium missae. - Pometi tres de auro et perlis et una perla et una fraxatura longa cubitis duobus et dimidio. - Drapus unus de seta in quo erat Christus cum discipulis operatus ad aurum - Pecie duae de drapo de seta operato ad aurum longae palmo uno - Pecie de xamito operato ad aurum pro cooperiendo calice - Planeta una parva pro diacono de zendato nigro - Pecia una de xamito per quadrum de palmo uno et dimidio cum smaldis et perlis - Drapus unus pro cooperiendo altari de xamito cum una cruce intus - Drapus unus pro cooperiendo altari cum lista circumcirca de auro filato - Coopertae quatuor percolite de drapo ad aurum - Drapus unus de seta longus 7 cubitis cum virgis blavis intus - Pecia una de zendato rubeo - Manipuli duo de drapo ad aurum - Peciae duae de lista cum crucibus nigris et peciae de zendato blavo quae omnes sunt cubiti viginti tres - Binde duae de seta cum capitibus ad aurum - Pantaree duae de frisis una blava et alia rubea - Botaçulum unum parvum de ramo bullatum - Groppus unus de cartula bullatus - Toalia una parva de sete - Vexillum unum de zendato rubeo et blavo. - Coopertura una de bumbasino albo pro facienda umbra - Cortinae duae de drapo lineo operatae cum seta - Cintura de corio cum argento - Camisiae tres magnae pro femina - Leones tres de drapo ad aurum - Toaliae tres pro tabulis - Cathe tres pro manibus - Cintura una de corio cum bucla de argento - Bragerium unum de corio cum bucla de argento - Bragerium unum de seta - Lista una ad aurum longa tribus cubitis - Pantareae duae una alba de seta et alia zala ad aurum - Binda una de seta ad aurum - Bursa una parva ad aurum - Pecia una de tignamine -

(cindadus = Zindul = materia jedwabna)

(binda = Binda)

(cinctura = pas)

Pecia una de stola veteri – Convercerium unum longum uno cubito de seta ad aurum – Capicera una de drapo ad (capicela = poduszka) aurum modici valoris – Groppeti quatuor sigillati. – Cordellae duae de seta – Paramenta quinque de lana alba – Paramentum unum de lana sangvinea – Cubiti 29 de drapo de lana pro faciendis paramentis – Drapus unus magnus de camenacia inbindata pro facienda umbra – Media pellis de foynis – Lauarum unum de foynis (Rad jugoslovenske akademije znanosti i umjetnosti. Zagreb 1867 8º Knjiga I pag. 135–138)

Sekta Bogomilów istniała XI – XII w. pomiędzy Sławianami południowemi; twórcą jej był Jeremiasz który przyjął imię ucznia św. Pawła: Teofil (Bogomil). O tej sekcie ob: C. Schmidt: Histoire et doctrine de la secte des Cathares ou Albigeois. Paris 1849. Tom I. II); tych Bogomilów zwano też Pawlikianami, i wyklęto ich na synodach carogrodzkich 1316, 1325, 1341 i 1344; miała ta sekta wzięcie u Bulgarów gdzie Gabriel syn cara Samuela z swą żoną takową wyznawał r. 1014–1015. – Zrodłem tej sekty byli Katarowie czyli Patareni (gałąź Manicheizmu)

Bosanska cerkiew (r. 1150–1455) miała w Bośnii swe własne stanowisko; na czele jej stał Władyka zwany episkup lub djed (Milovan 1150, Radogost, Danilo 1189, Miroslav 1305, Radingost 1320, Radoslav 1366, Radomir 1404, Miloje 1446); wikary biskupa zwał się gost', mnichów zwano: stronnici – cerkiew ta była wschodnio (iztoczno) – prawosławna, a nie heretycka (Rzym zwał ją mylnie manichejską czyli patarską

1260 Einführung d. röm. Kultus Minoriten in Bosnien d. 1645 in Bulgarien 13

kath. Bischof

1661 Verminderung d. Klöster Einfluß d. x greich Ritus d. Patriarchen v. Constantinopel Versuche zur Bekehrung – heute Anzahl d. kath. Kirchen, Klöster früher mehr.

Carostawnik
Letopis Chiliendarski

1690 do roku franciszkanie misionarze w Bosnij D'almacyj, Serbij, używali Kirylicy.

Vuk pisze w Reszawskim narzeczu

VI Lief
30. 31. 32. 33. 34. 35
VI
VII Lief

Page	1839.			Mon. de Conv.	
13.	Jan. 4	1	Wolf, Encyclopädie IV. 7. 8 – – – –	"	48

pomniki z napisami
stećci stećak
z marmuru
nachija – Kotar

Banovići wies koło Maglaju
nagrobek cyryl. „A se leži
Božićko Banović u swoiei
zemli...
tamże wies Djurdjevik – nagrobek
marmur. cyryl. + A se leži Stai:
se postavi Ostoje ban....

Slatina w pod Banjaluką z
zrodłami ciepłemi (ilidże) i szczawa-
mi
Imenik Katolicheskoga swesztenstva u Bosni
Wuk Wrčević + 1886 w Dubrowniku.

Klajić: Zemljopis Bosne
(Tac.)
Povjest Bosne.

Bośnia

15

6 Sandżakatów Bejów chorągwi)
Kraj podzielony na
4000 Siamets (większe lenna
do 60,000 aspr. dochodu)
14,000 Tumar (mniejsze lenna
do 20,000 aspr.)
z każdych 3000 aspr. i kawa
lerzysta – Bośnia cała
przeszło 40,000 kawaleryi
urządzenie pierwotnie tureckie
wypożyczone z Persyi
Kupili wielcy wezyry Chosrew
Redscheb, Murad Pasza,

Mehmed Sokoli byli z Bośnii
Katolików przeważnie w
tureckiej Kroacyi
Biskupi w Bośnii i
mostar franciszkanie
dyecezyja w Trebinie dependuje
od biskupa Raguzy
W Hercegowinie i klasztor
Siroki Brieg
dzwony szyny żelazne
od 1839 wolno dzwony

Mostar 40 mosci
z cerkwie
ludnosci 19000 z tych
3000 dyzunitów 500 łacin
ników

Buchhandlung von

orn in Stuttgart erscheinenden

Handelswissenschaften

en.

Name:

n in Stuttgart.

Bośnien = 810000

316,000 Turkow
380000 Dyssunitow
111,500 Rzymsk.
2500 Zydow

Dyssunicki bisk. Zwornik; Metropolita w Sarajewo

Katolikow 49 parafii ktoremi rządzą franciszkanskie Klasztory Fojnica, Sutinska, Kreschevo.

apostolski Wikariat bosniejski

er Buchhandlung von

.....

Chorn in Stuttgart erscheinenden

n Handelswissenschaften

ngen.

Name:

nann in Stuttgart.

290,000 mieszkań

68000 Turkow

180,000 Dyzunit

42,000 katolikow

Dyzunici biskup w Mostar i 10 monasterow

135 cerkwi 80 parafii

Katolicy: ~~biskup~~ z Wikaniusz w apost. Mostar i Trebinje

Klasztor franciszk. w Schirogo-Brjeg i 19 parafii (z tych 4 należą do Wikariatu w Trebinje pod biskupem w Raguza)

Hercogowina od 1875 18
osobny Wilajet

Bośnia Wilajet 760-780 □ m
8-900,000 ludn.

Hercogow. 210-220 □ m
220-240,000 mieszk.

razem 1,000,000
z tych 250,000 katol.
reszta grek.

Bośnia (obwody) 1) Sarajewo
2) Zwornik 3) Banialuka
4) Bihac 5) Nowibazar
6) Trawnik = Mutesarif
starosta

Hercegowina 7 Kreise
45 districte ... n Gemeinden
Bośnia i Herceg. 37 miast
37 miasteczek [illegible]

19

Kovačević T. Opisanje Bosne. Belgrad 1865

Petrović: Großes bulgarisch-deutsches Wörterbuch. Bautzen 1865.

~~[illegible]~~

Naukowyj Sbornik Lwow 1865 I & II Zft

31 w Tarchominie (Ossolińska)
anc. Cetner
irski?) + 12 Junii 1732

32 we Lwowie Potocki Stanisław

736
de Stein
+ 19 marca 1737 w Brzeziu

?

Hercegowina w dawnych czasach składała się z 3 prowincyj: 1) Rama część północna należała już r. 1133 do Królestwa Węgierskiego 2) Zacholmia, część środkowa (Zachlumiorum terra) gdzie dziś miasta Mostar, Blagaj i Stolac. 3) Trebinia i Kanalia, część południowa – i tworzyła część dawnego Illyrika. – Kraj ten stał najprzód pod rządami osobnych zupanów później część jedną wcielono do carstwa Bulgarskiego a drugą do Królestwa Węgierskiego. R. 1154 ban bośniacki Borić zajął do Bośnii część Trebinii i Zacholmii; a Król bośniacki Twrtko zabrał Ramę, który to kraj około r. 1380 dał w rządy niejakiemu Vlatkowi Chranićowi (synowi Vuka Chrani zupana rudyńskiego) mianując go wojewodą. Vlatko zostawił 4 synów) Sandala który r. 1410 za zwycięstwo odniesione nad Węgrami od Króla Bośni otrzymał Ramę przezwaną województwem Św. Saby. Umarł Sandal r. 1435. 2) Vuksza którego syn Stefan od miejsca urodzenia Kosacz zwany po śmierci Sandala otrzymał województwo S. Saby i tytuł hercega (księcia) od cesarza Fryderyka III od której to chwili Rama i Zacholmia zaczęła się zwać Hercegowiną. Stefan rozszerzywszy swe państwo aż po Dubrownik, umarł 1496 zostawiwszy z żony swéj Anny Kantakuzynowny czterech synów: a) Władysława b) Vlatka którzy się obaj podzielili Hercegowinę lecz im ją Bajazet II r. 1434 odebrał i ich wygnał. c) Stefana który oddany sułtanowi tureckiemu w zakład został bisurmanem. – 3) Vuk i 4) Vukić dwaj ostatni synowie Vlatka zostali zabici od krewnych ubitego od nich Pawła Radinowića. – Od r. 1434 przyłączoną Hercegowinę do Bośnii zarządzali osobni Paszowie tureccy; lecz w r. 1834 wskutek rewolucyi Bośniaków przeciw Wezyrowi Murat-Paszy zamienioną Her-

cegowinę w oddzielny Paszalik.

Hercegowina ma przeszło 300 mil □. – Główniejsze góry: Szardag (Mons Scadrus) zachodni łańcuch Bałkanu leżący na granicy Albanii i biegnący ku Dalmacyi. Od zachodu wpryłykają do Szardagu ze strony Czarnejgóry wierzchy: Klebuk, Guszewica. Najwyższe góry są: Od zachodu: Dobra Strjewa i Zernica (na granicy Dalmacyi od Boku Kotorskiego) Borowa glawa, Bor, Lisac, Pusztyszecc (na granicy Czarnejgóry), Zla gora, Czyrme, Kukawica (dzielące obwod Nikszyćki od Trebińskiego) Dormitor, Jawor (od wschodu ku Albanii w Moraczkim obwodzie) Gradina (łańcuch od zachodu w obwodzie Nikszyćkim na granicy Trebińskiego obwodu) Woin (od północy prylykający do Jadrańskich gór) Grgut, Chum, Bjelosok, Weljak, Velež (od południa wychodzące z gór Jadrańskich w okręgu Mostarskim) Wrabac (nad rzeką Neretwą) Iwan (na granicy Bośnii) Ljubusza, Widjana, Puszewica (od północnego zachodu) Zawidin, Czrnagora, Ir Klja, Podbelez (na granicy Dalmacyi ku Mostaru) – Główną rzeką jest Neretwa do której wpadają: Rama (wpadająca pod Slatiną) Neretwica (pod Brzewem) Grabowica, Drezinica (w obwodzie mostarskim) Buna, Bregawa (płynące od wschodu) Jesinica, Bigawa (od zachodu). Neretwa jest od Usca do Mostara spławną. – Diryna, Lim (płyną z Szardaga) Szunce (po niżej Zupanca wpada w ziemię i dopiero w Dalmacyi na jaw wychodzi) do której wpadają Milacka, Brezinik i Nosdrac. Rzeki te postopieniu śniegów na wiosnę wzbierają zalewając rozległe liwady.

Hercegowina podzielona na 12 Kadylaków czyli sądowych obwodów 1) Priepolski z grodami: Priepolje (44 mil od Mostara), Bjelopolje, Wileszew (gdzie był monaster prawosławny i drukarnia słowiańska i gdzie spoczywały kości św. Sabby apostoła serbskiego, 24 m.) 2) Foczanski z grod: Focza, 3) Czajnicki z gr: Czajnicc (30 m.), Rudoj (26 m.) 4) Jaslicki z gr. Jaslica, 5) Gacanski z (14 m.) warownią Gacko i grod: Klobuk (22 m.), Moracz (44 m.), 6) Drobnicki, z gr. Drobnicz (28 m.), 7) Nikszycki z warownią Nikszyci (na granicy Czarnejgóry) i gr. Grachowopolje.

8) Liwski 2 gr. Liwo. 9) Kulaszyński 2 gr. Kulaszyn. 10) Newesiński 2 gr. Newesinje (6 mil). 11) Ljubinskij 2 gr. Ljubinje. 10 mil, 12) Poczytelski 2 gr. Poczytelj (6 mil). 13) Stolacki 2 warownią Stolac (6 mil) na górze Grgut, 2 gr. Chutowo, Czaplipa, Struge, z monasterem Zawala, 14) Blagajski 2 gr. Blagaj (2 mil) na górze Cholm z ruinami dawnego zamku i stolicy pierwszego Hercega Stefana Kosacza; 15) Mostarski 2 gr. Mostar stolicą Hercegowiny gdzie mieszka Pasza i biskup prawosławny tak zwaną od Mostu wysokiego przez Neretwę; ma 18000 mieszkańców. 16) Ljubuszki urodzajny z warownią Ljubuszki 6 mil 17) Duwanski 2 gr. Duwno 12 mil od Mostaru. Ten ostatni obwód ma 30 wsi z 7500 mieszkańców pomiędzy którymi 2000 Turków, 1500 prawosławnych, 5000 Katolików rzymskich. — Inne sławniejsze grody Hercegowiny są Konjica (12 mil na północ od Mostaru) Trebinje 18 m. na południe, Jelecz 18 m. na połud. wschod, Gorazd 30 m. na wschód, Posliźd 38 m. na wschód. (Obacz: J. Jurkić: Opisan. Hercegow. w Dalmat. Magaz. 1841 — Rajewski: Hercegowina w Journal minist. nar. prosw. 1840 Juli i August. Serbskij Ljetopis 1851. Czast I Knjiga 83 à 40 Kr Cm) — W zachodniej stronie Hercegowiny rośnie figa, cytryna i winograd. W zimie pomiędzy górami wielkie zaspy śnieżne. Jęczmień i kukurydza są główne płody rolnictwa. Mostarskie wino i miód są sławne. Pasterstwo głównie w północnowschodniej stronie. — 2 dzikich zwierząt: niedźwiedź, Dzika koza i Dzika świnia się znajdują. Główny handel woskiem, wełną, skórami prowadzą do Dubrownika. — Kobiety robią sukno, szale złotem i jedwabiem przetykane. W Mostarze kują gorsze szable damasceńskie. — Ludności w Hercegowinie 300,000 dusz rodu serbskiego z których niektórzy przyjęli turecką wiarę, acz mówią po serbsku (np. Lubowitj, Filipowitj, Babitj.) Język mieszkańców jest czysty serbski; tylko po miastach mówią po turecku. Szlachcic (Spahija) posiadający wieś żyje zwykle w mieście jest Turkiem i pobiera od poddanych daniny i dziesięciny oraz robocizny. Jednak wskutek częstych bun (powstań) zamienili Turcy owe Spahiluki w Czyftyluki przyczem sam rząd wybiera dań zbyt uciążliwą. Z ludności Hercegowiny jest 60000 Mahometanów (pod 3 Muftemi w Mostar, Trebinja, Foca), którzy mają pod sobą oddzielne parafije (dzematy) z szkołami (mejtefe). U Mahometanów serbscy mają wiele

zwyczajów chrześciańskich n. p. każda familia obchodzi patrona jakoto SS. Piotra, Iliją, Djurdja, Prokopa; chore dzieci niosą do monasterów aby się nad niemi modlono.
Druga część mieszkańców 50,000 jest Katolików którzy mają 2 dyecezyje 1) Bosanską w północnej Hercegowinie od r. 1735 z stolicą biskupią w Duwno; w niej 12 parafii: Mostarska, Blatska, Bracjanska, Rużacka, Ljubuszka, Posuszka, Raszijepolska, Seoniczka, Mokronożka, Rakitska, Goriczka, Zasliwalska w kadylukach: Mostarskim, Ljubuszkim i Duwańskim.
2) Trebinsko-Mrkońska w południowej Hercegowinie; z stolicą w Dubrowniku dokąd po zburzeniu groda Mrkoń przeniesioną została; w niej 5 parafii Dubrawska (w kadyluku Stolaczkim) Trebińska, Gradaczka, Rawianska, Raszynska w Popowém-polu (w kadyluku Trebińskim).
Po śmierci ostatniego biskupa Mikołaja Ferić + 1812 biskupstwem mrkonskim zarządzają generalni wikaryusze których wraz z duchowieństwem propaganda rzymska dostarcza.
Trzecia część mieszkańców 190.000 jest wyznania prawosławnego, którzy mają jednę Eparchią Mostarską założoną za czasów Sw. Saby w dalmackim grodzie Ston (Stagno) która w r. 1333 przeniesiona do monasteru Duži. Po śmierci episkopa Stefana Mrkonicja z familii Milutynowiczów w r. 1777 nastąpionej przysyłani bywają biskupi greccy z Carogrodu.
W Mostarskiej eparchii jest wraz monastyrami 146 cerkwi, 26 kaludjerów, 81 parochów i 9249 domów wyznania prawosławnego: jakoto

W obw: mostarskim, konyickiem i lubuszkim	cerkwi 1	domów 684.
" " duwańskim	1	" 69
" " poczytelskim i blagajskim	1 Monaster (Żytomyslić) 4 mnich. .	" 243.
" " stolackim . . .	— — cerk 1	" 150
" " lubuskim	Monast: 2 (Zawala i Dobryczewo) cerk. 35	" 1298
" " Nikszyćkim.	Monast: 3 (Duži pod Trebinią, Kosierewo, Żupski czyli Neretwiński) . . cerk. 53. . .	" 1836
" Newesińskim . . .	cerk. 3. . . .	" 588.
" Gaczkim.	Monast. 3. (Piwski, Podmaliński, Bielacz czyli Swietotroicki) cerk. 22	" 1872
" Foczańskim	cerk. 4	" 647
" Gainickim	" 2	238.

O grobach w Hercogowinie (Zachlumskoj Zemlie) meżdu Sełom Czistym i Łowryczem. (List XXX III z Alexandra Sapiehy Podróż do krajów sławiańskich. Wrocław 1811. tłomacz na rossyjsk. ~~[illegible]~~ Zorian Chodakowski z przypisami własnemi)
str 30-43.

Rok 1820. Czast IX. Kniga I (Tom I Nr. 1.)
Sorewnowatel proswieszczenija i błago tworenija. - Trudy Wysoczajsze utwerżdennago wolnago obszczestwa lubitełej Rossijskoj słowesnosti. Sanktpeterburg 1820.

Macedonia czyli Stara Serbija ~~[illegible]~~ r. 1888 obejmowała Vilajety (Gubernie): I) Salonik; II) Monastir; III) Kosovo – które podzielone były na następujące obwody (Sandžakaty, Kaza, Nahije):

I. Salonik: 1) Salonik (Soluń). 2) Avret Hisar (Žensko) 3) Tikveš. 4) Veles (Köprülü). 5) Seres. 6) Zihna (Alistrati). 7) Demir Hisar (Željeznac). 8) Nevrokop (z miastami: Razlog (tur. Meomija) czyli Meomija, Benjsko). 9) Melnik (Melenik). 10) Petrić. 11) Strumica. 12) Dorijan. 13) Jenidže-Vardar (Zanica). 14) Voden. 15) Verria. 16) Chalkidike.

II. Monastir: 1) Bitolj (Monastir). 2) Prilep. 3) Kičevo (Krčovo). 4) Resen (Resnja). 5) Prespa (Grnčare). 6) Hlerin (Florina). 7) Džuma. 8) Kostur (Kastoria). 9) Gorica (Gjordža). 10) Siatista (Siaćišta). 11) Kožani (Kožana). 12) Selfidže (Servija, Srbica). 13) Ohrid (Ohrida, Orid). 14) Debar (Dibra, Debor)

III. Kosovo. 1) Priština (Kosovopolje). 2) Skoplje (Usküp). 3) Gilane (Gnjilan). 4) Kratovo. 5) Kočani. 6) Štip (Ištip). (Szczip) 7) Tetovo (Htetovo, Kalkandele). 8) Krivorečka Palanka (Egri-Palanka). 9) Radović. 10) Kumanovo. 11) Prizren. 12) Gjakovica (Gjakovo). 13) Peć (Ipek). 14) Vučitrn.

Ludność Macedonii (Starej Serbii) w r. 1888.
podług dzieła: Gopčevič Sp.: Makedonien. Wiedeń 1889)

Wilajety:		Salonik	Monastir	Kosovo	Łącznie
	Serbów Chrześcian	707500	417700 (Bułg)	415300	1.540500
	" Mahomet.	166400	105000 (Bułg)	236420	507820
	Turków, Czerkiesów i Jürüków	143700	48650	39050	231400
	Albańczyków ...	450	58900	106270	165620
	Greków ...	140600	60520	20	201140
(Rumuni)	Cyncarów Chrześc. ..	8155	60340	1170	69665
	" Mahomet. ..	4800	—	—	4800
	Bułgarów Chrześcian	36600	—	—	36600
	" Mahomet.	21000	—	—	21000
*) Dönme czyli Marranie (w Salonice) za Sabataj-Zevi.	Żydów Mahomet.*)	5000	—	—	5000
	" Izraelitów	57345	5550	1750	64645
	Cyganów	5700	10650	12380	28730
	Obcych ...	3500	—	—	3500

Cała więc ludność wynosi 2.880420 dusz; pomiędzy temi:
Partyi Greckiej 324740
" Tureckiej 898020
" Bułgarskiej 40000
Obliczenie fałszywe: bo autor wszystkich niemal Bułgarów do Serbów policzył, z nienawiści ku Bułgarom.

A.) Wilajet Salonik.

I.) Sandżakat Salonik, obejmował następujące Kazaa (powiaty) i Nahije (gminy)

1) Soluń Kaza: i miasto, 7 wsi; z których 49 czysto bulgarskich, 6 bulgarsko-tureckich, 2 bulgarsko-greckich, 8 tureckich, 7 greckich. — Miasto: Soluń (Saloniki) ma 12000 domów, z których do 400 bulgarskich; ludności 121600, z których 11,000 Bułgarów, 14000 Greków, 25000 Turków, 1700 Cyncarów (Włochów), i albańczyków, 60000 Żydów hiszpańskich, którzy tu r. 1591 osiedli. Pomiędzy temi Żydami należy 5000 do sekty zwanej Deunmé czyli Mamini t.j. Żydzi wyznania turecko-żydowskiego czyli sekty Sabbataj-Zevi (Szapsaj-Cwi) powstałej r. 1667. Zwolenników sekty owego Sabbataj-Zevi zowią w Soluniu: Konjo, do niej należą biedni rzemieślnicy; drugi oddział tych Żydów poturczonych zowie się Kavajero, są to zwykle kupcy lub pisarze bjurowi, majętniejsi, a twórcą ich sekty był uczony Żyd Barzelaj uczeń owego Sabbataj-Zevi. W Soluniu prócz gimnazyum greckiego, jest także gimnazyum bulgarskie realne i bulgarska szkoła dziewcząt. — Największą wsią w powiecie (kaza) jest wieś Pajzanowo (Ciréć Köj) czyli Novo Selo mająca 700 domów i 2658 mieszkańców bulgarskich.

ludności 67000 Bułgarów chrześcijan, 2800 Bułgarów poturczonych 42000 Turków rodowych, 24000 Greków, 450 Albańczyków, 55000 Żydów Hiszpanów; 5000 z Żydów mahometan (Deunmé), 3500 Cyganów. — Domostw 21289, ludności ogółem 201000.

5 monasterów: Chaus, 13 cerkwi większych, 7 małych (greckie)

2) Żensko (Avret-Hisar) czyli Kukusz Kaza: i miasto, 154 wsi; z których 65 czysto bulgarskich, 22 bulgarsko-tureckich, 2 bulgarsko-cyncarskich, 63 tureckich. — Miasto: Kukusz (Kilkić) ma 1470 domów; ludności 5320 Bułgarów, 205 Bułgarów poturczonych (Pomaków) 50 Turków, 30 Cyganów. — Wsie: Żenśko (Avret-Hisar) ma 75 domów; ludności 169 Bułgarów, 65 poturczonych Bułgarów (Pomaków), 32 Turków; siedziba Sandżaka. — Gjewgjelija wieś 249 domów; ludności 1056 Bułgarów, 80 poturczonych Bułgarów, 28 Turków, 7 Cyganów. — Janeszowo z szczawami — Adżilar z jeziorem słonowodnem.

ludności z 6000 Bułgar chrześc., 6600 Pomaków, 21000 Turków, 1800 Cyncarów (Włochów), 500 Cyganów. — Domostw 10026; ludności ogółem 105900.

3) Woden Kaza: i miasto, 61 wsi; z których 34 czysto bulgarskich, 22 bulgarsko-tureckich, 5 tureckich. Pomiędzy mieszkańcami wiejskiemi są mahometańscy Cyncary (Włosi muzułmańskiego wyznania fanatyczni) — i Turcy Jürüki (górale parterze). — Miasto Woden (dawne Edessa miasto już r. 692 biskupa) ma 1560 domów, ludności 4200 Bułgarów, 700 Pomaków, 500 Turków, z innemi łącznie 11000 dusz. — Okolica Woglena, w której leży 28 wsi

ludności 41000 Bułg. chrześc., 16000 Pomaków, 2800 Turków, 200 Cyncarów chrześcijan, 4800 Cyncarów poturczonych. Domostw 6135; ludności ogółem 64000.

zamieszkałych przez Bułgarów i Turków, była w XIV wieku stolicą biskupstwa greckiego; największą z tych wsi jest Notje mająca 500 domów mahometańskich Cyncarów.

4) Dorijan czyli Doiran albo Poljana Kaza: 1 miasto, 78 wsi; z których 17 czysto bułgarskich, 19 bułgarsko-tureckich, 42 tureckich. — Miasto: Dorijan czyli Poljana ma 943 domów pomiędzy któremi 400 bułgarskich, reszta cygańskich, żydowskich i cyncarskich. — Wsie: Garbasowo (turecka), Kalkowo (Kalkuli), Prawo (Piravo), Wlandowo,

[daiś arcybiskupstwa, którego siedzibą dotąd czyli Kleim] [zwanego Zawrie Meglenskie czyli Katerskie]

ludność: 13000 Bułg. chrześc., 8000 Romaków, 14000 Turków, 125 Cyganów, 225 Żydów, 750 Cyganów. — Domostw 5079; ludności ogółem 36100.

5) Janica na Wardar (Jenidże-Vardar) Kaza: 1 miasto, 67 wsi; z których 51 czysto-bułgarskich, 12 bułgarsko-tureckich, 4 tureckich. — Miasto: Janica-Vardar ma 1200 domów, pomiędzy któremi 400 bułgarskich. — Wsie: Gjumendże, Gorloje, Postol (Alakilisej), Kufalowo, Starigrad (Paleokastro), Neohori, Paleohori, Kapsohori.

[miasto zniszczone]

ludności 37000 Bułg. chrześc., 4500 Romaków, 6000 Turków, 1500 Greków. — Domostw 5874; ludności ogółem 49000.

[dawne Pella miejsce urodzenia Aleksandra wielkiego.]

6) Strumica Kaza: 1 miasto, 78 wsi; z których 49 czysto bułgarskich, 19 bułgarsko-tureckich, 10 tureckich. — Miasto Strumica na 2400 domów, pomiędzy któremi połowa bułgarskich a druga połowa tureckich. — Wsie: Swiderica, Nowosełe, Suszica, Monospitowo, Dabilja (Dadele), Emzalija (Hamzali), Słowiszte, Pejczowo, Władimirowo, Czernik, Berowo.

ludność 56000 Bułg. chrześc., 17000 Romaków, 6600 Turków, 30 Greków, 150 Cyganów. — Domostw 10664; ludności ogółem 79750.

7) Tikwesz Kaza: 2 miasta, 92 wsi; z których 57 czysto bułgarskich, 23 bułgarsko-tureckich, 12 tureckich. — Miasto Negotin ma 480 domów z ludnością przeważnie bułgarską. — Kavadarci miasto ma 600 domów, ludności chrześciańsko-bułgarskiej 2000, a 4800 turecko-bułgarskiej. — Tikwesz małe miasteczko ma mieszkańców tureckich i albańskich. — Wsie znaczniejsze: Timjanik, Pegrica, Drenowo, Radobil, Debrica (Dobriszte), Sopot, Pepelica, Pisernica, Kurestnica, Strogowo, Radnja, Disan, Vuglje (Bulja)

ludność 28000 Bułg. chrześc., 51000 Romaków, 300 Cyganów. — Domostw 8728; ludności ogółem 129300.

8) Weles Kaza: 1 miasto 101 wsi; z których 78 czysto-bułgarskich, 14 bułgarsko-tureckich, 10 tureckich. — Miasto Weles (Köprülii) ma 2600 domów, z których 200 bułgarskich, reszta tureckich i cyncarskich. Pod miastem leży monaster Św. Dimitrija, fundacyi zupana Stefana Nemanii cara serbskiego + 1199 r.). — Wsie znaczniejsze: Starigrad, Blatowci, Nowosełe, Izwor, Plewlje (Plewen), Wranjewy, Wojnica, Orowce (Orahowez), Granicawzta, Banjica, Czuzewo, Melnica, Karlgewo, Bistrica, Władinowci, Rudnik, Bogomila, Pomorani, Wenicani, Czereszniewo, Gosince, Ostrowica.

ludność 63000 Bułg. chrześc., 12000 Romaków 6600 Turków, 880 Cyganów, 220 Żydów, 1500 Cyganów. Domostw 7891; ludności ogółem 84200.

9) Weres (Verria) Kaza – ma ludności 30,000 greckiej, 6000 tureckiej, i 6000 (?) bulgarskiej, która mieszka w 7 wsiach: czysto bulgarskich Kupanowo, Brajnat, Selfohor, Janczista, Londżonos, Lahana, Pużerit; – 15 wsi bulgarsko-greckich – reszta czysto greckich (helleńskich). – Miasto Verria (Werroja – Verhoje – Karaferia) ma 8000 ludności przeważnie greckiej. – Miasto Niausta (Niauszta dawniej: Njegusz) ma 500 domów, z których połowa greckich, a druga połowa bulgarskich, cyncarskich i tureckich.

ludności: 6000 Bulg. chrześc. 6000 Turków 30000 Greków.

10) Kasandryjska Kaza (tu żyje do 20000 Bulgarów.) zamieszkała przez Greków, z wsiami.

Grecy.

11) Lagadińska Kaza (Chalkidike) zamieszkała przez Greków którzy tu na przylądku mają sławne monastery na górze Athos. – Pośród ludności greckiej jest zaledwie parę bulgarskich: Nizwor, Lerigowo i kilka tureckich: Kajadzik, Osmanli; – wsie greckie: Hierissos, Athos.

ludności 46000 Greków, 4000 Turków. [miasto Logodińsko

II) Sandżakat Seres.

1) Sjer (Seres) Kaza: 1 miasto, 172 wsi i folwarków (czyli czyfliki) czyli 137 samych wsi, z których 58 czysto bulgarskich, 19 bulgarsko-tureckich, 14 bulgarsko-greckich, 24 tureckich, 12 greckich, 9 grecko-tureckich, 1 bulgarsko-cyncarska. – W całym powiecie 14993 domów i 85328 mieszkańców, 52 cerkwi greckich, 3 cerkwi bulgarskich i 1 grecko-bulgarska, szkół bulgarskich 4. – Miasto: Sjer (Seres – Serae) ma 3491 domów, ludności 25000, z tych 4200 bulgarskiej, 9000 tureckiej, reszta grecka i nieco Żydów, Cyncarów, Ormian, Cyganów. Cerkwi ma 42, lecz w 23 tylko odbywa się nabożeństwo. Cerkiew katedralna S. Teodora, starodawne ma mozaiki; od r. 449 miała swych biskupów. W mieście jest greckie gimnazyum męskie i żeńskie, oraz 8 szkół mniejszych; Turcy mają 1 progimnazyum (idadie) i seminarium (ruždie) i 22 szkół ludowych (medrese). W pobliżu miasta w przysiołku Margarit jest sławny monaster św. Iwan Prjedtecza, stauropigialny [zbudowany r. 1345 przez Stefana Duszana cara Serbskiego, z obrazami fundatora. – Wsie znaczniejsze: Brodi, Fraszczane, Mertatowo, Riachowica, Karlikjoj, Drjenowo, Moglen, Weznik z monasterem S. Ducha, Sarmusakli, Tumba, Tumbica (Keszisżluk), Nowoselo (Jeniköj, Nichor), Elszan, Kawakli, Nigrita (palanka) z źródłem siarczanem, Czirpiszcza z rujnami dawnemi, Sucha-Banja (Ksylotro), Rawna w okolicy mieszkają Jurucy (pasterze tureccy), Dżumaja (Barakli czyli Dolna Dżumaja – palanka) ma 1000 domów i 8000 mieszkańców, Jedno-Kukowo (Irni-Kjoj), Ormanli zaludniona przez Turków, Bulgarów, Czerkiesów, Cyganów, Butkowo nad jeziorem tegoż nazwiska

ludności: 51000 Bulg. chrześc., 8000 Pomaków, 15000 Turków, 25000 Greków, 300 Cyncarów, 1900 Żydów, 1800 Cyganów. – Domostw 13560; ludności ogółem 103000.

[fundowany 1321 przez Jana episkopa z Zihny,

2) Walowiszcza (Demir-Hisar) kaza: 1 miasto, 78 wsi; z których 45 czysto-bulgarskich, 17 bulgarsko-tureckich, 14 czysto tureckich, 1 cyncarska, 1 bulgarsko-cyncarska. – W całym powiecie 8719 domów, 25220 mieszkańców bulgarskich, 12900 Turków, 1000 Pomaków (poturczonych Bulgarów), 1745 Cyncarów (Wołochów), 825 Cyganów; 29 cerkwi greckich, 9 czysto bulgarskich, 8 bulgarsko-greckich; szkół bulgarskich 4, greckich 15. – Miasto: Walowiszcza albo Żeljeznac (Demir-Hisar) ma 1800 domów, z których 600 tureckich a 500 bulgarskich, szkoły 2 greckie, rujny zamku założonego przez carów bulgarskich. Wsie: German (Džorman), Radowo, Pulowo cziflik z kąpielami mineralnemi, Jelesznica, Kruszowa z plantacyami tytoniu i 3 cerkwiami bulgarskiemi, Krczowo z kopalnią żelaza i z cerkwią S. Atanazego z starym napisem sławiańskim, Bjelowo z fryszerkami, Pirin, Marikostenowo z źródłami gorącemi mineralnemi, w cerkwi greckiej obraz SS. Dymitra i Hljeba sławiański, Wjetrina osada turecko-czerkiesko-cygańska sławna z rozbojów, Poroj wieś duża uznająca exarchę bulgarskiego, Palmisz wieś mająca 200 domów samych Pomaków (Turków mówiących po bulgarsku), Wranja – Sengelowo z źródłami żelezistemi zimnemi.

ludność: 69000 Bulg. chrześc., 8500 Pomaków, 8000 Turków, 2200 Cyncarów. – Domostw: 11236, ludności ogółem 87700

3) Zihna (Alistrati) kaza: 2 miasteczka (palanka), 48 wsi, z których 18 bulgarskich, 14 greckich, 12 tureckich, 4 turecko-chrześciańskich. – W całym powiecie 6148 domów, 35610 mieszkańców, z których 13260 bulgarskich, 15450 greckich, 5260 tureckich; 10 cerkwi greckich, 4 bulgarskich; szkół bulgarskich 5 greckich 10. – Miasteczko: Ziljahowo ma 550 domów, 2000 ludności, z których połowa Bulgarów, a druga połowa Gagauzy (Turcy greckiego wyznania, mówiący po turecku; mieszkają oni też we wsiach Porno, Rahowo, Rosilowo) jest tu siedziba Kajmakama. – Miasteczko: Alistratik (Alistrati) ma 500 domów, ludności 1250 bulgarskiej, 1000 tureckiej, 250 wołoskiej, 2 cerkwie greckie i szkoły; siedziba greckiego biskupa z Dramy. – Wsie: Zihna (Zuhna) mająca 190 domów głównie greckich, z rujnami dawnego miasta, gdzie było biskupstwo, Kalapot, 420 domów z 9 cerkwiami greckiemi i nowym monasterem S. Dymitra; mieszkańcy przeważnie bulgarscy, Karlukowo, Jeri-dere, Klepuszna, Szelinos (Sfolinos) wieś grecka, równie jak Czerepian, Anastasia, Prewiszcza, Kocak, – 1

ludność 23000 Bulg. chrześc., 3500 Pomaków, 2400 Turków, 12600 Greków, 1000 Cyncarów, 700 Cyganów. Domostw 5625; ludności ogółem 43200.

4) a) Newrokop Kaza: 1 miasto, 175 wsi, z których 36 czysto-bulgarskich, 26 bulgarsko-tureckich, 77 czysto tureckich. W całym powiecie 8456 domów; ludności 34348 Bulgarów, 10420 Turków, 450 Greków, 875 Pomaków (tureckich Bulgarów), 250 Wołochów, 430 Cyganów. 20 Cerkwi czysto bulgarskich, 5 greckich, 12 grecko-bulgarskich (Simultan-Kirchen), 18 szkół bulgarskich, 5 greckich i 5 grecko-bulgarskich. — Miasto: Newrokop leży przy rzece Mesta (Karasu) ma 1229 domów (z których 400 bulgarskich), ludności 11000 koło miasta monaster św. Bogorodica. — Wsie: Isarlik (Esirlik) wieś bulgarska, Singartija, Ljaljowo, Paril-cziflik z rujnami zamku, Lofcza, Zornewo, Jeles (Lise) [czyli Jelesznica z gorącemi źródłami], Tarlis, Starcziszcza z 3 mogiłami (tumbi) pogańskiemi, Osikowo ma połowę mieszkańców Bulgarów, a drugą połowę Pomaków, równie jak we wsi Ilipowo i Drjenowo, Fotegusz (Fotowiszcza) z źródłami mineralnemi ciepłemi, Jesirluk z rujnami zamku, Ciropole wieś zamieszkała przez Pomaków, z rujnami starej cerkwi S. Ducha, Ljaszczin wieś gorska (pod Rupczosem) sławna z zabobonów, Kruszowo wieś Pomaków równie jak Débren, Łożnica, Bukowo

ludności: 50000 Serbów, 15000 Pomaków, 3500 Turków, 400 Cyncarow, 36600 Bulgarów Chrześ. 21000 Bulg. poturczonych. Domostw 17123; ludności ogółem 126500.

b) Rupczoska nahija rządzona przez osobnego mudira, w górach pod najwyższym grzbietem Rupczos, obejmuje kilka wsi górskich zamieszkałych przez [illegible] 7680 Pomaków górali, po większej części niezawisłych trudniących się handlem drzewa. Główna wieś jest Nastan. Pomacy mówią po bulgarsku i są Mahometanie.

c) Dospatska nahija, rządzona przez osobnego fachri-mudira, wśród gór Peszczerskiego-Balkanu należącego do grzbietu Rodopskiego, obejmuje kilka wsi zamieszkałych przez Pomaków mahometańskich. Liczy się chat 680, z 3126 mieszkańcami mahometańskiego wyznania. Główna wieś jest Tumricz.

5) Razlog Kaza: 2 miasteczka (palanka), 11 wsi, z których 4 czysto bulgarskich, 2 czysto tureckich, 5 bulgarsko-tureckich. W całym powiecie 5390 domów, ludności bulgarskiej chrześciańskiej 19,620, tureckiej (Pomaków) 10100. Cerkwi czysto bulgarskich 11 i takichże szkół 10. — Miasteczko: Mehomija (Razlog) [= Acha-Czelebi] palanka 700 domów, ludności 2400 bulgarskiej, 1500 tureckiej (Pomaków) z cerkwią i szkołą bulgarską. — Miasteczko: Bansko palanka, 1200 domow z 7200 mieszkańcami czysto bulgarskiemi, Szkoła bulgarska liczna. Protestanci bulgarscy mają tu 50 domów i zbór. Mieszkańcy bulgarscy tego miasteczka olbrzymiego wzrostu, odznaczają się pięknym typem i wrodzonym przemysłem. Wsie: Bjelica, Jakoruda, Banja z gorącemi źródłami, Dobriniszcza pod górą Pirin [z gorącemi źródłami], Dragliszcza, Dobrsko ma cerkiew z r. 1130, sławna z żebraków, Kuru-dere, Babek ma do 1000 domów (Pomaków)

pomimo patryarchalnego życia i gościnności, trudniących się rozbojnictwem i niepłacących podatków. – Razlog Kaza utworzona została dopiero r. 1886; była wprzód nahiją należącą do Newrokopskiej Kaza.

6) Dżumalijska Kaza: 1 miasto, 45 wsi, z których 32 czystobulgarskich, 1 czysto-turecka, 4 Pomaków (poturczonych Bulgarów), 2 bulgarsko-tureckie. W całym powiecie 5814 domów, ludności: 28323 bulgarskiej, 875 tureckiej, 4240 Pomaków, 250 Wołochów, Cerkwi bulgarskich 13, Szkół bulgarskich 8. – Miasto: Gorna-Dżumaja (Dżuma-balja) ma 1200 domów, ludności 5806 bulgarskiej, 500 tureckiej, 250 wołoskiej z kąpielami mineralnemi; są tu napisy staro-greckie z pomnikami; jako pograniczne miasto zniszczone i zrabowane r. 1877–1879 po części osiedlone zostało na nowo przez bulgarskich grekomanów i Cyncarów; [z źródłami mineralnemi] – Wsie: Strumski-Cziflik (Kara-su) wieś bulgarska, Bjelopole, Dobrawa, Barakowo, Bistrica, Seliszcze, Simitlija sławna z tytuniu, Krupnik wieś pomacka, Drjenowo, Logodasz, Leszko, Padesz, Gabrowo ma 80 domów bulgarskich, Troskowo z cerkwią bulgarską i monasterem Św. Archangel, Suszica, Żeljeznica, Buczino, Serbinowo, Uranowo, Gradewo, Osjenowo duża wieś pomacka, wsie Pomaków: Wlaszka, Dżerowo, Deli-Hamzalar, Dukanicz, Kopti, Karadżina, Mangal-Dermeni, Semnica. – Powiat Dżumalijski utworzony r. 1879 z części powiatu Melnik.

7) Melnik Kaza: 1 miasto, 62 wsi, z których 50 czystobulgarskich, 3 czysto tureckich, 16 bulgarsko tureckich – W całym powiecie 5358 domów, ludności 25274 bulgarskiej, 5070 tureckiej, 995 bulgarsko-tureckiej (Pomacy), 1800 greckiej, 200 wołoskiej, 25 cygańskiej. – Cerkwi bulgarskich 5, greckich 22, bulgarsko-greckich 5, Szkół greckich 5, bulgarskich 7. Chodują tu dobre wino, mianowicie piołunowe (pelinacz). – Miasto: Melnik [(Melenik)] leży w głębokiej dolinie otoczonej górami mianowicie szczytem Pirin, ma 850 domów, z tych 350 bulgarskich, 300 greckich i 200 tureckich; zwyczajnym językiem jest tu grecki. Cerkwi greckich 45 z których starożytna Św. Pandelejmon ma malowidła i napisy sławiańskie [monaster S. Nikolaja fundowany przez Jana Władimira ma malowidła ścienne (freski) Panselina.] Szkół greckich 3, bulgarska 1; od r. 1274 jest tu biskupstwo greckie. – Wsie: Debrene z starożytną bulgarsko-grecką cerkwią Św. Nedjelja. Kalimanci, Hrsowo, Ploska, Liwunowo, Suszica, Batek z cerkwią i rozwalinami 3 innych cerkwi, Swete Wracz z zdrojami mineralnemi gorącemi, Dżigurowo, Polenica, Rożen wieś bulgarska, z monasterem zwanym Rożna (Rożdestwo Bogorodycy) w którym cudowny obraz Bogarodzicy; monaster stoi pod zarządem monasteru Iwerskiego na górze Athos. Orman wieś bulgarska z cerkwią i rujnami dwóch innych, Calim, Bielica, Gradesznica zaludniona przez Pomaków, Nowo-selo (Jeniköj), Wlachi (Wlaki) wieś bulgarska, Krjesna duża wieś nad rzeką Strumą ma ludność bulgarską i pomacką jednak biedną.

ludność: 50000 Bulg. chrześc., 8000 Pomaków, 4000 Turków, 1500 Greków, Domostw 7841; ludności ogółem 63500.

ludności 27500 Bułg. chrześc., 5500 Turków, 1800 Żydów, Domów 4503; ludności ogółem 34800.

8) Petricz kaza: 1 miasto, 70 wsi, z których 53 czysto bułgarskich, 5 czysto tureckich, 10 bułgarsko tureckich. W całym powiecie 5359 domostw, ludności bułgarskiej 24940, tureckiej 6285; cerkwi greckich 1, bułgarskich 8, bułgarsko-greckich 2; szkół greckich 3, bułgarskich 11. — Miasto: Petricz w urodzajnej okolicy, ma piękne sady różnych owoców: orzechy, jabłek, gruszek, kasztanów, śliw, pigwy, migdały, orzechy; domostw liczy 1150, ludności tureckiej 3250, bułgarskiej 2600, cerkwie 2 greckie; ruiny zamku bułgarskiego zwane: Gjaur-kulesi, i szkoła grecka, i bułgarska. — Wsie: Jeleznica, Orman, Starczowo przy ujściu Strumicy do Struny rzeki, Szerbanowo z kopalnią marmuru i jaskinią zwaną Krali-Markowska, Smolari, Igumenec z 427 domostwami, Topolnica, Bogorodica.

III) Sandżakat Drama:

1) Drama kaza, z nahijami: Dżeste i Prawiszcza: 1 miasto, 178 wsi, z których 162 czysto tureckich, 16 tureckobułgarskich. W całym powiecie ludności czysto bułgarskiej 8804, czysto tureckiej 12620, bułgarsko-tureckiej (Pomacy mahometanie) 55193; cerkwi greckich 4, bułgarskich 2, grecko bułgarskich 3; szkół greckich 8, bułgarskich 5. — Miasto: Drama sławne z tytoniu ma 900 domostw z których 100 należy do Greków i Żydów; ludności tureckiej 3000, greckiej 480, bułgarskiej 340. Od r. 1438 było tu arcybiskupstwo greckie, które w XVIII wieku połączono z Bychnią Filipopolem. Jest tu progimnazyum tureckie. — Wsie: Prawiszcza opalizadowana (palanka) siedziba greckiego biskupa Eleuteriopolskiego, i nahii tureckiej; mieszkańców 3000 greckich, Prosoczen z cerkwią i szkołą grecką i drugą bułgarską (cerkiew i szkoła), Pljewnja wieś bułgarska z cerkwią grecką i drugą bułgarską, Wolak, Kobaliszcza, Gjuredżik, Wisoczen, Wobolec — W nahii Dżeste (Czedżka nahija) leży 25 wsi, z ludnością 15000 samych Pomaków (poturczonych Bułgarów) trudniących się pasterstwem; wsie ich: Brizowo, Czireszowo, Czerkwica, Radibosz, Balaban, Żura, Bachanowo, Gjaszurin, Alikjoj, Szebilowo. — W nahii Prawiszcza jest główne miejsce Prosoczen wieś mająca 500 domów, ludności 1300 tureckiej i 1440 bułgarskiej; należą do niej 16 wsi greckich, i bułgarskie, reszta tureckich, razem 31 wsi — We wsi Bjelen są ruiny zamku zwane: Momczilow-Gair. — Koszinica monaster. jwaacji Duszana.

2) Kawala kaza: 1 miasto, 34 wsi greckich; domostw w mieście portowem Kawala 3120; ludności w całym powiecie (14852, z tej) 12075 tureckiej, 1699 greckiej, 1078 Cyganów. Bułgarów wcale niema.

3) Sari-Szaban kaza: 67 wsi, ludności 16610 pomiędzy któremi 15994 Pomaków, 118 Greków, 548 Cyganów. — Główna wieś: Chanlar siedziba urzędów, Sari-Szaban, Dojranli, Dżenowo, Eleftli, Kaja-bunar, Karamanli, Kolzadar, Muratli, Toplar, Czobanli, Jeni-Kjoj. — Bułgarów tu wcale niema.

B) Wilajet Monastir

I.) Sandżakat Bitolski.

1) Bitolja kaza: 2 miasta, 181 wsi; z których 139 czysto bułgarskich, 29 bułgarsko tureckich, 7 czysto tureckich, 6 cygańskich (rumuńskich) 3 arnautskich (albańskich). W całym powiecie 18646 domów ludności ~~14700~~ bułgarskiej, ~~6300~~ bułgarsko tureckiej (Pomaków), ~~4428~~ tureckiej (Osmanli), 12269 rumuńskiej (Cyganów), 4992 albańskiej (Arnautów), ~~600~~ i nieco Żydów i Ługarów. Szkół męskich (tureckich i greckich) 21 i żeńskich 3. — Miasto Bitolja ma 6240 domostw, z których 2500 bułgarskich, 2000 tureckich, 1000 cygańskich, reszta żydowskich i cygańskich; ludność ma 4000 bułgarskiej, 5600 tureckiej, 3600 albańskiej, 4300 cygańskiej, 1600 żydowskiej, 800 cygańskiej, 50 greckiej; są tu 4 gimnazya: bułgarskie, greckie, rumuńskie i tureckie; prócz tego utrzymują Lazarzyści szkołę francuską, 11 cerkiew grecka, i bułgarska, 2 bożnice żydowskie; w pobliżu leżą ruiny greckiego miasta Heraklei. — Miasto Kruszewo ma 1300 domów, z których 1200 cygańskich, 500 bułgarskich, ludności 1257 bułgarskiej i 2810 cygańskiej: cała ludność jest grekomańska. — W wsie: Bukowo (w pobliżu Bitolii) z monasterem św. Chrystofora fundacyi carów greckich; - Krstowo z mineralnem zrodłem kwaśnym (rzezawą); - Malowiszcze i Magarowo wsie albańskie. — Cerdwża wieś turecko-bułgarska; - Wichri - Sopotnica - Smiljewo - Belacerkwa - Staro Srbci - Mopila - Nowaci - Prbod - Sukodol - Dobromir - Radobor - Gjasatof - Lopatica - Leri - Trnowo wieś albańska - Dragowo - Nizopolje - Sweta Petka - Kenajli wieś turecka - Kiszowo - Kreszowo - Toplica.

ludności: 80000 Bułg. chrześc., 16000 Pomaków, 7500 Żydów, 12000 albańczyków, 50 Greków, 31000 Cyganów, 4000 Żydów, 2350 Cyganów. — ludności ogółem 152900.

(Toli-Monastir)

w pobliżu ~~Bitolii~~ monastery św. Jowan Stepozwestki fundacyi cara Urosza III Deczańskiego;

sławniej monaster św. Jurgi fundacyi cara serbskiego Nemanji.

2) Kiczewo kaza: 1 miasto, 109 wsi z których 89 czysto bułgarskich, 15 bułgarsko-tureckich, 5 czysto tureckich. W całym powiecie 4597 domostw, z których ludności 29000 bułgarskiej, 8700 bułgarsko-tureckiej (Pomaków), 3000 albańskiej. Szkół męskich 3, żeńska 1. — Miasto: Kiczewo ma 480 domów, z których 240 bułgarskich, 290 tureckich, 6 albańskich; i szkoła męska, i żeńska. — Miasto: Kiczewo ma 480 domów, z których 150 bułgarskich, reszta tureckich, mieszkańców 360 bułgarskich, 850 tureckich, 200 albańskich szkoły i męska, i żeńska. w pobliżu monaster: św. Caista Preczysta (P. Marya) z szkołą.

ludności ogółem 40700.

Monaster ow zwany także Preczistaja (Wwedenia w chram Bogarodici) fundował Wuk Brankowicz F – Wsie: Tuhin – Berigowo – Lisiczani – Bigorsko Dolenci (Bigordelnik) – Widrani – Srbljani – Lesiszta – Plasnica – Mogilac – Manastirac – Suszica – Zweczan – Brod – Srbica – Suhodol – Popradiszta – Zajas – Porecz z monasterem Sw. Bogorodica przez Stefana Urosza wielkiego cara serbskiego w XIV wieku.

F a według niektórych, Królowie Milutin i Dragutin.

3) Lerin (Hlerin) Kaza: 1 miasto, 62 wsi, z których 43 czysto bulgarskich, 13 bulgarsko-tureckich, 5 czysto tureckich, 1 cyncarska. W całym powiecie 7862 domostw, w których ludności 14500 bulgarskiej, 3500 Pomaków, 14000 Turków (Osmanli), 100 Greków, 1100 Cyganów. Szkół było dawniej 8. – Miasto: Lerin czyli Hlerin (Florina) ma 1500 domów, w których mieszka 1690 Bulgarów, 2600 Turków i 200 Albańczyków; F – Wsie: Zelenicz – Wrbeni (Ekszisu) – Barijica – Neokaza (Leokasi) – Armenowo – Boraszica – Kladorubi – Pisoder – Owczarani – Trsno – Sakulewo – Patele – Kljeszczini.

ludności ogółem 61350.

F z cerkwią Sv. Ilija fundacyi cara serbskiego Nemanii (+1199) dawniej monaster.

4) Bitolska Džumaja Kaza: 1 miasto, 37 wsi, z których 8 czysto bulgarskich, 11 bulgarsko tureckich, 18 czysto tureckich. W całym powiecie 3286 domów, w których ludności 14500 bulgarskiej, 3500 Pomaków, 14,000 Turków, 100 Greków, 1100 Cyganów. Szkół było dawniej 3 męskich. – Miasto: Bitolska Džumaja zaludnione samemi Turkami, których jest 1180 ma domostw 600. – Wsie: Embor ma 280 domów – Paleor – Dèbrec – Koman – Tremnino – Ranci

ludności ogółem 33200.

5) Kostur Kaza: 1 miasto, 132 wsi, z których 79 czysto bulgarskich, 21 bulgarsko tureckich, 17 czysto tureckich, 1 czysto cyncarska, 1 bulgarsko-cyncarska. W całym powiecie 14222 domostw, w których ludności 77000 bulgarskiej, 8000 Pomaków, 6000 Turków, 8000 Albańczyków, 6800 Greków, 8700 Cyncarów, 1400 Żydów, 900 Cyganów. Szkół było dawniej 12 męskich, 1 żeńska. – Miasto: Kostur F (Castoria) liczy nad jezierem ma 1800 domostw, z których 1000 bulgarskich, 300 tureckich, 300 greckich, 200 żydowskich; ludności bulgarskiej ma 1650, tureckiej 700, greckiej 810, albanskiej 180, cyncarskiej 150; F – Wsie: Wlacho-Klisura wieś cyncarska ma 1000 domow i 3100 ludności – Sveta Nedelja (Kiriaki) – Statiszta – Wodenica (Fotiniszta) – Gorenci – Czeresznica – Bobiszta – Mawrowo – Lehowo – Nestram – Sveti Wracz – Darda – Rupiszta – Bogorodica Panagia Argyri

ludności ogółem 116800.

F (Kesrije) (dawne Celetrum)

F monaster Sw. Nikola; dawniej był też monaster Sv. Bogorodica fundacyi S. Sawy.

6) Rjesen Kaza; i Prjespa nahija łącznie: (1 miasto) 65 wsi z których 41 czysto bulgarskich, 16 bulgarsko tureckich, 3 czysto tureckich, 1 cyncarska i 1 bulgarsko cyncarska. – Pojedynczo z czyflikami (folwarkami) liczą:

a) Rjesen kaza: [38 wsi i czyflików, w których 2302 domostw z ludnością 1300 bulgarską, 2000 Pomaków, 500 Turków, 750 Albanczyków, 10 Greków, 890 Cyganów, 500 Cyganów. — Miasto Rjesen ma 900 domów, z których 400 bulgarskich, 300 tureckich, reszta cyncarskich i albańskich, miało i szkołę męską i żeńską. — Wsie: Jankowec ma 186 domostw bulgarskich — Carew dwor. — Drmani — Ljeskowec. (i miasto)

ludności ogółem 17650.

b) Prjespa nahija: 33 wsi i czyflików w których 1063 domostw z ludnością 11300 [6000 bulgarską, 1300 turecką, 1000 albańską] — Wsie: Prjespa[— Grncare główna wieś: 75 domow, ludności bulgarskiej 70, tureckiej 180 — Kurbinowo — Krani — Arwati — Ljubojno — Sv. Gjerman — Ajl (Agila) — Graždino. W obu tych obwodach było dawniej 14 szkół męskich, 2 żeńskich.

[właściwie wyspa: Maligrad wśród jeziora Prespa zwanego pierwotnie stolica Macedonii, z ruinami zamku króla Petrislawa.

7) Ohrid kaza: 2 miasta, 102 wsi, z których 82 czysto bulgarskich, 8 bulgarsko tureckich, 12 czysto tureckich; domostw 7433 z ludnością [46000 Bulgarów, 6400 Pomaków, 2100 Turków, 3900 Albańczyków, 1700 Cyganów, 10 Greków, 50 Żydów, 800 Cyganów] Dawniej było 19 szkół męskich i 2 żeńskich. — Miasto: Ochrid (Ohrida Prima Justiniana) w cudnem położeniu nad jeziorem Ochridskiem ma 2350 domów (z których 4506 bulgarskiej, 850 tureckiej, 450 albańskiej, reszta cyncarskiej, razem 9206 ludności), starożytna cerkiew katedralna Św. Klimentijef; dawniejszy kościół katedralny Św. Sofija (gdzie od r. 347 było biskupstwo łacińskie, r. 870 zamienione w arcybiskupstwo greckie, a około r. 915 w słowiańskie, które przybrało tytuł exarchatu bulgarskiego [niepodległego patriarchowi greckiemu, lecz w XVIII wieku znowu połączone z patryarchatem greckim] zamieniony w turecką mosheę) jest tu greckie Seminarium przeniesione ostatniemi czasy z Adrianopola. Ochrida była od r. 1000 stolicą państwa Macedonii, które r. 1018 cesarz grecki Bazyli zawojował; r. 1220 zdobył Teodor Książe Epiru, a r. 1337 Stefan Duszan car serbski; r. 1382 zajęli Turcy to państwo, pobiwszy Królewicza Marka; [— Miasto: Struga ma 700 domów, w których 2280 ludności (1250 Bulgarów, 700 Turków, 200 Albanczyków 110 Cyganow, 20 Cyncarów) z szkołą męską i drugą żeńską [— Wsie: Tusze = miszta (na południowym brzegu jezera Ochridskiego) w pobliżu, którego sławny monaster Św. Naum (w którym grób jednego z uczniów Cyryla i Metodego S. Nauma, z jego pieczarą) — Ljubaniszte wieś bulgarska — Wolgoszti — Wereszewista (Mereszište) — Borowiszta (Moromišta) — Globocica — Radowiszta — Rajcze (Radoveška) — Ljin — Rajcze (Rajcica) — Leszani Slatina — Mramorica — Wemiszta — Labuniszta — Podgorica — Oktisi — Wewczani — Kozel (Kosen) — Gorica.

[ogółem 60960]

[zbudowana r. 1295 z freskami sztandarami stałego Cara Eliasa

[któremu podlegało 2 arcybiskupstwa metropolitów) i 10 biskupów, r. 1767

[są tu ruiny zamku bułgarskiego cara Władimira (+1016)

[był tu monaster Św. Cirilla Przeczysta fundacyi Wielka Straznicka Krolowa.

[zbudowany monaster przez Michała cara bulgarskiego, w nim obrazy świetne z świątyni tej około 1689 (SS. Cyryl, Metody, Sabbas, Angelar, Gorazd, Kliment i Naum)

domostw 7349.

(+) z monasterem Prilipskim Sv. Archangela Michaila starożytnym odnowionym r. 1861. leży pod wsią Warosz.

*) Treskawec monaster przez Stefana Duszana założony; w nim nagrobek Dabiży enochiara (t. j. pazia cara Urosza) † 1362 (był to syn Jana Oliwera sewastokrata t. j. gubernatora, i despoty cara Stefana Duszana

(++) Warosz z liczby 30 cerkwi w zrujnowanym starym Prilipie pozostało tylko 3: Sw. Dymitria, S. Petki i S. Nikolaja założone r. 1299.

Sljepcziste w. z monasterem Sljepcze.

lub Morigowo z monasterem Sv. Bogorodica

z rujnami dawnej katedry debrskiej;

8) Prilep kaza: 1 miasto, 137 wsi (z których 115 czysto bulgarskich, 22 bulgarsko tureckich), ludności 70000 (54500 bulgarskiej, 5600 Pomaków, 4500 Turków (Osmanli i Jürüków), 2300 Albańczyków, 1500 Cyncarów, 1500 Cyganów, 100 Żydów.) Szkół było dawniej 10 męskich i 2 żeńskich. — Miasto: Priljep ma 2661 domów, ludności 7451 (4069 Bulgarów, 1750 Turków, 130 Albańczyków, 320 Cyncarów, 182 Cyganów), (+) w r. 1014 stolica bulgarskiego cara Samuela; rujny dużego zamku Królewicza Marka (Kral Markow Grad), który r. 1374–1382 panował nad Macedonią; rujny dawnej cerkwi fundowanej przez serbskiego króla Wukaszyna. — Wsie: Warosz (++) w pobliżu odnowiony r. 1861 monaster Sv. Arandjel (S. Michail) fundacyi Króla Wukaszina i Królewicza Marka, których tu wizerunki na ścianie malowane. — Zrza (Zerze) wieś bulgarska w pobliżu której leży sławny monaster Treskawec pod górą Zlatowrch: Sweta Bogorodica Zrza (Rożdestwo Bogorodicy) fundacyi serbskiego króla Milutina, ma nazwę od piorunu, który w gmach uderzył.*) — Drenowci — Pletwar — Wrbowci — Žitusze — Drenowo — Lažani — Wrancze — Trstenik — Debreszta — Desowo — Crniliszta — Pesztaljewo — Sarandanowo — Maglenec — Musinci — Kanatlarci (Kandalar) — Zerekowci — Topolczani — Czepigowo — Galiczani — Buczin — Kruszowljani — Witoliszte (Murihovo) — Beszisztа — Gradesznica: (z tych 27

9) Debar kaza: 1 miasto, 74 wsi, czysto bulgarskich, 47 bulgarsko-tureckich; domostw 5640, ludności 79700 (z których 34200 czysto bulgarskiej, 37200 Pomaków, 850 Turków (Osmanli i Jürüków), 7200 Albańczyków, 50 Cyncarów, 200 Cyganów). Miał dawniej 23 szkół, które r. 1883 zredukowano na 3. — Miasto: Debr (Dibra) ma 2015 domów (z tych 170 bulgarskich, 1022 tureckich, 780 albańskich, 8 cyncarskich, 35 cygańskich); cerkiew niegdyś katedralna miała biskupów od r. 347; Sw. Sabba utworzył tu metropolię sławiańsko-serbską. — Wsie: Jablanica duża wieś bulgarska — Biskupsztina — Modricz — Klenje — Kodżadzik — Papradnica z rujnami zamku Krola Woislawa — Selce — Wlaszicz — Galicznik miasteczko ma 450 domów bulgarskich, w pobliżu leży monaster piękny bulgarski Sv. Jowan Bigor (S. Jana Chrzciciela) sławny z odpustów ma szkołę śpiewu i szkołę malarstwa kościelnego; narażony na częste napady dzikich tureckich Arnautów. — Papradiszta — Gorica — Melniczani — Tresoncze — Weljebrdo — Kosovrasti — Žernonica — Wrben — Beliczica — Brodec — Makelari — Konjari — Banjiszta — Topoljani — Starowec — Seliszte — Orbele — Izwori — Tuczep — Žitinjani — Mawrowo

10) Gorica Kaza ma 1 miasto 29 wsi (z których 10 czysto bulgarskich, 6 bulgarsko tureckich, 5 czysto tureckich, 1 czysto grecka, 1 bulgarsko cyncarska, 1 turecko albańska, 4 czysto albanskie), ludności 9500 bulgarskiej, 5000 Pomaków, 300 Turków, 20000 Albańczyków, 2500 Greków, 5000 Cyncarów, 600 Cyganów. — Miasto: Gorica ma 10,000 ludności, domów 1550 (z tych 80 bulgarskich, 500 tureckich, 900 albanskich 70 cyncarskich). — Wsie czysto bulgarskie: Drenowo, Boboszczica, Zwezda, Goroweci, Swirna, Losznica, Kućica, Blaca. — Wsie tureckie: Poljani, Libownik — Wieś grecka: Emborija — Domostw 1562

10) Siatista Kaza: 10 wsi (z których 1 czysto bulgarska, 1 czysto turecka, 1 czysto grecka, 5 turecko-bulgarsko-greckie, 2 cyncarsko-greckie), ludności 7000 bulgarskiej, 5000 tureckiej, 25000 greckiej, 5000 cyncarskiej, 600 cygańskiej. — Wsie: Siaćista (Siatista) ma 40 domów bulgarskich, 1500 greckich, 600 cyncarskich. — Pelka — Selica (Selnica), — Lapsišta (Naselica) — Czurkli (Curli) — Kremenica wieś bulgarska — Grebena — Hrupiszta (dawne Orestias) — Domostw 1906

6) Kožani nahija: 5 wsi: Kožani (Kožana) ma 80 domów bulgarskich, 560 greckich, 80 cyncarskich. — Vanica (Wincza) ma 200 domów bulgarskich — Weliszta 70 domów bulgarsk. — Radowiszta 78 domów bulgars. — Sahinlar 50 domów tureckich. — Domostw 1148

11) Seffidže Kaza (Srbica, Servija): 1 miasto, 11 wsi (z których 2 czysto bulgarskie, 1 bulgarsko turecka, 3 czysto greckie, 3 grecko bulgarskie, 1 czysto cyncarska, 1 grecko cyncarska), ludności: 3500 Bulgarów, 5000 Turków, 26000 Greków, 6000 Cyncarów, 300 Cyganów. — Miasto: Srbica (Serwija, Selfidže) ma 450 domów tureckich, 200 greckich, 50 cyncarskich; mieszkańców 3500 po największej części tureckich; miasto założone r. 636 z rujnami zamku dawnego. — Wsie: Krenik (Kriniki) bulgarska — Karabunar bulgarsko-turecka — Velvendos grecko turecka — Ftera grecka — Vlaholivadon cyncarska — Kokinoplos grecka — Kostanja bulgarsko grecka, rownie jak Avuljar, Szpurta — Vlahori grecko cyncarska — Gobljice bulgarska. — Domostw 3886

C.) Wilajet Kosowo. (Stara Serbija.)

I) Sandžakat Skoplje (Uskiip):

1) Skoplje kaza (Skopska kaza): 1 miasto, 125 wsi; z których 84 czysto bulgarskich, 15 bulgarsko tureckich, 26 czysto tureckich. W całym powiacie 5913 domow, w których ludności 61350 (pomiędzy temi 35,500 Serbów chrześciańskich, 11,500 Serbów mohametańskiego wyznania, 6000 Turków (Osmanli), 6600 Albanczyków, 6600 greków, 150 cyncarów, 1200 Żydów, 400 Cyganów). Szkół było dawniej 17 męskich, 2 żeńskich. — Mieszkańcy są Serbowie zacinający z bulgarska, zowią się sami: Bugare, a inni mianują ich Szopy. — Miasto: Skopija (Skoplje-Uskiib) ma 2800 domów, z których 1200 bulgarskich, 1500 tureckich, reszta żydowskich, cyncarskich i cygańskich, albanskich; cerkiew Sv. Dimitrie fundacyi serbskiego cara Wukaszina (r. 1371); druga cerkiew Sv. Andrija i Vlasije fundacyi Króla serbskiego Andrejasza (syna Wukaszina). — Wsie Draćzewo (serbska) — Cwetowo — Kiselawoda — Kolićani (turecka) — Poreczi (Poreča) z cerkwiami Sv. Pantelij fundacyi cara Stepana Nemanij (+1199) i Sv. Andrija fundacyi Simonidy córki cesarza greck. Andronika żony Stepana Milutina Urosza II, gdzie leży pochowana (+1303) — Solnje — Sziglowo — Kuczkowo — Wuczindol — Brazda — Banjani — Czuczer (Czuczar) z cerkwią Sv. Nikita fundacyi Stepana Milutina Urosza II cara serbskiego (+1321) wieś serbska — Kuczewiszta — Ljubance (Ljubinac) z cerkwią Sv. Bogorodica fundacyi Duszicy siostry cara serbskiego Stepana Duszana w XIV wieku — Boljaczani — Ramanowce, Madžare — Kozlje — Suszica, z cerkwią Sv. Dimitrije, gdzie pochowany car Vukaszin + 1371 i syn jego Marko Kraljewicz (+1394 d. 10 paźdz.) — Ajwatowci — Adžilar — Rukomija — Bojani — Svirale — Raszka — Kruszica — Kaczanik duża wieś ~~bulgarsko~~ serbsko-albańsko-turecka.

2) Kumanowo kaza: 1 miasto, 124 wsi, z których 100 czysto ~~bulgar~~ serbskich, 24 ~~bulgarsko~~ serbsko tureckich. W całym powiacie [5444 domostw,] ludności 45,700 (pomiędzy temi 39000 Serbów chrześciańskich, 3000 Serbów poturczonych, 250 Turków, 3250 Albańczyków, 200 Cyganów). Szkół było dawniej 13 męskich i 1 żeńska. —

Miasto: Kumanowo ma 900 domów z których 550 serbskich, reszta tureckich i albańskich; ludności 2265; nad rzeką Pczinja; jest tu sławny monaster: Św. Otac Prohor Pczinski pod górą Kozjak założony r. 1380 przez cara Lazara Grebljanowicza, z grobem i jaskinią Św. Prochora, w której żył ten pustelnik. — Wsie: Pczinja — Winci — Malino — Kašani — Gradiszte — Pawleszani — Murgasz, — Bezowo — Sopot — Tatomir — Skaczkowci — Nagoriczani z cerkwią Św. Djuraj Nagoriczki fundowaną przez cara Milutina — Mladi — Konjare — Rajanowce — Orah — Konjarewo — Iwankowce — Stepanci — Arbanaszka — Ramno — Maletino — Kokino — Glubocziza — Tabanowci — Matejicz (Matejcza) z cerkwią w której był koronowany car Milutin — Sopot — Izwor.

3) Tetowo (Kalkandele) Kaza: 1 miasto, 150 wsi, z których 52 czysto serbskich, 64 czysto tureckich, 44 serbsko tureckich. W całym powiecie ludności 33300 Serbów chrześcian, 15700 Serbów poturczonych, 850 Turków, 3800 Albańczyków, 1000 Cyganów; domostw 8922. Dawniej było 9 szkół męskich, 1 żeńska. — Miasto: Tetowo (Kalkandele) ma 2009 domów, z których połowa serbskich, reszta tureckich i albańskich. — Wsie: Neprosztenо — Tearci — Dobraszte — Czelopeci — Turczane — Banjica — Duh (Duv) — Wrutok — Jelowce — Dobresze — Pożarewo — Wrabczista — Negotin — Palczista — Kostowo (Gostiwar) — Leszak wieś serbska z cerkwią Św. Atanasije fundacji cara Lazara — Belowiszte — Wratnice — Zubowci — Lesznica — Mawrowo — Dalbocewnowo — Poprad — Suszica — Wolkowija — Raszka (Orasze) — Sekcczista — Celowo — Srbinowo — Toplica — Bogonje — Reczica — Pożerani (Pożarewo).

Z cerkwią Św. Atanasije fundacji cara Lazara.

4) Palanka (Kriworeczka Palanka) Kaza: 1 miasteczko, 62 wsi serbskich; (domostw 4173. W całym powiecie) ludności 31500 Serbów, 2300 Serbów poturczonych, 550 Turków, 350 Cyganów. Dawniej było 5 szkół. — Miasteczko: Kriworjeczna Palanka (Palanka) ma 654 domów zamieszkałych przez Serbów 1560 i Turków 330; w cerkwi leży Św. Jakim; Wsie: Zidilowo — Urem — Crcarija — Strazinduka — Gradac — Petrlica — Milutince — Radibuš — Rajkowci — Opilje — Kawaklija — Konopnica — Krtla — Kostur — Deviczeski Czyflik z cerkwią fundowaną przez Króla Urosza wielkiego, z cudownym obrazem: Dewiczka Św. Bogorodica (gorące) — Sweta B.

Egri Palanka — nad rzeką Kriwarjeka (dawniej Sarandopor).
Fundacji Króla Dragutina r. 1316
monaster Św. Jakima (Joachima) Sarandaporskiego, jeromonacha chilandarskiego, ucznia S. Joana Rilskiego, leży w górach Osogowskich nad rzeką Kriwarjeka (Sarandopor)
Smederewac — Sarandaporski

5) Sczipska (Sztipska) Kaza: 1 miasto, 100 wsi czysto serbskich. W całym powiecie 4351 domostw; ludności 29000 Serbów chrześcian, 4000 Serbów poturczonych, 6000 Turków, 20 Greków, 130 Cyncarów, 350 Żydów, 500 Cyganów; dawniej było 5 szkół. — Miasto: Sczip (Sztip) ma 1700 domów (z których 750 serbskich, reszta tureckich, ma cerkwie Św. Bogorodica i Św. Spas obie fundacji Urosza III Deczańskiego cara (+1335). — Wsie: Balwan — Barbarewo — Nemanjica — Sweti Nikola — Toplić z cerkwią Św. Nikola fundacji Milana Toplicy — Leskowica — Kozjak — Kawaklija.

Wieś, gniazdo carskiej rodziny serbskiej Nemaniczów

6) Koczani Kaza: 1 miasto, 62 wsi, z których 46 czysto serbskich, 16 serbsko tureckich. – W całym powiacie 7477 domostw; ludności: 36300 Serbów Chrześcian, 5500 Serbów poturczonych, 5200 Turków, 40 Cyncarów, 1200 Cyganów. Szkół było dawniej 6. – Miasto: Koczani ma 1000 domów, z tych 600 serbskich, reszta tureckich; cerkiew Sv. Pantelija fundacyi Stefana Nemanji I cara serbskiego. – Wsie: Orizari, – Lipec – Zrnowczica – Podlag – Trsino – Laki – Biczla – Gradac – Vitosza – Widowiszte – Gradowci – Stanczewo – Pantelija – Leszka – Dracz – Preseka – Bezikowo – Banja – Grad – Dragobraća – Kamenica – Szar – Kosowica – Morozwiżd wieś serbsko-turecka, niegdyś stolica biskupstwa serbskiego, założonego przez Sw. Sawę.

7) Kratowo Kaza: 1 miasto, 45 wsi, z których 43 czysto serbskich, 2 serbsko-tureckich. – W całym powiacie: 2650 domostw, ludności: 13000 Serbów chrześcian., 1500 Serbów poturczonych, 1500 Turków, 500 Cyganów. Szkół było dawniej 7. – Miasto: Kratowo ma 650 domów, z tych 400 serbskich, reszta tureckich; w cerkwi fundacyi Despota Olivera, leży Sv. Gavril Lesnowski pustelnik. – Wsie: Szlje-gowo – Strmosz – Lesnowo*) – Zletowo – Dreweno – Żeljeznica – Topolownik – Ljubowci – Rudari – Osogow (Sarandopor) monaster, gdzie leży Sv. Jačim czyli Ilarion novi episkop megleński (fundacyi Stefana Dragutina † 1316) (właściwie należy do Kazaa Palanka) Sw. Joanniki; Osogowski czyli Sarandaporski, Sv. Isaija prorok, Sv. muczenici Kirik, Ulutai

*) Lesnowo z monasterem Sw. Gawrila (ucznia S. Jana Rilskiego) fundowanym 1342 przez Oliwera sewastokratę cara Duszana.

8) Radowicz Kaza: 1 miasto, 41 wsi, z których 24 czysto-serbskich, 16 serbsko tureckich, 7 czysto tureckich. – W całym powiacie 3190 domostw; ludności: 22000 Serbów chrześcian., 6600 Serbów poturczonych, 2300 Turków, 20 Cyganów. Szkół było dawniej 7. – Miasto: Radowicz (Radovič) ma 1150 domów, z tych 700 serbskich, reszta tureckich. – Wsie: Orahowica (serbska) – Podrisz – Radiczewo – Dukatino – Kalugjerica – Wojeslawci – Dedino – Wrasztica – Gabrewci – Lipowiszte – Ljubnica – Skorusza – Kalauzlija – Babina – Popowo – Carewoselo – Wetren – Kiselica – Dramcze – Bogorodica – Istewnik – Grad – Stamir – Lesznica – Aktorija – Wratislawa – Tiszanowa – Stradalowo –

II) Sandżakat

1) Prisztina Kaza: 1 miasto, 101 wsi, z których 47 czysto serbskich, 7 czysto tureckich, 12 czysto albańskich, 9 albańsko tureckich, 21 serbsko tureckich, 5 albańsko serbskich. – W całym powiacie 7290 domostw, w których mieszka 14400 Serbów chrześcian, 19920 Serbów poturczonych, 6700 Turków i Czerkiesów osiedlonych, 9420 Albańczyków, 60 Cyganów. – Miasto: Prisztina ma 3330 domów, z których 2900 tureckich, 350 serbskich, 70 albańskich. – Wsie: Kojlovica (serbska) – Wrangolija – Brnjica – Azizje (wieś osadników Czerkiessów) – Kruszewac – Czerkesko selo, Avalipotok (osady Czerkiesów) – Graczanica monaster Błagowieszczenia (dziś Uspenia) Bogarodici fundowany r. 1322 przez Króla serbskiego Stefana II Urosza Milutina, z malowidłami ściennemi serbskich carów – Suszica – Liwadje – Guszterica – Lipljan wieś serbska, niegdyś biskupstwo serbskie – Koszare – Topliczane – Gumnoselo – Robowac – Babusz – Miraż – Babljak – Kosin (przypiera do Kosowego pola) – Nerodimlje, cerkiew Uspenie Bogorodici z malowidłami carów serbskich, w niej był pochowany młody serbski car Stefan Urosz V, zabity r. 1367 przez Wukaszina, dawniej monaster. Tu jest dział wodny, są tu źródła rzeki Lepenica która wpada do Wardaru i do Archipelagu greckiego czyli Morza białego, i rzeki Sitnica, która wpada do Ibaru, Morawy, Dunaju i do Morza czarnego. W pobliżu ruiny zamku Petricz. Odtąd do Mitrowicy rozciąga się Kosowo pole – Grebno – Wranidol – Sztrbce – Gotowusza – Wrbesztica – Brod – Wojnowce –

[; zamek Króla Milutina zamieniony na tureckie mieszkanie. W pobliżu na Kosowem polu nad rzeką Sitnica jest turecka kaplica (tekije) w której ma być grób Sułtana Amurata (Murata) zabitego przez Miłosza Kobilowicza (Obilicza) r. 1389

[na którem r. 1389 d. 15 Czerwca (Vidovdan) stoczyli nieszczęśliwą bitwę z Turkami.

2) Gilane (Gnjilan) Kaza: 1 miasto, 259 wsi, z których 72 czysto serbskich, 53 tureckich, reszta serbsko-turecko-albańskich. – W całym powiacie 16930 domów, w których mieszka 48600 Serbów chrześcian, 29400 Serbów poturczonych, 2700 Turków, 16200 Albańczyków, 4100 Cyganów. – Miasto: Gilane (Gnjilan) ma 855 domów z których 425 serbskich, 50 albańskich, 160 cygańskich, reszta tureckich. – Wsie: Koretiszte – Liwocz – Partez – Budriga – Mogila – Binacz – Kaczanik z ruinami zamku w którym żył Starina Nowak. – Belgradci – Slatina – Pożerane – Miroszewce – Maliszewo – Ugljare – Paralowo – Dragowac – Poneż – Witina – Żitnje – Plawica – Baniluk – Korminjane z cerkwią fundacyi Królów Radoslava i Dragutina, gdzie cudowny obraz Sv. Bogorodica Korminska – Mozgowo – Gogolce – Janjewo – Ljubiżde – Biljacz – Kololecz – Crnica.

3) Prizren kaza: 1 miasto, 254 wsi, z których 16 czysto serbskich, 53 serbsko tureckich, 65 czysto tureckich, 73 czysto albańskich, 15 serbsko albańskich, 12 tursecko albańskich. — W całym powiecie 25085 domostw, w których mieszka 21500 Serbów, ~~[illegible]~~ 75000 Serbów poturczonych, 6400 Turków, 22000 Albańczyków, 700 Cyganów, 200 Żydów, 1200 Cyganów. — Miasto: Prizren (Prisrendi, Perserin — Justiniana secunda) ma 12000 domów, z których 2200 serbskich, 8200 tureckich, 840 albańskich, 160 cygańskich; ludności 60000: po Solunie największe miasto w Macedonii i Starej Serbii; Turcy tutejsi i Serbowie używają języka serbskiego; 3 cerkwie z tych Św. Georgija siedziba władyki prizrenskiego (światorażskiego i skenderewskiego) które to biskupstwo serbskie utworzone r. 1218 przez Św. Sawę; Kościół i siedziba biskupa rzymsko katolickiego; ruiny monastyru i cerkwi Św. Michaila archistratiga; cerkiew dawna soborna Św. Petki (Zaraskewii) fundacyi Duszana, przerobiona na meczet turecki zwany Dżuma-dżamija. Miasto słynie z złotnictwa i robót filigranowych. Za miastem ruiny zamku, zwanego Duszanow grad. — Wsie: Brahowac — Bjela crkva — Hoeza — Kruša — Medwedca — Srbica — Banja — Lapusznik — Crnilug — Drenowac — Ljubižda — Jaziste — Pogarusza — Koriša [z ruinami monastyru Koriszkiego, przeprawa tego do skały z pięcioma w której zijstnieje stelnik Św. Iwan Koriszki] — Suharjeka — Slawlje — Bjelobrde — Zlatare — Bradosan — Ljubiczewo — Leszane — Leskowac — Jablanica — Ljubinie — Srecka Župa — Seoce — Žur — Bidza — Radomir — Busztrica — Buzka mahala — Rapsa — Krostac — Borja — Brizak — Szistewac — Kruszewac — Globovzica — Brod — Desztelica — Krakowiszte — Mrzor — Uglile

4) Gjakowica (Djakowica) kaza: 1 miasto, 130 wsi, z których 4 czysto serbskich, 73 czysto albańskich, reszta albańsko-serbskich. — W całym powiecie 8093 domostw, w których mieszka 1200 Serbów, 12000 poturczonych Serbów, 50 Turków, 27000 Albańczyków, 2250 Cyganów. — Miasto: Gjakowica (Djakowica, Jakowa) ma 4126 domów, z których 16 serbskich, 660 tureckich, 3000 albańskich, 450 cygańskich; miasto albańsko tureckie. — Wsie: Moglica, Lipowac, Kuszowac, Szwarjosko, Krajik, Zbrucsi, Kazaldžik (Drenowac), Kostur, Gnoska, Bojan, Dobrosza, Bradosan, Kraljan, Rakowica, Ložarewac, Luka, Bebega albańskie — Rogowo — Ljubižda, — Romaja, Planja — Wraniszte — Goljan — Sztipsa — Pituszi — Jablanica wieś serbska — Duszanowac — Rakowica — Zdrelja Crnobreg — Prilep — Wokssa — Junik — Drenowca — Baba. — Dečane (Visoki Dečani) w tej wsi zaludnionej Albańczykami, Serbami i Turkami, leży sławny

monaster Deczane fundowany r. 1335 przez Stefana Urosza III Deczańskiego, pod tytułem Sv. Pandokratora (Wszechwładcy) piękny pomnik architektury i rzezbiarstwa, wystawiony przez architekta Wita franciszkana z Kotoru, z malowanemi wizerunkami carów serbskich. Tu leży pochowany Stefan Urosz III + 1335, jego córka Helena (żona bulgarskiego cara Michała), Witosława + 1374 (córka Ugleszy żona Branka. Po bitwie Kossowskiej zrabowali Turcy monaster. (Opis monasteru ob: Jeromonach Gedeon: Deczański Prwenac. Nowisad 1852).

5) Peć (Ipek) kaza: 1 miasto, 67 wsi, z których 33 czysto serbskich, 22 serbsko-tureckich, 13 albansko-serbskich, 1 czysto albańska. — W całym powiacie 5771 (?) domów, w których mieszka 42000 Serbów, 34000 Serbów poturczonych, 50 Turków, 15000 Albańczyków, 250 Cyncarów 400 Cyganów. — Miasto: Peć (Pecza, Ipek), ma 300 domów serbskich, 2610 tureckich, 300 albańskich, 50 cyncarskich, 70 cygańskich, nad rzeką Bistricą. Tuż za miastem leży sławny monaster Patriarszija założony w XIII wieku przez Sw. Arseniusza patriarchę serbskiego; była tu niegdyś stolica patriarchów serbskich; z cudownym obrazem Bogarodzicy malowanym przez Sw. Łukasza, który to obraz dostał się tu z Jerozolimy i Chersonu. Są tu groby patryarchów serbskich Sw. Arsenija, Sawy II (syna Stefana Nemanii), Joannikija i innych; relikwiarz Sw. Piatyzarnych muczenikow, których ciała Arseni patriarcha serbski wywiózł z Tyrnowy; relikwiarz Sw. Nikodima arcybiskupa serbskiego w XIV w. R. 1690 Arseni Czernojewicz patriarcha z 37000 Serbów przeniósł się do Węgier, a opróżnione osady serbskie zajęli Albańczyki. R. 1775 wcielono patryarchat serbski do greckiego w Carogrodzie, a Peć podlega dziś arcybiskupowi greckiemu w Prizrenu. — Wsie: Bjelopolje, Liwosza, Banje, Nakle, Drenak — Kijewo — Rudnik — Posrano Trnje — duża wieś serbska — Crnivrch — Kom — Žacz — Grebnik — Ljubožda Budisawce — Dolac — Lućane — Goroždewac — Kruszewo — Lukowac — Bicza — Unimir — Džakowo — Suhogrlo — Istok — Rakitnica Ljubanici — Kruszewo — Ložani — Crna reka monaster Sv. Archangela Michaila zbudowany w skale z pieczarami w których żył Sv. Joannikij około r. 1440; jest tu grób Sv. Petra Koriżskiego pustelnika z XIV w. Crnilug — Wragowac — Czebinac — Jablanica — Wrelo — Studenica

6) Wuczitrn Kaza: 1 miasto, 108 wsi, z których 50 czysto serbskich, 8 czysto tureckich, 6 czysto albańskich, 21 serbsko tureckich, 21 albańsko tureckich. W całym powiacie 1758 domostw, ludności Serbów 48,000, Serbów poturczonych 16000, Turków 500, Albańczyków 3000, Cyganów 200. — Miasto: Wucitrn ma 280 domow serbskich, 570 tureckich, 80 albańskich, 70 cygańskich była tu niegdyś stolica biskupstwa. — Wsie: Ljubica, Propasztica, Weljibreg, Witkowići, Banja, Dragaczewo, Gaziwode, Tuszići, Wukowići, Babići, Czeczewo, Jabuka, Strumac wsie serbskie, — Lužane — Pestowo, — Kuzmin — Dobridub — Predlužje — Babinnos — Samodrža — Sudimlja — Banja — Dobraluka — Zabelj z cerkwią fundacji Stefana Nemanji, w której cudowny obraz Sv. Bogorodica Zabelska — Drenica z monasterem Sv. Joannikija pustelnika Dewiczskiego, który tu pochowany; wystawił ten monaster Jurij Brankowicz despota Serbii (+1456) — Obilić — Globare — Ribari — Preslo, Zubcze — Czabar — Koszutowo — Winarce — Rudare — Swinjare — Kolaszin — Brusnik — Ropica — Studenica, z rujnami monasteru — Samodrža z rujnami cerkwi.

Macedonia (w r. 1887) podług P. Draganowa.

Macedonia (zwana niegdyś Dragovitia, Berzitia, Velestia, Slavinia) jako część zachodniej Rumelii (Charby-Urumili) zajmuje dziś 3 wilajety (jeneralne gubernatorstwa): Soluńskí (Selaník), Bitolskí (Toli-Manastir) i Prizreńskí (Kossowo) - graniczący z wilajetami Janińskim i Skutarijskim (Tessalią, Epirem, Albanią), Czarno-górą, Hercegowiną, Królestwem Serbskiem, Księstwem Bułgarskiem, i wilajetem Adrianopolskim (Wschodnią Rumelią i Trakiją). Od północy zamyka Makedonią północna wschodnia część grzbietu Szar-dag (Scardus, Szar-Planina) z najwyższym szczytem Lubotrn. Powierzchnia wynosi 45000 □ kilometrów; ludność w wilajecie soluńskim 505470, bitolskim 497930, prizreńskim 582282. (według tureckiej urzędowej statystyki wszystkich mieszkańców jest 2.025520. Niemasz państwa w którem by było tyle rozlicznych języków, kultów, narzeczy i plemion, co w Macedonii. Mieszkańcy są: 1) Albańczykowie (Arnauci, Szkipetary) plemie mówiące językiem utworzonym przez mieszaninę mowy dawnych Illirów, Makedonów (Epirotów) i Traków. Język ten nieliteracki (podobnie jak Basków, Keltów) dzieli się na 2 narzecza: Toskow (prawosławnych) północnych i Ghegów (Katolików i Turków) południowych. Albańczykowie zamieszkują w zachodniej części Macedonii koło z Kostura, Bitolii, Ochrydy, Debra, w Skopskim sandżakacie i wilajecie Kossowskim. — 2) Nowo-Grecy mówiący różnemi narzeczami zamieszkują południową stronę Macedonii, i w skutek propagandy przez tak zwanych Grekomanów (Bułgarofonów, Ellinofronów) rozszerzyli swój język wraz z nabożeństwem po wielu miastach Macedonii, pomiędzy intelligencyją. 3) Wołochy (Cyncary, Kuco-Włachy, Karakaczany) rozrzuceni po całej Macedonii. 4) Turcy (Osmanli) dzielą się na: a) Turków rodowitych (Osmanli). b) Bułgarów i Serbów potureczonych (Pomacy). c) Czerkiesów nowoosadzonych w niewielu koloniach. — 4) Cyganie (Cyjupce, Czingene) rozprószeni po kraju sporadycznie. — 5) Żydzi (Szpaniole) potomkowie wygnańców hiszpańskich za Filipa II. dzielą się

pod względem religijnym na: a) Żydów prawowiernych (ortodoxów) b) Żydów pozornych Mahometan (Deunme czyli Mamini) z sekty Sabbataj-Zewi, w Solunie. 6) Słowianie: a) Bułgarzy mówiący różnemi narzeczami (Morwacy, Szopy, Puliwaki, Babuny, Keckary prowincji Debra, Miaki w Debrze, Polenije), głównie jednak rozróżniają narzecza macedońskie: wschodnie i zachodnie. Zachodnich zowią ogólnie Bugari, a wschodnich Bułgari. b) Serbowie z Starej Serbii czyli wilajecie Kossowskim. (Rzeki Drin i Morawa stanowią właściwie granicę etnograficzną między narzeczem serbskiem a bułgarskiem.

Głównym punktem orograficznym Macedonii jest góra Rila na granicy Bułgarji, Trakji i Macedonii, stanowiąca dział wodny między Morzem Czarnem i Egejskim, mianowicie w miejscowości Jakorudka w powiecie Razlog. Z tąd wypływają rzeki Isker i Marica płynące na Wschód, oraz macedońskie Mesta (Karasu) i Struma płynąca na południe do morza Egejskiego. Od Ryla na wschód południowy biegnie pasmo górskie (Rodopskie) zwane Dospat, którego najwyższy szczyt Gjoz-tepe (7200 stóp) pokryty śniegiem i Czadir-tepe, z którego widać Archipelag i Czarne morze. Fizonomija tego pasma jest czysto alpejska malownicza, odwieczne lasy dają zarobek Pomakom, bujne łąki i polany służą za paszę licznym stadom owiec, kóz i koni. Od rylskiego wierzchołka Aj-Gedik na zachód biegnie wysokie pasmo Pirin którego jeden oddział dosięga Nowokopu, a drugi Melnika; najwyższemi szczytami tego pasma są: [illegible], Bairli, Arnaut, Alaburun (2208 metr.), El-tepe (2680 metr.). Na paśmie Pirin ma być do 14 alpejskich jezior. Pod Nowokopem od rodopskiego Pirinu poczyna się pasmo niższe Ali-Botusz i Sengelowskie połoniny, od których ku południowi biegnie niższe pasmo gołych gór zwane: Czerna-Gora (Karadag) i drugie Boz-dag. Blisko morza koło Kawala ciągnie się niższe pasmo gór zwane Pernar (1500 metr.). Na zachód od Sengelowskich połonin biegnie pasmo gór zwanych Bielasica, wykłe miejsce pobytu rozbojników (hajduków) i dzikich zwierząt, oraz drugie pasmo Kruszа dosięgające aż pod Kukusz.

Główną rzeką dzielącą Macedonię na wschodnią i zachodnią, jest rzeka Wardar mająca źródło we wsi Krutok (w Starej Serbii czyli Górnej Albanii) wpadająca do zatoki Solońskiej. Struma spławna ma źródło koło Radomiru w Bułgarji, przebiega błotniste i rybne jezioro Tachino i wpada do zatoki Orfano: do Strumy dopływają rzeki Strumica i Anfista oraz Bielica i Bistrica. Struma przepływa także rybne jezioro Butkorowskie. — Mesta (Karasu) ma źródła pod Razlogiem i przyjąwszy przytoki Dospat, Bistrica, Karina, Bulanak, Popowodere wpada do morza koło wyspy Tasos. Koło wsi Sari-Szaban tworzy

Mesta błotnistą niezdrową równinę, w której panuje dla obcych mianowicie zgubna malaria.
Głowniejsze jeziora w Macedonii są: jezioro Ochridskie, Prjespańskie, Tachinos i Butkowskie jezioro, które zasycone wodami rzeki Debrownik wlewa się do rzeki Strumy.
Brzegi Morza białego tworzą przystanie (porty) pod Soluniem, Kasandra i Swiętą górą Athos. W zatoce Orfanskiej są wygodne przystanie Kawalla, Orfano (Czajazi), Lewtra (Eleutheropolis w nahii Prawiszcza, sandżakat Drama) podlegająca rossyjskim Kalugerom na górze Athos) Athos, Kasandra, Soluń.
Rządy i administracya w Macedonii są tureckie. Na czele stoi gubernator (mutesarif) który ma do pomocy Senat złożony z Kadii, Muftego, Greckiego władyki, oraz 2 przybranych członków tureckich i takichże 2 chrześciańskich. Sąd pierwszej instancyi zowie się Bedajet w którym zasiada sędzia (hakim) zwykle duchowny (naip) i członkowie (agowie). Sąd drugiej instancyi: Istinaf tworzy sędzia (naip), podsędek, prokurator, oraz 2 przybranych członków tureckich i 2 chrześciańskich.
Do pomocy mają żandarmów (zabtije) złożonych z 1 roty (buljuk) konnej i 1 pieszej. Głowne podatki i daniny są: Aszar (dziesięcina), Wergju, Bedel (haracz), Beglik (podatek od chowu owiec), Gjumruk (akcyza od wina i napojów), Temetuat (taksy od patentów), Reżi (monopol tytuniu) – Pomimo że główna część ludności składa się z Bulgarów sławiańskich, dowodzą Serbowie (Matija Ban, Panta Sreczkowicz, Stojan Nowakowicz i Spiridion Gopczewicz) iż ludność jest serbska; Grekowie (Dimza i Grekomani oraz patryarchat grecki) uważają ludność za grecką; Turcy (w urzędowym Szematyzmie: Salname) ~~[illegible]~~ w Macedonii rozróżniają tylko pod względem religijnym: Turków (do których także należą 900 osadników Czerkiesów) i na Greków (Urum) do których policzają także prawosławnych exarchatu bulgarskiego, patryarchalnych, i Gagauzów (Gagri-Musljuman t. j. niemuzułmanie); Wołosi (Apostol Margarit rumuński historyk z Klisury na wydanej mappie) wszystkich macedońskich Bulgarów poczytuje za Wołochów (Cyncarów).
W ogóle ludność turecka wynosi w Macedonii na 100, procentu 51. W wschodniej Macedonii żyje 190000 Turków (pomiędzy temi 98000 Pomaków t. j. poturczonych Chrześcian.) Bulgarzy stanowią 46 procentu całej ludności (215000), Grecy 10 procentu całej ludności (48000); ~~[illegible]~~ Rumunów (Cyncarów) tylko 3000, Cyganów 12000, Żydów 1300. – Z całej prawosławnej ludności należą 206.000 pod Patryarchat grecki, a 55000 pod Exarchat bulgarski.

Rzeka Drin stanowi właściwie granicę etnograficzną między ludnością serbską (od północy) i bulgarską (od południa)

Kwestyja bułgarska w Macedonii.

Przed r. 1868 całą intelligencyją w Bułgaryi stanowili Grecy: wszystkie szkoły miały nauczycieli greckich, w większej części cerkwi odbywało się nabożeństwo w języku greckim, z wyjątkiem kilku starodawnych słowiańskich, w których popi odprawiali podług odwiecznego zwyczaju nabożeństwo w języku staro-słowiańskim, podlegając jednak władzy biskupów greckich, utrzymywując ~~[illegible]~~ prywatne szkółki, w których zaprawiali młodzież do czytania i śpiewu kościelnego staro-słowiańskiego. Dopiero r. 1868 ludność powiatu Nowo-Kopskiego, idąc za przykładem Górnej Bułgaryi, zaczęła się domagać od greckiego biskupa z Dramy zaprowadzenia języka bułgarskiego w kościele i szkołach. Za ich przykładem poszli Bułgarzy dyecezyj greckich Nowo-Kopskiej, Melnickiej, Sieńskiej i Dramskiej. Głównym agitatorem był Nikolaj Gologanow rodem z miejscowości Tarlis, wprzód zacięty Grekoman wykształcony w patryjarszem seminarium greckiem w Fener (Fanariota), później przez 3 lata nauczyciel w gimnazyum bułgarskiem w Płowdiwie, gdzie się przekształcił na Bułgara; drugim agitatorem Stefan Werkowicz (eksbernardyn z Bośnii) popierany przez rząd rosyjski 1871 r., który miał podporę w Iwan. Gologanow'ie nauczycielu z Kruszowo. Werkowicz propagował głównie oderwanie się Macedonii od patryarchatu greckiego, który z tego powodu rzucił anathem i przekleństwo na kościół bułgarski. R. 1874 rząd turecki zmuszony był dać pozwolenie na utworzenie bułgarskiej sufragani (paraklis) w Sjerze: utworzono wiele szkół bułgarskich i w wielu cerkwiach zaprowadzono nabożeństwo staro-słowiańskie. Szkoły te i cerkwie podlegały podług firmanu cesarza tureckiego z r. 1870 exarchatowi bułgarskiemu i miały własnych biskupów bułgarskich w Skoplju i Ochridzie. - Jednakże po wojnie rozpoczęła się r. 1876 reakcyja grecka, która do r. 1882 trwała, w skutek której Grecy otrzymali pozwolenie

[250

ii z 228 cerkwi bulgarskich, poddano na nowo 208 pod zarząd Patryarchatu greckiego, a 20 tylko pod Exarchat bulgarski. W owych 208 cerkwiach zaprowadzono śpiew grecki w 128 cerkwiach, w 41 śpiew grecki i bulgarski (Simultan-Kirchen) a w 30 bulgarski przy nabożeństwie greckiem. Z [illegible] przyrządzono 116 Grekom, a 59 męskich i 6 żeńskich Bulgarom. Propagandę grecką popierają głównie Patriarchat carogrodzki, Rząd Królestwa greckiego, Biskupi greccy, Konsulowie, Doktorzy, Nauczyciele i nauczycielki greckie. – Do patriarchatu greckiego w Konstantynopolu należy w Macedonii 5 biskupstw greckich (sufraganii): Sjer, Drama, Melnik, Nevrokop, Elewteropolis. – Do exarchatu bulgarskiego należy sufragania bulgarska w Seres (Sjer) czyli paraklis bulgarski utworzony r. 1874.

Bulgarska ludność żądała ostatniemi czasy aby Św. Synod prawosławny grecki uznał następujące metropolije: Tirnowska, Plowdiwska, Sofijska, Widińska, Ruszczuczska, Skopska, Woglenska, Kosturska, Kjustendilska, Niszska, Samokowska, Silistreńska, Szumneńska, Warneńska, Debrska, Weleska, Wrazańska, Pirotska, Lowczańska, Bosneńska, Hercegowińska, Zwornicka, Polianska, Rjezsko-Prizreńska, Odrinska, Bitolska, Ochridska, Strumniczeska, Wodeńska, Anchialska.

Albańczyki (Arnauci) w Albanii, Macedonii i Starej Serbii, dzielą się na 2 gałęzie: 1) Gegi (Ghegi) w górnej Albanii i Starej Serbii, są to właściwie Serbowie zalbanizowani, którzy przyjęli Mahometanizm – władcą ich był niegdyś sławny Skanderbeg (Kastriota) – 2) Toski w dolnej Albanii, czyli Szkipetary; są to dawni Epirowi i Akarnanczyki.

Pomaki (zoturczeni Bulgarzy i Serbowie) zamieszkują głównie powiaty: Tikwesz, Nevrokop, Razlog (Ruhu-Czelebi): są to fanatyczni Muzułmanie, którzy mówią po bulgarsku: obchodzą jednak święta chrześciańskie.

Dzisiaj żyją w Bułgarji ludzie najrozmaitszych etnograficznych i politycznych odcieni: Bugar-grekomani (zwani Bolgarofonow, Ellinofronów), Macedono-Serbów, Wołochow-Exarchijców, Wołochow-Narodnatów, Wołochow-grekomanów (Karakaczani), Tosków (Arnautów prawosławnych, Gegów (Arnautow-Tainiotkich), Arnautów poturczeńcow, Albano-Arbanasów (należących do bułgarskiej cerkwi - w Debrze), Debrian (należących do greckiej cerkwi), Bugarów-poturczeńców, Grekow-poturczeńców, Wołochów poturczeńców, Grekow-ortodoxów, Grekow-unitów, Grekow-protestantów, Bułgarow-katolików, Bułgarów-uniatów, Bułgarów-protestantów — nie licząc w to bezwyznaniowych inteligencyi. = Główne zaś partyje są Grekomanów i Bułgaromanow (nakształt Gwelfów i Gibelinów) (1883)

Rumelija w r. 1886 - 1887 (Mieszkańcy bulgarscy)

I) Odrinski i Carigradski wilajety (w nich 600000 bulgarskich domów)

1. Odrinska kaza
   miasto Odrin (Adrianopol) ma 3 bulgarskie szkoły.
2. Lozengradska kaza
   miasto Lozengrad (Kirkilissa) ma szkoły bulgarskie.
3. Bunar-Hisarska kaza
   miasto Bunar-Hisar " " "
4. Malko-Ternowska kaza
   miasto: Malko-Ternowo " " "
5. Dede-Agaczska kaza " " "
6. Dimotikoska kaza
   miasto Dimotika " " "
7. Uzun-Kjuprijska kaza
8. Mustafa-Paszowska kaza
   miasto Mustafa-Pasza. " " "
9. Bria Kiojska kaza " " "
10. Daru-Derejska kaza " " " (Bulgarskie osady tworzą tu oazy)
    miasto Daru-Dere
11. Skeczenska (Xantijska eparchia) kaza " " "
12. Ferenska kaza " " "
    miasto: Ferja
13. Achu-Czelebijska (Raalog) kaza ma 17 wsi bulgarskich z tych 12 czysto bulgarskie, 5 bulgarsko-tureckie (Turcy: Pomacy), 2 wsi czysto tureckie
    (odewana 1886)
14. Carigradsko XX

Według Ofejkowa r. 1885 było w Adrianopolskim wilajecie wsi 234 czysto bulgarskich, 95 bulgarsko tureckich, 143 czysto tureckich, 100 czysto greckich, 19 grecko bulgarskich, 6 turecko-greckich, 7 mieszanych
W Macedonii wsi 1712 czysto bulgarskich, 458 bulgarsko tureckich, 470 czysto tureckich, 45 czysto greckich, 4 grecko bulgarskich, 7 wołoskich, 23 grecko tureckich, i 6 mieszanych.
Ethnographie des vilayets d'Adrianople, de Monastir et de Salonique. Constantinople 1878.

Mieszkańcy Wilajetu Adrianopolskiego:

1) Turcy (Osmanli)

2) Grecy (Urum) mają biskupa greckiego w mieście: Skecza (Eskidza, Ksanti, - dawniej Kosintos)

3) Bułgarzy

4) Gagauzy i Surgezety (Chrześcianie mówiący po turecku)

5) Karamanlii czyli Karamanlini: a) Karamanczy mahometańskiego wyznania, poturczeni Ormianie, mówią po turecku, piszą ormiańskimi literami, pochodzą z miasta Konija (Iconia) w Małej Azyi.
b) Karamanlini: Ormianie chrześcianie, mówiący po turecku, modlący się po ormiańsku (Gregorianie) c) Kar pochodzą z Anatolii;
c) Karamanlii: Grecy prawosławni chrześcianie mówiący po turecku modlący się po grecku. Są to potomkowie Seldżuków pochodzących z Karamanii w Małej Azyi.

Sandzak Salonik Kreje: Salonik
Jenidže Vardar
Kukuš
Gjevgjelia
Voden
Dorijan.
Tikveš
Strumica
Velej

Vilajet Salonik Kazaj: Salonik
Avret-Hisar
Tikves
Veles
Seres
Zihna
Demir Hisar
Nevrokop
Melnik
Petric
Strumica
Dorijan
Jenidzé
Voden
Verria
Chalkidike

Monastir
Kosovo

Magistratus Civitatis Casimiriae — — — Folio 1mo
Mandatum Excelsi Tribunalis puncto Tabellae — — 12.
Minolli Petrus cum Andrea Wolff — — — — 16.
Markowa Judaea cum Jutrzynskiej Conjugibus — — 20.
Marcinski Sebastianus cum Francisco Rożanski 23. 59.
Magistratus Civitatis Casimiriae — — — — 30.
Minolla Petrus cum Andrea Wolff — — — — 35.
Markowa Judaea cum Maximiliano Baracz — 42. 108.
Mendelsohn Leo cum Successoribus Dobruccianis — 53. 83.
Maydrowiczowa Antonina cum Simone Sikorski 56.
Mandatum Excelsi Tribunalis puncto solvendae Taxae 68.
Moysis Josephus cum Grosina Kordowa — 78.
Mecisewski Gaspar cum Elisabetha Strauszowa 97.
Mendlowicz Abraam cum Elizer Skrzypek 103. 104.
Manasesowicz Israel cum Herszla Dobrussy — 109.
Magistratus Urbis Cracoviae — — — 122.
Manasess Judaeus cum Blasio Gaudynski — 129.
Mieg et Krauz cum Judaeis — — — 131.

O Rezjanach i furlańskich Słowinach przez Pawła Józefa Szafarzyka (Dennica literaturnaja gazeta = Jutrzeńka pismo literackie. Warszawa 1842. maj Nr 9 str 109 – 114.

42

Rezyjanie żyją w wąwozach wysokich gór karnijskich i julskich w północno-wschodniej stronie od miast Venzone, Gemona, i Cividale (Forum Julii) Gałązka ta słowian usadowiła się najdalej w ~~[illegible]~~ południowo zachodniej stronie za rzeką Soczą (Isonzo) i lubo odłączona od innych sławian pod rządem włoskich przez tyle wieków, przecież zatrzymała swój sławiański język i zwyczaje. Gałąź ta dzieli się na północną część (Rezyjanów) i słowinów ~~mieszkających~~ zajmujących północno-wschodnią część krainy furlańskiej (Forum Julii) O Rezyjanach krótko pisali Antonin Piszeli kapelan pułku piechoty Kińskiego (w Slavin Prag 1808. str 120-128) Izmael Srezniewski professor lit. ~~[illegible]~~ sław. w uniwersytecie Charkowskim (Czasopism czesk. Muzeum 1841. III p. 341-345) poeta ilirski Stanko Vraz (w Jutrzeńce illirskiej 1841 Nr 29)

Dolina Rezjanska (Canale della Resia) półtrzeci mili jeograficznej wzdłuż leży w północno wschodnim kącie delegacyj Widemskiej (Udine) i graniczy na wschód z krajem Goryckim (Görz) Przerzyna ją rzeka Rezia wpadająca pod wsią Bieła do rzeki Białej (po włosk. Fella) wsie gdzie sławianie mieszkają są: Bieła czyli Bielica Resiutta całkiem zwłoszczona tu jest urząd pocztowy, Rusztis, Tobile (San Giorgio) Rawenca czyli Rawanec (Resia) Nijwa, Oseak, Stolbica, Kurytys fara jest w Rawencu. Liczba mieszkańców podług Wraza 3000 podług Srezniewskiego 2767 a podług Piszely mylnie 7000. – ~~[illegible]~~ Słowinie których 19000 w 4 parafiach mieszkają na południe. Język Rezyjanów jest odrywek korutańsko sławiańskiego z domieszaniem słów włoskich

Oto ojczenasz podług Szafaryka

Otja nasz, kaste tu niebe. Santifikano bodi wasze
ime. Pridi k'nan wasze regno. Bodi wasza wolontad,
kako na niebe, kako na zemie. Dajte nan nasz wsaki=
dynij Kroh. Otpusztiajte nan nasze debite, kako mi
odpusztiamo naszin debitorian. Ne induzajte nas u
tentacione, ma liberajte nas od hudaho. Taku bodi.

O pochodzeniu Rezyjanow nic z pewnością powiedzieć
nie można. Podanie jakoby byli potomkami Rossyjan jest
fałszywe i pochodzi od czasu pochodu wojsk rossyjskich
wraz sądzi że są Uskokami z Kroacyj lub Bosnii lecz tak=
że ponoś mylnie. Szafaryk słusznie ich trzyma
za potomków sławian którzy około r. 700 przeszedszy
rzekę Soczę osiedli w kraju furlańskim bo Paweł
Dyakon w wieku VII i VIII wspomina tu mieszka=
jących sławian.

Die Slaven in Friaul (nach Srezniewski: Denniza junius 1843) Rübland 1843. Nr 261. 262

Zemuna (Gemona) Rejanie mieszkają na zachod, Furlanie (Slovinen Schtjaven Schiavi)
Furlanow sławiańskich we Włoszech jest 19,000 w 5 parafiach: San Piedro Tertochet,
Nimis, San Pietro dei Schiavi, San Pietro, Cividale kraj górzysty dosyć nieurodzajny.

43

Slavonien und zum Theil Croatien von
Johann v. Csaplovics 2 Thlr. 8. Pesth
1819. 2 fl CM. 44

bei Schmidt & Leo in Wien, Anfang des
Grabens, linkes Eckhaus der Spiegelgasse
Nr. 1095.

Kollara Jana Cestopis do horni Italie
Reise nach Italien 2 fl 20 kr. CM.

Rudolph Sammer Buchhandlung

Schmidl A. A. Das Kaiserthum Österreich
Stuttgart. 8.

Wien

Verlags-Buchhandlung
Verlags-Comptoir & Expedition-Comptoir

45

Farlati Daniel: Illyrici sacri Tomus II. Ecclesia Salonitana. Venetiis 1753. fol. pp. XII. 635. XLVIII – z rycinami.

— — Illyrici sacri Tomus III. Ecclesi Spalatensis. Venetiis 1765. fol. pp. XVI. 586.

Św Serbscy:

prepod. Kniaz Symeon Nemanja +1200 na górze Athos — św. 13 Febr. 46

św. Sawwa pierwszy patriarcha serbski od 1221+1237 — św. 14 Janner.

ÉVANGÉLIAIRE SLAVE, dit texte du sacre, de la bibliothèque de Reims. *Fac-simile*, par J.-B. Silvestre, auteur de la Paléographie universelle. Traduction latine par feu Kopitar, bibliothécaire de l'empereur d'Autriche. Notice française et éclaircissements historiques ; par Louis Paris, ancien bibliothécaire de Reims. Publié aux frais et par les soins de L. Paris et Silvestre. In-4.
(*Victor Didron.*)
80 fr.

47
1852

ACCOMPLISSEMENT DES PROPHÉTIES, faisant suite au *Livre des destinées de l'âme*; par A. D'Orient. Tome 4, contenant: 1° l'état de l'Église pendant et après l'antéchrist, etc.; 2° les caractères prophétiques de la révolution française, etc. In-12 de 20 f.

Schematißmus des Bißthums Gurker Kirchensprengels im J. 1859 Klagenfurt gedruckt bei J. Leon 8vo ff. 126.

Schematißme pravoßlavne voßtoßne eparchie cele Dalmacie i Istrie za godinu 1858 u Zadru u knego peczatnyi bratrie Batara. 8vo ff. 36.

Schematißmus venerabilis cleri dioecesis Sabariensis pro anno 1859. Sabariae typis Emerici Bertalanffy 8vo ff. 151.

Schematißmus cleri archidioecesis Zagrabiensis pro a. 1859 Zagrabiae typis Caroli Albrecht 8vo ff. 253

Schematißmus des Bißthums Lavant 1859. Klagenfurt Druck von J. Leon 8vo ff. 120.

Status personalis et localis archi-dioecesos Goritiensis 1859. Goritiae typis Joan Bapt. Seitz 8vo ff. 59.

Schematißmus der Geißtlichkeit des Bißthums Breßlau K.K. ößtreichißchen Antheils für 1859 Teßchen Buchdruckerei von Carl Prochaßka 8vo ff. 88.

Wkazał tel albanitu.
Włożenie ręce kapłana
Wschodnik-ryt r. 1886
Wrzedenie z Syrii

49 Ujrzałkiszy Kośc. głagolicz
potwierd. 1248 Innocenty IV.
– r. 1631 Urban VIII. – r.
1648 Innocenty X – r. 1688
Innocenty XI – Benedykt
XIV – r. 1791 Pius VI.
Wdzięcz. Zerg w Rzece Wisła
słowian. z mieszaniną
Kwarky – w dyec Strzegt-
Capo d'Istria : w dyec Veglia
tarkie – Cyrillo starożytne
język w 7 konwentach
Seraj. Franciszk.

w dyecezyach dalmatyńskich
od 1828 śpiewane partye
po Kroacku, reszta mszy po
łacinie,

Jerzy syn
Antoniego
nejstarszy
ordynato
z Nieszczęsnego
Ż. Marią
Branicką

Slovenia

50

Karta Steiermark Kärnten Krain
Istrien, Slovenien in Ungarn
von Peter Kozlar Actuar in
Albona (Rovigno) Gerichts.
statistisch etnographisch.

4000 Serbow w Bratje-
wac nad Tymokiem
8000 Kozakow Dobruckich
30,000 Rumuni moldawscy
i Macedo-Włosi (Cyncary)
50,000 Albańscy Ghegowie
mohamedanie na zachodzie
Sandżaku Nisch
Tatarow 35000 w Dobru-
dzy (mają Chana w Tschelil-
orman)
50,000 Tatarow Krymskich
200,000 Czerkiesko-Abchazów

1,350000 Bulgarów
[z tych 150,000 muhameda-
nów – a 100,000 Poma-
ków później nawroconych
w kaza Plewna i Łowcza)
– – christliche Türken
(Gagausen)

Bone, Jireček,
Lejean, Sax, Kanitz
Kowaczew

Serb

52

1 November. Świątych i cudotwórców bezsrebrenników Kosmy i Damiana.

Ia Das Stammgebiet der Osmanen
b Die Statthalterschaften Diyar Bekr

II a) Heerstrasse von Konia (2)
b) " " von Constantinopel (2)

Numerus currens	Litera	
		Żywopisnaja K nasze w jego z kom, plemenn i bytowom zn (Redaktor Ł. tel 801.0. F. T. Wenus

53

Wagner J. Das Herzogthum Kärnthe
(1845? czy później)

Pravila kako izobražavati ilirsko na
rečje i u obče slavenski Jezik, sp
sal i na světlo izdal Matia Majer
U Ljublani 1848. 8°. 45 kr. (bei
Franz Župan in Agram)

Krempl A. Dogodivšine Štajerske
zemlje. Grätz. 1845 (Ferstl) 8°. 1 fl.

Stosunki rzeczypospolitej weneckiej z sławcanami południowemi wyjęte z włoskich latopism Marina Sanudo 1496–1533. (Te latopisy w 58 foliantach w bibliotece cesarskiej w Wiedniu a w kopii w bibliotece S. Marka w Wenecyi) udzielił kustosz bibl. S. Marka Józef Valentinelli

Ustanowienie ces. kr. wojennego Pogranicza przez Luka Ilicz

Polityczno-ekonomiczne urządzenie ces. król. wojennego pogranicza.

Grobowiec Wekenegi + 1111 ksieni klasztoru S. Maryi w Zadar wnuczka chorwatskiego Krola Kresimira od J. K. Sakczinski

Janez Puhar ur 1814 w Kranju-Krainburg fotograf sławny wiadomość przez przez Jurja Jarca.

Spis rękopisów chorwatskich przechowanych w bibliotece Konwentu Franciszkanow w Dubrowniku przez Ivana August. Dra Kaznačić
Opis 108 i drugich 108 rękopisów prawie samych poetów

3. Kanavelica Petra: Vieran pastier, tragi komedia Guarinova prevod iz ital. (pag. 139)
idem No 9 idem No 10. idem No 71

14. Obkruženje Beča grada od cara Mahmeta i Karamustafe velikoga vezira, po Petru Toma Bogašinovića, Dubrovčanin. 1683. U Mletcih kod Bartula Oki 1703 u 3 spievanja. (pag. 140) i drugi Mscr. No 39 i 3ci Mscr. No 71 p. 151 idem No 71.

14. Trešnja u Dubrovniku po Petru Kanavelicu Korčulaninu (koj živjaše okol g. 1680, oženi se gradjankom dubrovačkom Katom Anticinom
Istoga: Jednoj mladici, kojoj je bio oteko obraz
Istoga: Uhvalu slavnoga kralja Ivana Sobieskoga (tiskano je g. 1683) (pag. 141.)

196 Kanavelić Petar. 1) Pisan jednoj gospodji, koja reče neumiet celivati; oko 1630. 4°. — Prizor iz tragedie Muka Isukarstova — 3. Varhu trešnje u Dubrovniku 1667. — 4. Dubrovnik slobodjen od harača — Muka Jezusova u jezik dubrovački složena. 4° kart 26 — Sveto tomačenja.

Zemsjopis i starine:

1. Sitnice o postanju imena njekih gradovah, trgovištah i selah slavonsko-sriemskih; zatim biskupijah, župach i t. d. od Mijata Stojanovića.
2. Kratko opisanje Lovreća u Dalmaciji (w obwodzie splickiem) s narodnimi običaji od Simeona Milinovića. (Ludrum stare)
3. O Krajinie žumberski spisal P. Hicinger (slovenski) Sichelburg w Krainie

IV Zakonodavstvo

Poljički štatut (z roku 1400) priobćuje prof. M. Mesić podl. rękopisów z XVI wieku cyrylica 282 §§.

V Odgovori na njekoja pitanja družstva za jugoslavensku povjestnicu i starine od B. Petra Kadčića Poke. I) Iz kotara Makarskoga (na Pomorzu Dalmackiem) obyczaje, dzieje

II) Nješto od Rakovca pokraj Vrbovca u Hrvatskoj od Lavoslava Matošića

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku Uredio Ivan Kukuljević Sakcinski. Izdan troškom družtva za jugoslavensku povjestnicu i starine Knjiga V U Zagrebu tiskom Dra Ljudevita Gaja 1859. 8°. st. VIII. 344. 1. z 1 tabl. litograf.

26 Život svetoga Ivana Trogirskoga. 55
Epos u XXVII pievanjah P. Kanavelića.
p. 143.

27. Onu iskru ka ognjevita (Ova piesna
iz talianske Fulvia Testi bi pre=
vedena pog. Petru Kanaveliću
Tarstenko pastier u veselju piesan
J. P. Kanavelića. p. 144.

30. Život Tobie po Petru Kanaveliću.
p. 145.

41. Tarstanko pastier u veselju poma=
mien Petra Kanavelića 1703.
p. 147.

57 Piesan u pohvalu Ivana Sobjeskoga.
p. 149.

71. Ivanu Sobjeskome obranitelju Beča
Kanavelića – Život Tobie iz sv. staro:
ga pisma po P. Kanavelicu. – Istoga:
Nije pokoja neg' na nebu, iz talians:
koga F. Testi. – Otrešnji koja
razori Dubrovnik g. 1667, po istome.
pag. 151.

71. Muka Isukarstova, tragedia Petra Ka=
navelica pag. 152. – Dubrovnik oslo=
bodjen od harača na blagdan sv. Vlasi
1655 P. Kananavelića p. 152. i 2gi pag 162.

81 Muka Isukarstova po Petru Kanaveliću
(prikazana god. 1663) pag. 153.

Rukopisi hrvatski u knjižnici Ivana Kukuljevića
Sakcinskoga u Zagrebu p. 164–
30 Mscr. glagolickih od XIII vieku; 52 Mscr. pisane bosansko-
hrvatskom ćirilicom = Mscr. pismem łacińskim: prozą
Nr. 137 od 138–256 wierszem
biblioteka bogata w rękopisma statuta
Nr. 196: Kanavelić Petar (r. 1600 + 1690) Ivan Trogirski
i Koloman Kralj. pjesan u 24 pievania. Novi prepis.
Nr. CCCCLXII.

Grigorevič V. Oczerk puteszestwija po ewropejskoj Turcii. Kazań 1848.

56

~~Knez~~ Parafia Poljica koło Spalato dotąd glagolska język horwatski obrząd glagolski

Petra Kanavelića Vieran pastier tragedia od Gvlrina u Knjižnici duhovnoga sjemeništa v Dubrovniku

w Cattaro na murach zewnętrznych kościoła katedralnego św. Tryfona jest nagrobek następny
Hic jacet in tumba serpens mitis o columba
Presul discretus Michael aetate repletus
Leonis: Hac urbe natus peccatorum sorde piatus
Justitiae cultor prece blanda criminis ultor
Milleno CC. V. transivit, celica regna petivit.

pag. 342. Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku Književnost, umjetnost i starine. od Ivana Kukuljevića Sakcinskog Arkiv za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga IV. Zagreb u Ljud Gaja 1857. st. 423. i 3 tabl. lit.

Jerolim Pastričić 1650-1710
Korčulski

gospodin grof vitezu reda
velekrstnik papinskoga reda sv. Gregora
počastnomu članu družtva

Družtvo ~~[illegible]~~ znanostih sdruženo s Jagellońskim sveučilištěm u Krakovu

Ankershofen A: Handbuch der Geschichte des Herzogthums Kärnthen. Klagenfurt (Leon) 1843. I Abth. I Hft (vor der Römerherrschaft) (8½ B mit 1 Kartr.)

Barthol. Kopitar ur 1780 w Repnje w wyższej Karyntyj + 1844 w Wiedniu

V. Vodnik ur. 1758 w Ober-Schischek w Kroacyj, franciszkan w Lublanie + 1819 tamże pisał Geschichte d. Herzogthums Krain 1800. Ubior poezyj jego wyszedł w Lublanie 1840 u Blaznika.

Urban Jarnik ur. 1784 koło Cilli xiądz + 1844.

Radices lingvae slovenicae veteris dialecti scripsit Fr. Miklosich. Leipzig 1845 (Weidmann) 8° st. 147.

Janezić slovenisch-deutsch. Wörterbuch 1850.

Szapkarew K. A. Materiali za żiwopisanie=to na bratja Ch. Wuladinowi Dimitrija i Konstantina. Plowdiw 1886. 8z

W Serbji było w 1885 roku 1.859, 060 dusz, 1407 gmin, 3160 wsi, 66 miast 52 cerkwi, 59 monasterow, 689 szkół ludowych męskich, 91 szkół ludowych żeńskich, do których uczęszczało 42575 chłopców, 7831 dziewcząt; nauczycieli 896, nauczycielek 295.

Slavenska Pobjeda u Beču
na 12 Septembra 1683

Slavenska Pobjeda u Beču
priopćio Vid Vuletić-
Vukasović

Petar Bogašinović
u Lastovo
Dvije knjige o opsadi
Beča. U Padovi Kod
Josipa Sardi 1685

D.ed. Petru Ricciardi
+ 1700 d. 17 Sept

Okruženje grada
Beča od Cara Mehmeta
i Kara Mustafije veli-
koga Vezira. Složen pje
van u jezik slovinski po
Petru Tomu Bogašino
viča Dubrovčanina

Petar Kanavelović

1a pjesn Stanjana Kod F. Bartecchim u Dubrovniku 1850

2a pjesn u Slov br. 18 God II (1880) str. 353

Luković Bogašinovica za Budmanom

Slovinac Br. 26

na 11 Septembra 1863

God VI

3 razy 4ft.

Odgovorni urednik Vjekoslav Pretner

tiskarnice Dragutina Pretnera u Dubrovniku

84. Bericht Ausflugs nach Dalmatien
Izvjestje o putovanji kroz Dalmaciu
Kita cvjetja spletena iz pjesamah

60

61

Makuszew Winkent: Zádu-
najskije i adriaticzeskie
Sławjane. Peterb. 1867. 8°

Barlesio: Historia del Giorgio
Scanderbego. Venezia 1568. 8°

62

De expugnatione Scardensi Bale 1556 63
Carol-Dufresne Du Cange: Vetusta et nova
sive historia regum Dalmatiæ Posen 1746
Histoire des empereurs françois de Constantinople (Charles Dufresne)
Les Turcs et les Monténégrins par
Lenormant. Paris 1866.

Daniel Farlato Illyri
cum sacrum.

De vita et laudibus Scanderbegi
per Barletio Marin 1537.
Hanebourg.

Hajde Petriceign: Omeri nari
1572. Hist. 1083.
Hammer: Geschichte der Chane der Krim
1066
Hilferding Geschichte der Serben
1361
Krause die Byzantiner im Mittel
alter 3753
Muralt Essai de chronographie
Byzantine 3850.
Omer: Die Kriege in Bosnien
1737. 1049

Robert 1044 Boue 71.

Allgemeine Welthistorie. XLIX Theil 4 B. I Abth. Halle 1804.
Engel Gesch. d. Wallachey. Bandtkie 46. XXII. 3. 53. (49, 4. I)

d. d. XLIX Theil 3 Band Halle 1801. ~~(49, 4. I)~~
Engel Gesch. v. Servien XXII. 3. 52 cygl. 58. (49, 3)

d. d. d. XLIX Theil 2 Band. Halle 1798.
Engel Gesch. v. Croatien u. Dalmat. Bandtkie 46. XXII. 3. 51.

Engel Geschichte des Freistaates Ragusa Wien 1807. 8° 33. VIII. 713.

5388 t. 2.

2

Literatura południowo-słowiańska
(Jugosławia)

K. 66-189

Południowo-sławiański język którym ludy mieszkające pomiędzy Dunajem morzem czarnym i jadrańskim czyli siném mówią dzieli się na 4 głowne gałęzie czyli narzecza:

1) Słowenskie czyli kaj-kawskie w Styryi, Krainie, Korutanii, Kroacyj (czyli górnej Slawonii pomiędzy Sawą i Drawą i w zachodnich Węgrzech w moszońskiej, gjurskiej, szopruńskiej, požunskiej, żeleznej, szomodskiej i saladskiej zupanii. Nazwę ma od zaimka kaj (zamiast ča lub szta albo szto? — Słoweńskie

2) Czakawskie czyli przymorsko-herwackie począwszy od rzeki Kupy (Kulpy) za południowy-zachód między rzekami Korana od Karlowca (Karlstadt) a rzeką Neretwą w Hercogowinie aż do morza jadrańskiego. Nazwę ma od zaimka ča. W nim więcej dzieł. Ma ono jednakie słów bogactwo, jednakie formy gramatyczne, zwroty i przysłowia co i słowenskie. Różnice głowne są używa pełnej samogłoski a zamiast e w formacyi i spadkowaniu n.p. słowenskie: orel, den, gladen, dober, pes, kratek; czakawskie: oral, dan, gladan, dobar, pas, kratak. — Horwackie lub Dalmackie

3) Sztokawskie czyli hercogowackie pomiędzy rzekami Neretwą i Dryną w Hercogowinie i Bosnii oraz Serbii aż do rzeki Morawy gdzie się poczyna dyjalekt resawski czyli serbsko-bułgarski. Dyjalekt ten używa głoski a podobnie jak i czakawski, tylko w 2 spadku liczby mnogiej ma ah zamiast czakawskiego ih n.p. sztokawskie: stolach lub stolovach, ovacah; czakawskie: stolih, ovac. Różni się też akcenten n.p. sztokawskie: slūgā vēli czakawskie: slūgā vēli. Rowniez: sztokawskie je zamienia się w czakawskie i n.p. sztokawskie: mjesto, vjera; czakawskie misto, vira — Serbskie

4) Bulgarskie czyli Trackie począwszy od rzeki Morawy w Serbii aż do Albanii, Grecyi, Dunaja na północ i Morza czarnego na wschód w Rumelii czyli dawnéj Mezyi, Thracyi i Macedonii; prócz tego w Węgrzech w temeszkiej zupanii żyje 4000 Bulgarów zwanych Pavlićani w 3 koloniach: Modoš, Bešenovo, Vinga. Główne roznice od innych narzeczy: Dodanie spolnika (articulus, Geschlechtswort) jako to: a) ѫтъ (ąt) w miejscach wzdłuż Dunaju aż do Turnowa b) атъ (at) w północnych Bałkańskich stronach; c) а (a) po obu stronach Bałkana mianowicie w Thracyi; d) о (o) od Sereska aż do Kukuszka i wzdłuż od Rodopy do Samokowa (Sofija) aż do północnej strony Macedonii; e) отъ (ot) na zachodzie w Ochrydzie, Pryljepsku, Bitolsku. — W liczbie mnogiej w rodzaju męskim i zenskim dodaje się: te w stronach zachodnich a tje czyli ti w stronach wschodnich. Zresztą narzecze bardzo podobne do Kajkawskiego: np. venec (venac) mądar (mudar) rąka (ruka) gdzie głoskę ѫ wymawiają jak ą; a głoskę ѣ jak ja n.p. mljako (mlieko)

Dzieła poetów dalmatyńskich pisane są w narzeczu czakawskim

5388 68

Słowiańskie nazwy miejscowości na wybrzeżach Dalmacyji.

adelsberg – Postojna.

Adriaticum mare – Jadarskomore, Jadranskomore.

Abbazia – Opatija	istr.	
Albona – Labin	istr.	
Almissa – Omiš		
Alessio – Lješ, Leš.	spalat.	
Antivari – Bar	alban.	
Aquileja – Oglej, Aglej.		
Arbe – Rab	wyżyp.	
Arvasca – Hrvatska	wyż. Brazza.	
Aurana – Vrana		
Bagno – Banja	Sabioncello	
Bassania – Basanicz	istr.	
Bianca – Biela	catar.	
Bibigne – Brgud	spalat.	
Bocche di Cattaro – Boka Kotorska		
Bocca falsa – Traszte	catar.	
Boticella – Bazzvice	zara	
Braciett o – Rukavac	zara	
Breno – Župa	ragus.	
Breviliqua – Privlaka	zara	
Buccari – Bakar		
Buccarizza – Bakarac.	kroac.	
Canosa – Trsteno	ragus.	
Capo Cesto – Primoszten	zara	
Capodistria – Kopar, Kopro		
Capo Pelegrino – Hvir	wyżyp. Lesina	
Capodelle Planche – Sinjeva	wyżyp. Brazza	
Capo Spes – Rainji	wyżyp. Curzola	
Carlopago – Pag, Karlobag	zara	
Cascata – Slap	zara	
Castel Andreis – Jadrstovac	zara	
Castel Badessa – Gomilica	spalat	
Castel Cambis – Kambelovac	spalat.	
Castelmuschio – Omišal	wyżyp. Veglia	
Castelnuovo – Novi, Novigrad	catar.	
Castel vecchio – Stari	spalat.	
Castel Venier – Winczrac	zara	
Castel Vitturi – Duszicz	spalat.	
Cattaro – Kotor		
Cittanova – Pograd, Novigrad	istr.	
Citta vecchia – Starigrad.		
Croce – Križi	istr.	
Dignano – Vodnja Klub Vodinjan	istr.	
Dulcigno – Ulcinj lub Odrin	alban.	
Durazzo – Drac, Klub Plomin	alban.	
Fianona – Flanona	istr.	
Fiume – Rieka, Reka.	kroac.	
Fiume Isonzo – Socza		
" Narenta – Neretva		
" Salona – Solin		
Forte Imperiale – Srdj	ragus.	
Fort Opus – Opuzeno	spalat.	
Gaign – Gaj	istr.	
Gluda – Gruda	catar.	
Gravosa – Gruz	ragus.	
isola Arbe – Rab		
" Brazza – Brac		
" Busi – Bua		
" Calamota – Kolocep		
" Cazziola – Kopiszte		
" Cherso – Cres, Kres		
" S. Clemente – Sveti Klete		
" Curzola – Korczula		
" Grisnana – Ist. Srpan		
" Isola – Otok	istr.	
" Lesina – Hvar, Hvar.		
" Lissa – Vis		
" Lunga – Lutka		
" Lagosta – Lastovo		
" Meleda – Mljet		
" Melada – Mulat		
" di Mezzo – Lopud		
" Ossero – Cres		
" Pago – Pag		
Lividale – Čedad.		
Lormons – Kormin		
Divino – Děvin, Divin.		
Güns – Kiseg		
Istria – Bazzac.		
Kwarnarskie ostrowki		
Losinj		

isola Puntadura – Wir
" Selve – Želva
" Spalmadore – Szkoi Farski
" Torcola – Szczedrovo
" Ulbo – Olib
" Veglia – Krk, Kerk
" Zironagrande – Veli Zlarin
" Zit – Ist
" Zuri – Žirija.

Kreutz – Križevac
Laak – Loka.
Laško mesto – Füffers.

Lussin – Lo=szin
Meleda – Mlet.
Monfalcone, – Tržič (w Gorycji)
Monte Maggiore – Učka.
Pirano – Peran
Pisino – Pazen, Pazin.

Madonna – Gospa wysp. Lesina
Maso – Maz istr.
Mocosera – Mokoszica ragus.
Moschenize – Mosztienice istr.
Monte della Madonna – Gospicz istr.
Monte S. Vito – Sutvid wysp. Arbe
Monte Sella – Lowdjen catar.
Mula – Muo catar.
Nona – Nin zara
Obrovazzo – Obrovac istr.
Oltra – Prieko istr.
Omago – Omaž
Osero – Osor wysp. Cherso
Parenzo – Porecz lub Porjecz. istr.
Persagno – Prczaž lub Parczan catar.
Persna – Prževo catar.
Peterzani – Petriczani zara
Pettini – Grebeni ragus.
Planchetta – Ploczice wysp. Lessina
Pola – Pul lub Pula. istr.
Ponte – Most wysp. Veglia
Porto Artich – Chrticz zara
Porto di Capo Cesto – Primoszten zara
Porto Chiave – Kljuczi wysp. Lesina
Porto Coperto – Pokrivenik wysp. Lesina
Porto Figliaccia – Chiljacza zara
Porto Ingannatore – Gonuturka wysp. Meleda
Porto Lungo – Luka istr.
Porto Magazzino – Luczina zara
Porto Malfi – Zaton ragus.
Porto Manego – Rukavac wysp. Lissa
Porto Manera – Sikiracza spalat.

Porto Mandoler – Bajamowo spalat.
Porto Palermo – Garska – wysp. Lesina
Porto Palma – Pomena wysp. Meleda
Porto Passo – Paszje kroac.
Porto Pedoccio – Luka wysp. Curzola
Porto Pelegrino – Wir wysp. Lessina
Porto Re – Kraljevica kroac.
Porto Sablanova – Sapunara wysp. Meleda
Porto Oliveto – Maslinica wysp. Brazza
Porto Olmo grande – Welja Dubica istr.
Prosecco – Prosek istr.
Puntadura – Wir zara
Punte Bianche – Belerat zara
Punta del Dente – Zubac istr.
Punta S. Lorenzo – Sveti Lovre istr.
Punta della Planca – Plocza spalat.
Punta Remo – Wesju catar.
Ragusa – Dubrovnik ragus.
Ragusa vecchia – Cavtat ragus.
Rosujat – Rosulja ragus.
Rovigno – Rovin istr.
Rovine – Razvaline spalat.
Sabioncello – Peljeszac lub Stonski Rat.
Salona – Solin spalat.
Salon – Zaton ragus.
San Clemente – Kamen spalat
Santa Domenica – Nedjela ragus.
San Giorgio – Sudjurje wysp. Lessina
San Lorenzo – Sveti Lovre istr.
Scardona – Skradin zara
Scoglio Asinello – Magarac zara
Scogli Bacili – Stubovi zara
Scoglio Ciutin – Suton istr.
Scoglio Covist – Loviszte ragus.
Scoglio Donzalla – Svati Andrija ragus
Scoglio Sant' Eufemia – Sveta Fema spalat
Scoglio Lacroma – Lokrun ragus.
Scoglio Lagostini – Lastovski ragus.
Scoglio Levrera – Zeczijak wysp. Cherso
Scoglio Pomo – Jabuka spalat.
Scoglio Rondoni – Žanica catar.
Scoglio Stradioti – Otok catar.
Scutari – Skadar alban.

Servola – Skoden

Sebenico – Szibenik zara

Segna – Sěń pogrocnicz.

Spalatro – Spljět lub Split. spalat.

Spiaggia – Plaza wysp. Lessina

Spuzza – Spuz alban.

Stagno – Ston ragus.

Stretto di Brevilaqua – Privlaka zara

Sulet – Solta (wyspa w Dalmacyi

Teodo – Tivat catar.

Torre – Atlagitja Kula zara

Torette – Kulice zara

Trau – Trogir spalat.

Trieste – Trst, Terst istr.

Valdinoce – Oraszac ragus.

Valle di Artan – Chrtań zara

Val Cassion – Sukoszandraga wysp. Pago

Vallone di Castelmusico – Omyszal wysp. Veglia

Valle di Noce – Bajamovo alban.

Valle di Ombla – Rjeka ragus.

Zara – Zadar zara

Zirona grande – Drvenik spalat.

Zirona piccola – Plocza spalat.

Zara vecchia – Stari Zadar zara

Sichelburg – Žumberk.

Steinamanger – Subotišče.

Udine – Videm.

Wieselburg. – Mošonj

Villach – Bělak

Völkermarkt – Velkoveč

Ob. Šabljar: Rječnik mjestnih imena trojedne Kraljevine. Zagreb 1860.

Bogiszicz W.: Mjestnyja nazwanija sławianskich predjetow Adriatiki. S. Peterburg 1872. 8° pag. 77.

jasle zlob berzda Zaum mora der Alz 70
rjwa = niwa
pogacza (kołacz) włoskie focaccia laj = das Bellen
fant chłopak włoskie il fante. luna Mond
flijeten flüthig log Lußwald Luh rusk:
krainczy zwią włochow Lach. für Wlach (?)
raba Arbeit
Kastelez: Nebeshki Zyl 1684. ropot Getöse ropotac sie
hojna prowincyonalizmus krainisz choja Weißtanne chojka
hrowaszk kroacki mawra schwärzlich gestreifte Kuh umaszas
nograd winograd podobna nazwa czarny krowy
pest Tischtuch ratiszcze Lanzenstill
luża kroat: kaluża raka Grabhügel
deklecz Mädchen. polsk kałuża. prowinc
diwji wild
duplo- Baumhöhle
jaro po czesku wiosna stąd jarzyna, jarzec (jaraja pszenyczon
ka ruskie) jar jeczmen słowenców prowinc
jucha Brühe prowinc djeża Kübel. — doga = dęga Daube
bljujem bluc prowincyon tur = Auerochs
pirech Osterey szyszka Gallapfel gosle Geigen
tirate treiben tyrać ~~cew~~ cjew = cywka
tat Dieb chala langer Rock chudir Teufel
teta Muhme chisza — chyża rusk.
tocza Hagel srajca — soroczka
zal zrächtig szlapa ~~gla~~ Tölzel szlampa Zyd
zid Mauer ~~czrep~~ czrjep — czerep
cholm Hügel
kmet Bauer Beschwörungsformel: szuri muri pojde
wen. muri feldgrille.
otava Grummet
veles Schäfergott (Ortsnam) berdo Vorgebürg
sejmiszcze Marktplatz slovenisch
rataj Ackersmann
zmaj altslav. zmij — smok — zmek.
jużena Mittagessen auch Weszeffbrott.

Franz Motylewski Schüler der Elementar-
Klasse kann die Schule wegen einer bös-
artigen Krankheit nicht besuchen.

Kolacz nadförmiges Osterbrodt.
ostrog befestigter ort
Seijak Quersbrey (Ost von Sur) - żepac Sypanin
malik Zmudzyński

Krakowo Ortsnahme Krakau
wystawa v. Langbach

78

Domysły Sławnika Kaweńskiego.

71

pri = u
kar = co.
ozko = stąd, przeto.
še = jeszcze
sploh = w ogólności
ni = jest? niema?
le = tylko, jedynie?
ker = jak, jako, gdy.
navadno = w ogólności
powszechnie
če = jeżeli, podczas gdy?
ko = gdy
~~četudi~~ četudi = chociaż, lubo

O odpowiada ą w ablativus przymiotników i rzeczowni r. żeńskiego - np. „z znano izbarno Stritrajevo oceno zadowoljeu" = znaną Str-wą oceną zadowolnioną.

---

pa = też (pak).
kakor = jak tak
zmerom = w miarę, dość.
namreč = wcale
kjer = gdzie
resnično = rzeczywiście istotnie
Števil = ilość, liczba -

Примјери српско-славенс-
кога језика саставио их
Вук Стеф. Караџић
У Бечу у штампарији
јерменскога манастира
1857. 8° st. 80. i 1 faxym

w serbsko staro zamiast ꙋ = Oy lub 8
" ѧ = Σ = (ę u Rusi lub a lub e

u Bułgarów dziś
ꙋ = Z wymawia się a.
ѧ = Σ = Z " e.

P.

Żyglíński Franciszek.

Egz. 1. Dumki i fantazye. Poznań (u Żupańskiego) 1844. in-8°.

Dop. A.

Steinsalz sůl kamenná 73
Flötzkalkstein wápenec lasturowý
Belemnit tkwělec (čertowý dráp)
Amonit pirožec
Flötzgyps sádrowec
" sandstein plíta
Sandstein pískowec
Plänerkalk opuka
grober Kies křemel
Lehm hacka Thon hlína
Letten jíl
Kupferschiefer mědislan
Gestalt twar
krystallinische Gestalten twary
prawidelné
Kanten hrany
Ecke rohy
Krystall hlať
Triangel třihran (buď jest stej-
nostranný neb nestejnostranný
neb stejnoramený)
Viereck čtyruhelník
Quadrat čtwerec
Rechteck přímohran
Rhombus kosočtwerec (kosník)
Rhomboid čtwrtáček (pakosník)
Trapez soukosník
Trapezoid lichoběžník
Krystallsystem hlacenstwí
Hexaeder (Kubus) kostka
Tetraeder čtyrstěn
Oktaeder osmistěn
Pyramide jehlanec

Gebirgsarten horniny
" plutonisch vulk. " nedosopečné
" pyromorphische " požárné
Formation abyssische " wšemořské
" pelasgische " wysokomořské
" Diluvial- " potopní
" Alluvial " náplawní (nánosní)
" lytisch " tědobné
Granit žula
Urgebirge prwohory
Uebergsgeb. druhohory
Grauwacke droba
" nschiefer droboslan
Flötzgebirge třetihory (hory osazené)
tertiäres Gebirge čtwrtohory (naplawenina)
Braunkohle uhlí hněde
Torf rašelina.
Glimmer slída Gl-schiefer swor
Feldspath žiwec
Quarz křemen.
Protogyn prwotín
Hornblende jinoraz
Gneis rula
Basalt čedič
Wacke muzha
Klingstein znělec
Porphyrschiefer porfyr plástnatý
Serpentin hadec.
Thonschiefer křidlice

Prisma hranol
Durchsichtigkeit prozračitost
Durchscheinen proswitawost
Phosphoresciren swětelkowání
Elektrizität mluno
" positive " přitažliwé (sklowé)
" negative " odstrčliwe (pryskyřičné
Oxygen kyslík
Chlor solík
Phthor kazík
Jodium řasík (chaluzík)
Bromium brudík (wtozík
Azot dusík
Phosphor kostík
Carbon uhlík
Silicium křemík
Borium bledník (borík)
Hydrogen wodík
Arsenik otrušík (sítaník)
Molybdän žestík
Chrom barwík
Wismuth kalík
Platium platík
Kalium draslík

Oxydiren okysličowání
Talk mastnek
Kalkspath wápenec cabicnatý
Apatit klamawec
Sprödigkeit křehkost
Geschmeidigkeit hebkost
Elastizität pružnost
Dehnbarkeit kujnost (tažnost)
das Anfühlen omak
Strich wrysp

Schmergel smyrek
Schörl skoryl
Vesuvian Idokras cizodobec
Egran ohřan
Bergkristall prohledeň (křišťál)
Hornstein dřeswa
Holzstein dřewek
Kieselschiefer buližník
Feuerstein pazourek (k. křesací)
Eisenkiesel křesawec
Mokkastein mokčan
Jaspis drahule
" bandart. " žíhaná
Türkis temnosinec
Blauspath drobiwec
Porzellanspath prútkowec
Hohlspath cizostředec
Schillerspath kowitek
Wetzschiefer osla
Alaunschiefer křidlice kamenečná
Zeichenschiefer písalka
Schieferthon lupek
Katzensilber slída
Chlorit zelenec
Gelberch žlutilka
Polirschiefer opal tenplowitý
Steinmark dřenek
Bergseife mydlak
Alaunstein kamenečník
Speckstein tuček
Meerschaum pěnek
Asbest asbest (osinek)
Mergel slín (mrhel)
Borax bledna
Bittersalz sůl hořká (trpká)
Bergtheer klej zemský
Bernstein jantar
Graphit tuha Bleistift tužka

Krótki przegląd literatury ilirskiej.

Literaturę Słowian-południowych możnaby na dwa oddziały podzielić na 1) glagolicką czyli cerkiewno-słowiańską i 2) czysto narodową czyli krótką lub ilirską.

Początek literatury glagolickiej zbyt odległych i ciemnych sięga czasów: zdaje się wszelakoż, iż się dopiero z początkiem chrześciaństwa w owych krajach rozwinęła. Księgi liturgiczne czyli cerkiewne do słowiańskiej służby bożej u Słowian południowych rzymskiego obrządku od najdawniejszych czasów aż do niniejszych w miejscach, gdzie jeszcze takowa słowiańska służba boża istnieje pisane i drukowane są literami glagolickiemi; wszelakoż język w tych to księgach jest ten sam, którego Słowianie wschodniej cerkwi w swych księgach cyrylskiemi literami pisanych używają i który zowiemy staro-słowiańskim, cerkiewno-słowiańskim. W rozlicznych wydaniach liturgicznych glagolickich książek język ów podobnie jak i w księgach cyrylskich spostrzegamy domieszanie mniej więcej słów gminnych narodowych kroackich lub ilirskich, równie jak i rossyjskich które w takowe poprawiacz Karaman wtrącił.

Oprócz ksiąg liturgicznych znajdują się też najdawniejsze pomniki swieckiej narodowej literatury ilirskiej pisane literami to glagolickiemi, to cyrylskiemi, to łacińskiemi. Pomniki te są rzadkie, bo z rzędem w owych krajach wszedł w używanie język łaciński tak do czynności urzędowych jako też i kościelnych, że rozwinięciu się literatury narodowej wielce na przeszkodzie stanęło. Pomniki te literatury narodowej najdawniejsze są:

1) Kronika herwatska z XII wieku; 2) Zakon vinodolski z r. 1280; 3) Razvod istrijański z r. 1325 4) Razvod medjah (rozgraniczenie) od Moščenicah i Kožlaka z r. 1395; zresztą wiele dokumentów, przywilejów, ustaw, statutów, dekretów, umów, nadań, napisów nagrobkowych, w kościołach i t.p. pomnikach. Od najdawniejszych czasów nawet (lubo początek nie wiadomy) w miejscach gdzie zaprowadzona liturgia rzymska czyta się ewangelija w języku narodowym. Kašić (r. 1640) wspomina iż niejaki Andriulić pierwszy taką ewangelię (evangjeliestar) w narodowym języku, lecz nie dodaje w kiedy. Potem wydał ewangelie i epistoły na niedziele i święta w języku illirskim Bernardin Splitjanin (de Spalato) Franciszkan i wydrukował w Wenecyj r. 1495 gorickiemi literami.

Z XV wieku posiadamy nieznanych autorów w rękopisie 1) dwa drammata w wierszach t.j. „O duši osudjenoj" i „O sudnjem danu" oraz „Život sv. Ivana Kerstitelja" (wszystkie 3 kawałki w jednym rękopisie.) 2) „Život sv. Katarine od Aleksandrije" (w rękopisie pergaminowym gorickiemi literami. — Oba rękopisy w zbiorze J. Kukuljevića.) — Z czasów nieoznaczonych pozostał „Život Aleksandra Macedonskoga" w rękopisie pisany literami cyrylsko-bosniackiemi, podług niektórych z XIII wieku (— w zbiorze Dr. Gaj)

Nawet później jeszcze używano w piśmiennictwie herwackiem liter cyrylskich, takiemi ręką: Petra Kanisija; Kratka azbukvica i Krotak Kerstjanski i Katolicanski nauk. U Ternavi 1697 — jakoteż drukowane księgi bosniackich Franciszkanów Divkovića, Lasilovića, Margitića i t.p.

Najstarszym herwackim poetą jest Marko Marulić ze Splitu ur. 1450 + 5 sečnja 1524 swieckiego stanu mąż uczony i sławny pisarz w języku łacińskim. Prócz wielu dzieł łacińskich zostawił dzieło: „Historia sv. Judite u versih harvaski složena" napisane r. 1501 a drukowane r. 1521. Po nim wsławili się poeci Vlaho Děržić z Dubrownika ur. 1464, Lucić Hvaranin (z wyspy Far) ur. około 1470, Vetranić ur. 1482, Gjore Děržić ur. około 1490, Šiško Minčetić około 1500, Dimitri r. 1549 wszyscy z Dubrownika; Hektorović Hvaranin + 1560; Ranjina który wydał swe dzieło 1563; Marin Děržić (1580), Dinko Zlatarić + 1608 Dubrownicza=nie. W tych to poetach pierwszej epoki widzimy język silny; mowa narodna i scisło zasadowa ma jednak pewną twardość, szorstkość, rymy niezbyt harmonijne, dość niezgrabnie dobiera=ne posiadają końcówki ostre. Poeci pozniejszej epoki starali się podług wzoru i prozodyj języka włoskiego, ogładzić język ilirski, lecz tém samém i ową mniejwłaściwą skład=nią zbyt daleko oddalili się od pierwotnej czystości i jędrności narodowego języka. Pierwszy krok w takowej ogładzie języka uczynił Čubranović w swém poemacie „Jegjupka" który ponieważ się wszystkim spodobał i wzięcie uzyskał, naśladować zaczęto. W tej to drugiej epoce którą włosko-ilirską nazwać by można, jeden z zwolenników owej składni to jest Gondulić starszy + 1638 wzniosł poezyją ilirską do najwyższego szczytu swietności. Po nim wszyscy się silili na ową słodycz i całą wyższość poezyj zakła=dali na harmonij i rytmiczności, zapatrując się ciągle na obcą pięk=ność, słodycz i gładkość wiersza, tracili z oczu narodowość i wpadali coraz bardziej w przeciwne wady: język narodowy był u nich już podrzęd=ną rzeczą, przetoż pozbawione były ich dzieła ducha i oryginalnej poe=tycznej piękności. Dla tego też po śmierci Gondulića upadała coraz bar=dziej poezyja w Dalmacyj, z którego to upadku nawet znako=mitsi poeci owocześni poezyj podnieść nie zdołali jakiemi byli dwaj Jan i Jakov Palmotiće, czterech Buniców (jako to Ivan starszy i młod=

Vetranić: Posvetiliste Abramovo. – Hekuba.

Zlatarić przełożył Elektrę Sofoklesa.

Gjono Palmotić ur. w Dubrowniku + 1657 autor Kristiady wydanej w Rzymie r. 1670 przez brata Gjuragj Palmotić

szy, Nikola i Savo), Ivanišević Bračanin, Vladislav Minčetić, Djerko Kanavelić Korčulanin, Vitezović Senjanin, ~~Vitaljić~~ Vitaljić Višanin, Gundulić młodszy i inni owego wieku. Nie brakło też i naśladowców którzy woleli się trzymać i naśladować starsze wzory jakiemi byli ban Zrinjski (1660), Baraković Zadranin (1682); lecz ci naśladowniczy prewyższyli swych poprzedników w błędach, nie zdołając dosięgnąć mocy i jędrności swych wzorów, przeto też i zbyt wątłą sobie zjednali sławę.

Ignacio Djorgji opat ur. w Dubrowniku r. 1675 + 1737 wydał: Mandaljena pokornica – Saltjer slovinski.

W takim to stanie zostawała poezyja liryczna blisko sto lat, dopóki się nie zjawił Djorgjić + 1737 który talentem swym starał się dosięgnąć szczytu wzniosłości Gondulica. Ten to poeta zaiste wiele zdziałał, lecz sam jeden został się też z owej epoki. Z tym to ostatnim okresie było niemało później głośnych poetów w Dubrowniku niektórzy, nawet oryginalni w swym rodzaju jak n:p. Gledjević, Ferić, Betondići, Bruere, Higja, Sorkočević, Salatić i inni lecz żaden z nich nie zbliżył się do Djorgjića ani do Gundulića. Gdy z końcem XVIII wieku w ten sposób duch poetyczny narodowej w Dubrowniku podupadł, w tem mieście gdzie była jego pierwsza kolebka: ~~dlaczego~~ wcześniej Kroacyi, krainie odległej odmorza niektórzy starali się wskrzesić zamarłą poezyją narodową. Byli to obaj Relkovićе z Srinjara w Posavinie, Kanižlić Požežanin (autor Rožalii), Vid Došen i Kermotić Ličanie, Katančić Valpovljanin i inni. Lecz pojawienie się ich zbyt krótko trwało i z ich śmiercią koniec wzięło.

Pole prozy narodowej zaś zupełnie leżało odłogiem nawet w Dubrowniku gdzie zakwitła poezyja. Dubrownicanie używali sławiańskiego języka narodowego tylko w kole domowym do najniższych spraw, za to zaś pisali poezyją jako roślinę rozkoszną dla zabawy i dla przedmiotu konwersacyj w salonowych towarzystwach; do czynności administracyjnych, politycznych, urzędowych używali języka łacińskiego i włoskiego. Wyjąwszy kilka księgmodliteowych, kilku żywotów

świętych i kazań, niemieli żadnych prozaików, za to zas ce=
lowali w poezyj: Kroaci zas lubo mniej dbali o poezyją, za to
zaś od 200 lat więcej pielęgnowali prozę i w niej celowali, a naj=
starsze pomniki prozy ilirskiej pisane w języku herwackim.
Najpiękniejsza proza znajduje się w starych żywotach świę=
tych z XV i XVI wieku oraz w kazaniach z XVII i XVIII wieku.
Pomimo rozlicznego politycznego rozdziału ~~[illegible]~~ naro=
du ilirskiego u wszystkich pozostał jednakowy język na=
rodowy tylko kształt liter, ortografia i układ gramaty=
ki okazuje różnicę. Litery glagolskie, cyrylskie lub ła=
cińskie, były niemałą przeszkodą w zjednoczeniu się, a nawet
w dziełach pisanych literami łacińskiemi (których większa
część) znachodzimy 5 do 6 gatunków ortografii. Niejednostaj=
ność układu gramatyk pochodzi najwięcej z rozmaitości dia=
lektów. Język herwacki ma dwa główne narzecza: što=
kavskie i čakavskie, z których znowu każdy ma swe podna=
rzecza. Narzecze čakawskie zajmuje obszar krajin leżących
na północno wschodniej stronie morza adriackiego (jadrańs=
kiego) t.j pomiędzy Terstem (Triestem) a rzeką Bojaną prze=
toż prawie wszystkie dzieła iliryjskiej literatury pisane są w
tem narzeczu od najdawniejszych czasów, zbyt mało pomników
pozostało pisanych w narzeczu štokavskiem które mimo tego
wiele rysów pierwotnej jednostajności i rodowości przechowało.
Narzecze przymorskie bogatsze jest w wyrazach od narzecza od=
dalonego od morza, przetoteż musiało mieć i bogatszą literaturę.
Przymorscy dalmatyńscy będąc w ciągłej styczności z ucywilizo=
waną Italią czerpali z niej układ (izobraženost) a z nim przyswa=
jali sobie włoskie obyczaje, tok myśli i mowy które się niezga=
dzają z mową prostonarodową. Przeto też przyjęli do swej litera=
tury pisarze dalmatyńscy przeciwnarodowe italizmy nieznane
drugim; podobnie też i drudzy pisarze wewnątrz kraju więcej do
mowy tureckiej nawykli (tak jak Bulgarowie do greckiej) i wie=
le słów z mowy tureckiej sobie przyswoili. Do Kroackiej literatury
należy pole zajmujące żupanije zagrebacką, warazdińską i
dawniejszą Križevačką, bo od stu lat pisarze jakiemi byli Pergošić
Vramec, Habdelić, Bělostěnec i t.p. ową krainę nazywali Her=

vatską. W tej to literaturze herwackiej więcej uprawiano
prozę. Pierwszą znaną księgą w tem to herwackiem narzeczu
pisaną jest „Prevod Verböcieva Tripartita t.j. ugarskih
gradjanskih zakonah" drukowana w Nedelišću 1574;
drugą jest „Vramec kronika od 1575, trzecią napisał
Ratkaj r. 1640 historycznej treści i t.d. Pisarze w owym
narzeczu spisali znaczną ilość a czasem i ogromne księgi
~~dotyczące religii, [illegible]~~ treści religijnej, ascetycznej,
prawnej, historycznej, medycznej, ekonomicznej (račun=
stvo) i t.p. Najczystszy i najpiękniejszym wzorem tego
narzecza jest Evangjelistar biskupa Petretića 1651
i dzieła Habdelića 1674. = Pisarze w owym narzeczu
zamienili słowiańskie imie na herwackie bo tym chcieli
się uchronić od napaści i strawienia się w elemencie wę=
gierskim. W nowszych czasach za światłym powodem
Dra Ljudevita Gaja ~~[illegible]~~ pisarze herwatscy porzuciw=
szy owe narodowe kajkavskie narzecze przyjęli czysty
sławiańsko-herwacki język (który u Dalmatyńców tylko
italizmami zeszpecony a u zachodnich cerkiewnemi bulga=
ryzmami) za tło do pisania w literaturze. Gdyby byli tę
jednotę południowej Sławianie dawniej przyjęli i trzymali
się tak uporczywie swych narodowych narzeczy i różnic w
literach stanęła by dotychczas była literatura na nierównie
wyższem stopniu. Oprócz literatury herwackiej widzimy
jeszcze jedną bogatą dosyć literaturę serbską. Lecz kto się
jej głębiej przypatrzy i z starą literaturą herwacką porówna,
dostrzeże iż obie literatury na jednem osnowane są narzeczu.
W najdawniejszych czasach pisali Serbowie cerkiewno-sła=
wiańskim (glagolskim) językiem (właściwie bulgarsko-cerkiew=
nym) narodowej niemieli zaś żadnej literatury. Owa cerkiewno-
sławiańska literatura wzięła swój koniec dopiero z history=
kiem Raićem (+1801) którego pod względem języka można
porównać z Hervatem biskupem Kožičićem (r. 1530) z tą

tylko różnią iż Kroacki Kožičić mieszał swój język glagolski z gminnym hervackim, a serbski Raić znowu z ruskim. Pierwszym z Serbów który pisał w narodowym hervackim języku (lubo nieznał dawnej literatury herwackiej) jednak literami cyrylskimi był Obradović † 1811. Od tego czasu trwała pomiędzy Serbami długi czas kłótnia jak mają pisać, aż wreście usilnym staraniem Vuka Stefanovića Karadžića przyjęto, aby pisać narodowym językiem; poznali wtedy Serbowie iż ich narodowa literatura jest taż sama co i Hervatow, tylko ją oni Serbską zowią. Jest to już wielką korzyścią dla literatury iż kilka odnog prowincyonalnych literatur zredukowano dzisiaj na dwie główne: serbską i ilirsko-kroacką; a przyjdzie chwila iż się obie te gałęzie znowu złączą w jednolitą silną literaturę tak jak i jeden jest tylko język, skoro się tylko zawady pisma które najwięcej wyznanie religijne utrzymuje, skruszą i prawidła języka na jednakową formę skrystalizują języka ilirskiego czyli południowo-sławiańskiego.

(Ant. Mazuranić Professor am k.k. akademischen Gymnasium in Agram.)
Kratak pregled stare literature hèrvatske (Program v. Agram 1855)

Babukić Aloys (Věkoslav) Professor in Agram am Gymnasium

Do literatury ilirskiej należą południowo-sławiańska, serbska, hervatska, slovinska czyli slavońska. Mowa ilirska jest jedna z najprzyjemniejszych, giętka, bogata, piękna, harmonijna.

(„In der ansehnlichen Ausdehnung aller dieser (südslawischen „Länder) herrscht im ganzen eine und dieselbe Sprache; Abwei„chungen, wie sie stattfinden, kann man nicht einmahl dialek„tische Spielarten nennen. Auf einer einzigen Tagreise durch „Italien oder Deutschland würde man bedeutendere Verschiedenhei„ten antreffen. Gemeine zöbelhafte Entstellungen der Sprache „begegnen aber nirgends."

Jakob Grimm (Serb. Grammat.)

Przegląd szczegółowy literatury południowo sławiańskiej przez Wacława Krzižek (Časop. musea Kral. českeho 1860. XXXIV Ročn. Sv. 1. & 2) L

Illirów czyli Połudn. Sławian B. D.

a) Literatura sławiańsko-chorwacka

wyznania łacińsk. używ. abec. łacin.

Dyjalekt chorwacki czyli Kajkawski którym mowią w Zagrzebskiej, Waraždynskiej i Krzyżewackiej stolicy zbliża się do narzecza zachodnich słowińców. Zaczyna się literatura z XVI wiekiem z reformacyją. Pierwszym pisarzem był pastor Michał Buczić który r. 1570 w drukarni nowo założonej przez hr. Jerzego Zrinskiego w Nedielisztje drukował: Katechizm, nabożne księgi i tłomaczenie nowego testamentu. Tamże drukował J. Pergoszić: Trojstranieni pismotvor pravic orsaga vugerskoga 1574 (t. j. przekład Verböcza: Jus tripartitum) Tamże drukował A. Vramec proboszcz waraždiński: Dogadjajev spisanje (Chronologia powszechna) 1578. Tenże drukował pozniej w Waraždynie, dokąd drukarnią przeniesiono, swe kazania. — Z upadkiem protestantyzmu upadła i literatura.

Piotr Zrinsky wnuk sławnego Jerzego, ścięty 1670 wydał w Wenecyj: Adrianskoga morja Sirena. W Wenecyj 1660 (gdzie się mieszczą 2 miłosne poemata: Okornost Viole i Tužba zvierara, dalej przekład węgierskiego poematu który jego brat Mikołaj napisał: Obsedjenje Sigeta", obejmującego w XV pieśniach 6826 rymowanych wierszy, w końcu 12 pieśni różnej treści.) — Wogóle pisano więcej po łacinie. —

Piotr Petretić biskup zagrzebacki + 1667 wydał Czytania z ewangelii i epistoł w dość poprawnem stylu często przedrukowana w Trnawie, Wiedniu i Zagrzebiu

Najważniejszym autorem z XVII wieku jest Paweł Witezović urodzony w Seni, wychowany w Belgii + 1713 w Wiedniu

Południowo-Słowianie (z wyjątkiem Bułgarów) żyjący w cesarstwie austriackiem i w Turecczyźnie zaludniają krainy od północy począwszy od miasta Kysek (Güns) w Węgrzech aż do rzeki Bojana w Albanii na południe; a od miasteczka Biela w Weneckiem, Gorycyi i Serstu (Trzyjestu) aż do Temeszwaru i wschodnim granicom Księstwa Serbskiego w szerz. Język w tych to krainach dzieli się na trzy narzecza: serbskie, horwackie, i słoweńskie mające oddzielne literatury – Do Serbów należą Bośniacy, Hercegowcy, Czarnogórcy, Serbi – do Horwatów: Kroaci, Dalmatyńcy Sławończycy – do Słoweńców: Korutańcy, Krainey. Mowa serbska którą ludność zamieszkująca Serbską Wojewodynę, Banat, Sławonią, Pogranicze wojskowe, Dalmacyą, Czarnogórę Hercegowinę, Bośnią, Księstwo Serbskie mówi celuje harmonią i większą ilością ludności nad innemi dwoma narzeczami. Serbowie chlubią się takiem bogactwem pieśni narodowych jakiego żaden kraj nie ma. Nowszemi czasy i Horwaci uzywają tylko liter łacińskich przyswoili sobie język serbski za książkowy i chcąc w jedno się połączyć nazwali język południowych Słowian historycznem imieniem illirskiego; jednakże Serbowie wyznania wschodniego nieprzyjęli tego imienia. – Stąd widać iż język illirski tak samo znaczy co serbski, a cała językowa różnica spoczywa małych różnicach w gwarze i w literach Słoweńcy mają oddzielne narzecze różniące się tak od illirskiego jak narzecze słowackie od czeskiego, i posiadają oddzielną literaturę. Serbowie wyznania greckiego piszą literami cyrylskiemi, Illirowie

(w Dalmacji) wyznania katolickiego używają liter łacińskich. Kroaci których narzecze jest mieszaniną serbszczyzny z narzeczem słoweńskim mają wątłą literaturę poczynającą się od reformacyi kościelnej i kończącą się około r. 1830 w którem za staraniem Gaja przyjęli język illiryjski (serbski) za podstawę piśmiennictwa.

A) Literatura Serbów (czyli Południowych – Słowian wyznania greckiego używających abecadła Kirylłowego)

Serbowie i Chorwaci zajęłszy w połowie VII stólecia dzisiejsze siedziby mówili jednym językiem. Dopiero po przyjęciu wiary chrześciańskiej zaczęli pisać, zwłaszcza gdy apostołowie Cyryl i Metod w służbie bożej język staro-słowiański na miejsce dawniej używanego łacińskiego zaprowadzili. – Niepodobna jeszcze dotąd rozwiązać pytania nowszemi czasami częstokroć rozbieranego: ~~[illegible]~~ który z obu alfabetów: kirylski lub glagolski jest starszy: i którem z nich Apostołowie słowiańscy księgi święte pisali: to tylko pewno że już w najdawniejszych czasach do których zabytki piśmienne sięgają południowo-słowiańskie, Serbowie wyznania greckiego używali kirylicy, a katolicy zaś glagolicy. Język zaś u jednych i drugich był staro-słowiański w księgach cerkiewnych, w pismach zaś urzędowych i przywilejach i prawach mieszanina cerkiewnego staro-słowiańskiego narzecza z narodowym serbskim.

Najstarsze pomniki piśmiennictwa serbskiego dochodzą XII wieku; wydał je Szafarzyk: Památky dřevního písemnictví Jihoslovanů. Praha 1851. Najdawniejsi pisarze serbscy są: Stjepan Nemanja pervovjenczany panował 1195–1224 napisał żywot ojca swego Św. Symeona (Stjepana Nemanji żyjącego 1114–1200) – Św. Sawa (Rastko) najmłodszy brat pierwszego 1169–1237 pierwszy arcybiskup serbski napisał też około r. 1200 Żywot ojca swego Św. Symeona i Typikti (ustawy) dla Klasztoru Chilandarskiego na górze Athos (1199) i Studenicy w Serbii (1210) –

Dometian mnich klasztoru chilandarskiego (1264) uczeń Św. Sawy napisał żywoty St. Symeona i Sawy (najszacowniejszy pomnik piśmiennictwa staroslawiańskiego. – Jan exarch bulgarski (1264) napisał przedmowę do Hexaemeronu który napisał o tymże czasie Bazyli mnich w chilandarskim klasztorze na górze Athos. – Damian mnich (r. 1224) napisał Spisy Apostołów (Acta Apost.) z rozkazu arcybiskupa Nikodema. – Danjil arcybiskup (1291–1338) skreślił Rodosłov t.j. żywoty królów serbskich Radosława, Władysława, St. Urosza, St. Dragutyna, królewny Heleny, króla St. Milutyna, Urosza III (Deczańskiego), cara St. Duszana i jedenastu arcybiskupów od Sawy I do Sawy IV. Dzieło to spoczywa dotąd w rękopisie podobnie jak i: Carostavnik czyli dalszy ciąg Rodosłova przez kilku pisarzy skreślony. – Jerzy Zamblak napisał żywot Stefana Deczańskiego (druk. w Archiv za povjest. jugoslov. IV). – Za panowania pierwszego cara Duszana silnego (1336–1356) ułożony został r. 1349 Zakonnik, szacowny pomnik literatury i prawodawstwa. – Wiele pomników z owej epoki zginęło w walkach tureckich wiele też (podobnie jak i przywileje) kryje się dotąd w różnych klasztorach Serbii, Bosnii, Albanii, Bulgaryi, a mianowicie na górze Athos. – Po upadku carstwa serbskiego staraniem kilku możnych panów J. Czernojewicza (1493) i Bożydara Vukowicza (1519) w Serbii, Bosnii i Czarnejgórze aż do r. 1563 drukowano wiele ksiąg kościelnych. – Z czasów panowania tureckiego pozostał jeden pisarz: Jerzy Brankowicz ostatni despota serbski 1645+1711 który żyjąc na wygnaniu od r. 1689, zmarł w Chebie w Czechach zostawiwszy napisane przez się Dzieje Serbów aż do czasów cesarza Leopolda I. Dzieło to w 5 zeszytach dochowało się w bibliotece patryarchy Karlowickiego.

Zefarowić wydał r. 1742 dzieło genealogiczne (Stemmatografia) w Wiedniu, które dla braku liter kirylskich musiało być w miedzi ryte. – Nenadović P. metropolita karlowicki r. 1755 kazał starosławiańską gramatykę Smotryckiego drukować w drukarni biskupiej w Rymniku na Wołoszczyźnie. – Dopiero r. 1758 Demetry Teodosijew Grek z Janiny założył drukarnię z literami kirylskiemi i glagolskiemi w Wenecyi w której drukowano Pawła Julinac dzieło: Wstęp do sławiańsko-serbskiej historyi. Pozniej r. 1771 założono drukarnię w Wiedniu oraz w Budzyniu gdzie najwięcej ksiąg wychodziło. Orfelin wydał: Nastawlenije o sedmych tainstwech (sakramentach) 1773. – Dr E. Jankovič: Fiziczeskoje soczynenie o iz suszeniju i razdjeleniju vode v vozduchu 1787. – Terlaić (1766+1811) sekretarz ross. posła ks. Golicyna i profesor w Petersburgu: Idea ili mużeskaja i żenskaja dobrodjetel (z niemiec.) Wiedeń 1793 i: Numa Pompilius ili rozkwiet Rima Budzyń 1801. – Wujanowski dyrektor serbsk. narodn. szkół: Kratkaja cerkownaja istorija. (z rossyjsk.) Wiedeń 1793. – Raić pleban w Osieku: Razsuždenije o nedostatcje vospitanja (edukacyj) 1794. – Wszystkie te pisma wyszły w starosławiańskim języku, którego lud nie rozumiał. – J. Raić (1726+1801) archimandryta monasteru Kowilskiego: Istorija raznych slavenskich narodow najpaczeże Chorwatow, Bolgarow i Serbow. Wiedeń 1792–1795 w 4 Tom.; Propovjedy z ruskeho przewedeny 1794 w 3 Tom.; Cvjetnik zbior większych i mniejszych powieści 1802; prócz tego zostawił wiele dzieł nabożnych i historycznych niedrukowanych a między temi Historią rozdziału Kościoła wschodniego od zachodniego (Rozdział V (II. VII druk w Serbsk. Gjetopis 1854 Cz I Kniga 90 st. 134–151 – 1855 Cz I. Kn. 91 st. 1–30 dotyczy Kościoła serbskiego). Język jego starosławiański pomieszany russyzmami i serbizmami. – Pierwszy który czyściejszym

Boj zmaja s orlowi; Wiedeń 1791 (wierszem poemat satyryczny)

Smrt cara Urosza (wierszem tragedia) 1798 – Pjesme bez imena (drobne poezye, bez imienie)

narodowym językiem serbskim pisał był Dositej Obradović ur. 1739 w Cakowie w Banacie + 1811 w Belgradzie jako serbski senator i wychowatel dzieci Kara-Georgewicza i główny nadzorca szkół; wydał: Soviet zdravago razuma. Lipsk 1784, Budzyń 1816; Basni Ezopove i proczych raznih basnotvorcew. Lipsk 1788, Zagrzeb 1857; Sobranije raznih mrawouczitelnih veszczej. Wiedeń 1789; Mezimac, pismo pośmiertne wydane przez Solarića. Dzieła Obradovića zebrane w 9 tomach wydał księgarz Vozarević 1833 w Belgradzie, a Listy jego 1845. Obradović był mężem ukształconym zwiedził znaczną część Europy; zaprowadzenie języka serbskiego do literatury zrobiło mu wiele nieprzyjaciół. W księdze Soviet zdravago razuma str. 49 sam o sobie pisze opisując rozmowę swą z niedowkiem hegumenem: A gdy mój igumen „jeszcze zobaczył iż ręce trzymam książkę drukowaną literami „grazdańskiemi rzekł mi bez ogródki iż jeżeli się takowych „ksiąg strzedz nie będę to i tę trochę rozumu który posiadam „pozbędę. Nie baczysz-li (prawił igumen) iż w tej księdze „połowa liter łacińskich, a niewiesz ty iż każda księga w „której by się chociażby jedna litera łacińska znalazła jest „pod anathematem i że ludzie od tej chwili w której takowe „księgi wychodzić poczęły, zaczęli plże isti? Biada i nieszczęście „(zawoła) świat mógł jeszcze kilka wieków dłużej stać, gdy„byście wy go takiemi książkami nie byli przywiedli na brzeg przepaści."
— N. Lazarević: Żywot Robinsona Krusoe przekł. z niem. 1799. — Ath. Neszković: Istorija slaveno-bolgarskog naroda. Budzyń 1801. — Ath. Stojković ur. 1773 + 1830 jako profes. w Charkowie: Kandor, roman 1800, Aristid i Natalija, roman 1801, Serbski sekretar (Briefsteller) 1802. Poezye. — P. Hadžić: Katichisis zdravija; z niem. Budzyń 1802. — P. Solarić: Wseobecni zemepis. Wenecia 1804; Pominak knjižeskij 1810; Rimljani slavenstvovavszi, Budzyń 1818. — Avram Mrazović dyrektor narod. szkół senator w Zomborze: Magazin za djecu. Budzyn 1806 drugie wydanie. — G. Beczkereki: Chudožestvo ku produženiju života; Budzyń. (przekł. Hufelanda Makrobiot.)

St. Novaković: Rukovodstvo k' domostavitelstwu (z niemieck.) Maximović proboszcz w Zomborze: Pczelar. Budzyń 1810. J. Vuić: Basne. Budzyń 1809.; Mladyj Robinson (przekład) 1810; Jestestvoslovije (z niemieck. Raffa); kilka komedyj; Srbski vodja Georg Petrović (dramat historyczny, tłomaczony) Nowy Sad 1844. — G. Kovaczević: Judita. Budzyń 1808; Stichi o provedenii Kn. Lazara 1812; Pisne o caru Lazaru. — M. Vidaković (1779 + 1841) romansopisarz: Usamljenyj junosza (Samotnik) Budzyn 1810; Velimir i Bosiljka 1814, 2e wyd. 1854 w Nowym Sadzie; Ljubomir u Elysiumu. Tom I Budzyń 1814 Tom II 1817. T. III 1823; Kassija Carica czyli trawestowany Oktawian 1827, druga edyc. 1846 w Belgradzie; Silvan i Milina 1829, 2a edyc. 1832; Ljubezna scena u veselom dvoru Ive Zagorice. Nowy Sad 1854. Wierszem zaś wydał: Istorija o prekrasnom Josifu. Budzyń 1810; Mladi Tovija 1825; Put u Jerusalim. — V. Rakić pisał księgi duchowne; Besjedovnik illiriczesko-italiańskij. Wenecyja 1820; Život srbskago kralja Nemanića pervaga (epos wierszem); Ofiara Abrahama (wierszem). — J. Berić: Pedagogika i metodyka. — Bolić. — Alex. Vezilić: O spokojnoj žižni. Wiedeń 1788 (wierszem)

Dopiero po wydaniu pieśni gminnych serbskich zaszczepiono lepszy gust do poezyj, zamiłowanie do narodowości i język czyściejszy. Wuk Stefanović Karadžić (ur. w Serbii tureck. 1787) największą w tej mierze położył zasługę. R. 1814 Wydał zbiór pieśni gminnych serbskich w 2 Tomikach który zwrócił uwagę całego niemal świata na bogactwo poezyj narodu serbskiego; r. 1814 gramatykę serbską (przełożona przez Grimma na niemieckie); któremi to 2 dziełami narodowość serbska i język ustalone zostały. Wuk przedsięwziął zebrać pieśni, przysłowia, powieści gminne i w tym celu obszedł kilkakrotnie Serbią, Srjem, Slawonią, Kroacyją, Dalmacią, Czarnągórę. Obradowić ukazał potrzebę pisania w języku narodowym; Wuk zaś pokazał jak się ma pisać aby lud zrozumiał. R. 1818 wydał Słownik serbski w Wiedniu; 2a edyc. 1852. R. 1823 1824 i 1833 wyszło 2e wyd. pieśni w 4 tomach, a 1840 wyszło 3e wyd. R. 1826–1829 i 1834 wydawał Danicę almanach. R. 1836 Srbske narodne poslovice, 2e wyd. 1849. — R. 1847 w Wiedniu: Nowij zawjet — R. 1849: Kovcezić. — R. 1853 Srbske narodne pripovjedke (przełożone po niemiecku przez córkę) — R. 1857 Primjeri srbsko-slavenskoga jezika. — Literaci w Serbij trzymający się ślepo russizmów z powodu iż niepisze Wuk jer i jeri, jat i ju, wyjednali iż dzieła jego w Serbii zakazane zostały.

Dimitrije Davidović ur. w Zemuniu 1789, od 1821 sekretarz Miłosza wydawał w Wiedniu 1814–1821 gazetę serbską i Zabavnik (almanach) 1815–1821 (w którego 1833, 1834 i 1835 roczniku 1821) jest Istorija naroda serbskog, przedrukowana 1846 w Belgradzie z biografią autora przez Svetića. Gazeta owa była organem w którym się lepsze płody gromadziły mianowicie pracował dla niej Lucian Muszicki archimandryta w Szyszatowcu później biskup (1777 + 1837) wydając mianowicie liryczne poezyje i ody najprzód w starosławiańskim potem w czysto-narodowym serbskim języku pisane. R. 1819 wydał oddzielnie Głos Szyszatowackiej harfy, a r. 1821 Glas narodoljubca, któremi wzbudził zamiłowanie do narodowości. Zebrane poezyje wyszły po jego śmierci w Nowym Sadzie 1838, 1840, 1844, 1848 w 4 Zeszytach, na które było 1300 prenumerantów. — Milosz Svetić (właściwie J. Hadžić) Dr. i Adwokat ur. 1799 urzędnik w Nowym Sadzie r. 1821 wydał: Odziv mladog srbskog duha na glas arfe Sziszatovaczke (poezyje); r. 1827 przekład Horacego: De arte poetica — R. 1852: Ključ jezika srbskog ili Sitnice jezikoslovne (filologiczne) — R. 1854: Padenje Čarigrada. Dzieła jego 1855 zaczęły wychodzić w Nowym Sadzie. Pierwszy zeszyt obejmuje: Pjesme izvorne. — St. Živković wydał przekład 1814: Prikluczenija Telemacha. — Boić: Pamjatnik mužem u slavno-srbskom knižestvu slavnim; w Wiedniu 1815. — Mich. Vitković (1778 + 1829) adwokat w Budzyniu: poezyje i Spomen Milice (w rodzaju Werthera Göthego) — Athanacković pleban: Przekład Tysiąc i jednej nocy 1820 i Ogledalo czestnosti 1823. — Berić: Przekład historyj powszechnej Schröckha w 3 Tomach 1820 — Vuić: Novo zemlje: opisanie Budzyn 1825 i Podróż po Serbii — Jerzy Magaraszević (ur. 1792 + 1830 profesor w Nowym Sadzie) Żywot Napoleona, przekład 1822 i 1823 Istorija najnovijh evrop. prikluczenjah — i od r. 1825 zaczął wydawać Srbskij Ljetopis którem się od 1826 Matica srbska zaczęła opiekować (ten najstarszy zakład literacki założony r. 1837 od cesarza potwierdzony r. 1825 w Peszcie głównie przez J. Hadzića i L. Muszickiego, dziś liczący 120,000 złr. kapitału; główniejszemi fundatorami byli Jan Nako który r. 1837 dał 5000 złr. senator Paweł Jovanović i Sava Tököli-Kevermesszki prezes który cały swój majątek temu zakładowi zapisał. Zakład ten ma być przeniesiony do Nowego-Sadu). — Zaczęły liczne almanachy wychodzić które wydawali: Stojkić: Helikon, D. Tirol: Banatski almanach; Nikolić: Ružica, Lazarević: Cvetje, Paweł Stamatović proboszcz Segedyński: Serbska pszczoła 1830–1841; D. Mladenović: Lesik; Sp. Jović: Zora 1836 w Wiedniu; M. Svetić: Golubica 1839–1844 w Belgradzie; Gruić: Srbska Danica 1836 i 1837. — Najcelniejszym poetą serbskim jest: Szymon Milutinović (Cz. Czajković) urodz. 1791 w Sarajewie w Bośnii. Pierwsze jego dzieło: Serbianka wyszło wierszem w Lipsku 1826 w którym w pieśniach epickich Oswobodzenie Serbii opisuje.

Serbski beogradzki Novina wydaje Miloš Popović

Sedmica

Ob: Vacl. Vyšek: Přehled veškeré literatury jihoslovanské v Časop. musea čes. k. 1839. (XXXIII Roč.) Zeš. 1. 2 Liter. Serb.) 3. p. 407-421. Litzlaget. i dalmat. (dawna) 4. p. 516-527 (dalmat. nowsze i proza) 1860. 2.

odr. 1832 rządu etykuły:
Ziemlepisnyj obraz Serbie
Opisanie Bośnie
Opisanie Bułgarskie
" Crnegore
" Chercegovyne 1851. 2. 3
Chorografia ijerejskog patriarcha.

Časop. 1860 Zeš. 1. (Liter. nowa dalmacka p. 104-107. 2. (po 238-246 Liter. Kraiin) 3.

Srbske Novine w Belgradzie 3 razy na tydzień. polit. redakt. Mi: Los 2 Popović. Rok XXV. przy niej Dnevnik raz na miesiąc zeszyt 15 f. 6) Zvanične novine knjaž. Serbie w Belgradzie.

Terzewydał 1826 niektóre pieśni, a 1827 Zorica izdana J. Milovuckom, w Budzynie na pochwałę panny Talvj czyli T. A. L. v. Jakobs. — Lacić Jovan (Kapitan ur. 1731 w Baji † 1850 w Wiedniu): Sorzinenija pjesnoroslovska (poezye) 1827 — Eug. Popović: Miloszlada 1829. — L. Lazarević: Vladimir i Kosara (najlepszy serbski dramat) i Prijatelje (Komedia) — Pejczić: Przyjaźń 1829. — J. Nikolić (Sobogradski ur. 1805, zupan stolicy Backiej od 1849): Car Lazar tragedia wierszem 1829 i 2ge wyd. 1859; Spomene naroda srbskog iz bizant. spisateljah po Stritteru 1843. — E. Michajlović: Dobrivoj i Alexandra. — P. Stamatović: Wladij Srbin u vsemirnom carstwu 1834 i Smatrazije djela Božij 1841 (przekład) — Teodor Pavlović od lipca 1835 zaczął wydawać tygodnik: Srbski narodni list; a r. 1838 Srbske narodne novine przy których wychodził i Narodni list (w którym wojna przeciw literatom kroackim wiódł). — R. 1838 wychodził jeden rok: Magazyn nauk literatury i mody a r. 1842 jeden rok: Budzynsko-Peszteński Kurier. — Pawlowić († 1853) wydawał też r. 1847 pismo: Dragoljub (literacki) Żywot Pawlovića wydał K. Pejczić 1857 w nowym Sadzie. — Jovan Steić (ur. w Aradzie 1804 † 1853 w Belgradzie) Dr Med. Makrobiotyka 1826, Zabawa za razum i srdce 1828 T. I, 1831 T. II, 1839 T. III. IV. V

Srbski Ljetopis zaczął wychodzić pod redakcyją Magarasevića od 1825 (3 zeszyty) do 1829 (po 4 zeszyty rocznie); pod redakcyją Svetica 1830 (4 zeszy.) 1831 (3 zeszy.); pod redakcyją Stamatovica 1831 (i 2 zeszy.) 1832 (1 zeszy); pod redakcyją Pawlovića 1832 (3 zeszy) 1833 i 1834 (po 4 zeszy); w r. 1835 i 1836 nie wychodził; pod tąż redakcyją 1837 (2 zeszy) 1838. 1839. 1840 (po 4 zeszy) 1841 (2 zeszy); pod redakcyją Subbotyczą 1842-1847 (po 4 zeszy); pod redakc. Filipovica 1848 (1 zeszy) pod redakc. Subbotyczą od 1850-1853 (po 2 zeszy.); pod redakcyją: Jakuba Ignjatovića od 1854-1855. i 1856 (i 2 zeszy); pod redakc. Wladenovića 1856 (i 2 zeszy) 1857 (2 zeszy); pod redakc. Jowana Djordjevića 1858 (2 zeszy.) — razem po koniec r. 1858 wyszło 98 zeszytow.

Kapitał Matycy Serbskiej r. 1856 wynosił 132,763 złr. w. k.

Pisma czasowe serbskie: 1) Srbski Dnevnik w nowym Sadzie gazeta polityczna 2 razy na tydzień; przy nim dodatek: Sedmica (literacki) raz na tydzień. Rok VIII. redaktor Dj. Popović. 10 sgr. 2) Svetovid gazeta polityczna 2 razy na tydzień; redaktor A. Andrić. Rok VII. 13 fl. 20 kr. rm. w Wiedniu. 3) Podunawska Dziennik Cesarski ukazuje się trzy razy na tydzień wydaje J. K. Sopron w Peszcie cena 5 sgr. 4) Srbski Ljetopis w Peszcie 2 zeszyty na rok pod opieką Matycy Serbskiej redaktor Jan Djordjević. zeszyt 30 kr. rm.

Literatura illirska czyli słowiańsko-chorwacka (t.j. Południowych Słowian wyznania obrządku łacińskiego, używających liter łacińskich)

Mowa dzisiejszych Chorwatów zamieszkujących zupełnie zagrzebskie, warażdyńskie i krzyżewackie tworzy tak zwane kajkawskie narzecze zbliżające się do narzecza zachodnich Słowińców więcej, a niżeli do narzecza wschodnich i południowych Serbów. Piśmiennictwo też to mowy chorwackiej zaczyna się z XVI wiekiem z reformacyją. Pierwszym pisarzem był ksiądz Michał Buzić, który zostawszy protestantem, w drukarni r. 1570 przez hr. Jerzego Zrińskiego (syna sławnego obrońca z Sigetu) nowo założonej w Nedieliszcu drukował Katechizm, Księgi nabożne i przekład Nowego Testamentu dedykowany cesarzowi Maxymilianowi, zupełnie wytępiony. R. 1574 drukował tamże J. Lergoszić: Trojstranieni pismotvor pravic orsaga vugerskoga, t.j. przekład Verbőczy: Jus tripartitum, czyli Prawo miejskich węgierskich. – Tamże drukował A. Vramec proboszcz warażdyński: Dogadjaj jev spisanie, t.j Chronologią powszechną 1578; tenże wydał później w Warażdynie, dokąd drukarnią z Niedzieliszcza przeniesiono, swe kazania. Z upadkiem protestantyzmu w tych stronach, który banowie chorwaccy i biskup Martin Borkowić mocno prześladował, podupadła i literatura. Piotr hr. Zriński, wnuk sławnego bohatera Jerzego, pamiętny swą tragiczną śmiercią (ściął r. 1670) wydał w Wenecyi r. 1660: Adrianskoga morja Sirena: gdzie się mieszczą 2 poemata miłosne: Oskornost Viole i Tužba zvierata; dalej przekład poematu węgierskiego, który jego brat Mikołaj napisał, pod tytułem „Obsedjenje Sigeta" obejmującego w XV pieś-

niach 6826 rymowanych wierszy, a w końcu 12 pieśni różnej treści. — Wogóle autorzy katoliccy owej epoki w Chorwacyi pisywali więcej po łacinie obszerne i ważne historyczne dzieła, jak n.p. franciszkan Rafał Levaković, Jerzy Ratkaj lektor kapituły zagrzebskiej autor dzieła: Memoria regum et banorum regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae ab origine usque ad a. 1562. Jeden tylko Piotr Petretić biskup zagrzebski † 1663 wydał w ojczystym języku: Evangjelistar 1650 (t.j. Czytania z ewangelii i epistoł, w dość czystym i poprawnym stylu) w Styryjskiem Gradcu r. 1651, częstokroć z poprawkami co do textu i stylu przedrukowywany w Ormawie, Wiedniu i Zagrzebiu. — Najsłynniejszym autorem z drugiej połowy XVII wieku był Paweł Vitezović (Ritter) urodzony w Senji, wychowany w Belgii † 1713 w Wiedniu. Zaczął on pracować na polu heraldyki i genealogii mając przystęp do archiwów, i namówił Stany ziemskie iż r. 1696 pierwszą drukarnię w Zagrzebiu założyły, w której Vitezović wydał swe dzieło: Kronika, aliti spomenek vsega světa věkov 1696, które to dzieło po jego śmierci ksiądz St. Rafaj do r. 1744 wydarzonemi faktami uzupełnił i całe dzieło powtóre tegoż roku wydał. Drugim kontynuatorem kroniki Vitezovića był jezuita Mikołaj Laurenčić, który z Baltazarem Krčelićem kanonikiem zagrzebskim r. 1762 po trzeci raz wydał. Pomimo prześladowań jakie Vitezović z powodu prac swych literackich ponosił, wydał on jeszcze swe poetyczne płody: Lado ili Sibila horvatska t.j. wyrocznia rymowana dla zabawy powtóre r. 1828 w Karlovcach drukowany, oraz znakomity poemat: Oddisenje Sigetsko, płynnym wierszem bohaterskie czyny bohatera Mikołaja Zrinskiego opisujący, powtórnie r. 1836 w Zagrzebiu przez Stępana Broysesa (obecnie biskupa w Banskiej Bystrzycy) wydany. Pomiędzy niewydanemi dziełami Vitezovića pozostały słownik i gramatyka

chorwacka. – Współczesnym autorem był jezuita Jerzy Habdelić który w Styryjskim Gradcu r. 1670 Słownik chorwacko-łaciński, oraz dziełka: Krščanski navuk z dogadjaji sv. pisma – i: Prvni otca našega grěh r. 1674 wydał: styl jego płynny, język czysty i poprawny.
W XVIII wieku zwłaszcza w drugiej połowie wzrastał dość liczny poczet pisarzy najwięcej księży, którzy też same prawie nabożne i moralne dziełka wydawali w ojczystém narzeczu, którego nazwę sławiańską zmienili na herwacką, aby się tym sposobem uchronić od napaści i strawienia się w elemencie węgierskim. Kazania wydawali jezuita hrab. Pejačević i Štěpan kapucyn, który w Zagrzebiu 1715–1735 ogłosił 5 zeszytów kazań pod tytułem: Hrana duchovna ovčic krščanskich. – Z niemieckiego przekładał kazania Matiević; łacińskie kazania Campadellego przełożył Balt. Mattaković kanonik zagrzebski, a oryginalnych kazań zbiorek wydał jezuita Jerzy Mulić. – Baltazar A. Krčelić (1715–1778) kanonik zagrzebski, który w języku łacińskim kilka ważnych do historyi Sławian południowych dzieł napisał, wydał po chorwacku: Živlenje blaženoga Gazotti Augustina r. 1747. – Ferd. Kovačić ogłosił przekład Tomasza z Kempis O naśladowaniu Chrystusa; a r. 1784 przełożył z łacińskiego Filoteę sw. Franciszka Salezyusza, Balt. Kociančić kanonik zagrzebski. – Do wzrostu literatury narodowej przyczynili się niemało swemi pracami Bellostenec i Jambrešić. Pierwszy wydał r. 1740 swoj znakomity łacińsko-chorwacki słownik (Gazophylacium sive latino-illiricorum onomatum aerarium); a Jambrešić r. 1742 z pomocą Stanów chorwackich ogłosił w Budynie Słownik-łacińsko-charwacko-niemiecko-węgierski, w którym przy końcu znajduje się Ortografia chorwacka osnuta na zasadach wymowy węgierskiej; która to ortografia aż do nowszych czasów służyła za zasadę. Pierwszą gramatykę chorwacką wydał po niemiecku Szent-Mártony w Warazdynie r. 1783, a w krótce po nim drugą Kornig w Zagrzebiu r. 1795. –

Jako poeta wystąpił Tytus Brezovački prebendarz św. Marka w Zagrzebiu 1754–1805, autor kilku okolicznościowych, kilku satyrycznych poezyj, i dość pociesznych komedyj, z których najlepsza: „Mathias Grabanciaš djak" wydana r. 1821 od Miklouśica, i: „Diogeneš, ili sluga dveh bratów" w Zagrzebiu r. 1823. – Prócz tego zasługują jako poeci na wspomnienie: P. Ant. Bačić i Szymon Jellačić kanonik zagrzebski.

Z początkiem XIX wieku obudził się dość żywy ruch literatury chorwackiej. Najpłodniejszym pisarzem tych czasów był Tomasz Miklouśić (1767 + 1833) profesor gimnazium zagrzebskiego a potem kapłan. Pierwszą jego pracą był podręczny słownik szkolny: Mali rěčnik. 1796, dalej: Navuk krščanski 1805, Stoletni dnevnik (kalendarz) 1819, 2e wyd. 1849 w Zagrzebiu, Izbor dugovanych vsakovrstneh (Wybór rozlicznych rzeczy, w którym i zbiór przysłów chorwackich i niektóre swe poezyje ogłosił) 1821, 2e wyd. 1839; Huta pri Savi (komedia) w Zagrzebiu 1822, i: Pripetčenja Zrinj Miklouša horvatskoga orsaga bana; w Zagrzebiu 1833 drukowane. – Matiej Jandrić pleban wydał 2 dramata: „Ljubomirović" czyli prawdziwy przyjaciel. 1828 i „Drogen" czyli sługa dwóch rozkochanych braci; w rękopisie zaś zostawił kazania. – Jak. Lovrenčić urzędnik hrab. Draszkowicza (ur. 1780) wydał powieści dla ludu i kilka komedyj: Rodbinstvo 1822 w Warazdynie; Predsud svèrhu stališa i roda 1830 w Warazdynie. – Jerzy Pavlinović przekładał romanse i dramata z węgierskiego, lecz te niedrukowane. – Ant. Vranić ksiądz wydał przekład Robinsona 1796. – Kanonik Fr. Koritić z Mrazovca pisał wierszem kilka drobnych poezyj, psalmy Dawida i tłomaczenie niektórych ustępów z Wirgiliusza rymem, lecz to niewydane, równie jak i Jana Krizmanić proboszcza przekład Miltona prozą. – Emerich Lopašić ur. 1780 burmistrz w Karlowcu, Józef Rizman z Varazdina ur. 1797 proboszcz, Jos Kvaternik ur. 1799 profesor w głównej szkole w Zagrzebiu, i ksiądz Frant. Milesinović ur. 1808 pisywali drobne okolicznościowe poezyje. –

Ant. Rožić profesor gimnazyalny w Warazdynie wydał dla szkół: Początkowe gramatyki łacińskiego języka 1821 w Budynie i później w Warażdynie; Zavětek zemaljskoga spisavanja horvatske i vugerske zemlje 1823; prócz tego zostawił w rękopisie: Historią narodu chorwackiego, i dziełko: Belizar i Gelimer

kralj vandalski. – Josef Severˇ prof. gimn. w Warażdynie ur. 1795 wydał: Dogodopis magyarski (krótka historyja Węgier) 1824 w Warażdynie. – Józef Djurkoveˇcki wydał krótką gramatykę słowińsko charwackiego narzecza: Jezičnica horvatsko-slavinska, 1826 w Peszcie, bez żadnej wartości. – Emerich Domin adwokat i profesor w akademii zagrzebskiéj sławny z swego kucia nowych z duchem języka niezgodnych wyrazów wydał prawnicze dziełka: Predznanja pravic 1818, Dogodopis pravic 1819, i Navučanje vu pravicah 1820-1830 w 4 częściach. – Nabożne dzieła wydali: Józef Vračan proboszcz ur. 1786 Razlaganje sv. evangeliumov 1823 w Warażdynie 4 tomy; Piotr Zanić wicearchidiakon autor kilku kazań pogrzebowych – Niewydane zaś dotąd pisma: Sigm. Karner przekład Tomasza z Kempis, Benvenuti Brlić franciszkan (1759+1829) Zbiór kazań, Jan Birling ur. 1775 kanonik zagrzebski Zbiór kazań, księga do modlenia i inne nabożne dzieła, księża Jan Gušić (+1829) i Ant. Vranić zostawili częściowe przekłady Pisma św. które się w archiwiskupim Księgozbiorze w Zagrzebiu przechowują. – Najpłodniejszy pisarz teologiczny Ignacy Kristianović ur. 1796 żyjący kanonik zagrzebski używający narzecza słowińsko chorwackiego w swych dziełach: Način vu vsech življenja dogodjajih vsigdar zadovoljnom biti 1826 w Warażdynie; Pomočnik betegujućeh (chorobą złożonych) i vumirajućeh 1832; Danica Zagrebačka (kalendarz) 1834-1850; Gramatyka chorwacka 1837; Blagovešća na vse celoga lete nedělje 1830, 2 tomy; Krščanski navuk 1831 w Zagrzebiu; Žitek sveteh mladencov i děvic 1847 w Zagrzebiu; Kratki žitek vseh sveteh apoštolov 1847; Przekład bajek Ezopa; Žitek sv. mučenikov na duhovnu zabavu a haven (korzyść) naroda horvatskoga, 1859 w Zagrzebiu. Prócz tego ma tenże autor jeszcze w rękopiśmie swój Przekład całego Nowego Testamentu i Zbiór kazań. – Zbrat. Valjavec profes. gimnaz. w Warażdynie zebrał powieści narodowe w tymto narzeczu, które wydał 1859 w Warażdynie i w Miklošica: Slavische Bibliothek II Bd; niektóre powieści gminne są też zamieszczone w Kukuljevića Pieśniach 4ty zeszyt.

W podnarzeczu używanem od Chorwatów mieszkających w sąsiednich południowych węgierskich województwach pisał Mateusz Laab proboszcz w Stowej-Wsi w Szoprońskiem województwie: Kratka šuma velikoga občinskoga katekizmuša; 1814 i 1830 w Budynie; Veliki občinski katekizmuš za gornje ugrske Hrvate; w Budynie. – Gramatykę tegoż podnarzecza napisał proboszcz Šimon Lalatin który też i Sielanki Wirgiliusza przełożył i Zbiór swych Kazań do druku przygotował; wszelakoż żadna z jego prac dotąd na świat nie wyszła.

Literatura narzecza słowińsko-chorwackiego dotąd – jak widzieliśmy – dość była ubogą. Nie wydała ona żadnego znakomitszego poety; przyznawało się do tego niemało szorstkie narzecze słowińsko-chorwackie czyli kajkawskie (Kajkowitsch) którego twarde formy dotąd nawet porządnej gramatyki nie miały. Od r. 1836 z wystąpieniem Ljudewita Gaja, który przyjąwszy ortografią tak zwaną organiczną na wzór czeskiej uregulowaną, oraz narzecze gistsze tak zwane sztokawskie używane od Serbów, Slawonców i Dalmatyńców, od niego illirskiem nazwane, nowy rozpoczął epokę literatury chorwackiej czyli illirskiej. Dla łatwiejszego pojęcia rozlicznych pisowni w literaturze południowych Slawian używanych przytaczamy tutaj przegląd takowych:

dalmatska	slavońska	chorwatska	slovińska	= organiczna
i	i	e	é	= ě
c	c	cz, z	z	= c
c, ch, ç	cs, ch	ch	zh	= č (ć)
s	s	sz, z	ſ	= s
se, ſ	sh	sh	ſh	= š
z	z	z	ſ	= z
x	x	s	sh	= ž
d, dj, gj	d, dy, gy	d, dy	d, dj	= d, dj
l, lj, gl	l, ly	l, ly	l, lj	= l, ly
n, nj, gn	n, ny	n, ny	n, nj	= n, ny

Dr. Ludevit (Ludwik) Gaj ur. 1809 w Krapinie, kończył swe nauki na uniwersytetach w Gradcu, Peszcie i Lipsku już r. 1830 wydał w Budzinie: Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisanja. Przekonawszy się, iż Kroacyja sepa-ratyzmem swym językowym niemoże nigdy dojść do uzrostu, przedsięwziął na miejsce słowińsko-chorwackiego narzecza wprowadzić do literatury język używany od Serbów, Slawończków i Dalmatyńców, oraz doskonalszą i prostszą pisownię analogiczną na sposób czeski poprawioną. Język ten i literaturę jego nazwał illirską. Wróciwszy do ojczyzny energicznie zamysł swój zaczął przyprowadzać do skutku i zjednawszy sobie zwolenników od r. 1835 wydawał gazetę polityczną z dodatkiem literackim: Zrovine horvatzke i Daniza horvatzka, slavonzka i dalmatinzka – z początku jeszcze w narzeczu nieudolnem kajkawskiem i pisownią dawną, którą powoli zaczął zmieniać, bo już w Nrze 10 Danicy objawił swój zamysł i wydrukował na próbę jedną poezyją Kačića w tejże organicznej pisowni. Drugiego roku 1836 zmienił już Gaj tytuł swego pisma na: Narodne illirske novine i Illirska danica; w którem to roku od Nra 10–15 Aloizy Babukić zamieścił krótką iliryską gramatykę aby wprowadzić jednostajność w pisaniu, ponieważ dotąd każdy autor w Slawonii, Pogranicyu i Dalmacyi inaczej pisał. Dziennik wydawany przez Gaja wywarł bardzo dobroczynne wpływy na ruch literacki u Słowian południowych, jak tego dowodzi coraz bardziej wyrastający znaczny poczet pisarzy. Zaraz w pierwszym roczniku Danicy znajdujemy już między współpracownikami: Karol Rakovec, Aloizy Babukić, bracia Jan i Antoni Mažuranić, Ludwik (Farkaš) Vukotinović, Tomasz Bla-żek, Paweł Stoos, J. Marić, Stanko Vraz (Słowieniec), Jerzy Tordinac (Slawończyk). – Pierwszą Księgą drukowaną nowym organicznym prawopisem było nowe wydanie Kačića: Razgovor ugodni wydrukowane w Wiedniu nakładem Wawrzyńca J. Dunder 1836 r. – po niej: Vitezovića: Oddilenje Sigetsko, wydane przez dra i prof. Stępana Moysesa. – Od tej doby pracowano najwięcej na polu beletrystycznem i poezyj, w którym to przedmiocie większa części żyjących

dotąd pisarzy chorwackich pracuje. Do celniejszych autorów należy Liudevit Vukotinović (Farkaš) ur. 1813 obywatel ziemski i prezes narodowego muzeum w Zagrzebiu. Najprzód wydał (w narzeczu kajkawskiem) komedie: Golub 1832 i Prvi i zadnji kip 1833; od r. 1835 przyłączył się do partyi Gaja pisując do Danicy. R. 1838 wydał swe: Pěsme i pripovědke. Zbiór ten poezyj obejmuje poezyje miłosne, ballady i dwie powieści historyczne: jest tu dosyć czucia, język ogładzony, oraz styl płynny i lekki. R. 1842 wydał nowy zbiór swych poezyj: Ruže i trnje, w którém celuje uczuciowy poemat: Talasi (fale) života w 40 stancach. R. 1843 i 1844 ogłosił: Historičke novelle iz prošastnosti ugarsko-hrvatske, gdzie powieść historyczna Štitonoša najlepszym jest płodem tego autora. R. 1847 wydał znowu zbiór swych poezyj: Pěsme. Ostatniemi czasy poświęcił się historyi naturalnéj, w którem to przedmiocie podawał artykuły do pisma Neven, prócz tego r. 1851 wydał mineralogią i geognozyją, i zebrane swe artykuły dotyczące historyj naturalnej i gospodarstwa ogłosił pod tytułem: Pametarka 1858. Prócz tego wydał w języku łacińskim i niemieckim 3 dziełka o florze chorwackiej, a r. 1859 i 1860 noworoczniki: Leptir, wraz z Kukuljevićem. Prócz tego grano na teatrze w Zagrzebiu ostatniemi czasy jego dramat: Sastanak u gradu Zrinju. — Dr. Dimitr Demeter ur. 1811 znakomity poeta dramatyczny obecnie koncepista przy c.k. chorwatskiem namiestnictwie i współredaktor Narodnich Novin. R. 1835 wydał I tom: Dramatička pokušenja; gdzie się mieszczą 2 dramata: Ljubav i dužnost - i: Krona osveta; w obydwóch mianowicie w drugiém historycznym dramacie autor naśladując dawnych pisarzy dubrownickich czystym językiem i ogładą wielce się do nich zbliżył. Tom II r. 1845 kosztem Maticy illirskiej wydany obejmuje tragedię historyczną: Teuta. Prócz tego napisał: Grobničko polje (większy liryczno-epiczny poemat w 13 oddziałach, druk 1842 w Kolo Z. I) — text do Lisinskeho opery: Ljubav i zloba 1845; tłomaczył kilka dramatów z niemieckiego druk. w: Izbor igrokazah illyr. kazališta 1841-1842 w 10 zeszyt. — w rękopisie ma wygotowaną: Stari ašikdžija (komedią) i Porin (operę w 5 aktach). — Jan Kukuljević Sakcinski urodz. 1816

w Warażdynie archiwariusz ziemski, a od r. 1861 naderszpan zagrzebski jeden z najczynniejszych autorów, natchniony gorącą miłością ojczyzny, jeden z lepszych poetów za główne sobie ostatniemi czasy zrobił zadanie zasadzić piśmiennictwo na odżywczej roli dziejów narodowych. W dramatach: Juran i Sofia, ili Turci kod Siska 1838 i Stěpko Šubić r. 1843 obrał sobie również za wzór co do stylu i języka klasyków dubrownickich. R. 1842–1847 wydał Zbiór pism swoich w 4 tomikach (w 1: Bugarin, powieść z teraźniejszego serbskiego życia i: Marta, tłom. z Karamzyna; w 2: Bratja, powieść narodowa i: Pauk, powieść z dziejów illirskich; w 3: Gusar, tragedia i Poraz Mongolah, dramat historyczny; w 4: poezyje z dodatkiem zbiórku pieśni narodowych chorwackich). R. 1848 ogłosił zbiór swych poezyj politycznych: Slavjanke. Ostatniemi czasy poświęcił się wyłącznie badaniom historycznym i archeologicznym: już r. 1841 wydał Wizerunki litografowane najznakomitszych osób historycznych illirskich z krótkiemi biografiami, a r. 1858: Biografie południowosławiańskich artystów w 3 zesz. – Do znakomitszych poetów należy: Stanko Vraz (właściwie Jakob Fras czyli Žerovnik) Słowińiec ur. 1810 w pobliżu Lutomira w dolnej Styryi, pisywał początku po słowińsku, a od 1836 po illiryjsku + 1851 jako sekretarz Maticy illirskiej. Piękne jego poezyje wyszły: Djulabie 1840; Glasi iz dubrave žerovinske 1841, Gusle i tambura 1845 w Pradze. Od r. 1842 wydawał w towarzystwie L. Vukotinovica i K. Rakovca pismo literackie: Kolo (Zesz: 1. 2. 3. – w r. 1842–1843. – Z. 4. 5. 6. 7, w r. 1847–1851 redagował sam Vraz kosztem Maticy ill. – Z. 8 wydał A. T. Brlić 1851 koszt. Maticy. – Z. 9 wyd. M. Bogovic 1853) Pismo to odznaczało się doborem artykułów. – Karol Rakovec + 1854 pisywał poezyje i artykuły do Danicy; w książeczce: Pěšmarica ogłosił najlepsze pieśni 27 poetów ilirskich; od r. 1842 był współredaktorem pierwszych 3 zesz: Kolo; od r. 1842 był też redaktorem czasopisma towarzystwa rolniczego, które miesięcznie wychodziło i które się w Gospodarskie nowiny zamieniły (po śmierci Rakovca redagował je L. Vukotinović, a od 1858 dotąd Bol. Šulek.)

Ant. Nemčić ur. 1813 + 1859 również zwolennik Gaja, oprócz poezyj drukowanych w czasopismach, wydał: Putositnice 1845 (podróż po włoszech, w której trafnie błędy towarzystwa chłoszcze; r. 1845 wydał poezyje swego w r. 1846 zmarłego przyjaciela T. Blažka z biografią tegoż: Politicke pěsme T. B. – Druga część podróży Nemčića po Serbii, drukowana w piśmie Neven 1854, gdzie też i ułomek z jego romansu: Udes ljudski i Komedia: Kvas bez kruha, ili tko će biti veliki sudac drukowane. Zebrane poezyje uczuciowe tegoż autora wraz z jego żywotem wydał M. Bogović 1851. – Mirko Bogović ur. 1816 w Waraždynie poeta, który największe zasługi około założenia narodowej sceny w Zagrzebiu położył wydał swe poezyje 1844, 1847 i 1848 pod tytułem: Ljubice, Smilje i Kovilje (w Zagrzebiu) Domorodni glasi (w Rjece). R. 1852 był redaktorem pisma Neven; a r. 1853 Koło (99go Zeszytu). R. 1856 ogłosił dramat historyczny: Frankopan, z czasów bezkrólewia przed Ferdynandem I wierszem; r. 1857: Stiepan poslědnji kralj bosanski, dramat histor. z XV wieku. Ostatnim jego płodem jest tragedia: Matija Gubec, seljački kralj. – Ivan Mažuranić ur. 1813 urzędnik przy namiestnictwie, równie jeden z lepszych poetów chorwackich, dorobił zręcznie XIV i XV śpiewy zagubione poematu Gondulića Osman. Poemat jego: Smrt Čengićagy (najprzód w Almanachu Iskra, a r. 1858 powtórnie przez dr. Ignjatievič Tkalac wydany, celujący kwiecistem i płynnym językiem przedmiotem romantycznym i barwami z życia narodowego czerpanemi, najpiękniejszym płodem literatury nowszej południowo sławiańskiej słusznie może być zwany. R. 1842 wydał Mažuranić wspólnie z dr. J. Užarevićem Słownik niemiecko illirski. – Noworocznik: Iskra wydawany 1844 i 1845 przez J. Hlavlička w Zagrzebiu z rycinami kostiumów narodowych chorwackich celował ozdobnością i treścią zawierając artykuły najlepszych illirskich pisarzy J. Kukulje=

vića, Lj. Vukotinovića, St. Vraza, Jos. Bogovića, dr. Demetra, A. Němčića, J. Trnskiego, Ognj. Ostrožinskiego tych nowożytnych koryfeuszów literatury chorwackiej. — Ivan Trnski ur. 1819 c.k. urzędnik umieszczał przekłady poezyj Schillera w Danicy 1837 oraz własne poezyje w piśmie Neven 1852, 1853, 1854 i w 2 zeszt. pisma Kolo piękny poemacik: Mara Ljivačica. Osobno zaś wydał r. 1842 zbiór swych poezyj (34 oryginalnych i 15 tłomaczonych) i r. 1849 w Zagrzebiu: Zvekan uzkarsnut opet na svět, piękny poemat humorystyczno-satyryczny. R. 1854 wyszedł w Zagrzebiu jego dobry przekład Rękopisu Królodworskiego. — Ognjoslav Utješenović (Ostrožinski) ur. 1818 sekretarz w ministerium spraw wewnętrznych, ogłaszał poezyje w Danicy i póżniej wydał zbiór takowych 1845 w Wiedniu: Vila Ostrožinska, gdzie przykońcu znajduje się niejako wstęp do estetyki: O broši o krasnih umietnostih. R. 1852 umieścił w piśmie Neven przekład Słowa o pułku Igorowie. — Petar Preradović ur. 1818 c.k. pułkownik, znakomity poeta wydał zbiór swych poezyj: Prvenci 1846 w Zadrze; Nove pjesme 1851 drugie wydan. w Zagrzebiu, w których język słodki pełen melodyi. Z rękopiśmia ma: Vladimir i Kosara (dramat histor. z XII wieku) i dramatyczną epopeję: Marko Kraljević, z której wyjątki były w piśmie Neven 1852. — Vl. Lorac wydał satyryczne poezyje: Čudnovate diple 1842. — Jako dramatyk znany: J. M. Spórer (Spor) autor tragedii: Kastriota Skenderbeg, tragedia u 5 izvedah, u pjsmio Jura Matic Spor. Zagreb 1849 i: Liek za objestnu ženu, narodna gluma; druk w Rjece. — Józef Freudenreich aktor napisał oryginalny dramat: Granićar, i historyczny dramat: Crna Kraljica. — Brat jego Franciszek Freudenreich w dramacie: Povratak granićara mniej był szczęśliwy. — Drag. Galac który r. 1842 wydał: Buturica igrokazah, obejmujące przekłady z niemieckiego, pisywał też poezyje do różnych

czasopisów. — Dragoila Jarnevičeva która poezyje do pism: Danica, Kolo i Neven pisywała wydała: Domorodne pripověsti; w Karlowcach 1843 w Karlowcach, Zesz. I zawierające 3 mdłe naśladowania powieści historycznych. — Maciej Topalović ksiądz rodem z Slawonii, zaraz od początku zasilał Danicę a r. 1842 wydał w Osieku swe poezyje: Odziv rodoljubivog srca; i zbiór narodowych pieśni z Slawonii: Tamburaši. — St. Marjanović (S. Radislav Domorodčević) ksiądz pisujący poezyje do Daničy zaczął 1838 wydawać w Peczuhu 3 zeszyty swych poezyj i 4 zeszyty dramatów. — Jerzy Tordinac sekretarz biskupa djakowskiego pisywał poezyje do Danicy. — Jan Filipović poeta i beletrystyk wydał 1859 i 1860 w Osieku i Zagrzebiu: Narodna knjiga (kalendarz przypominający treścią swą almanachy). — Ostatniemi czasy podawali do czasopisów swe poezyje: Mik. Boroěvic z Liki pensyjonowany kapitan w Rjece, Janko Tambor, dr. Starčević (tłomacz Anakreona). Gj. Rajković, J. F. Perić, S. Botić i t. d. — Wogóle głównem zadaniem literatury chorwackiej nowszych czasów była poezyja podobnie jak za epoki dubrownickiej; aczkolwiek niebrakło i pracujących w przedmiocie lingwistycznym. Aloizy Babukić profes. gimnaz. w Zagrzebiu już 1836 wydał małą gramatykę ilirską, a r. 1854 obszerniejszą w Zagrzebiu: Ilirska slovnica. — Ant. Mažuranić profes. gimnaz. zagrzeb. wydał gramatykę łacińsko-ilirską: Temelji narodnoga i latin. jezika, której r. 1842 wyszło drugie wydanie. R. 1859 ogłosił: Slovnica hérvatska, która to gramatyka zaprowadzona do gimnazyum za szkolną księgę. Obecnie poświęca się badaniom nad językiem starych pisarzy dubrownickich. — F. Kurelec ur. 1810 uczony znawca języka obrabia dawnych poetów dubrownickich, z których kilku przygotował do druku; w rękopisie ma różne przekłady z łacińskiego, greckiego i francuzkiego oraz materyjały do krytycznego słownika chorwackiego. —

Ignacy (Hlynek) Alois Brlić ze Slawonii † 1855 wydał dobrą gramatykę w języku niemieckim, której 3ie wydanie w Wiedniu wyszło; prócz tego przez 18 lat wydawał w Budynie kalendarz illirski i przełożył niektóre dramata z niemieckiego. Syn jego Andrzej Torkwato Brlić ogłosił też r. 1854 w Wiedniu bardzo dobrą gramatykę w języku niemieckim, oraz artykuły prozą w pismach czasowych i redagował 8y zeszyt Kolo. — Rud. A. Veselić (Fröhlich) autor nieosobliwej gramatyki po niemiecku pisanej, wydał nieco lepsze słowniki kieszonkowe illirsko-niemiecki i niemiecko-illirski w Wiedniu 1853 i 1854. — Jos. Drobnić Slawoniec jest autorem dobrego małego illirsko-niemiecko-włoskiego słownika (z krótkim włoskim i niemieckim tłomaczeniem gramatyki Babukića) który wyszedł kosztem Matycy illir. 1846-1849. — Bohuslav Šulek Słowak pracowity ur. 1816 pisywał prozą artykuły do czasopism; od 1842-1850 redagował Danicę, potem Narodne novine, dalej krótko: Slavenski jug i Jugoslavenske novine. Ostatnia jego praca: niemiecko-charvacki słownik obszerny którego 8 zeszytów dotąd wyszło. — Karol Kavičić wydał r. 1858 w Rjece: Illirsko-talijanski rečnik.
Oddział pism treści naukowych w języku chorwackim w ostatnich czasach dosyć ubogi. J. Švear proboszcz 1778-1839 wydał niekrytyczne: Ogledalo Illyrije (Historia południowych Slawian) 1839-1842 w 4 tomach. — R. 1842 wyszedł: Pogled u Bosnu (tłomaczony też 1845 na czeskie przez V. D. Lambla). — J. Pavletić: Pregled zemljo- i državopisni Europe 1843. — Karol Seljan ogłosił: Početak, napredak i vrednost literature illirske 1840 i: Zemljopis pokrajinah illyrskih. Tom I (dzieło pracowicie opracowane) — Em. Sladović profes. gimnaz. w Senj † 1857 wydał 1856 Dziejopis biskupstw senjskiego i modruskiego. — A. Russi z Dalmacyi: Ugodne pripovesti 1838 w Zagrzebiu. — Ig. Čivić Rohrski c. k. pułkownik wydał: Basne (bajki) 1844, w 4 księgach. — J. Rukovina z Liebostadtu (Ljubačka) wydał r. 1843: Dramatički prevodi (tłomaczenia) w 2 częściach; i przekład z niemieckiego:

Napputjenja za dělotvorno življenje 1845. — Lukaš
Ilić ze Slawonij, Ksiądz ur. 1817 archeolog: Baron Trnek
i slavnosti panduri 1845 (praca historyczna) i Narodni sla=
vonski običaji 1846 w Zagrzebiu (z dodatkiem 136 pieśni na=
rodow.) — Mijat Stojanović ur. 1818 w Slawonii, profesor
w szkole głownej niemieck w Karlowcach badacz obyczajów
narodowych ogłosił wiele etnograficznych artykułów w piś=
mie: Neven. Wydał też: Slike iz života slavonskoga naroda
1858 w Zemuniu. R. 1853 ogłosił przedpłatę na swe pisma w 3
tomikach, z których pierwszy miał zawierać powieści i
rozprawy naukowe; drugi Zbior pieśni i powieści narodowych;
a trzeci Pieśni pobożne i myśli o oświacie narodowej. — Vl. Vežić
rodem z Dalmacyj adwokat w Waraždynie dobry prozaik i tłomacz
pisywał do pism i do Neven, oraz r. 1853 zaczął wydawać: Věnac
franceskoga, talianskoga i španjolskoga zabavnoga knji=
žectwa (przekłady lepszych powieści.) Prócz tego wydał 1848:
Obči zagrebačky koledar. — Dla ludu wiejskiego wydali Ra=
kovec i N. Horvat przekłady z niemieck. 1845 i 1846: Pre=
davnaja za horv. seljaka. — R. 1846-1857 wydali alumni se=
minarium zagrzebskiego przekłady pism Schmida dla mło=
dzieży. — J. Zorac: Čudoredna zabava za mladež 1842. — Księ=
garz L. Župan od r. 1848 wydawał: Zabavna čitaonica t. j. przekła=
dy z obcych języków, gdzie się mieszczą: Elizabeta (z franc. pani Cot=
tin), Żupnik Wakefieldski (z angiel. Goldsmida) Pan podstoli
(z franc. Ign. Krasickiego) Zlatotvorno selo (z niem: Zschokke) Vlad
Bistrić (powieść dla ludu). Stirče Tomo, i Zbior powieści południo=
wych Sławian (przedruk z Wuka). — Oddział teologiczny mało liczy
autorów nowszych, z tych celniejszy V. Švelec od r. 1854 wydaje:
Katolicki kalendar, prócz tego przekład dogmatyki popularnej
(z czesk. V. Jirsika biskupa) 1852 w 2 tomach; i: Propovědnik
(zbior Kazań) 1852-1860 w 4 zeszyt. — Od r. 1849 redaguje M. Horvat
prof teologii w Zagrzebiu: Katoličky list. — Wprowadzenie
narodowego języka do szkół niższych i średnich pobudził do
napisania ksiąg szkolnych. W tym przedmiocie pracują: Adolf
Weber (Tkalčević) prof. gimn. zagrzeb. który wydał: Książki do
czytania dla gimnazyum niższego, Gramatykę łacińską, Przekład

z niemieckiego Książek do czytania dla klasy I i II. r. 1853–1854; Illirska składnja 1859 (dla gimnaz.) – M. Mesić prof. historyi austriac. w akademii zagrzebsk. przełożył Rys geografii dla I klasy, Historią starego i średniego wieku, Historyją Austryi (z czesk: Tomka) – J. Kratkić prof. gimn. w Rjece napisał: Dzieje powszechne nowszych czasów 1855. – J. Matun prof. gimn. zagrzeb. napisał Gramatykę niemiecką i Wypisy niemieckie 1854; wydał przekład Gramatyki greckiej Kühnera 1853. – M. Golub dyrekt. gimn. w Osieku przełożył z niemieckiego Książki rachunkowe – J. Torbar dyrektor niższej realnej szkoły zagrzebsk: Fizykę (z czeskiego) – V. Lacel prof. gimn. w Rjece Mineralogią – B. Šulek (autor botaniki własnej) Historyją naturalną Zippego – Dr. Kiseljak prof. gimn. zagrz. Botanikę – bracia J. i D. Accursi Zoologią Lokornego. – Profesorowie Mažuranić, Weber i Mesić ułożyli Księgę do czytania dla wyższego gimnazyum 1856 części I. – J. Partaš nauczyciel szkoły realn. w Zagrzebiu wydał: Početno naravoslovje 1853 – Dr. Stjepan Iliašević radca szkolny kanonik kapituły czasmańskiej w Warazdynie wydał niektóre pisma dla szkół niższych.

Główniejsze zakłady do podniesienia oświaty i literatury chorwackiej są: Čitaonica illyrska założona w Zagrzebiu 1838, po 12 letniém trwaniu ustała r. 1850. – Matica illyrska założona (r. 1842) głównie staraniem hrab. Janko Draškovića († 14 stycznia 1846) który na jej uposażenie zapisał 10,000 złr. srebr. Pierwszy fundusz złożyli Józef Kukovič biskup djakowecki 400 złr. Miłosz Obrenowič 460 złr. Edward Jelačič podżupan zagrzebski 200 złr. M. Ožegovič biskup senjski 100 złr. Kapitał tego zakładu po 10 latach wynosił już około 16000 złr. Zakład ten, którego prezesem L. Gaj, ma na celu wydawania najcelniejszych płodów literatury illirskiej; jakoż zajmując się z początku gorliwie wydał Gondulicza Osmanidę 1845, tegoż poezyje 1847; D. Demetra: Teuta tragedią 1845, Gjorgića: Uzdasi Mandaliene i Saltjer slovinski; Drobnića Słownik 1851, Palmotića: Kristiada 1852; M. Sladovića: Uputa u pjesmenu

umjetnost (małe pismo). Przez tego wydawała Matica Ilyrska nakładem pisma: Kolo (Ses. 4–9) Zeven pismo beletrystyczne od r. 1852 pod redakcyją Bl. Bogovića, r. 1853 J. Berkovac i V. Jabljić, r. 1854 J. Praus z Czech. Pismo to podupadło, tak iż 1857 wyszło tylko 2 kwartalne zeszyty. (Od r. 1858 zaczął to pismo na nowo w Rjece wydawać dr. Vranycany z gimnaz. prof. Vinc. Paclem – lecz z końcem roku ustało. Wtedy prof. Pacel zaczął w jego miejsce 1859 wydawać: Jadranska Vila którego 6 ośmioarkuszowych zeszytów beletrystycznych wyjść miało, lecz się na pierwszym zeszycie (r. 1862 skończyło.) – Nakładem Matici wyszedł także 2 i 3 zeszyt pisma: Dubrovnik którego redaktorem Mat. Ban a przedmiotem głównie piśmiennictwo dubrownickie. Od r. 1852 czynność Matici połączonej (r. 1850) z Muzeum narodowem, Towarzystwem literackim chorwacko-sławońskiem, Biblioteką i Towarzystwem rolniczem znacznie ustała. – Towarzystwo rolniczo-gospodarcze wydawało 1842–1852: Měsečni gospodarski list od 1853: Gospodarske novine których to pism redaktorem był dr. Rakovac, po jego śmierci Dj. Vukotinović a od 1858 B. Šulek. – Towarzystwo zajmujące się historią i starożytnościami południowych Słowian założone staraniem J. Kukuljevića r. 1850 wydaje tomami: Arkiv za poviestnicu jugoslovensku.

Reprezentantami literatury w Bośnii są franciszkanie: Mihoil Ćuić +1844: Život Isusa Krsta, przekład. z włoskiego Kalmeta wydał F. Jukić 1848 w Splicie. – Franciszek Sitnić franciszkan +1844 zostawił w rękopisie kazania: Sveta govorenja prekoviečke godine. – Raf. Barišić franciszkan biskup i wikary apostolski w Hercegowinie, dał do druku nowe wydanie Epistoł i ewangelii Zlotra Knezevića druk. 1840 w Rzymie i tamże Łaźa duhovna 1842 staren ortografią. – J. Frant. Jukić z Banialuki franciszkan 1818+1857 znakomity pisarz narodowy pisywał do Serbsko-dalmackiego magazynu do Danicy i do Kola, gdzie jego artykuły: Derviši carigradski, Putovanja po Bośne, Dramy języka. R. 1851 wydał Ziemiopis i dziejopis Bośnii pod imieniem Slavoljub Bošnjak. R. 1850: Bosanski prijatelj, w Zagrzebiu 2 zeszyty (trzeci?) da pośmiertny w Osjeku, gdzie się mieszczą zajmujące artykuły narodowe, powieści, bośniackie pieśni i gadki. Tegoż Jukića zbiory: narodowe pieśni bośniackie i hercegowińskie wyszły w Osjeku 1858. – Ljubomir Martić dobry poeta jego artykuły w Danicy, w Kolo (Plač Bośne poemat) i w Bošanskim prijatelju (Kronika, kao-pisarz u Kolo, Kraljinsko – poemat).

Gdy literatura u Serbów rakuskich omdlewać poczęła, wszczął się ruch naukowy i życie w sąsiedniem Księstwie serbskiem po długiem ospaniu. R. 1833 znany Davidović zaczął wydawać w Białogrodzie gazetę polityczną Srbske Novine i almanach Urania które teraz M. Popović redaguje. Jako dodatek do tych gazet wychodzi 1858 i 1859 przekład dzieła Majkowa: Historia języka serbskiego. – Władza rządowa powołała z Austryj najcelniejszych uczonych Serbów. – Milutinović znany, sekretarz ministerstwa oswiaty i historiograf 1848 wydał: Pjevanja crnogorska i hercegovačka 1833.; Istorija Crne Gore; Belgrad 1835; Dika (chluba) crnogorska, (dramat) Cetynia 1835; Trojesestarstvo ili tri Miline 1837; Miloš Obilič; tragedia; Zgodovina (historia) srbskog naroda vg. 1813–1815 za które dzieło wygnany z Serbii żył czas niejaki w Budzyniu gdzie napisał: Trojebratstvo, druk. 1844 w Belgradzie. Wróciwszy do Belgradu wydał Karadjordje (dramat) który się zrodłem nowych nieprzyjemności stał. Prócz tego jeszcze inne pomniejsze wydał prace. – Miloš Svetič powołany od Księcia Miłosza r. 1837 do Serbii w ciągu 9 lat wypracował Kodex prawny i procedurę sądową serbską. – Jovan St. Popović ur. 1806 w Werszac w Banacie najpłodniejszy dramaturg, mając lat 17 w szkołach pesztańskich wydał: Sleza Bulgarij; a r. 1826 Poema srbskom narodu; r. 1827 Svetislav i Mileva dramat grany; Miloš Obilič, tragedia 1828; Skenderbeg (krótki żywot) 1828; Nesrečno supružestvo, traged. 1830; Laža i paralaža, komed. 1830; Tvrdica, (skąpiec) komed. 1837; Pokondirena Tukva 1838; Zla žena 1838; Roman bez romana (humoryst. romans) 1838. – W r. 1840 powołany do Serbii na profesora prawa, jego staraniem r. 1841 zawiązane w Belgradzie Družtvo srbske slovesnosti, Museum i Teatr w Belgradzie, który grywał w Kragujewcu i Szabcu. Dla teatru pisał: Vladislav, druk. 1842; Hajduci, dramat; Ženidba i udadba komed.; Simpatia i antipatia, komed.; Prevara za prevaru, komed.; Voltebnij magarac, komed. – Jego dzieła dramatyczne zebrane: Pozorisztna djela wyszły 1848–1850 w Belgradzie i nowym Sadzie w 4 tomach. Poźniej pisał:

r. 1838 był ministrem spraw wewn. i oświecenia.

r. 1836 wydawał Dimitr Isajlovic, a

San Kraljevića Marka 1843 (allegoria); Smrt Stefana Dečanskoga, Belgrad 1849; Torženstvo Serbie; Skenderbeg; Koja je dobra žena i t.d. Prócz tego wiele poezyj w pismach czasowych. Przedmioty obierane z dziejów serbskich zjednały mu powodzenie. Umarł r. 1856 jako profesor gimnazyalny. — Jovan Steić ur. 1804 w Kradzie Dr. med. od 1844 sekretarz główny Księstwa Serbskiego, pinetowył r. 1826 Hufelanda Makrobiotykę; a r. 1828 wydał Zabave za razum i srdce 1826–1839. w 5 tomach. — Jerzy Maletić ur. 1816 w Banacie od 1838 żył w Serbii jako profes. gimnaz. belgrad. wydał: Tri pobratima (prawdziwe zdarzenie w Bośnii) i dwie pjesme, Belgrad 1844; Spomenik Lukianu Mušickom (dramat); Apoteoza velikog Karadjordja, 1847; Istoričesko-kritičeśko opisanje bitke kosovopoljske g. 1389 d. 15 Junija, Nowy Sad 1847; oraz poezyje do gazet. —

R. 1841 za głównem staraniem Jovana St. Popovića założone w Belgradzie Druztvo srbske slovesnosti, którego statut odnowiony 8 kwietnia 1847, zaczęło wydawać swe pismo Glasnik w r. 1847 którego dotąd wyszło 9 tomów. R. 1852 składało się z 43 czynnych 35 korespondujących a 22 honorowych członków. Między czynnymi od r. 1842 byli S. Milutinović, J. L. Popović, Dr. J. Steić, Dim. Isajlović inspekt. gimnaz. Atanazije Nikolić radca w ministerium spraw wewn. Dimitr. Isaić (+ 1857) dyrektor księżęcej drukarni, Isidor Stojanović prof. księst. powsz. liceum belgrad. (+ 1849), Gavr. Popović archimandryta, Jov. Rajić radca w minist. sprawiedl., Konst. Branković prof. filozofii w liceum belgr. Dr. Jerzy Mušicki prof. fizyki, Vas. Lazić sekret. konsystorski, Dr. Jan Šafařik prof. filolog w liceum belgr. i literatury słowiańsk. od r. 1844 wysłany 1857 do Wenecyj i Mediolanu dla śledzenia pomników histor. które swe badania w IX tomie Glasnika ogłosił, Ign. Stanimirović prof. statystyki; M. Spasić Dr fil, J. Marinović sekr. senatu, J. Zacharijević dyrekt gimnaz. belgrad. Miloš Popović redaktor Novin, L. Benadović prof. gymn. belgr. R. 1850 towarzystwo to podzieliło się na 5 oddziałów: filologiczny, historyczny (najczynniejszy) prawniczy, filozoficzny i nauk przyrodniczych. Towarzystwo to zajmowało się wydaniem ksiąg edukacyjnych: tak: Gavr. Popović: Zabave za djecu 1847; i Czasovi blagogovjenja 1848; Minković: Gramatika srbska 1848; G. Popović: Razgovori

za obrazovanje dusze i srca (podł. Zschokego) 1849; Gl. Lažić: Słownik serbsko-niemiecko-łacińsk. — R. 1850 wydawano encyklopedią dla młodzieży w 6 tomach obejmującą: Antropologią i psychologią, J. Steića, Astronomią G. Popovića; Geografią M. Spašića; Fizykę K. Brankovića; i inne. — R. 1846 założono czytelnie w Belgradzie, Smederevo, Kragujevac, Negotinie i inszych, a towarzystwo czytelni w Belgradzie wydawał r. 1847 Czitalisztske Novine. Rząd ustanowił oddzielną Komissyją do ułożenia ksiąg elementarnych dla szkół pod prezesostwem Dra M. Spašić który wydał Geografią obszerną 1845; K. Branković wstęp do filozofii; Isajlović kieszonkowe słowniki francusko-niemiecko i łacińsko serbski w 3 tomach; Matić: Encyklopedią prawa; V. Marinković: Mechanikę. — W drukarni książęcéj w przeciągu 6 lat 1845–1850 wydrukowano 130 książek t. j. rocznie po 22. Wydali: At. Nikolić: Narodne srbske pripovjedke 1843; Isidor Stojanović: Izkusni zemljodjelac (ekonom) 1844; Prehodnica sveobcze hist. svjeta (z niemieck.) 1844; E. Lažić: Przekład Robinsona 1845; J. Petrov adwokat: Zbirka raznih poleznih i zabavnih predmetah 1847 w 6 częściach; Dim. Teodorović: Przekład Kollara: Ouzajemności Sławian; Milosz Popović redaktor: Macz i pero (poezye) 1846; Zakonnik cara Duszana; Dimitar Avramović (+1855) Zlatna zrna za mlade i stare, z niemieck. 1847 w 2 tom.; Jov. Filipović: Avala (almanach) 1846 i 1847; Jovan Gavrilović: Słownik geograficzno-statystyczny serbii; Povjestnica bosanskih kraljevah 1847 (czyje?); J. Zaharievic: Gramatyka serbska 1847 — Slava kralja Djeczanskog i vojna Bugarah sa Srbljima (dzieło historyczne) 1847; M. Spašić: Razmisljavanje o napredku u prosveti 1848; Vospitatelj djece 1848; G. Popović: Životoopisanje slavnih ljudih 1849; L. Nenadović: Napoleon Bonaparte (dramat) 1850; Jov. Balukdžijć: Panteon slavenskij; Gradja za srbsku grammatiku. = R. 1850 Mil. Medaković zaczął redagować drugie pismo: Szumadinka, dotąd wychodzi. — Młodzi pisarze są: M. Krestić przełożył Maciejowskiego histor. praw. sław. Jov. Ristić historyk, prof. Stretenović, V. Jakšić, L. Arsenijević, M. Miličević.

Równocześnie wystąpił w zawodzie literackim sam władyka w Czarnej Górze Piotr Petrowicz Njegusz II (1813 + 1851) najcelniejszy poeta którego nauczycielem był Milutynowicz; założył on w Cetyni szkołę, a r. 1835 drukarnię gdzie wyszły Grlica almanach M. Milakovića (+ 1858) sekretarza; Przysłowia serbskie Wuka Karadžića, i Dika Crnogorska, dramat Szym. Milutynowića. Sam Niegusz wydał: Luča Mikrokozma (poemat pełen głębokich myśli) Belgrad 1845; Ogledalo Srbsko, junačke pěsme crnogorske o srbskom vojevanju (pieśni przez niego pisane i poczęści zebrane narodowe) Belgrad 1846; Gorskij vjenac (w którym opiewa dramatycznie wygnanie Turków z Czarnej Gory - najznamienitsze dzieło) Wiedeń 1847; Kula Džurišiće i Čardak Aleksiće (dwa poemata epiczne - pośmiertne) Wiedeń 1851; Lazni car Stjepan Mali (dramat bez kobiet) Triest; Slobodijada (poemat bohaterski w 10 pieśniach opisujący walki Czernogorców z Turkami od najdawniejszych czasów - wydał po śmierci jego Nenadović) Zemun 1854; Pustinjak Cetinjski; Liek jarosti turske; Molitva Crnogoracah k Bogu. - Nowszemi czasy ostatniemi wezwany do Czarnejgóry Nenadović ma tamże założyć drukarnię i gazetę urzędową.

Serbowie w Węgrzech następnych liczą autorow: Dr Petr Jovanović inspektor szkoł w Wojewodynie ur. 1801 w Nowym Sadzie: Različne pěsme i besěde (poezyje); Bačka Vila (almanach) Nowy Sad 1841-1844 - Vasilije Subbotić ur. 1807 w Srjemie, pleban poeta: Opisanje bitke kosovopoljske, 1840; Obrazi života (poezye) 1853. - N. Gruić pod imieniem Srb Milutin pisywał poezyje, Svetkovanje blagovjestij 1846; Panegyrik patr. Jos. Rajačiću; Recenzyją Vuka tłomaczenia Nowego Testamentu 1852. - Dan. Staić ksiądz ur. 1811 w Banacie pisywał poezyje (do dziennikow) liryczne. - Dr Jovan Subbotić adwokat w Nowym Sadzie teraz ur. 1817 w Srjemie, najcelniejszy poeta serbski. Mając 20 lat wydał: Lyra (poezye liryczne); Potopljenu Pesztu 1838; od r. 1842 wydawał Srbski ljetopis; Kralj Deczanskij (epos uwieńczone nagrodą) 1846; Srbska gramatika (uwieńcz. nagrodą) 1847 (nie wyszła dotąd); Antologie dla gimnazyów 1851-1853; Nauka o srbskom stihotvorenju 1854; Zbior poezyj, w Karlowcu 1858 Tom I (liryczne poezyje -

tom drugi będzie obejmował poezye epiczne między temi Kralj Dečanski – tom 3ci Powieści; tom 4ty Rozprawy) – Vas. Živković pleban ur. w Banackiem pograniczu 1819 poeta tłomaczył z Klejsta, Göthego, Schillera po pismach. – Jaksim Ilijć urodzony Nović ur. 1807: Lazarica ili boj na Kosowu (epos) Nowy Sad 1847; Potop 1851; Smrt cara Stjepana i cara Urosza, 1853; Srbstvo (dziejopis Serbii wierszem) 1855; Ulazak u historiju glavnu, 1855 Zeszyt I. – Pavel Ivanović: Istorija najvažnijh dogadjajah u Srbii od god. 1459 do 23 Sept. 1813 (prozą) Nowy Sad 1847. – Aleks. Stojačković ur. 1822 w Somborze urzędnik gubernialny w Temeswarze: Istorija vostočnoslavenskog bogosluženja i kyrillskog knjižestva kod Slavenah zapadne crkve. Nowy Sad 1847 – Crte života naroda srbskog u ungarskim oblastima 1849. – Juri Daničić filolog gorliwy zwolennik Wuka: Rat za srbski jazik i pravopis. Budzyń 1847; Syntaxa serbska; Belgrad 1858 T. I (najznakomitsze dzieło filologiczne) – Radičević Br. Przekład Schillera Wilhelm Tell 1847; Poezyje 1847–1851 Zeszyty dwa (pełne narodowego ducha – język banatsko srjemski) – Jovan Ilić: Poezye (piękne) Nowy Sad 1858 w 2 tomach – Dimitr Michajlović Smilje (poezye) Nowy Sad 1847; Vojvodjanka (poezye i wstęp do poematu Stefan Silny) Temeszwar 1852; Cvěće srbskih pjesamah (Antologia najlepszych poetów serbskich) Karlować 1859 – Jov. Jovanović wydał przekład węgierskiego epos: Toldje przez Aranja Janosz w 12 pieśniach 1858. – R. 1851 zaczęły wychodzić 3 czasopisma: Vojvodjanka red. M. Medaković w Zemuniu (lecz już 15 czerwca zakazana); Srbski Dnevnik od 1851 red. Dr. Daniel Medaković w Nowym Sadzie z literackim dodatkiem Sedmica (wychodzi); Svetovid od połowy 1851 red. Al. Andrić najpierw w Temeszwarze a potem w Wiedniu (wychodzi) tenże obok tego wydaje: Zimzelen (almanach) od 1853–1852 w Belgradzie a 1858 w Wiedniu; tenże wydał Historią Czarnej Góry. – Štjep. Frušić: Slavoljub (poezyje) Zagrzeb 1851. – S. Zlatojević: Zlatijnstvo (poezye) Praga 1851; tegoż przekład rękopisu Krolodworskiego. – Milica Stojadinovićeva: Pjesme 1852 – Bogoboj Atanacković adwokat w Baji (+1858) powieściopisarz: Darak Srbkinji (zbiór powieści) 1846 w 2 tomach; Pupoljci (zbiór powieści których zeszyt 1–2 obejmuje romans: Dva idola) 1852 – Jakub Ignjatović: Djuradj Branković

(romans historyczny) 1859. — M. D. Ratić: Crnogorka ili stenje Crne gore po smrti vladike Petra II; Teodor i Marija (romans przełożony z Lafontaine) 1852 Wiedeń; 2 tomy. — Radovanović P.: Vojne Srbah s Turcima od ustanka Karagjorgja do njegovog padenja, 1852. — Eug. Joanović biskup karłowicki: Gramatyka sławiańska 1851 — M. Medaković: Historia Czarnej Góry, Zemun 1850; — Jak. Živanović przełożył Cycerona: Tusculanae quaestiones. — Grig. Lazić: O dužnostima čovječiskom (Cicero De officiis) 1855. — Dr. Jan. Medaković: Povjestnica srbskog naroda, w 4 zeszyt. — Brkić: Srbska dřevna azbuka 1852. — Ristić prof: Historija Sirakuze, Nowy Sad 1854; Historia Rossyj. — Platon Atanacković prawosławny biskup baczki: Prinos rodoljubnih mislih na žrtvenik narodnog napredka, Nowy Sad 1856; Soczinenija Sirachova. Wiedeń 1857; Psałterz Dawida przekład, Nowy Sad; Biblia szkolna i domowa; w Wiedniu 1857 w 2 tomach. — Djordje J. Rajković: tłomaczenie bajek Kryłowa, Nowy sad 1854; Jed i med, szalivo pouczeni czlanci, Nowy Sad 1858. — Dimitrie Tirol ur. w Czakowo 1793 prof. gimnaz temeszwar. + 1857: Urania (almanach) Temeszwar 1855. — Stjepan Kačanski: Zbior pieśni lirycznych i historycznych, Nowy Sad 1856. — Ilija Popović: Dva duha i Vuk Branković (alegoryczno-historyczny obraz z XIV wieku) Zemun 1857. — Jovan Bošković: Ljudevita Štura Kniga o narodnih pesama i pripovedkama slavenskim. Nowy Sad 1858.

Autorowi serbscy piszący kirylicą w Dalmacyi: Dr. Teodor Petranović ur. 1809 w Szibeniku, radca urzędu sądowego w Kotorze pisał po niemiecku, włosku, serbsku: Istorija književnosti poglavitih na svjetu naroda. Nowy Sad 1859 Tom I. Zaczął on r. 1836 wydawać w Dubrowniku: Srbsko-dalmatinskij magazin. od r. 1841 redagował J. Nikolajević, a od 1853 J. Sundecić w którym to roku przestał wychodzić. — Jerzy Nikolajević ur. 1807 w Srjemie, r. 1829 osiadł w Dubrowniku jako protopresbyter: Mladić, kako treba, da se izobrazi 1841; Starij i novij zavjet za szkole (przekład). — Jovan Sundečić: Srce ili različne pjesme (poezye), Zadar 1850. — Jerzy Srdić ur. 1819 w Dalmacyj, od 1842 profesor w Czarnej Górze a od 1847 w Galaczu, r. 1848 wrócił do Dalmacyj, żyje w Kotorze; pisywał poezyje do pism czasowych. — Matjej Ban ur. w Dubrovniku 1818, mając 21 lat udał się do Konstantynopola gdzie w pensionacie francuskim uczył języka

i literatury włoskiej; ożeniwszy się tamże z Greczynką osiadł nieda:
leko Brussy w Małej Azyi i pisał włoskie poezie (: Tingal tragedia,
Radimiro traged. Il terremoto di Ragusa); Od r. 1844 dawał języka
włoskiego i francuskiego w Belgradzie i uczył corki Księcia Alexan:
dra. R. 1848 podrożował do Czarnej Góry. W Belgradzie wydał: Vospita:
telj ženski, Belgrad 1847 3 zeszyty pedagogiczne; Osnovi ratni,
Belgrad (broszura taktyczna) 1848; Četnična vojna (tłomacz. Czar:
nowskiego jenerała polsk: Partyzantka) Belgrad 1848. Roku 1849,
1851, 1851 wydał w Dubrowniku w 3 tomach czasopis: Dubrovnik. Od
r. 1852 był profes. francusk. literat. przy liceum w Belgradzie, lecz r.
1854 z powodu uszczypliwej ody na Sułtana oddalony żyje w swojej
wsi pod Belgradem. Wydał: Poezyje swe 1855; Mejrima (tragedia gry
wana w Zagrzebiu) Nowy Sad 1857 (najcelniejszy dramat sławiański po:
łudniowy); Dobroslav, čili mšta dalmatinska (dramat w rękopisie) –
Dymitr Milaković rodem z Dubrownika przez 20 lat sekretarz
władyki Pjotra Njegosza + 1858 w Saxonii wybierając się do War:
szawy: Istorija Crne Gore, Zadar 1856. – Vuk Vrčević:
Moralno zabavne srbske zagonetke, Zadar (kod br. Batara)
1857.

Postępowi literatury serbskiej stoi na przeszkodzie: rozprężenie
pomiędzy serbami madjarskiemi (z stolicą w Nowym Sadzie) a Serbami
tureckiemi (z stolicą w Belgradzie), nienawiść do Serbów (Illirów)
łacińskiego obrządku, (religijna) i tendencyje separatystyczne mię:
dzy sobą.

Bibliografia południowo-ilirska (chorwacka i dalmatyńska) ostatnich czasów.

Accurt Josip i Dragutin: Naravopis živinskog carstva (z niemieck. Pokornego) Beč. 1856. 8º ff. 214.

Berlić Andr. Torkv: Grammatik der illirischen Sprache. Wien (nechitar.) 1854. 8º ff. 164.

Betondić Josip: Lub. Ovidia Nasona Heroidah perevod. Dubrovnik (martekini) 1849. 8º ff. 504.

Blažek Toma: Poličične pjesme izdao Antun Nemčić. Zagreb (Fr. Zupan) 1848. 16º ff. 70.

Bogašinović Petar Tomin (z Raguzy): Beča grada okruženje od Kara Mehmeta i Kara Mustafe vel. vezira. U Linzu kod Gašpara Freišmida 1684. 8º ff. 38. — 2ª ed. U Ladovi kod Jos. Sardi 1685. — III ed. U Mletcih kod Bartola Occhi 1703.

Bogović Mirko: Ljubice. Zagreb (Gaj) 1844. 16º ff. 96.
" " Smilje i Kovilje. Zagreb (Gaj) 1847. 16º ff. 128.
" " Domorodni glasi Rieka (tiskom bratje Karlenki) 1848. 8º ff. 88.
" " Prijpovešti. Zagreb (Gaj) 1859. 8º ff. 264.

Bruére (Bruérović) Marko (+1823): Pjesni (Čupe i Spravljenice) (mam)

Bunić Vučićević Ivan (+1658): Mandaljena pokornica IV izdan. Dubrovnik (martechini) 1849. 8º ff. 47.
" " " Plandovanja izdao Orsat Ločić w časop. Dubrovnik I. 1849.

Čubranović Andrija (+1550) Jegjupska izd. Antun Kazančić. 3e izd. Dubrovnik (Pet. S. Martekini) 1838. 8º ff. 60 (takje w Pjesmiii hrvatsk. sv. 2.)

Dubrovnik. Cviet narodnog knjižestva, uredio Matija Ban i Orsat Počić I Kn. Dubrovnik (Martekini) 1849. 8º st. 307.

Ile Kn. III Zagreb (Fr. Zupan) (troskom Matice ilirsk.) 1851. 8º st. 248.

Ektorović Petar (+1572): Ribanje i ribarsko prigovaranje. III izd. Šime Ljubić. Zadar (bratje Battara) 1846. 8º st. 113

Etinger Josip: Sriemsko-slavonsko-hrvatske divje životinje zvieri i ptice. Zemun (J. K. Šopron) 1857. 8º st. 263.

Filipović Adam: Prigled u knjigu pod imenom: Istoria vostočno slavenskog bogosluženja i kirilskog knjižestva kod Slavenah zapadne cerkve. Osik. 1848. 8º

Firholcer Lavoslav: Crtice iz povjestnice hrvatske. Varaščin (Josip Platzer) 1849. 8º st. 65.

Frölich (Veselić) Radovan: Theoretisch praktische Grammatik der illirischen Sprache. Wien (Wenedikt) 1850. 8º st. 258.

" " Taschenwörterbuch der illirischen und deutschen Sprache Wien (Wenedikt) 1853. 8º I Bd. st. 570. II Bd. st. 775.

Gjorgjić Ignjat (+1737): Saltjer slovinski 3e izd. Zagreb (Gaj) 1851. 8º st. 248.

" " Razlike pjesme izdao L. Gaj. Zagreb (Gaj) 1855. 8º st. 351.

Gundulić Ivan Šiškov (+1721): Sunčanica, prikazanje polužalostivo. Dubrovnik (Martecchini) 1840. 8º st. 104.

(I. 3 mam) Ilić Luka (Slavoljub Slavončević): Slavonske varoške pěsme. I Kn. Zagreb (Fr. Zupan) 1844. 16º I Svez st. 96. II Sv. st. 118. III Sv. 1845 st. 120. IV Sv. st. 129 – II Kn. 1846 I Sv. st. 112. II Sv. st. 118. III Sv. st. 120. IV Sv. st. 140.

" " Baron Franjo Trenk i slavonski panduri. Zagreb (Fr. Zupan) 1845. 8º st. 121.

Imenik biskupice senjske i modruške. Zagreb (Zupan) 1851. 8º

Jukić Frane Ivan (Slavoljub Bosnjak): Bosanski prijatelj Zagreb. (Dr. L. Gaj) 8º Sv. I. 1850. 8º st 137, Sv. II 1853.

*) " " Zemljopis i povjestnica Bosne. Zagreb (Gaj) 1851. 8º st. 164.

Jukić Fr. Iv. Narodne pjesme bosanske i hercegovačke izdao Fra Filip Kunić. Osiek (Lehman) 1858 + 8°.
" " Život O. Čiuića. Spljet.

Kanavelić Petar (vlast. Korčulski + 1690): Dubrovnik, pjesan. U Jakinu, stampa Camerale 1667. 8°. (Ujedno s Bunićevom Niko Ivanov vlastelinom dubrov. ki se preminu u Silistri u turskoj tamnici g. 1678: Grad Dubrovnik vlastelom u trešnji, pjesan. U Jakinu u Komorskoj štampi god 1667. 8° st. 24.)
" " Dubrovnik oslobodjen od harača. (Priobčen u Zori dalmatinskoj) 1846. st. 78.
" " Ivan Sobijeski, kralj poljski i osloboditelj Beča. U Dubrovniku (kod Martekina) 1850. 8°.
" " Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman; pjesan. U Osieku kod Drag. Lehmana 1858. 8° str. 616. (Troškom preuzvišenoga biskupa Josipa Strosmajera)

Katinelli Ivan. Južnoslavenske pučke pěsme s notama. Beč 1850 fol.

Kazali P. A. Zlatka, pjesanca. Zadar (br. Battara) 1856. 8°.
" " " Trista vica udovicah. Zadar (br. Battara) 1857.

Kaznačić Ivan Antun: Pjesnobranje. Dubrovnik 1838.

Kaznačić Ivan August: O narodniem piesmama jugoslovenskiem. Dubrovnik 1851. 8°.

Kiseljak Dr. Ivan: Pokornoga Pouka u botaniki (s njem.). Beč (Schulbüch. Admin.) 1856. 8° st. 167.

Kita cvjeta spletena iz pjesamah domaćieh pjesnikah (savio J. K. S.) Zagreb (Gaj) 1858. 16° st. 115.

Kolo hrvatsko (Das Kroatische Kolo) Hrvatski i njemački opis igre Kola. Zagreb (Fr. Zupan) 12° st. 39.

Komulović Lehsandro vlastelin spljetski arcipop sv. Jerolima + 1608 Nauk karšćanski (Bellarmina) Rim 1580. – Zarcalo od izpoviesti. Rim 1606.

Krasicki Ognjoslav: Pan Podstoli ili dobar domaćina. Zagreb (Fr. Zupan) 1848. (Tłomaczył Weber) (Zabavna čitaonica Sv. 4. 7. 11.)

Kukuljević Ivan Sakćinski (kraljevinah Dalmacie, Hrvatske i Slavonie državni arkivar, c. k. konservator starinah i više učenih družtvah počastni član, te gradovah Zagreba i Osieka počastni gradjanin): Različita diela. Zagreb (L. Gaj) 8º. Kn. I: Pripoviesti 1842. st. 136. Kn. II Pripoviesti 1843. 8º. st. 99. Kn. III Igrokazi 1844. st. 186. Kn. IV Pešme s dodatkom narodnih pešamah puka hrvatskoga. 1847. 8º. st. 256.

" Arkiv za jugoslavensku povjestnicu Kniga IV Zagreb (L. Gaj) 1857. 8º. st. 423.

" Dogadjaji Medvedgrada Zagreb (Gaj) 1854. 8º. st. 104.

" Prvostolna crkva zagrebačka opisana s gledišta povjestnice, umjetnosti i starinah. Zagreb (Gaj) 1856. 8º. st. 72 z 2 tabl. lit.

" Varaždin kratki nacrt s gledišta historičkoga Zagreb (Gaj) 1857. 8º. st. 23. z widokiem lit.

" " Izviešće o putovanju po Dalmaciji u jeseni g. 1854. Zagreb (Gaj) 1855. 8º. st. 16.

" " Izviešće o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitom obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. Zagreb (Gaj) 1857. 8º. st. 88.

" " Putovanje po Bosni. Zagreb (Fr. Župan) 1858. 16º. st. 119.

" " Slovnik umjetnikah jugoslovenskih. Zagreb (Gaj) 1858-1860 1-4 Svezk. z rycin.

" " Bibliografia jugoslavenska knjiga prva. — Bibliografia hrvatska. Dio prvi. Tiskane knjige. Zagreb (tisk. Dragutina Albrechta) 1860. 8º. k. 4. (spis 2605 dzieł z których 63 glagolickiemi, 27 kyrilskiemi, a reszta łacińskiemi czcionkami drukowane)

Kuzmanić Ante: Poviestnica slavianska od god. 485 do propasti grčkoga carstva 1853. Dio I; z talianskoga (Le Beaua.) Zadar (Battara) 1853. 4º. st. 38.

Macun Ivan: Cvetje jugoslavensko s dodanimi cveti drugih slavjanskih vertov. I Cvet slovenskoga pjesničtva. Frst (Lloyd) 1850. 8º.

Mala pešmarica, sbirka domorodnih pešamah (mam). Novo izdanje. Zagreb (Zupan) 12º. st. 44.

Marnavić Ivan Tomko (biskup bosniacki r. 1579 + 1639): Život Margarite blažene divice, kćeri Bele kralja ugarskoga i harvatskoga, sestrenice reda sv. Dominika; prinešen iz vlaškoga u harvatski jazik. U Mletcih kod Marka Albertovića 1613. 8º st. 35.

Marulić Marko (ze Splitu r. 1450 + 1524) poeta

Mazuranić Ivan i Užarević Jak: Njemačko-ilirski slovar. Zagreb (Gaj) 1842. 8º. st. 486.

" " Smrt Smail-Age Čengića, izdao Dr. Imbro Ignjatijević Tkalac. Zagreb (Karl Albrecht) 1857. 1859.

Narodne ilirske pjesme. Varaždin (kod J. Platzera) 1841. 12º.

Nedić Martin (franciszkan bosniacki) Pokret g. 1848 i 1849. narodna spevanja izdao Martić Žalovan i njegov brat Bošnjak. U Carigradu 1851. 8º st. 126.

Nemčić Antun Gostovinski: Pustositnice. Zagreb (Gaj) 1845 Dio I 8º st. 491. Dio II 1852.

" " " Pěsme, izdao Mirko Bogović. Zagreb (Župan) 1851. 16º st. 253.

Nenadović Ljubomir: Slavenska Vila. Zagreb 1849. 8º.

Obrana pravovernoga i pravoslavnoga iliti rimsko-katoličkoga sveštenstva i naroda u Hercegovini suprot Magazinu serbsko-dalmat 1851. Dubrovnik (Fr. Martekini) 1853. 8º st. 64.

Pacel Vinko: Nauk o dudarstvu, bubarstvu i svilarstvu. Zagreb (Gaj) 1857. 8º st. 57.

" " Jadranske Vile zbirka i izbor zabavnih, poučnih i znanstvenih članakah. Rieka (kod Ercole Rezze) 1859. I Svez. 8º st. 131.

" " Slovnica jezika hrvatskoga ili srbskoga Zagreb (Albrecht) 1860. 8º (czcionk. łacińsk. i glagolick.)

Palmotić Gjono: Kristijada. 3º izd. Zagreb (Gaj) 1852. 8º st. 248 (kosztem matycy ilirsk.)

Počić (Pozza) Orsat Medo: Talijanka (pjesme). Zagreb (Gaj) 1839. 8º st. 92

" " " Poviestnica Dubrovnika (po Gjonu Resticu spisana s tal. prev.) U Zadru (kod br. Battare) 1856. 8º st. 61.

" " " Platunov pir ili razgovor o ljubavi. U Trstu (kod Loyda) 1857. 8º.

Putovanje kralja Saksonskoga po Dalmacii. Zagreb (Gaj) 1838.

Rački Franjo: Vjek i djelovanje Sv. Cyrilla i Methoda slovjenskih apoštolov. Zagreb (Gaj) 1857–1859. 8º Svez. I st. 77. 11. Svez. II st. 77–420.

Rakovec Dragutin: Pešmarica. Sbirka I. Zagreb 1840. 12º: I Pešmedomorodne (kod Gaja) 1842. st. 120. II izd. Zagreb (Zupan) 16º st 44.

Ranjina Dinko (Dominik) (r. 1536 + 1608.) Piesni razlike. Zagreb (troškom L. Gaja) 1850. 8º st. 239 (czwarte wydanie)

Razlag Radoslav: Zora jugoslovenska. Zagreb (Zupan) 1852.–1853. 8º. Tečaj I st. 178. Tečaj II st. 227.

Russi Antun: Ugodne pripovisti. Zagreb (Gaj) 1838. 8º.

Sladović Emanuel (+1858): Povjesti biskupije senjske i modruške ili krbavske. Trst (tiskom Lloyda) 1856. 8º st. 452.

Stiić Petar: Kratki razgovori o istočnoj crkvi. U Zadru (kod Demarchi - Rougiera) 1848. 8º st. 94.

Stojanović Mijat: Slike iz domaćega života slavonskog naroda i iz prirode s dodatkom slavonske pučke sigre. U Zemunu (tisk. Ign. Karla Soprona) 1857. 8º st. 173.

Subbotić Jovan: Spomenici stare jugoslavenske književnosti U Beču (kod Sv. Ane) 1853. 8º st. 58.

Šlosser et Vukotinović: Syllabus Florae Croaticae additis descriptionibus specierum novarum. Zagrabiae (typ. Gaji) 1857. 16º (z terminolog. Kroack.)

Šulek Bogoslav: Rěčnik němačko-hrvatski. Zagreb (Fr. Zupan) 1855–1860. 8º.

Švear Ivan: Ogledalo Ilirie. Zagreb (Fr. Zupan) 8º Dio I 1839 st. 117. – D. II 1840 st. 125. – D. III 1842 st. 352. – D. IV 1842. st. 544.

Topalović Mato: Tamburaši ilirski (nar. pjesme) U Osieku (kod Mart. Al. Divalda) 1842. 8º st. 83.

Trnski Ivan: Zvekan opet na světu. Zagreb (Gaj) 1844. 12º st. 82.

Utiešenović-Ostrožinski Ognjoslav: Jeka od Balkana (Ob. Augsburger Allgem. Ztg. 1832 Nº 49.)

" " " Vila Ostrožinska, sbirka liričkih i epičkih pjesamah Beč (Ueberreuter) 1845. 16º.

Valjavec Kračmanov Matija: Narodne pripoviedke skupio u i oko Varaždina. U Varaždinu (kod Platzera) 1858. 8° ff. 315.

Veber (Kalčević) Adolfo: Put na Plitvice. Zagreb (Gaj) 1860. 8° ff. 89.

Vetranić-Čavčić Mavro: Hekuba i posvetilište Abramovo. Zagreb (Fr. Župan) 1853. 8° ff. 179.

Vicić Vice (ur. u Bosni 1734 + 1796): Pisme razlike na poštenje božje i B. D. Marie, izdao Jukić. U Spljetu kod Olivetta 1844. 8° ff. 96.

Vrančić (Verantius) Fausto (+ 1616): Život nikoliko izabranih divic. U Rimu (kod Alojza Zanetta) 1606. 4° ff. 119.

Vraz Stanko (r. 1810 + 1851): Djulabie, Ljubezne ponuede za ljubicu Zagreb (Gaj) 1840. 8° ff. 131.

" " Glasi iz dubrave žeravinske. Zagreb (Gaj) 1841. 8° ff. 138.

Vukotinović (Farkaš) Ljudevit: Pešme i pripovědke. Zagreb (Gaj) 1838. 12° ff. 131

" " " Pjesme i pripovědke. Zagreb (Gaj) 1840. 12° ff. 96.

" " " Ruže i trnje (pjesme) Zagreb (Župan) 1842. 16° ff. 160

" " " Pjesme. Zagreb (Gaj) 1847. 8° ff. 204.

" " " Prosašstvo ugarsko-hrvatska (historicke novelle) Zagreb (Župan) 1844. 16° I Dio ff. 166. - II Dio ff. 83.

" " Prirodoslovje, Svezak I. Zagreb (Gaj) 1851. 8° ff. 108

Zanović Miroslav knez: Misli i popievke počašnice (c. m. i r.) 16° ff. 36. 24.

Zorčić Ante Sibenčanin: Vila dalmatinska oliti različne pjesme. U Zadru (kod bratje Battara) 1852 ± 8° ff. 86.

Dimitrović Spiro Kotaranin: pretlomanyi z Alekšandra Puškina dnk. w Zagrebu (u Gaja) 1) Ruslan i Ljudmilla 1859. 12° 2) Poltava 1860. 8° 3) Eugenio Onjegin 1860. 4) Vilim Tell (z Schyllera) 1860. 5) Julio Cezar (z Szekspira) 1860. 8°

Kukuljević Ivan Sakcinski: Rukopisi hrvatski u knjižnici J. K. Sakcinskoga u Zagrebu. Zagreb. (Gaj) 1858. 8° ff. 24.

" " " Život Matice Langusa slikara slovenskog. Zagreb (Gaj) 1852. 8° ff. 8.

Majer Matija (u Celovcu): Pravila kako izobražavati ilirsko narečje i u obče slavenski jezik. U Ljubljani (kod Blaznik) 1848. 8° ff. 130.

Šafarik P. J. Kratko izviestje o ustanovi poljičkoj, perevo s českoga Antun Berčić. U Zadru (Rougier) 1857. 8º st. 16.

Tomazeo: Suze sina zahvalnoga. U Zagrebu (Kod Dr L. Gaja) 16º.

Berčić Ivan: Chrestomatia lingvae veteroslovenicae charactere glagolitico e codicibus fragmentis et libris impressis. Pragae (apud Theophil. Haase) 1859. 8º st. XXIV. 162. (glagolickiemi liter.)

Schafarik P. J. und K. A. K. Höfler: Glagolitische Fragmente. Prag (Haase Söhne) 1857. 4º st. 61 z 5 tabl. lit.

Bodjanski O: O wremeni proischoždenija sławianskich pismen. Moskwa 1855.

Grigorović Viktor: Oczerk puteszestwija po jewropejskoj Turcii. Kazan 1848.

Palauzov S. N. Wjek bolgarskago carja Simeona. St. Petersb. 1852. st. 126.

Ob: Malagola
Ostaszewski: Szkice nauk. liter. 1887.

Bersohn

99

Część I wyszła 1890 — Księgi zaginęły
na Kurytarzach Krużgankach (21 studentów herby)

Mateusz Piskorzewski 1559
Stanisław Zawadzki 1550
Stanisław Wojeński 1606. herbu ☽ | #
Jan Innocenty Petrycy 1620 Dr. Med.

Starohrvatska Prosvjeta. Glasilo Hrvatskoga Starinarskog Družtva u Kninu. Urednik joj Frano Radić teoretični učitelj strukovnog tečaja u Korčuli. God I. Br. 1. U Kninu. Dionička tiskarna u Zagrebu 1895. 4to str. 67.
(4 razy na rok) z 4 drzeworyt w texcie i 2 talicami.

Starinski Šibenički Kodex u samostanu oo Franovaca-Konventualaca, piše ot. Ivan Barbić.
36 160 kart pergam. Graduał Antyfonarium z neumatycznemi nutami (neuma) z X wieku.

O steccima piše Petar pop Kaer
Stečak, mramori, mašete, biljezi, nikšani, grčki grobovi, kami — mramorici, divsko kamenje, divsko greblje.
z tablicą 36 form krzyżow

r. 1894 zaczęto dodawać herby miast: rodzin czeskich z wiadomością. 8vo

Sieniawski

Mikołaj Sieniawski wojew. bełsk. ruski hetman Kor. star. halicki; Kołomyjsk.

Aleksander

Prokop

Prokop marszałek Kor.

Jan

Rafał

Mikołaj Kasztelan Kamieniecki. het. polny. Kor.

Hieronim wojew. ruski star. halicki; Kołomyjsk. Z. Jadwiga Tarłowna chorążanka lwow.

Adam Hieronim podczaszy Kor. + 1619 w Brzeżanach

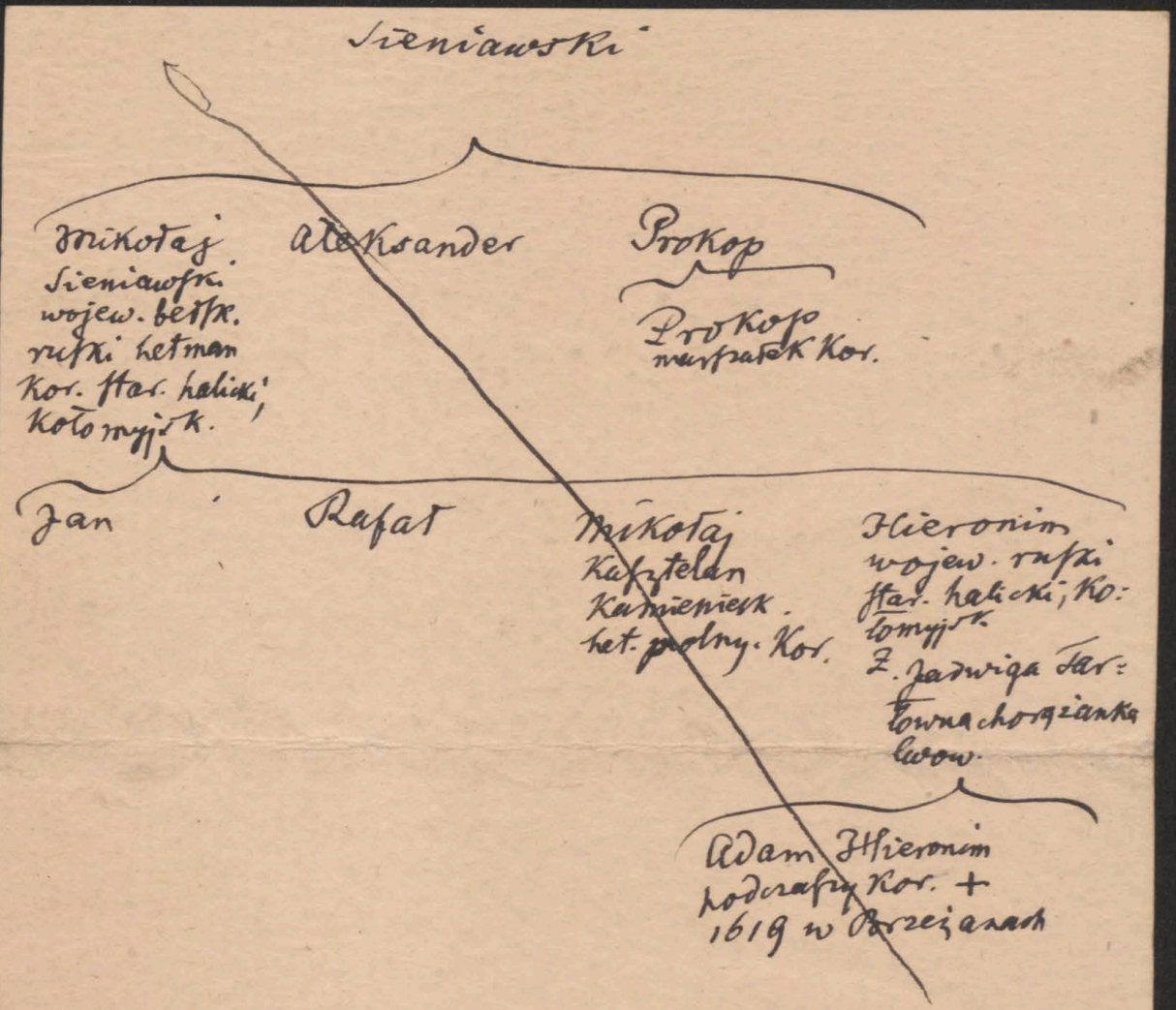

Expugnatio exercitus Moschovitici apud Smolensko A. Boy.

Dukljanskog Presvitera Kraljevstvo Slavena (tłomaczenie serbskie owego latopisca z XII wieku z przypisami historycznemi: w Serbski Ljetopis za godinu 1853 Knjiga 88 str. 1-86.. 40 Xr. Cm.)

Popowitj Jowan poeta i dramaturg serbski + 1856 mając 50 lat; profesor gimnaz: wydał: Slezy Bolgarii 1825; Swetislaw i Milewa tragedia 1827; Milosz Obilić tragedia 1828; Nesrecno supruzestwo traged. 1830; Laza i Paralaza komed. 1837; Swrdica komedia 1837, i inne dramata oraz Daworje opera 1853.

Narodne pripowjedke: 1. Dewetoglawa azdaja (Serb. Ljetop. 1856. Cz. II Kniga 94. str. 70-80) 2. Bolje umjeti nego imati. 3. Star u mladosti, tri i sedam pazi. 4. Matjecha i pastorka (Serb. Ljet. 1858 Cz I Kniga 97. p. 160-172.)

Srbske poslowice. Prwo kolo (508) (Serb Ljetop. 1858 Cz. II Kniga 98 pag. 89-108.)

Milakowić Dymitr przez 20 lat sekretarz Piotra Njegusza + 1858 w Saxonii; wydał Historią Czarnej Góry. i Grlica (6 lat)

Milica Wanda autorka dramatów i nowel ur. 26 paźdz. 1813 w Lwowie + 1858 w Grodniu w Wiedniu (Erbter?) od 1836 żyła w Wiedniu i pod nazwą Dra Roze pisała recepty.

Piotr II Petrović Njegosz gospodar Czarnegore i Brda ur. 1 Lipca 1813, stryj jego Św. Piotr władyka czarnogorski wysłał go młodzieńca 17 letniego do Petersburga wydał 3 większe dzieła: Lucza Mikrokosma, Gorskij wjenac, Lažnyj car Stjepan. - Lucza jest to poemat mistyczny wyobrażający walkę światłości z cmą - R. 1847 ustanowił medal Miłosza Obilica + 19 Oktobr. 1851 mając 38 lat

Raić Jovan ur. w Osieku adwokat w Nowym Sadzie + 1856 w Temeszwarze mając 51 lat. wydał przekład Göthego: Werterowi stradanja.

Radovanović Petar ur. w Nowym Sadzie 1808 dyrektor szkoł w Księstwie serbskiem + 1857 w Belgradzie - autor.

Tirol Dimitrije P. profesor przy gimnazium w Temeszwarze ur. w Czakowo 1793 + 1857 d. 18 marca w Temeszwarze; wydał 20 dzieł.

Dankowski Georg Al. heleno-slawista + 24 listop. 1857 w Pożuniu.

Szumawski Józef Franta ur. 1796 + 23 grud. 1857 w Pradze.

Holly Jan poeta słowacki ur. 1785 + w Dobrowodzie 1849.

Petrović Dimitrije + 15 Grud. 1856 w Karlowcach profes. gimnaz. wydał: Zlatijnstwo 1851, przekład Rękopisu Krolodworskiego

Atanacković Bogoboj + 1858 w Baji mając 32 lat powieściopisarz wydał: Darak Srbkinji 1845 - 3 zeszyty (powieści); Dwa idola roman 1851-1852. 2 tomy.

Glagolici. - W biskupstwie splitskiem jest 63 parafii w 7 dekanatach: Spljetskim, trogirskim, sinjskim omiszkim, makarskim, imoskim, neretwińskim gdzie dotąd służbę bożą po glagolicku odprawiają. podobnie i w parafiach na wyspie Krk (Veglia) Ksiąg używają literami glagolickiemi, kirylskiemi (w Poljcach i w Bośnii) łacińskiemi (szcziaveto) Katolicy. Owemi katolicko-kirylskiemi literami drukowana jest Kronika Vitezovića.

Avramović Dimitar (malarz histor ur. 1815 w St. Ivan w czajkiszkim pograniczu + 4 marca 1855 w Nowym Sadzie wydał: Sveta Gora sa strane vere, hudožestva i povestnice, opisana Dimitrijem Avramoviczem živopiscem. U Beogradu 1848. 8° st. 180. 2) Opisanje drevnostih srbskih u svetoj (atonskoj) Gori z 13 litografirani tablica. U Beogradu 1845 (1849) 8° str. 82.

Wobw: Taślickim. monast: 3. (Świetych Archangela, i Dowolja) Cerk. 6. Domów 1097
" " Prjepolskim . . . . . 7 " 529

Razem Monasterów 12. Cerkwi 134 świaszczenników świeckich 81 Kaludjerów 26 (w klasztorze po 1 do 4) Domów (czyli Rodzin) 9249 Dusz 190.000. Cerkwie ubogie bez aparatów i ksiąg. Szkół prawosławnych 3 (mostar 139 dzieci, Focza 30 dzieci, Taślicy 45 dzieci) w nich uczą czytać Czasosłowiec i Psałterz oraz pisać i rachować. Duchowieństwo ciemne, wskutek narzucenia biskupów greckich. Do monasterów wożą chorych aby się Kaludjery nad nimi modlili. Katolików najwięcej w północnej Hercegowinie (podobnie jak w Bośnii)

Język w Hercegowinie serbski jednakże są miejscowe różnice. Tak. n.p. w północnych okolicach mowią: Widjechom, prijachom Ducha, obrjetochom — w południowych zaś wyrzucają ch: Widje'om, prija'om, Du'a — w niektórych północnozachodnich stronach zmieniają ch na k: Widjekom, prijakom, Duka. — W wsiach graniczących z tureckiemi ch wymawia się długo: saaachat (sachat) — zamiast f mówią w: Stewan (Stefan), Wala (fala) — niektóre słowa jedni miękko drudzy twardo wymawiają: djewojka (dewojka) idje (ide). — W pobliżu Czarnejgory czas przeszły kończą na a wyrzucając o dosza (doszao) reka (rekao) — i zamiast z wymawiają ż żnam (znam) żemlja (żemlja) Katolicy mówią: Newista pyta diwera: moj diwere di si bia? szto si radia? kad si owdi dosza? Stipan, Joso, Iwo. — Prawosławni zaś na wschodzie mówią: Newjesta pyta djewera: moj djewere! dje si byo? szta si radio? kad si owdje doszo? Sztjepan, Josif, Jowo. = Literę b wymawiają jedni jak e drudzy jak u (i), trzeci jak ε (je) iε i t.d.

Powjestnica srbskog naroda od najstarii wremena do god 1850 od Dan. Medakowitja. I Czast. U Nowom Sadu 1851. 8º st. XL. 240 – Cz II. III

Historycy serbscy: Sw. Saba (wydany w Pradze 1851) Żywot Stefana Nemanje przez syna jego Stefana perwowjenczanog Krala (wyd. w Pradze 1851) Rodoslow Archiepiskopa Danila (wydany w Pradze 1851) – Żytje sw. srbskich proswjetitelej Symeona i Sawwy spisanoje Dometijanom jeromon. chilandarskim (skrócone i przerobione przez Cyrylla Żywkowitja w Wiedniu 1794 i Chodzkę Alex. w Paryżu 1858 – Kratka istorija Czrnogorska spisana czrnogorsk. wladik. Wasyliem (druk. w Moskwie – i w Ljetopis srbski 1845 Czast I str. 1–28 gdzie także jest st. 55 żywot S. Sawy i st. 78 dzieło Dometiana) – Diocleas czyli Dukljanin: Latopis (od imperatora Anastazego do Radosława – autor był równoczesny Nemanji – druk p. Kukuljewica) – Latopis Brankowitja – Latopisy pomniejsze

Ród Nemanjów: Za imperatora Michała IV Paflagona czasów (1034–1041) pojawia się już kniaź serbski którego Diocleas Dobrosławem a Cedren Stefanem Woisławem zowie. Ten uczyniwszy rokosz 1040 wygnał Teofila Erotyka i Jerzego Probata z Serbij. – Panował on 25 lat w Serbij, zostawiwszy 5 synów: Michała, Goisława, Saganca, Radosława i Predymira. Z tych Michaił r. 1050 został carem panował 35 lat zostawiwszy 11 synów z tych Bodyn czyli Konstantyn został carem Bulgarskim pod imieniem Piotra znany. – Potomek tych to był Nemanja ur. 1114 syn króla Gradynje który był synem Branisława, wnukiem Radosława, prawnukiem owego Dobrosława kniazia serbskiego (jest to zdanie uczonego Dra J. Subbotycza)

Knjizarnie stavárske: 1849

Andrije Stojković u Terstu (izvadi druk katalog raznih knjigah jugoslavjanskih sa srebskimi i latinskimi slovima.)

Srbsko-dalmatynski Magazin za god 1847 od Djordja Nikolaevicha. 30 kr. cm.

Maz i pero pierni M. Popovitja 1849. 20 kr. cm.

M. Popović i slavna čitaonica u Biogradu (izvadi var Zodunaoka)
M. Čelović u Budvi
G. Nikolajević u Dubrovniku
Franje Župan u Zagrebu
J. Brčić i slavna čitaonica u Zadru
D. Nedaković u Zemunu
Dr Ivančević i slavna čitaonica u Karlovcu
S. Zlatojević u Karlovcih
V. Vrčević u Kotoru
Dr B. Kuretić i slavna čitaonica u Križevcih
Bogoslav Šulek odgovorni urednik listu Slavenski Jug u Zagrebu.
Lavoslav i Ljudevit Župani bratja štampari i izdavatelji u Zagrebu.
Batara (bratja) u Zadru
Berlić u Brodu
Dimitrović u Spletu
Franešević u Korčuli
Jukić u Travniku
Karlecki u Reči
Kuzmanić u Zadru
Lehman u Osieku
Petranović u Zadru
Perme u Gorici
Rezza u Reči
Stazić u Spletu
Stüc u Zadru
Vidović u Požegi
Vuftl Josip u Varaždinu
Zuber u Varaždinu
Demarchi Zara

Preradović (oficer artylerijaufft. u Zagrebu tere z žyje) Prvenci, rozlične pieśme. U Zadru (u druk: Demarchi-Rugiero) 1847 Zbirka pjesnji bardzo radnyeh jego mala te oddiala: I. Cvietje (lirycke pieśni mitofneh nadmorske) II Bilje (cisto ryczne treśi lirycne) III Prekłady z Lenaua, Bürgera, Göthego)
teraz pravuje Preradović ten najlepśy poeta u Zagrebu nad epopeją: Marko Kraljević.

Lalić Josip: Domaći likar. Zagreb 1849 prenumerata 1 fl cm.

Oobhodjenju s ljudma prevedena iz njemačkoga (plaštelina Kniggc-a) u ilirski jezik po Mijatu Stojanoviću. Zagreb. 1849. (36 ark) 1 fl 30 kr. cm.

Otca Mihovila Čuića: Život Isusa Krsta gospodina našega; izvadjen i uredjen iz evanjeljah. Tiskao J. F. Jukić. U Splitu 1848. 8° ft. 127 40 kr. cm. (U Fran. Zupana)

Tri čudnovate divice živeće u Tyroli. U Splitu 1841. 8° 20 kr. (afect) (U Fr. Zupan)
(Tiperata naklada tko nemenie)

Osmana Gondulićeva Rječnik od Ivana i Antona Mazuranića. Agram 1844 kosztem Maticy illyrsk. st. 121.

Paul Karano Twrtkowić: Srbski spomenice prywileje Bosnij od XII – XVI wieku 1844

Pjesme Ane Vidovićeve. Poemetti di Anna Vidovic. Zara 1844 fratelli Battara. 8°. st. 96. 40 kr. Cm. z poezyje z tłom włosk.

~~Iskrice od Nikola Tommasea izd. J. Kukuljević Sakcinski. Agram 1844 (Gaj)~~

Kolo. I Zeszyt Agram 1842. jest tu o dyjalekcie w Karyntyj przez Jarnika Zeszyt II 1842. opis Zwyczajow w Slawonij. Zeszyt III 1844 jest tu prawo Winodolskie z 1280

Illirsko-nem. ital. rieinik od J. Drobnića. 1846. 1 f. 20 kr.

Istoria Serbij Dimitr. Davidovica. Belgrad (nakł. Xięgarz Wozarowic) 1846. 1 f Cm. z rycinami i mappą

Voyage en Bulgarie pendant l'année 1841 par M. Blanqui. Paris 1843. 8°. st. 40-360 Bulgaryj opis

~~Zemljopis pokrajinach Ilirskih od Drag. F. Seljan Agram 1843. 8° (Gaj) (z mappą) ważne~~

Narodne srbske pripovedke sebr. Ath. Nikolić. Belgrad 1842. (Statt Druckerei)

Spomen naroda srbskok izd. Is. Nikolić. Ofen 1843. (Univ. drukarn) Wiadomość z historyj bizantyńskiej etnografia i mappa.

Illiry i Serbli od Eust. Michajlovic. Nowy Sad 1843. (Jankowic) historyczne

Dokazivanie że ~~serb~~ Sławianie przed Cyryllem i Metodem przyjęli Chrześciaństwo tłom. z ross. Wenelina przez Dim. L. Tirol Belgrad 1841.

Srbska zora od Mil. Radojčič. Ofen 1843. (Univ. Druk) poemat epiczny.

~~[illegible]~~

Waskrs Ustava Serbie od Sim. Milutinovic Saraglia (poemat epiczny) Belgrad 1843.

Odusowiet do Georga Grozdanovic przez Sim. M(ilutinovic) Belgrad 1843.

Odpiev na prewrat Serbie od Sim. M. Saraglia. Belgrad 1843. poemat.

Subotić Dr: Bosilje (poezyje) (dobre)
Ofen: 1843. Univ. Drukerey.

~~Dodatak k Sanktpetersburskim sravniteljnim rěčnicima swiju jezika i narěcija, s osobitim ogledima Bugarskog jezika napisao Vuk Stefanović Karadžić. U Becu 1822. 8° str. 54.~~

Gramatyki bulgarskie Neofyta 1835 i Christa: kiego 1836.

Bogojew Ivan A: Блгарски народни Пвосни и пословицы Pesth 1842. 12° str. 62. I Zeszyt.

Athan. Nikolić Приповѣдке (Narodowe serbskie przysłowia.) Belgrad 1843. str. 135. 2 fl

Izbor starih ilirskih piesnikah. Kniga I. Agram 1847. (Gaj)

Ribanje i ribarske prigoravanje slozene po Petru Hektoroviću. Zara 1846. (Battara)

Različita diela Ivana Kukuljevića Saki. Kniga IV (Pěsme) Agram 1847 (Gaj)

Istorija vostočno-slavenskog bogoslu: ženija spisao Alexander Stojačković. Neu Satz 1847. 40 kr.

Narodne pjesme. Agram 1848. (Fr. Juppan)

Avraamović Dimitrie: Sveta gora. Belgrad 1847.

Jukić: Bosanski priatelj. Agram 1852 Zft I. II

Slavoljub Bošnjak: Zemljopis i
pověstnica Bosne. Agram 1851.
Negos Petrović: Luča mikrokozma.
Belgrad 1845
Medaković: Povjestnica Črnegore.
Semlin 1850.
Obradovica Basne (Sbirka koristnih
knjigah Svezak) II Agram 1847 Suppan
Kolo. Kniga I. II. III. Agram 1842–
1844. (Gaj)
Dubrovnik, Svezak prvi 1849.
Vitezović Lado 1849
Orsata Poćica Talianke 1849
Majer: Pravila Lublan. 1848
Tvrtković Srbski spomenice. 1844.

Pawla kneza Vitezovića Lado Horvatski ili Sibilla, zvèrhu mnenja dojdućeh pripetčenj na devet Vil razlučena Novo izdanje. U Zagrebu (Franje Župan) 1849. 20 X. CM.

Berlić's Grammatik der illirischen Sprache wie solche in den südslavischen Ländern Serbien, Bosnien, Slavonien, Dalmatien, Kroatien, und von den Illyriern und Serben in Ungarn und der Vojvodina gesprochen wird. Für Deutsche verfaßt. Agram (Franz Suppan) 1850. 8° Dritte Auflage (XVI u 416 S.) mit einer litogr. Tafel aller slav. Alphabete br. 2 fl steif geb. 2 f. 20 Xr.

Portrait des berühmten Mahlers Andrie Medulić genannt Schiavoni geb. in Šibenik 1522 + 1582 litogr. Agram (Franz Suppan) 20 Xr. CM.

Slavenska Vila. Spjevao Ljubomir Nenadović godine 1847 na Nekaru u Njemačkoj. (Agram Franz Župan) ~~[illegible]~~ 1849 10 Xr CMze.

Talianke od Orsata Počića. U Zagrebu (Franz Župan) 1849. 16° geb. 24 Xr CM.

Prošaštnost ugarsko-hèrvatska historičke novele od Ljudevita Vukotinovća. (Agram bni Franz Župan) 2 Knjižice. (1849) 30 X. CMz.

Glas Srpske Vile Knjiga za narod spisao Slavko Zlatojević. U Karlovcima 1849. 8° (bni Franz Župan in Agram 18 Xr CMz)

Kolo. Članci za literaturu umietnost i narodni život. Urednik Stanko Vraz. Knjiga VI. troskom Matice ilirske U Zagrebu (bni Franz Župan) 1849. 8° 30 Xr CM. obejmuje: 1) G. Simi Milutinoviću od P. P. Njegoša vlad. Czernogorsk. 2) Dram jezika nar. pripoviedka iz Bosne od Fr. J. Jukica. 3) Putovanje po Kotaru Goričkom, mletačkom Tarstjanskom od M. Majera. 4) Ljubav otačbine od Dra L. 5) Krótki przegląd literatury polskiej od L. Zapa (ciąg dalszy) 6) Knjigopis: a) Domaci 2) Inostrani.

Obći zagrebački koledar, za god. 1849. U Zagrebu (Franz Župan) 1849. 1 fl (Schematism dalmacki i jeografia, statystyka)

Dogodovština Dalmacije od Ivana Katalinice. U Splitu 1844. 8° 2 tomy (24 ark.) 2 flm wprzód wyszło po włosku.

Catalinich: Istoria della Dalmazia. Zara 1835. 8° 3 Tom. (Venedikt in Wien 6 flm)

Kriztianovich J. Grammatik der kro:
atischen Mundart nebst Anhang. 2 Bde
8. Agram 1837–[illegible] 1840. 2 fl
(Nr. 97637)

106

[illegible] – [illegible] [illegible]
[illegible] 2 Bde 8. Grätz 1832

Carl Gerold u. Sohn Stephansplatz
Nr 623.

Zabavna čitaonica. Prevodi iz inostranih knjižstvah; ~~[illegible]~~
1. Elizabetta ili Prognani u Sibirii (polag Cottin) 2. Zupnik Vakefieldski Svezak I (z 7 drzeworytami) 3 Narodne pěsme. Sabranje svijuh do sad izdatih i više nikada još neizdatih pesmah. Svezak I. 4. Pan podstoli, ili Dobar domačin, od Ognoslava Krasickoga. Pripoviest prevedena s polskoga Adolfom Tkalčevićem. Svezak I. 5. Zupnik Vakefieldski Svezak II z 7 drzeworyt. 6. Narodne pěsme. Svezak II. 7. Pan Podstoli Svezak II. 8. Narodne pěsme Svezak III. 9 Zupnik Vakefieldski Svezak III (z 8 drzeworyt.) 10 Narodne pěsme Svezak IV (Kazdy jeszyt tej biblioteki po 12 krajcarów) (Franz Suppan in Agram)

Kastriota Škenderbeg. Tragedia u 5 izvedah. Upjsmio Jura Matić Špor (Franz Suppan in Agram) 30 kr.

Slavjanke, pěsme (S.) 20 kr.

Slavenska Vila. spjevao Ljubomir Menadović godine 1847 na Nekaru u Njemačkoj (S.) 10 kr.

Vukotinović (Ljudevit) Prošatnost Ugarsko-hèrvatska. Historičke novele. Dio I: Štitonoša; pripovědka iz XVI věka, stališ kraljevine hèrvatske i ugarske pred i po nesrietnom mohačkom poboju izpisajuća. 16° U Zagrebu (Franz Suppan) 1844. str. 166. 20 kr.
– Dio II: Novi vodja 10 kr.

Švear (Ivan župnik) Ogledalo iliti dogodovština Ilirah i Slavinah, a najposlě Hèrvatah i Serbaljah zvanih, od potopa, to jest godine světa 1656. Na četiri strane razděljena i po dugoterpnom poslu na svetlo dana. IV strane. 8° U Zagrebu 1842 (Franz Suppan) 4 fl. 30 kr.

Slavonske varaške pěsme. IV Svezaka: Sabrane po Slavoljubu Slavončeviću 18° U Zagrebu (Franz Suppan) 48 kr.

Gjurkovečki Jos. Jezičnica hèrvatsko-slavinska za hasen Slavincev, i potreboču oztaleh stranskoga jezika narodov. Vu Pešti 1828. 8°. 40 kr. (Fr. Zupan in Agram)

v. d. Kroatisch-slavische Sprachlehre zum Nutzen der Slavonier und Gebrauche der übrigen auswärtigen Nationen Pesth. 1826. 8°. br. 40 kr. (Fr. Zupan in Agram)

F. Ferstl'sche Buchhandlung in Grätz.

Steiermärkische Zeitschrift IV. 1. V. 2. (z r. 1844) ma pieśni gminne styryjskie sławiańskie i inne historyczne artykuły.

Kmetijske in rokodelske Novize Laibach 1843.

Svete pesmi von C. Poločnik II Buch. Laibach (Blaznik) 1844 jest 40 pieśni które chwalą

Blažhe in Neshiza. Cilli 1842 powieść moralna przez Anton Slomšek 40 kr CM.

* Zeitschrift steiermärkische redigirt von Dr. L. v. Vest, J. v. Thinnfeld Grätz 1827–1830. 10 Hfte. neue folge I–VI Jahrgang. Hft à 16 gr (Damian u. Sorge in Grätz 1842.)

Murko A. J. slovenisch-deutsches u. deutsch-slovenisches Handwörterbuch nach den Volkssprecharten der Slovenen in Steiermark, Kärnten, Krain, u. Ungarn II Thle gr. 8. 1832. 2 Thlr. (F. Ferstl in Grätz) 1841.

— — ~~Theoretisch-practische slovenische Sprachlehre II te Auflage Ferstl in Grätz. 8. 1 Thlr.~~

Sartori D. neue Geographie von der Steiermark. 1816 (Ferstl) 7 gr.

Volkmera Leop. Sekavske shkofije Fabule na svetlo dal A. J. Murko. 1836. 8. 4 gr. Ferstl.

Krempl A. Kratke Predge na vse nedele ino svetke zelega leta. II Leta 8. 1839. 20 Sgr. Ferstl

Sławdrukarnie Agram z Karlowci 1 Wargdin 1. Rieka 1. Osek 1. Zadra, Dubrownik, Splět. Nowy Sad, Lublana Bělehrad, Pest-Budin, Styrski Gradec

W Peszcie 1844 wychodzi Narodnyj list serbski gazeta polit. i Skoroteča
Serbski Lietopis 4 zeszyty
najlepsi poeci serbscy: N. Boroevic, Dr Subotić: Bosilje (myrty)
Kolo III Zeszyt 1844 jest tu zakon Vinodolski z r. 1280 pismem glagolickim po kroacku.
najlepsza powieść kroacka: L. Vukotinović: Prošasnost ugarsko-horvatska dil I: Štitonoša —
J. Tarnskeho Zvekan uzkarsnut dzielo humorystyczne
Iskrice od N. Tomasea 1844.
A. Kuzmanić profesor w Zara: Zoře dalmatinske w księgarni (Battara braci) i w drukarni
Kukuljević: Razlicita diela. tom 3. Agram.
Dogodovština Dalmacije od Ivana Katilinića w Dalmacyj 1844
Pisně pobozne od M. Vicić w Dalmacyj 1844. 24 arkuszy z tomy 2 fl. cm.
Gondulić tłomaczenie Tassa: w Dubrowniku
Fr. Jukić: Narodni pisně a powidky Bosenske w Splětu maja wychodzić u ~~księgarza~~ drukarza Olivoti.
Slownik Dr A. Murka II Auflage Grätz 1843. Evangelie od Antonina Krempla Gratz 1844.
~~Hurban Swatoplukowi Prag 1845. 14 x cm.~~
~~Ж~~ Бѫлгарскі букварь на пондивеніе Ангели Хаджогло соч. Г. Булилина Moskwa 1844.
Dr Muchar Geschichte d. Herzogthums Steiermark Grätz (Damian & Sorge) 2 Thle 8. 1844.
Wolachische Mährchenherausg. v. Arthur u. Alb. Schott. Stuttgart (Cotta) 1846. 8. st. 384. 1 5/6 Thlr.
Blażewicz Th. Dacoromanische Grammatik. Lemberg 1844. Miniary

A. A Schmidl: Das Königreich Illyrien Stuttgart 1840. V Abth Kaiserth. Oestreich)

Lucyjan Muszicky biskup ~~nie~~ dysunicki w Karlstadt ur. 1776 + 1837 poezyje pisze serpskie - język w nich zepsuty z cierkiewszczyzną, syn chłopa w Syrmij, slawoman, wpadł w podejrzenie panslawizmu u austryjaków wywiera wpływ przez zaprowadzenie lepsze nauk duchownych na ukształcenie xięży i wzrost szkół i literatury - Gorliwy o wzskrzeszenie Serbskiego narodu Sl. Jahrb. 1844. I. 1-8.

Тозубица Noworocznik Serbski na 1842 Belgrad (Wozarowic) IV rok 1 flm. są tu poezyje Muschickiego, artykuły historyczne o Serbij przez poetę Swetić i pregląd literatury serbskiej z r. 1841-1842.

Ś. Ś. Rok V 1 flm.

Iskra (Noworocznik) Agram u Hlavliček 1844 z 8 rycinami kostiumów Kroack 1844. 1 flm

Serbske Nowine i Podunawka pismo czasowe 1844

narodni novine i Danica wychodzi od r. 1835 w Agram

Zora Dalmatińska (Zara) 1844. redaktor prof. Anton Kuzmanić

Glagolickie mszały z językiem cerkiewnym tylko jeszcze na wyspach dalmackich używają w Dalmacyj i Kroacyj używają mszałów w języku illyrskim z cerkiewnego przełożonych i łacińskiemi literami drukowanych

z początku ~~w łacińskim~~ Rzym pozwalał każdemu narodowi w swym języku liturgiję Słowianom Koptom Ormianom - 925 w Spalatro była język cerkiewny - papież go gani - Część Dalmacyj wchodzi pod panowanie Węgrów część pod Wenecyjan

Winodolskie Kościelne prawa 1288

Papież bullą 1248 pozwala w Dalmacyj odbywać nabożeństwo mową sławiańską jednak podług rytuałów rzymskich, tym sposobem chciał pozyskać schizmatyków Używano

z początku glagolickich książek w dyecezyach Zeng, w Istryi, Nona, na wyspach Bwor, Krk (Gurk) Cherso (Cres) Arbe (Rab) Pasman, Zara. — Do książek glagolickich mieszczą cerkiewne wyrazy wkradły się za czasem ~~Serbskie~~ Kroatyckie dyjalektowe przez poprawy r. 1750 używano tamże jeszcze w listach prywatnych liter glagolickich, później Kyrylicy wiek liter glagolickich dawniejszy nad wiek XIII jak mniemał Dobrowski, Kopitar twierdzi że już w X wieku używano liter glagolickich — Letopis Dioklecca z Akwilej około r. 1161 pisany był poglagolicku później przepisano go łacińskiemi literami — Używano liter glagolickich i w Bułgaryi - Kyrylica przez porównanie okazuje się że była prostem a Glagolica tylko naśladowaniem jej Glagolski jest dosłowne tłomaczenie: słowiański a może słoweński (Windischwendisch) Glagolski (Schriftzwang) — W Bułgaryi używano równo cześnie kyrylicy i glagolicy która dopiero r. 925 powstała gdy Czym zakazał Kirylicę — Wyjąwszy Raguzę cała Dalmacyja była wschodniej liturgii, zaczęła upadać glagolica gdy weneccyjanie nabywszy 1333 Labioncello i 1427 Trebinję ritus łaciński i swych księży zaprowadzali W XVI wieku Reformacci Lutry chcieli glagolicę dla siebie wznowić Truler, lecz to upadło Cała literatura glagolicka składa się z aktów jurydycznych pisanych w narzeczu Kroackim tłomaczeń ksiąg duchownych z łacińskiego z domieszaniem Kroackiego i cerkiewnego narzecza oraz reszta ksiąg duchownych w narzeczu cerkiewnym

Kopitar mówi że glagol. była najprzód pismem czysto narodowym a Kyrylica pismem Katolickim a Sawa [illegible] XII wieku

Zbor ieprokazanih narodnoga kazališta. Zgram. 1842. 1 tom 165 (na wyjątki w 10 to nauk)

Serbsko-Dalmatiński magazin redaguje probosztwo Nikolajević w Raguzie 1844.

Gondulic Ivan Sl. Jahrb. 1844. (VI Hft p. 201.) ur. 1588 + 1638. pisał Suze fina rapnet: roga 1622 w Wenecyi i 1703. — Adriana 1653 w Ankonie (Jakin) — Dubravka - Galatea - Diana - Liesanca o veličanstvu bożjem 1621 Rom 1622 Venedig — Osman - tłomaczenie Tassa Jerusalem oslobodjen.

Serbskij Letopis. Buda

Barišić (1842) biskup bośniacki drukuje: Pokarm duchowny (w Rzymie) po bośniacku — a Vice Vičić ksiądz bośniacki drukuje pieśni duchowne 1843 w Spalatro pismem ilirijskim. —

Domorodne poviesti przez Dragoila Jarnevičeva I zeszyt Karlstadt 1843 (Prettner) st. 177. (3 powieści historyczne mdłe naśladowanie) przez kobietę.

W Dalmacyi były 2 narzecza w używaniu 1) starobulgarski, cyrylski czyli glagolicki zaprowadzony przez uczniów Cyryla; literami temi wydał Rafał Lewakowić: Isprawnik dla xięży, spowiedników i pokutujących z łacińskiego na słowiński przełożył xiądz Simon Budinew. druk w Rzymie 1635. 8° glagolickiemi literami — Jos Pastricius (+ 1708) i Math. Jović (+ 1774) oraz Galzinja kanonik z Rab wydali literami glagolickiemi: Časoslow (rzymski) w 2 Tomach na roskaz Piusa VI Rzym (w druk Propagandy) oraz Dzieje świętych Rzym 1791. — Math. Karaman (+ 1771) wydał po glagolicku Mszał rzymski Rzym 1741 (styl poprawił podług rossyjskich książek w nim) oraz: Bukwar slavenski Rzym (Propagandy druk.) 1735 ~~po~~ (z textem glagolickim i cyrylickim) — Antoni Juranić xiądz przełożył: Msze za zmarłych z rzymskiego Mszału Rzym 1767 — Modlitwy przed i po mszy św. (z mszału łacińsk) Venezia (druk D. Theodosius) 1765. st. 118 in 16°.

2) dalmackie narzecze mówione od ludu czyli Vlachów (stąd Morlak) w nim kronika Mnicha z Dioklea (Diokleates) przełożona w 16 tym wieku na łacińskie od Markomannus z Spalato jednak nieco odmiennie. — franciszkan Ivan Bandulavić ur. w Skoplja wydał: Listy Venezia 1613. — Math. Alberti z Spalato: Oficia blažene divice Marie 1616 — Bartol. Kašić jezuita z Pagi: Bośniacki rytuał. Romae 1640. Żywot Jezusa Romae 1638 (Propaganda) Tłomaczenie Tomasza a Kempis Romae (Moreti) 1641. Institutiones linguae ilirica Romae 1604, tłomaczył całą biblią lecz tę nie pozwolono wydać — Rafał Levakovic: Nauka chrześciańska z Bellarmina Romae 1628 — Ivan Tomko Marnjavić kanonik w Sibenico ur. 1579 + 1639 tłomaczył z Bellarmina wykład nauki chrześciańskiej Romae 1627 et Venetiis 1699 — Athan Georgicei: Nastojanja duhovna Viennae 1683 — Juraj Barakovic z Zary znakomity poeta: Vila slovinska w 4 pieśniach Venetia 1682 (u Pezzano) Gjarula uresena cvětjem od šest vikosvita Venetiis 1720 (Occhi) — Marko Maruli z Spalatu: Historia św. wdowy Judyty wierszem Venetiis 1627. (Bendoni) — Ivan Zanotti kanonik w Zara tłomaczył wierszem I i II pieśń Eneidy. Venetiis 1688 — Zulianić —

w XVIII wieku kwitnęli: Ivan Ivaniševic kanonik z Lessiny najlepszy poeta dalmacki: Kita cvitja razlikoga Venetiis (Occhi) 1703 i Od pomnje koju ima Bog od človika (poemat do pobożnej damy) – Ivan z Zara: Opis dziwnej wojny pod Malda i wojny pod Klis Venetiis 1724 (Occhi) – Andreas Vitajić xiądz z Viso: Ostan Božje ljubavi Venetiis 1713 (Lovici), Istumačenije pisnih Davidovih Venetiis 1703 – Fra Glavinić zakonnik z Istryj: Cvit svetih to jest život svetih Venet. 1702 (Pezzani) – Piotr Mačukat szlachcic z Spalato: Život Sv. Josafata. Venet 1708 (Lovisi) – zakonnik St. Badrić z Derniš: Ukazanje istine medju cerkvom istočnom i zapadnjom Venetiis 1714. – fra. Laur. od Ljubuški: Gramm. latinska i illyrica. Rom 1713, Pisna od pakla (piekle) Venet 1727 – fr.

Gondulicza Osmanide r. 1826 tłomaczył na polskie kanonik krakowski Lubieński.

1890 – 111

Jukić Bosanski priatelj. Zagreb 1892.

Kolo Knjiga IX

Narodne pjesme. Sabranje svijuh pjesamah hrvatskih. Zagreb 1848–1853. 48 kr.

Izbor starih ilirskih pjesnikah. Knjiga I. II Zagreb 1847. (Skladanja Hanibala Lucića) 40 kr. em.

Ribanje i ribarsko prigovaranje slozene po Petru Hektoroviću. Zadar 1847. 1 f. 10 kr.

Različita djela Iv. Kukuljevića Sako. Kjiga IV. Pjesme. Zagreb. 1 fl

Sbirka koristnih knjigah. Svezak II Dositeje Obradovića Basne. Zagreb 1847. 10 kr.

Slavonske varoške pjesme. Svezak IV Zagreb 1847. 12 kr.

Slavonske varoške pjesme Svezak I Zagreb 1844. 12 kr.

Dubrovnik, cvjet narodnog knjiženstva. Dubrovnik 1849.

Slavoljub Bošpjak: Zemljopis i Povjestnica Bosne. Zagreb 1851.

Topalović: Šamburaši ili narodne pjesme. Osijek 1842. 20 kr. čm

Kolo. Članci za literaturu. Knjiga I. II III

Neven ustał 1859. 112

Matica ilirska założ. 1842
hrab. Jan Draškovic
ma 31,087 złr (r. 1859)
wydała: Gondulić Gjorgevic, Pal
motic – Kolo Dubrov
nik Neven
pismo historyczne

...wa Polskiego władza
...ólom Polskim złym bywała

...ładza ta, jako też kiedy
...i dzielna we wszystkich
... Bolesława Chrobrego,
...wszego, który król wnet
...ł w Polszcze Monarchią
...lestwem Polskę uczynił,
...wierzchność Prymasa Pols=
... sam się przemienił. Ale
...niwczym nieodmienił y
... Królewską władzę Pryma=
... oświecił, gdy za ros=

41 liter w wierszu
24 wierszy na stronie

24 ark Polityka
5 " Ziemianin

29
8

232 stron
24 wierszy

928
464

5568 wierszy
41 liter

5568
2272

...8

Družtvo za povjestnicu i starine
Jugoslovenâ u Zagrebu
Verein für südslavische Alterthümer und
Geschichte zu Agram
11 Tomów Arkiva
Bibliograf. hrvatska I dio
Bibliograf. dalmatinska I i II dio

Jugoslovenska Akademija znanosti i
umjetnosti u Zagrebu
otvarta 26 Juli 1866
4 Klassy: 1) Linguistyka i historia 2) Filozofia
i prevo 3) Matematyka i umiejętności przy-
rodnicze 4) Sztuki (nieotwarta)
fundusz 300.000 złr. roczny dochód 14,804 fl.
61 kr.
Co roku wychodzi: 1) Rad (Zuckschriften) 4 Tomy
2) Monumenta 1 Tom 3) Starine 1 Tom.
4) Izdavanja starih hrvatskih pisaca
1 Tom (i przy tego 46 Ksiąg wydała)
Professor Simeon Ljubić Direktor des National-
Landes-Museum zu Agram.

Platon Atanackovicz prawosławny biskup baczki wydał: Biblią szkolną i domową w Wiedniu w 2 tomach z rycinami

Jowana Aranja Toldija: Spevana skazka u 12 pesama, s madjarskog preveo Jow. Jowanović. Nowy-Sad w typ. Dra Dan. Medakovića. 1858. 16o. st. XII. 153. 30 kr. pięknyprzekład

Єдъ i Med Szaliwo-poucznі czlanci, napisao i za srbsku mladež i njene prijatelje Djordje Rajković. 1858 Nowy Sad (Dan. Medakovicz) 8o. st XVI. 138. 30 kr.

Istorija Serbskago jazyka po pamjatnikam pisannym kiriliceju, w swjazi s istorijeju naroda Soczynenije A. Majkowa. Moskwa w universit. typogr. 1857. 8o. st VI. 847.

Istorija Serbii po serbskim istocznikam Soczin. L. Ranke perevod s njem. Petra Bartenewa. Moskwa 1857. 8o. k. 1 st. VI. 323. 27. k. 2.

Chadzić Jovan: Duch naroda srbskog

Jakšič Vlad: Derzavopis Serbie. Biegrad 1855 I Zeszyt

Rjecznikъ na dumy(bi) tursky i grecky w jazyka bъlgar-skyj; ot Mich. Pawlewa. Bukuricz 1857.

115

Časopis towar. mat. serbskeje VIII lětnik 1856.

Sserbske bassnje wot W. S. W. Budysch. 1855.

Šušil Fr. Moravske narodni pisně s napěvy Brno (K. Winiker) Swazek V 1856 str. 480 à 45 kr.

Kytička z přislovi pořadkem katechismu vazana pro mladež a pěstouny jeji od kněze Jos. Boleslava Podstranskeho. Praha (B. Rohliček) 1856. 12° st. 31. 8 kr.

Kalaidowiz fürs mährische – Dobrowski serbisch bul-
garisch macedon dialect. 116
Herzogsstuhl ist nur Römerdenkmähler Ma sveti veri
Jarnik „er hat den heiligen Glauben oder suditi „ist er
ein gerechter Richter. Ambros Eichhorn: Kärnthnärische
Zeitschrift 1819 Wochenblat Karinthia Klagenfurth
ist Grabmahl Ma suetus verus.

59

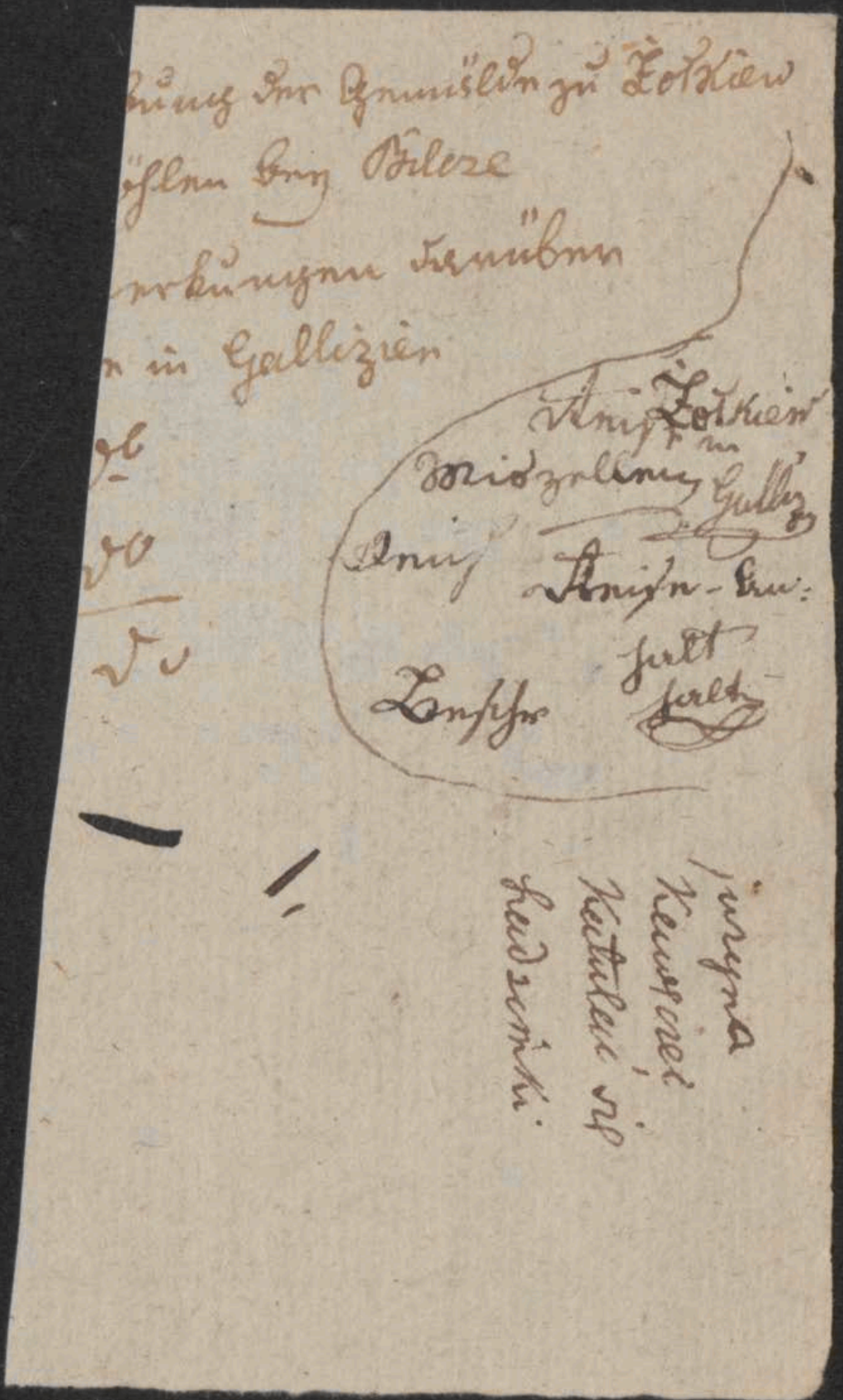

Gazety:

Narodne novine urzędowe pismo codziennie w Zagrzebiu wydaje Dr. Ljudevit Gaj redakt. D. Demeter. Rok XIV cena 12 flor. Cm.

Gospodarski list pismo ekonom. raz na tydzien w Zagrzebiu wydaje Bogoslav Szulek cena 3 flm.

Zagrebački katolički list (kościelna) w Zagrzebiu red. N. Horvat raz na tydzien Rok IX. Cena 6 flor. 20 kr. Cm.

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku uredio Ivan Kukuljević Sakcinski Knjiga V Zagreb. 1859. (treść) 2 f 40.

Glasnik dalmatinski u Zadru God. X. 2 razy na tydzien redakt. Kasali 5 flm.

Neven (beletrystyczny i literacki) wych. 1 raz na tydzień wydaje Czytelnia w Rjece redakt Dr. Jos Wranjcani Dobrinović i prof. Winko Pacel. Rok VII. Cena 5 flm.

Rečnik ilirskoga jezika od Veselića

Saltjer slovinski od Gjorgija

Pjesme razlike od Gjorgjica

Kristiada od Palmotića

Hekuba od Vetranića

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku. Knjiga IV.
8vo. st. 423 z 3 tabl. lit. 2 f. 20 kr.

Graničari ili Zbor na Ilijevu od Jos. Frajdenraicha
Zagreb. 45 kr.

Životopis Sv. Kyrilla i Methodia od Dra Franje
Raczkog kanonika I. Deo.

Zagonetke od Wuka Wrczevića. Zadar, kod
br. Batara. 1857

Ljek za objestnu ženu, izvorno narod na gluma
u 3 czina od Jure Matije Szpora. U Rjeci.

Nasradin iliti Bertoldo polag Italjanskog. Za:
dar kod Demarki-Rudjera.

Platunov pir ili razgovor o ljubavi preveo Orsat
Poczić. U Trstu kod austr Lojda. 8vo. st 49.

Satir A. Relkovića czwarta edyc. Osek u K. Lemana
8vo. st. XII. 174. 40 kr. em.

Smrt Smail-Age Czengića; pjesma Ivana Mazura:
nica. Novo izdanje. U Zagrebu 32o. st VII. 55.
20 kr.

Sriemsko-slavonsko-hrvatske divje životinje,
zvjeri i ptice, sa dodatkom najlagljeg
i točnog naczina nadjevanja i nagaczenja is:
tih spisao Josip Ettinger c. k. nadzornik šumah.
8vo. st. 263. U Zemunu kod Soprona 1 f. 20 kr.

Stjepan posljedni kralj bosanski drama u 5 czina od Marka
Bogovića. Zagreb u Ludov. Gaja 1 f em.

Glasnik slovenski (pismo literackie) redakt. R. Janežič, 2 razy na miesiąc w Celowcu 1/15 Kr. (½ rok.)
Novice (pismo rolnicze) red. Blajweis w Lublanie
Zgodnja danica (pismo teologiczne) w Lublanie
Slovenski prijatel (pismo pedagog.) red. R. Janežič w Celowcu.

Srbske novine Belgrad red. Milosz Popović 119

Glasnik drusztva srbske slovesnosti. Svezka IX u Beogradu Svezka IX 8o. st. 349. z 4 tabl litogr. 1 kart. i 1 tabl. herbów

Dwa ducha i Wuk Brankowić od Ilije Popowić Zemun w druk Soprona I Tom.

Zitje Teodora Pawlovica nowinara i spisatelja srbskog, spisao Konstantin Pejczić. Nowy Sad u Dan. Medakovića 8o. st XII. 110.

Izbori srpske povjestnice iz turskijech spomenika iz vadio i na njemacko preveo D. Walter i F. A. Bernauer, a u srpsko preweo i izdao Andrija Torkwato Brlić. Swez. I Becz u F. Leona 1857. 8o. VIII. 90.

Ljubomir u Elisiumu od Milovana Widakovica presztampano u Beogradu. I Dio 1 f. 20 kr.

Ljudevita Sztuka kniga o narodnych pesama i pripovedkama slavenskim, s czeskoga preveo Jovan Boszković. Novy Sad u D. Medakovitja. 8o. X. 186. 1 flm.

Primjeri srpsko-slavenskoga jezika sastavio ich Wuk. Stef. Karadzić. Becz u Mahit. 8o. st. 783 i 1 tabl. 1 flm.

Platon Atanackowicz biskup Baczki przełożył na serbskie psałterz Dawida wydał w Nowym Sadzie i Pisma Salamona i Syracha wydał w Wiedniu. u Leopolda Grunda.

Latopis serbski. 1858 Kniga 97. 98 w Budzyniu
w druk. uniwersyt. pod redakcyją Jana Djór:
djewicza
wychodzi 30 ty rok od r. 1825

Zawiera: Przegląd Spis katedr prawosławnej
wschodniej cerkwi

Metropolita I Ternawski i Bulgaryj ma biskupow
1. Czerweński u Rusczuku
2. Łowczański w Łowczy
3. Braczański

II Adrianopolski i góry Hemus
1. Peristeński

III Bosna-Sarajski w Sarajewie exarch Dalmacyj
IV Widiński i exarch Podunaja
V Dobrostolski i exarch Pudunaja w Silistryj
VI Presławski

Jest 5 patryjarchów 112 metropolitów 48 arcy-
biskupow 130 biskupów

2. Poezyje
3. Przekład Iliady w metrum narodowem serbskiem
4. Narodowe powieści gminne
5. Przegląd narzeczy sławiańskich i ich różnice.

Matica serbska założona 1826 ma kapitału 47413
flm. do tego należy fundusz Jana Nako
od r. 1844 na nagrody najlepszych książek
ma funduszu 10,141 flm. z którego dotychczas
zapłacono Druż. Subbotycz za epos: Król
deczański i za Gramatykę serbską 140 dukat.

3. Fundusz sawy Tekelii na 18 młodzieży zapisany r. 1838; ma 138,527 fl i 2 domy w Peszcie
4. Fundusz Pawła Jowanowicza na stypendium dla serbskich techników ma kapitału 26444 Złr.

Fundator każdy i członek maticy składa 40 Złr. ma być przeniesiona do Nowego Sadu

Sekretarz Jowan Djördjevitsch.

Wiadomości bibliograficzne z krajów sławiań. ~~Erdy Janos wydał~~ między innemi i o polskich i o Deotymie.

II Zeszyt.

Zbiór przysłów serbskich 508.

Przekład Iliady w metrum narodowym

Biblioteka maticy na 1700 ksiąg. a Tekelego 4000

Karol Hinc księgarz w Nowym Sadzie

Južno slavjanske 121
pučke pěsme
za pianoforte prired
jene po K. Katinelli=U.
Svezak I U Beču.
K. 4.
25 melodyj z Slavonij
Südslavische Volkslieder.

Popis publiczny uczniów szkoły
wojewódzkiej Kaliskiej

Tamburaši ilirski, iliti perva kitica narodnih ilirskih pěsamach po livadah i dubravah slavonskih sabrana i svemu junačkomu ilirskom narodu prikazana; u družtvu s' više rodoljubacach skupio, u red stavio i izdao Matth. Topalovič. Svežčić I. U Osěku. Tiskom Mart. Alojs. Diwalda kr. pov. Knjigotišca 1842 8° str XVI. 84. Cena 20 122

(30 ženskich 13 męzkich)

123

Pesmarica, velika Srpska i Hrvatska namenjena narodu našem koji latinicom čita, u kojoj ima 400 pesama. Novi Sad 1880. 18° pg. 192. 1 Mrk. 50

Pjesme Hrvatske narodne što se pjevaju u Istri i na Kvarnerskih otocih prestampane iz „Naše Sloge" podporom Matice Hrvatske. U Trstu 1880. 12° Mrk 4 ppg. 366. (pieśni z Istryi i Quarnero)

Pesme srpske-narodne. Panisova 1875 (z Syrmii) 2 Mrk.

~~Singer S. Zur Literatur der Kroat. Volkspoesie. Agram 1882. 8° 1 Mrk.~~

Spevy, slovenské. Vyd. Jan Francisci, P. Mudron, O. Halaša, J. Kadavy. Turoč Sv. Martin 1880-1882. 8° 12 Mrk.

Stari pjesnici hrvatski od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga Svezak II Pjesnici hrvatski XVI stoljetja.

Pjesnici hrvatski XVI vieka od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga Razdjel prvi U Zagrebu 1858 tiskom nar. tiskarne Dra Ljudevita Gaja. 8° VIII. 103. 200 exempl. a 40 Xr CM. z časopisu „Neven."

Knez Nikola i Knez Bujak popjevka iz XIII ili XIV vieka
Majka Margarita " " XV ili XVI vieka.

Andrija Čubranović r. ok. 1500 + 1550 Jedjupka poemat cały wyjątki 1) Sibile i 2) Pimalje.

Mario Kaboga ur. 1505 + 1582 Pjesn.

Petar Zoranić ur. 1505 + 1550 z poematu Planine druk. 1569 (ob Albis)

Gregorianić Placido ur. ok. 1510 tylko biografia

Baffo Alojzio ur. 1510 pieśni relig.

Nikola Nalješkovič ur. ok. 1510 + 1586 (wyjąt. komed. wiersz. pieśni, listy

Burešić Marin ur. ok. 1510 + 1560. (pieśni, list)

Pelegrinović Mihalj ur. ok. 1520 + 1570 (z poematu Jedjupka pieśni, listy

Bartučević Jeronim i Hortensio 1520 - 1585 (listy wierszem

Daržić Marin ur. ok. 1520 + 1580 (z dramatu Tirena - Pjesni miłosne - z dramatu Miłość Wenery i Adonisa - Ofiara Abrahama - Dialogi

Divnić Petar ur. ok. 1525 + 1600 Wyjątek z pieśni na pohwałę Sibenika miasta himny

Parozić Ivan. r. ok. 1525 (List wiersz)

Uprasza się APTEKI, aby za Receptą Kliniczną, jeżeli nie jest do dalszego użycia potwierdzoną, tylko jeden lekarstwa expedyowały.

Uprasza się APTEKI, aby za Receptą Kliniczną, jeżeli nie jest do dalszego użycia potwierdzoną, tylko jeden lekarstwa expedyowały.

Pieśni gminne Kraińskie.

W Lublanie (Laybach) wyszedł tego roku pierwszy zeszyt zbioru pieśni gminnych kraińskich pod tytułem: Slowénske pésmi krajnskiga naróda. Perwi svésik. V Ljubljani 1839. str. 136 w 12ce. Zbiorek ten dla miłośników poezyj narodowej sławiańskiej ciekawym jest, gdyż oprócz kilku pieśni tego pokolenia, które Fr. Lad. Czelakowski w dziele: Slowanske narodn. pjsne. W Praze 1822-27 i M. Kastelic w kraińskiem piśmie: Kraińska Czbelica (pszczoła) V Ljubljani 1830-33 ogłosili, żadnego osobnego zbioru nie znamy; dla nas zaś książeczka niniejsza tém milsza, ponieważ przypis na ostatniej karcie umieszczony uczy, że pieśni owe zebrał w Karyntyj nasz galicyjski rodak ś.p. Emil Korytko. Między weselnemi pieśniami, widzimy jednę (Blishej, blishej jésdi Shumar – Blishej, blishej njega drug, – Blishej, Shumarska drushina i.t.d) odpowiadającą zupełnie znanej u nas pieśni Jedzie, jedzie Zelman i.t.d. spiewanej podczas wiejskiej uroczystości haiłek.*) Pod względem etnograficznym znajdujemy wielkie podobieństwo i spokrewnienie między pieśniami kraińskiemi na str. 20. 30. 102. 109. a galicyjskiemi w szacownym zbiorze Wacława z Oleska: Pieśni polskie i ruskie ludu Galicyjskiego Lwów 1833 str. 475-430-508-496) co dowodzi jak długo wyobrażenia wspólne, niegdyś jeszcze w kolebce odwiecznego narodu sławiańskiego wysnute, u obu narodów się przechowały. Podobne modły starosławiańskie o pogodę w pieśni, jaką rybnishky chłopacy w Krainie (str. 19) spiewają, używa także i lud galicyjski (Ob. Pieśni ludu polskiego. W Lwowie 183 str. i Pieśni ludu ruskiego w Galicyj. Lwów 1839 Tom I. str) Między balladami gminnemi w tym dziełku, umieszczona jedną tyczącą się Polski, pod napisem: Poljska

*) Wniosek Fr. Siarczyńskiego i Dodolskiego (w Czasopis. Osolińsk. z r. 183 Tesz) i innych którzy w owym Zelmanie żyda dzierżawiącego cerkwie ruskie za czasów Sobieskiego lub dawniejszego jeszcze ucisku Rusinów upatrują zupełnie przetoż upada a pieśń pokazuje się tym starsza, nawet pogańskich sięgająca czasów bo ją oprócz Kraińczyków zupełnie podobnie i Słowacy w Węgrzech spiewają. Ob.

Kraljiza na str. 122. Jakaś polska Królowa płynie morzem z 300 okrętami i mnóstwem zbrojnego ludu na oblężenie Wenecyj ponieważ jej hiszpańska Królowa przed trzema laty Królewicza porwała i w Wenecyj trzymała. Ile się zdaje jest to ciemna pamiątka przejazdu tamtędy do Włoch polskiej Królowej Bony; bujna fantazyja ludu upostrzegła całe to zdarzenie i dodała zmyślony wypadek, a może też ma ta pieśń jakowąś styczność z więzieniem Królewicza polskiego Jana Kazimierza które go w czasie podróży do Hiszpanij spotkało. — Zeszyt niniejszy co do swej powierzchowności ozdobnie wydany, obejmuje oprócz 5 weselnych 6 kolędowych 1 kupalnej 64 krótkich śpiewów w kształcie naszych Krakowiaków także 38 gminnych balad legend i innych pieśni z których niektóre czasów napadu tureckiego zasięgają. —

Zegota Pauli

Przysłowie bośniackie. 126

Bolje da te tjera Turčin sabljom,
nego Švaba perom.

Pesme Brenka Radičevića
Zlatijnstvo od Slavka Zlatojevića
Pozorišna djela (sv. 3) od J. S. Popovića.
Dárak Srbkini od B. Atanackovića
Pesme M. S. Serbkinje
Dečanski Prvenac,
Pesme Jovana Zlitja
Srbska Sintaksa od Dj. Daničitja
Srbska Gramatyka od Wuitja.
Ikalac: Staatsrecht des Fürstenthums Serbien

Sopron Kšigar w Semlinie do niego o Serbii

XII

W przedmowie do tego tomu pieśni Serbskich wyliczа W. Karadzić z własnej sobie prostoty wszelkie źródła z jakich pieśni gminne czerpał, a to z tego powodu aby tem łatwiej wykazać ojczyzną i narzecze pieśni — Większą część pieśni historycznych i junackich zebrał Karadzić od serbskich gusłarzy — którzy podobnie jak Greccy rapsodzi **) od siała do siała chodzą i przygrywając na guśli ***) junackie przed chatami gościnnymi pieśni odśpiewują. Ludzie ci dla podeszłego wieku swego noszą zwykle nazwę ślepców (ślepac) najwięcej z nich znajduje się (w dotąd) Bośnii i Hercegowinie, gdzie wielce bywają poważani. W czasie wojny Serbskiej chodzili oni za wojskiem i śpiewając dawne rycerskie czyny budzili w junakach ducha wojennego i nienawiść ku Turkom. Dziwić się należy z jaką łatwością gusłarze ci mimo podeszłego swego wieku najdłuższe pieśni pamiętają (W. Karadzić znał śpiewaka Pęszana Gawriłowiča który przynajmniej 60 to junackich pieśni umiał, z tych zaś niektóre miały i do 1000 wierszy) Dobry gusłarz Serbski naprawia pokaleczone stare pieśni i sam tworzy nowe; takim był w ostatnich czasach ślepac Filip Wiśnitz twórca wielu Tadnych pieśni z czasów Czarnego Jerzego i starzec Raszko który sam ułożył pieśń długą o bitwie pod Deligrodem r. 1820. W niektórych miejscach (dzieweczki) także stare kobiety chodzą z gusłą. Tych to gusłarzy zwykł W. Karadzić do siebie (płacąc im dziennie

Początek języka Serbskiego — Junackie ballady Serbskie pieśni zbiory — wpływ ich na poezją — zdanie Lamartina o Serbii — Komiel Florejańskiego Gusła Morinego — w pieśniach Homera nie ma liryki jak w pieśniach spokojnie homera niema liryki jak w pieśniach innych ludów które epicky przy charakterze zdanie Lyrika. Zamiłowaniu pieśni wielka mamy te zbiory podziękować bo gdyby nie narodowość nasza wątpliwe kim jnie leżała wiek już zbierał

128

bardzi, skaldowie u Katmundów od dziś jeszcze na Rusi dawniej byli jak widać z pieśni Igora gdzie Bojan sławiony o bohaterach tego samego domu zachwycał pieśniami wszystkich podziwiał jeszcze na ruśi dzierżący — torbaruri u nas działali grający na lirach głowo gusłarz — rybałci w średnich wiekach byli to niemieccy Meyster sengen Minejengen

literatura narodowa średnich wieków z powieściami narodu na tle zdarzeń miejscowych powieści które ogólne były w średnich wiekach z-po. 6 Ale zawsze wielkie powieści pierwotnie od Arabów pochodzą potem od Troubadurów przesadzane — potem o Walgerze — Heligundzie — która się wnijsze kroniki w kradła jest powieść burgundzka legendy o Nibelungen

i częstując ich wódką spisywał pieśni ~~które od takowych~~ junackie
~~słyszał~~. [illegible]
[illegible] — Drugim rodzajem ludzi
którzy [illegible] także wiele junackich pieśni pamiętają są
Serbscy rozbójnicy ~~zwykle~~ tak zwani hajducy. Ci czatując
po lasach na przejeżdzających [illegible] Tureckich kupców
krócą sobie przy ogniu długie godziny [illegible] rozpowiadaniem i odśpiewy-
waniem starych czynów rycerskich jakiemi się [illegible] licz-
ni dowódzcy hajduków wsławili. Hajducy doznają [illegible]
wszelkiej czci w Serbij, lud ich uważa jako swych rycerzy, albo-
wiem [illegible] każdego prawie ~~hajduk~~ zaleca ~~się~~ najwięk-
szą pobożność i święta rzetelność i [illegible]
[illegible]
a oręża swego ~~użyje~~ używa hajduk tylko do wytępienia złego co by
drugim zaszkodzić mogło i do złupienia Turków których
jako podłych wrogów wiary Chrześciańskiej uważa. Wiele pieśni
z starych czasów słyszał W. Karadzicz od hajduka Stojana
z Ercegowiny który w Bruśnicy [illegible] u
J. Obrenowitja siedział w ciemnicy za karę że zabił nie-
wiastę starą na którą myślał iż mu takowa będąc czarow-
nicą dziecię zajadła. ****) — Prócz tych to ludzi [illegible]
~~W. Karadzicz wiele pieśni od~~ przyczynili się jeszcze do
zbioru Serbskich pieśni znany z swych poezyj ~~serbskich~~ Lucijan Muszycki [illegible]
biskup Karlsztadzki który wolny od przesądów z jakiem
zwykle duchowieństwo na te drogie zabytki poezyj naro-
dowej patrzy sam zbierał pieśni od śljepic i guslarzy,
potem Xże Wasa Popowit, naczelnik obwodu [illegible]
Pożegi który wiele pieśni gminnych spisanych od swych pisarzy a
mianowicie od Marka Nemanitja syna ~~[illegible]~~ Filipa, ~~[illegible]~~
+ ~~W. Karadzicz~~ Wukowi przesłał

~~bytego w Serbij jeszcze za czasów Czarnego Jerzego będąc wojewodą obwodu~~
~~Nowopazarskiego" [illegible] najsłynniejszy pieśniarz i guślarz~~
bytego wojewody obwodu Nowopazarskiego za czasów Jerzego Czarnego
i najznakomitszego pierwszego guślarza w Serbij — ~~[illegible]~~ Wszystkie Kralic-
kie +) pieśni ~~[illegible]~~ krom jednej tylko otrzymał Wuk od
od Makryna Rankowiczówa z powiatu Białogrodzkiego który sam
w młodości często chodził z kraljicami; ~~[illegible]~~ Swadziebne ~~pieśni~~
znajdujące się w I tomie przepisał w Szyszatowcu od jednej nie-
wiasty z powiatu Jagodyńskiego — Żeńskie zaś pieśni zbierał
~~Wuk~~ po całej Serbij od ~~[illegible]~~ rozmaitych kobiet i dziewcząt.
Opisuje on przytem różne trudności jakie przy zbieraniu
pieśni żeńskich zachodziły ~~doświadczał~~ — trudności które ~~[illegible]~~
~~ze~~ częstokroć i recenzent sam przy zbieraniu pieśni polskich
i ruskich doświadczał ~~natrafiał~~; to jest że się dziewczęta po ~~w~~ wioskach
wstydzą śpiewać swe pieśni przed cudzemi ludźmi ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ : ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
~~wyobraźni~~ Przechowują one z największą starannością ten ich narodo-
wy skarbiec i boją się pokazywać go cudzemu ~~który~~ aby by ~~tylko~~ swem
szyderczym ~~uśmiechem nie~~ pośmiewiskiem nie skaził te niewinne
stworzenia ich wyobraźni i chwil szczęśliwych. Jeżeli się nakoniec
zdarzy trafić na dziewicę która by się odważyła wyjawić zbieraczowi niektóre
z swych pieśni tedy go zwykle gorszemi częstuje z lepszemi się zaś ukry-
wa i chowa je na ostatek, a trzeba wielkie posiadać zaufanie aby
jedną z takowych pieśni uzyskać ****) Łocku o czym się mówiło: Kopp(?)
Dlategoteż powiada Wuk iż mu często dziewice po ~~[illegible]~~ wioskach gdy
o pieśni prosił odpowiadały temi słowy " Nie jesteśmy ślepicami
abyśmy wam pieśni ~~mówi~~ śpiewały i mówiły. ++) wtedy mu nic
nie pozostało ~~Wukowi do czy ...~~ jak tylko użyć podstępu to

jest przez podarunki nakłaniał on najmłodsze dziewczęta które jeszcze
wstydu tego nieznały do śpiewania, a gdy takowe śpiewać poczęły wzięły
je starsze poprawiać mówiąc często „nie tak djablico (nije tako djawole)
dopoki się i same powoli ~~nie oswoiły i wreszcie~~ do śpiewania nie oswo=
iły. — ~~W drugiej części swej~~
W drugiej części swej przedmowy odpowiada Karadzicz na
zarzut jaki mu niektórzy literaci serbscy czynili: ~~[illegible]~~
~~zbiera a nie drukuje wydaje~~ że między pieśniami które wyda=
je wybor czyni i czemu nie wszystkie jakie są drukuje.

1. Jak święto Krzestne*) święcić należy. Pieśń ta mająca wierszy 74 należy do rodzaju legend, treść jej następująca: Serbski Car Stefan**) wyprawia ucztę w Święto Archanioła na którą mnóstwo duchownych osób wezwał; podczas uczty sam Car służył podając czasze z winem. Jednakże gospoda siedząca u stołu prosi Cara aby z niemi siadł do uczty i aby swym sługom kazał wino podawać. Stefan sam usługiwał stał na jego prawem ramieniu i swem skrzydłem policzył go miłował; teraz uderzył go skrzydłem policzu i odszedł z carskiego dwora. Cudu tego w całem dworze nikt niewidział, procz jednego tylko starego mnicha który go z płaczem dworzanom opowiedział. Dworzanie donieśli to Carowi który zaraz z całą gospodą wstał od stołu i przez 3 dni i nocy wielkie modły czynił dopóki S. Archanioł Stefanowi nieodpuścił grzechu tego że się ośmielił siąść za stół podczas święta Krzestnego.

2. Kto święci Krzestne święto temu takowe pomaga. w. 110

*) Rjeznik: Krsno ime i za sam Serb służyć powinien

**) hist. i nagana że Mik nie daje not!

Народне песме македонскі Бугара
скупіо Стефанъ и Верковићъ
Књига прва - Женске песме
у Београду 1860. 8°.

Marko Kraljewitsch i Wila.

132

(Narodna pjesma)

Pojezdische do dwa pobratima
Preko krasna Mirocza planine,
Ta jedno je Kraljewitschu Marko,
A drugo je wojwoda Miloschu;
Naporedo jezde dobre konje
Naporedo nese koplja boina,
Jedan drugom belo licze ljubi,
Od miloschte do dwa pobratima;
Pake Marko na Scharcza zadrema,
Pak besedi pobratimu swome:
„A moj brate wojwoda Miloschu!
„Teschko me je sanak obrwao,
„Pewaj, brate, te me razgowaraj."
Al besedi wojwoda Miloschu:
„A moj brate Kraljewitschu Marko!
„Za bi tebe brate popewao,
„Al sam sinotsch mlogo pio wino
„U planinu s wilom Rawijojlom,
„Pak je mene zapretila wila,
„Ako mene czuje da popewam,
„Otsche ona mene ustreliti
„I u grlo i u srcze žiwo."
Al besedi Kraljewitschu Marko:
„Pewaj, brate, ti se ne boj wile,
„Dok je mene Kraljewitscha Marka

„I mojega widowita Scharcza
„I mojega schestopera zlatna."
Onda Milosch pocze da popewa,
A krasnu je pesmu zapoczeo
Od swi naschi bolji i stariji,
Kako j' koji drz'o kraljewinu
Po czestitoj po Matschedoniji
Kako sebe ima za duzbinu;
A Marku je pesma omilila,
Nasloni se sedlu na obluczje;
Marko spawa, Milosch popijewa,
Zaczula ga wila Rawijojla,
Pa Miloschu pocze da otpewa:
Milosch pewa, wila mu otpewa;
Lepsze grlo u Miloscha czarsko,
Jeste lepsze nego je u wile,
Rasrdi se wila Rawijojla,
Pak odskoczi u Mirocz planinu,
Zape luka i dwe bele strele,
Jedna ud'ri u grlo Miloscha,
Druga ud'ri u srcze junaczko.
Recze Milosch: „Jao moja majko!
„Jao Marko, Bogom pobratime!
„Jao brate, wila me ustreli!
„A nisam li tebe besedio,
„Da ne pewam kroz Mirocz planinu?"
A Marko se trze iza sanka,
Pa odskoczi s konia szarenoga,
Dobro Scharczu kolane poteze,
Scharcza konja i grli i ljubi:
„Jao Scharo moje desno krilo!

„Dostigni ni vile Ravijojlu,
„Kristim torbu te srebrom potkovati,
„Kristim srebrom i zerenim zlatom,
„Potkovchi svilom do kolena
„Od kolena kite sto kopita,
„Grivu torbu ti izmeshati zlatom
„Te potkitit' sitnijem biserom;
„Ako li mi ne dostignesch vile,
„Oba torbu ti oka izvaditi,
„Sweszetiri nogl podlomiti,
„Pa torbu t' ovde tako ostaviti,
„Se ze tuczi odjele do jele,
„K'o ja Marko bez mog pobratima."

Dovati se Scharcu na ramena,
Pak potrcza kroz Mirocz planinu.
Vila leti po vrchu planine,
Scharacz jerdi po sredi planine,
Ni gde vile eruti, ni videti.
Kad je Scharacz zagledao vilu,
Po s tri kopija u visinu skacze,
Po s cetiri dobre u napredak;
Brzo Scharacz dostigao vilu;
Kad se vila vide na nevolji,
Prvi jadna zebu pod oblake,
Potere se burdovanom Marko,
Pustimicze dobro nevchtedicze,
Zelu vili medj' plecza udari,
Vbori je na zemljicza crnu,
Pak je stade biti burdovanom:
Prevortoche je s desne na lijevu,
Pak je stade bijt schestoperom zlatnim:
„Zavchto, vilo, da te Bog ubije!

„Zascht' ustreli pobratima moga?
„Daj ti, bilje onome junaku,
„Jer se ne tschesch nanositi glawe."
Ga wila Bogom bratimiti:
„Bogom brate, Kraljewitschu Marko!
„Wischnjim Bogom i swetim Jowanom,
„Daj me puschtaj u planinu ziwu,
„Da naberem po Miroczu bilja,
„Da zagasim rane na junaku."
Al je Marko milostiw na Boga,
A zalostiw na srczu junaczkom,
Pusti wilu u planinu ziwu;
Bilje bero po Miroczu wila
Bilje bere, czesto se odziwa:
„Sad tschu dotschi Bogom pobratime."
Nabra wila po Miroczu bilja,
I zagasi rane na junaku:
Lepsche grlo u Milosche czarsko,
Jeste lepsze nego schto je bilo,
A zdrawije srcze u junaku,
Basch zdrawije nego schto je bilo.
Ode wila u Mirocz planinu,
Ode Marko s pobratimom swojim,
Otielosche Poreczkoj Krajini,
I Timok su wodu prebrodili
Na Bregowu selu welikome,
Na odosche Krajini Widinskoj;
Ali wila medj' wilama kaze:
„Oczujete, wile drugaricze?
„Ne streljajte po gori junaka
„Dok je glasa Kraljewitscha Marka,
„I njegowa widowita Scharcza,

„I njegova schestopera zlatna;
„Sekto vam jedna od njeg' pretrpila!
„I jedva vam i riva ostala."

Srbi u Đonaverti (1744)

(Narodna pjesma)

Jasni ni zore ni bijela danka,
Pade magla od neba do zemlje
Oko bela grada Đonaverta,
Pak proklicre vila zagorkinja
Sa visoka dela Schelembergel,
Še doziva gradu Đonaverte
Po imenu mlađa Komendata,
Mijaila basch Prodanovitcha:
„Sekto v' legao mladi Komendate!
„Na te ide sva vila Babuschka,
„Đa okoli grada Đonaverta,
„Đa okoli sa cetiri strane;
„Ako mene tome ne verujesch,
„Ši se popni gradu na bedene,
„Še pogledaj niz to polje ravno,
„Sve je polje vojska prekrilila,
„Dolom pescheri, abrdom konjici."
On mi vili tijo odgovara:
„Muri, vilo, mukom se zamukla!
„Đa su Pari kako sokolovi

„Wrani konji, kao gorske wile,
„Zorchte neb bi danas uletili;
„Za sam dobre postawio straze:
„Posred placza grada Donawerta
„Postawio pedeset aiduka,
„I pred njima mladog barjaktara,
„Po imenu Tuczitscha Stewana,
„Koji nosi toke od biljura,
„Koji nema u mudri Latina;
„A na gornjoj Kapiji kamenoj,
„Kod welike czrkwe kapuczinske,
„I onde je pedeset aiduka,
„I pred njima Gwozdene wojwoda
„Koji jasche brancza bez belege;
„Od liwada od polja schiroka
„Na kapiji pedeset aiduka,
„I pred njima starog barjaktara,
„Po imenu Marka. Praschkowitscha,
„Koji jasche doru od mejdana;
„Od wisoka dela Schelemberga
„Na kapiji wirta Krepsi-wirta, (: Krebsenwirth :)
„I onde je pedeset aiduka
„I pred njima barjaktar Kosanitsch
„Koji noi macza Grebeschtaka,
„Na ramenu puschku Mletaczkinju,
„Kojano je u Mletku kowana,
„Kowana je tri godine dana,
„Gdi pogleda, onde ne promascha;
„Na kapiji tijoga Dunawa,
„Onde ima stotina aiduka
„I pred njima basch mladi Kapetan,
„Po imenu Zowa Belgradija,

„Koji pasche sablju Misirliju,
„Na glaw' nosi, wezena klobuka,
„Za klobukom srebrna czelenka,
„Kojano je od dwanaest pera;
„Preko wode tijoga Dunawa
„U schanczu je stotina aiduka,
„I pred njima Kostresch Kapetane
„Koji nosi kratka Liczanika,
„Kud pogleda, onde i udara."
Malo wreme za tim postajalo,
Pak doziwa mladi Prodanowitsch,
On doziwa Tuczitscha Stewana,
Na gowori Tuczitschu Stewanu:
„Brze poschlji Tuczitschu Stewane,
„Brze poschlji mladog omeldera, (Anmeldem.)
„Neka kaze Gwozdenu wojwodi,
„Da on dobro na kapiji strazi,
„Da nas kako sila ne prewari."
I otide Tuczitschu Stewane,
Te on posla mladog omeldera,
Po imenu Brzopleta Stojka,
I otide Brzoplete Stojko,
Te on kaze gwozdenu wojwodi,
Da on dobro na kapiji strazi.
Malo wreme za tim postajalo,
Pak se pope Gwozdene wojwoda
On se pope na kamenu kulu,
Te pogleda niz to polje rawno;
Swe je polje wojska prekrilila,
Dolom peschczi a brdom konjiczi
Konj do konja, junak do junaka,
A barjaczi kako i oblaczi.
Kad to widi Gwozden wojewoda,

On poklicze tako glasowito:
„Sad na noge druzinicze moja!
„Sad na noge i na puschke scharke,
„Te dajite oganj od obraza;
„Ebo sila ide na kapiju."
Kad to czula mlada aiduczija,
Skoczili su na noge junaczke,
A uzesche duge scharke puschke,
Te im daju oganj od obraza.
Dok se oni ognjem premetasche,
Dotle Esi (vin Hrstnu) na grad udarische,
I kapiju oni odsekosche.
Kad to widi Gwozden wojewoda,
Da tsche ludo pogubiti glawe,
On poklicze tako glasowito:
„Ajte za mnom druzinicze moja!
„Da kazemo mladom komendatu:
„Iznenada Esi udarische,
„I kapiju oni odsekosche."
Pak odosche Dunawskoj kapiji,
Te nadjosche mlada komendata,
Gdi on u red nameschta aiduke;
Komendatu tijo goworio:
„Gospodine, mladi komendate!
„Tescka nas je sila opkolila,
„I kapiju ona oswojila."
Tekem Gwozden u rieczu besche,
Al ud'rische Eski granativi
I pred njom a princz Ildenburgsausen,
A za njime Eski kapetane;
Swi auduczi tschupriju predjosche,
A za njma mlad Prodanowitschu,
Nos' u ruczi swoju dzieferliju;
Kad je biona polak tschuprije,
Te se natrak junak obazreo,
Kako u grad Esi ulazau,

I pred njma Eski kapetane;
Kad ga widi mlad Prodanowitschu,
Od prisloni swoju dzieferliju,
Prisloni je desnome obrazu,
Pak pogleda gornjemu nischanu,
Dzieferliji ziwi oganj dade,
Te udari Eskog kapetana,
Na dobro ga mesto udario,
Pod weliku kapu granatirsku,
Ne pokwari na kapu perwaza,
Wetsch pokwari mozak u junaku;
Czelo pucze, oczi mu proskosche.
Wiknu tanko mladi Prodanowitsch,
Te doziwa Kostreschu Iliju:
„Schto si stao Kostreschu Ilija!
„Schto si stao okamenio se!
„Te ne dajesch oganj Liczaniku?"
Iosch komendat u reczi bijasche,
Odma pucze stotina puschaka,
Na ma pade stotina Esowa.
Dok se oni ognjem premetnusche,
Swi auduczi u schanacz stadosche,
Te se onde ognjem premetasche
Od zoricze do poslije podne;
A kada je itschindija bila,
Nestade im praa i olowa.
Al poklicze mladi Prodanowitsch,
Te doziwa Iobru Belgradiju:
„Brze idi brate Belgradija!
„Te ti kaze Tripsu generalu:
„Mloga na nas sila nawalila,
„A nesta nam praa i olowa;
„Nek nam poschlje u pomotsch ajduka,
„Jal' ajduka, jali muschkatira;

„Eda bi se kako obdrzali;
„Dok izidje u zwezda Danicza."
Otisch'o je mladi Belgradija,
Te on kaze Tripsu generalu. —
Njemu weli Tripsu generale:
„Pomotschi wam poslati ne mogu
„Od weliki Baburski topowa."
Wratio se mladi Belgradija,
Te on kaze swomu komendatu. —
Kad komendat reczi razabrao,
On poklicze tanko glasowito:
„Druzinicze, bratscho nerodjena!
„Nerodjena, kao i rodjena,
„Da se wischnjem Bogu pomolimo,
„Eda bi nas danas iznesao."
Pak se wischniem Bogu pomolische,
I iz schancza zdrawo izidjosche,
Te podjosche Rajnu bijelome.
Tu i srete Feldmarschal Bernklau,
Bozju mu je pomotsch ~~mlad~~ naziwao:
„Bozja t' pomotsch, mlad Prodawitschu!
„Jel' ti mlogo wojske poginulo?
„I jeli ti mlogo izranjeno?"
Komendat mu potijo besedi:
„Gospodine, Feldmarschal Bernklau!
„Jest trinaest u schanczu ostalo
„Czuwajutschi strazu bez promene,
„Bez promene, dokle je krajine;
„I trinaest ranjeni bodimo."
Pak odosche Rajnu bijelome.
Kadu jutru beli dan oswanu,
Pische knjigi Feldmarschal Bernklau,
Te je schilje gradu Donawertu

Po onome swome trombeteru.
Bog pomoze mladom trombeteru,
Swu gospodu u' skupu zatecze,
Swi bijau na czarskoj paroli,
Medj sobom oni besedjau:
„Mili Boze da czudni junaka!
„Il' su wile, il' su ljute zmije?
„Da ili i olowo ne bije?
„Da sm' od prije i po czemu znali,
„Od srebra bi taneta kowali;
„Schto nam wojske mlogo pogubische!
„Basch iljadu i trista junaka
„Swe po izbor' Eski granatira,
„Iranische Schraa /: Gschrey :/ czetedziju,
„Koga nema u Franczuskom czarstwu."
Kad to czuo mladi trombeteru,
On otide Prajnu bijelome,
Te on kaze Feldmarschal Bernklau,
Schto gowore Baburska gospoda.
Kad Bernklau reczi razabrao,
On napisa jednu sitnu knjigu,
Te je schilje gospodji kraljiczi;
Kak kraljicza knjigu razgledala,
Grootom se ona nasmejala,
Pak uzima zlatschene kljuczewe,
Te otwora srebrne sanduke,
Te izwadi kolajnu od zlata,
Pak napisa jednu knjigu sitnu,
Te je schilje banu Batschaniji:
„Werna slugo, bane Batschanija!
„Schiljem tebe kolajnu od zlata
„Te je podaj mladom Prodan' witschu,
„Sam mu metni na grlo bijelo."
Knjiga dodje banu Batschaniji,

Kad je bane knjigu razgledao,
Mladog zowe on Petranowitscha
Kad gospoda beu na paroli,
Te on njemu potijo besedi:
„Gospodine, mlad Petranowitschu!
„Primi milost od nasche Kraljicze,
„I na dar ti kolajna od zlata
„Ce za twoju wernost i junaschtwo." *)

---

*) Po swoj priliczi tada su Srbi u ikonji ostawili u Donawertu onu ikonu matere Bozje (s pies=mom, naokolo u drwetu izrezanom, iz oktoicha 8. glasa: „O tebie raduetsia, obradowannaja, wsja twar" i. t. d.) koju je skoro izdao u kamenoj schtampi sadaschnji (od onog istoga roda) „Krepsiwirt" al. Ditrich.

Danicza - Zabawnik na godinu 1826 izdao Wuk. Stef. Karadzitsch, filozofije doktor, i uczeni druschtwa: Sankpeterburgskoga woljnoga ljubitelja Ruske Slowesnosti, Krakowskoga, Tiringsko-Saksonskoga za istraziwanje otacz. starine, i Kraljewsko-Getinskoga czlen korespondent. Prwa godina. U Beczu u schtampariji Zermenskoga namastira.

Zima
Proljettsche
Ljeto
Zesen

Sadrzanjie.

Kalendar nagodinu 1826
Poczetak opisanija Srpski namastira
Glawne razlike izmedju danaschnjega Slawenskoga i Srpskog jezika
Zitije Ceiduk-Weljka Petrowitscha
Odgowor Ruskome reczenzentu
Marko Kraljewitsch i wila
Srbi u Donawertu
Imena G. G. prenumeranta.

Marko Królewicz

Duszan Car objeżdżając swoje Kraje przybył do Liwna w Dal-
macyj i zagościł do chaty obywatela zwanego Mrńawa.*
przejęty wdzięcznością za wyświadczoną gościnność powołał
całe plemie Mrńiawy na dwór swój do Prizrjena i wyniósł na
wysoki stopień godności synów Mrniawy: Wukaszyna, Ug-
ljeszę i Gojka. Tu się w grodzie Prizrjenie urodził Marko najstar-
szy syn Wukaszyna. Marko celując umem i siłą był najprzód pisarzem Du-
szana (Nar. pjes II str 67)**) potem i radzcą (Raitsch). Miał za żonę Hele-
nę (Jelenu) córkę Klapena jednego pana greckiego (Du Fresne. Orbinus)
którą bardzo kochał. Wukaszyn korzystając z dziecięcej słabości mło-
dego Urosza (Orbin. Frechot. Lucius) kazał go ubić i ogłosił
się za Króla, lud widząc niepospolite męstwo: Ugleszy i Gojka i mądrość
syna Marka nic nie mówił. Wukaszyn prowadził bój z Turkami
w którem obydwa jego bracia Gojko i Ugljesza padli (a wojewoda Arsojewicz
(Jolincius Engel) dobił Wukaszyna uciekającego z resztą wojska
z placu bitwy, przyniesiono jego ciało do sioło Suszyca (Du Fresne) i po-
chowany tu w cerkwi S. Dymitrego wpodle grobu młodego Urosza
Nemanitja. Wukaszyn został Królem Serbij r. 1367. Lubił przepych
w stroju (Frechot) z przepychu i ztąd też równają go do Henryka
3º Króla Francuzów.
Po śmierci Wukaszyna prawnie miał na tron wstąpić Marko, lecz w Kraju
powstał rokosz a Marko niemający wojska niemógł się utrzymać Knez Lazar
Nikola Altoman i Djordje Baoszit (czyli Balza) najpotężniejsi z
Kraju uderzyli na Marka i na jego braci: Jana Andrzeja i Demetryusza
porazili ich odebrali Kraje i Koronę. Marko nic sobie z tego nie robił:
odstąpił sam od Korony i pogodził się z nieprzyjacielami. Kniaz Lazar
szanując zasługi Wukaszyna odstąpił potomstwu jego Tesaliją, Al-
baniją i Peloponez (Porphyrog.) lecz zawistny Altoman wpadł w te
ziemie mordując odebrał Tesal. Alban. i Peloponez i zostawił rodzinie
tylko na mieszkanie Gród Kostur. – Lecz Baosza pan na Zencie

*) Du Fresne – Mauro Orbin **) Raicz rękopism. Wilindarsk (Chiliendar) mówi
że Duszan Markowi za zasługie mnogie darował ziemie w Macedonij.

naprzód na swych Turków odebrał im gród Kostur (Orbinus) ostatni przytułek i wnet przemocą zdobył. Marka która jako niewierna Greczynka wołała Baoszę niż matkę. Marko pozbawiony wszystkiego, zmuszony się tułać dopomagał długo ojczyźnie lecz widząc potem naród ujarzmiony niemógł znieść tego i odjechał ~~na służbę~~ do Turków służbę szukać służby. Lecz Marko był w ojczyźnie przynosił tejże wielki korzyści ~~on~~ robił zakłady (kaduzbinje) (Gb. Srbs. pj. II) dzień i noc walczył ze złem ubił on dwóch silnych najeźdców którzy naród Serbski tłumili Turczyna Mura Kesedziju i Djemu Brdjenina - Zabił on Turka Terabu który ~~zmuszał podróżnych~~ w owem kraju pomocą zmurować gród, biorąc w niewolę podróżnych; Kupców (Srbs pjes II.) - Że lubił prawdę pokazuje się tego jak Marko przysądził prawo ~~młodemu~~ dotrogu Urodzonemu Urzędowi a nie ojcu. (ibid) - Za życia Lazara władał w Waradynie jako naczelnik grodu niejaki Wuczc który starego Sopliczanina do więzienia wtrącił. Miłosz Obilić, Iwan Kolanczit i Milan Sopliczanin poszli do Waradina oswobodzić starego Sopliczanina lecz ~~Marko~~ Wuczc potrafił ich także i wtrącił do więzienia; Obilić z więzienia dał znać Markowi który wszystkich z więzienia uwolnił. (ibid) Oswobodził także Marko Djurdja Smederewca gdy się ożenił w Dubrowniku a gdy przeorz Dubrownicki pobić chciał jego swatów.

Gdy Amurat uderzył na Xiążęcia Lazara i Szyszmana Króla Bułgarskiego niszcząc ich ziemię, podnieśli się ~~Xiążęta~~ dwa Xiążęcia: Dragasz którego Dyzjan królem Mizyj uczynił (Laonicus) i Bogdan panujący od Fere do Ochrydy i mający siedlisko w Rodopie (ibid) chcąc położyć tamę Muratowi, lecz niemając na tyle siły podpadli pod moc turecką (Hammer) i zmuszeni byli wojsko swe oddać Amuratowi. Amurat wziął to wojsko wojennie i za dowodzcę dał Evrenosbega) greka renegata zbiurmanionego którego Bajazet później wysłał na Morzu wojewodą (wlaszkog) wołoskiego. W Wojsku tem służył z wielką chwałą Marko ~~Ko~~ Turkom cenięc jego zasługi dali mu za trudy: Kostoriju, Lokridę i pola Peloponeskie (Orbin) - Lecz Bajazet w boju tem był nieszczęśliwy; w tem boju zginął i Marko z wielkiem żalem wspólt towarzyszy swych; ubił go jeden Włoszyna z strzały w moczarze koło jeziora Krajowe r. 1396. Ciało jego do niejono do mieszkania (obitel') ~~do~~ Watrijana niedaleko grodu Skonlja. Marko miał przydomek od Prilipa - służył mu bowiem w ostatnich latach gród ~~Prilip~~ Prilip za mieszkanie (str. 82 - 100)

„Szczęśliwy naród który swe dzieje z ust rodziców zapo-
wiedzą podań lub ~~powieści~~ ~~Hy~~ piśmi słyszeć może." Nie mają tego
inne narody (Ob obszernej Otto Pirch: Dzieje nowy Serbien
im Zusammenhang 1829. Gmbr. u. Comp. 1830.)

Stefan silny Duszan.

Stefan Urosz syn Stefana Deczanskog urodzony w Prizrzenie 1311.
wstąpił na tron Serbski 1334 dla dobroci zwany Duszanem a Silnem
zaś dla mocy gdy wstąpił na tron władca bulgarski Alexander Michał
chciał z nim wejść w przyjaźń i dawał mu za żonę swą siostrę Helenę
(Jelenu) czyli jak ją Orbin zowie Rogoznu, lecz Duszan nie pojął jej
ale ją ożenił z córką Kantakuzena ministra greckiego. Wojsko miał
silne złożone z niemców Kumanów, tureckich Chrześcian, dał narodowi
prawa równie jak Kazimierz Wielki nasz aby w spokoju żył zdobył kawał te
ziemi odmorza czarnego aż do Carogrodu od Andronika III greckiego cara
którym Duszana napad znowu dostał czyli od Jana Kantakuzena gdy
się tenże z Janem Paleologiem czyli jak go Dalmacy zowią Zalko-
wiczem o tron wschodni walczył. Miał więc Duszan podług Romanije, Tra-
cije, Tesaliję, Epetolije do Lubeji z drugiej strony od Sawy do Dunaja
wiech Sławony Kroacyj, Istryj, Dalmacyj od Adryatickiego do Jońskiego
i Egejskiego morza posiadał te kraje spokojnie zwięc się carem rzymskim
Słowiańskim i Albańskim koronował go patryarcha Jowanikije zaprowadził
po kraju wszędy, szkoły zaprowadził dwór i order Stupa św. Stefana Ka-
zierzem był Grzegorz Golubija Dubrownican a Mikołaj Bucija także
Dubrownican przeto ucztował arcy. Andronik grecki zewrzdzo Duszanow pro-
wadził na niego wrogów z Azyj których wojewoda Tracyj: Ugljesza brat
Mukaszyna pobił; potem zawarł Andronik z Duszanem przymierze za pom oc
wojewody serbskiego Srdjen. Węgry ogłosiły wojnę r. 1335 na przeciw Serbom a gdy
~~z Duszanem zbici król Węgierski Ludwik zawarł z nim przymierze~~ naprzeciw nich chciał
wyruszyć podniósł Kantakuzen z Urkanem Turczynem rokosz lecz Duszan go pokonał
i dopędził aż do Carogrodu. R. 1350. Stefan Duszan wojował z Stefanem banem bośnii którego
wraz z przymierzeńcami Raguzanami i Węgrzynin pobił. Kantakuzen po-

niósł rokosz przeciw Paleologowi i ściągnął przeto Turków do Europy któ-
rym gdy Duszan chciał czoło postawić i z wojskiem do Tracyj wszedł na febrę
pod Siolem Djawolu umarł r. 1356. Pochowany w Prizrenie w cerkwi
S. Archanioła którą zbudował. Za życia budował mnóstwo cerkwi a nawet i
w Jerozolimie. Mnichom w Chilcendar wiele zapisywał

Sweslawije ili Pantheon Swezka prwa pisze Jewto Popowit u Trjes-
tu - izdaje Josif Milowuk u Peszti U Budimu U Peczatni Uniwer-
siteta Pesztanskog 1831. Przedmowa XX usiłuje dowieść że Sławianie są
Fenicyanie: Stefan silny duszan F — Zeszyt II Knez Lazar Car Serbski
namiestnik Srjemski został carem r. 1374. residencya Kruszewac

F do dana jest tablica przedstawiająca Alfabety serbskie każdy zeszyt kosz-
tuje 24 kr CM. z obrazem

1. Miłosz Obilicz. 140

Serbski Kniaz Lazar wysyła zięcia Miłosza Obilicza do ziemi Latyńskiej aby tam zebrał haracz. Latyni piknie Miłosza przyjmują i prowadzą go potem przed cerkiew jedną, chwaląc się iż Serbowie w swem kraju podobnej niemają. Miłosz przeczy temu wyliczając w Serbij piknieysze Klasztory i kościoły i obiecuje przerzucić Jwoj ciężki buzdygan przez nią. Latyni mu nie wierzą i idą w zakład o 1000 dukatów. Miłosz modli się w przód i rzuca pierzastem buzdyganem. Długo niebyło go widać aż wreście upadł poza cerkiew na Dwór Pana gdzie potłukł szklanne ganki, i dwoch synow Pana z jednem morskiem wodzem ubił. Latyni chwycili Miłosza za to i do ciemnicy go wtrącili.

Często Miłosz wskroś przez okno patrzy
Czy nie ujrzy tam na dworcu Kogo.
Zoczy wreście Kostę Cyganina
Jego Miłosz zaklinając wzywa:
„Przebóg bracie Kosto Cyganinie
Oto tobie trzy dukaty żołte
Przyniesz tylko jedną kartę białą
Kartę białą na list niepisaną."

Przynosi papier Kosta Miłosz pisze krwią list do Kniazia Lazara prosząc o pomoc. Lazar pisze list do Latynów napominając aby Miłosza puścili z ciemnicy, haracz

dali i prócz tego przegranego zakładu 100 dukatów inaczej grozi wojskiem zniść ich wyniszczyć. Latyni bojąc się puszczają Królestwa, płacą haracz i prócz tego przegrany zakład.

2. Marko Królewicz.

Marko wyjechał na łowy z Kurantem Wezyrem i 12 delijami

Przy dni oni ciągle polowali
Żniczego nie mogli ułowić
Wreszcie trafia przypadkowo wszyscy
Na ~~jeziero~~ zielone przy górze jeziero;
Po nim płynie kaczka złoto-pióra.
Żuścił Wezyr sokoła swojego
Pochwycił kaczkę złoto-pióra:
Nie da wcale spojrzeć na się kaczka
Ale wzleci w górę pod obłoki.
Przeze tedy dziarski junak Marko
Czy dozwolisz tego o Kurancie
Abym puścił mojego sokoła
Żeby ułowił kaczkę złoto-pióra
Rzekł Wezyr w onej odrzekł słowie:
Puszczaj Marko tobie wszystko wolno
Puścił Marko swojego sokoła
Ten wzleciał w górę pod obłoki
Ułowił kaczkę złoto-pióra.
Jadł z niej potem pod zieloną jodłą

sokół wezyra gdy to zobaczył rozgniewany chciał odebrać Mar. kowemu sokołowi kaczkę lecz Marko sokół zaczął kłuć Wezyrowego i wiele już siwego pierza z niego nadarł.

Murat Wezyr któremu żal było swego sokoła skoczył, wyciął sokołem Markowem o jodłę i skrzydło mu złamał. Odjechali Turcy a Marko się został zawijając skrzydło sokołowi. Siada potem na Szarca z czarnej góry widzi Turków i goni za niemi.

Obejrzy się Wezyr po za siebie
A gdy zoczy Królewicza Marka
Temi słowy do drużyny rzecze:
„Dziatwo moja, wierna ty drużyno!
Widzicieli owdzie słupiec mglisty,
Słupiec mglisty z pod tej czarnej góry
Wśród mgły jedzie dziarski junak Marko
Patrz jak spina konia swego Szarca
Bóg zna jakaś czeka nas przygoda!"

Marko dobywa szabli ścina głowę Muratowi i zabija delije. potem jedzie do Cara w Edrenie?

Kiedy Marko do Edreny przyjdzie
I na dywan tam przed Cara wstąpi
Zmącił zaraz swoje jasne oczy
Jakby głodny kur na dzikiej niwie:
Wzrok się pali gdyby piorun jaki

Pyta się go Car czego się tak rozłościł, opowiada Marko że zabił Murata. Odrzecze Car: Każdy Turek bądź Wezyrem może
Lecz nie znajdziem już drugiego Marka

Wyjmuje potem 1000 ₰ z jedwabnej sakiewki aby się za to wina napił. Marko odchodzi. Lecz Car nie na wino mu dał pieniędzy ale na to aby odszedł bo się bardzo zgniewał. —

Podług podań serbskich Marko był wielki, mocny, szczery i prawdę kochający. Mieniał różne konie ale go żaden nosić niemógł. Widział raz chorowite źrebie złapał go za ogon aby go do siebie przyciągnąć, lecz Saracz niedał się z miejsca ruszyć. Kupił go więc Marko wyleczył, wina go pić nauczył i jeden Szarac go tylko mógł nosić. (Serbli i Bugari danaś dokazuju da je u nakakwoj petjini joszt żiw i oni Szarac i da tje opet na zemlju iżitji, dok mu sablja izpod grede izpadne, a kazu da je wet' gotowo izpala) Mówią że pogniewawszy się z Ojcem Wukaszynem o zabicie młodego Urosza odszedł do Turków gdzie go Car za Syna przyjął i dla nadzwyczajnego męstwa kochał — Mówią że Marko gdy się Turcy z Wołochami (wlach) bili zginął od strzały wojewody wołoskiego Mirczety u wsi Rowiny — Drudzy zaś że gdy się Turcy z Wołochami bili Marko z Szarcem w bagnie koło Dunaja zagrzązł i zginął (Bagno to (bara) ma być w krajinie koło Negotyna wyżej sioła Ożanowa izpod izwora Cari czine, gdzie także są ruiny starej cerkwi, która Markowi za grób służyć miała. Znów mówią że w tej w tej wojnie tak krew przelewali że aż konie i ludzie we krwi pływali Marko podniósł ręce do nieba i rzekł: Boże cóż mam teraz robić? Na co się Bóg zmiłował i w tego okolicę ~~(πρ ενιω)~~ (πεħιηγ) gdzie dotąd żyć ma.

3. Ożenidbie Todora z Stalatja. *)

Matka wysyła Todora aby się ożenił. Todor mówi

*) Ruiny zamku tego stoją na Morawie wyżej Kjuprije.

iż sobie upodobał piękną Ikoniję córkę Resawskiego
Kniazia Milutyna która zaręczona jest Sredojowi
Krewnemu Gjurgjewa i obiecuje albo ją porwać albo zginąć.
Matka mówi aby zaniechał Królewskiej tej ulubienicy
Todor każe sobie osiodłać słudze Dobriwojowi swego Ko-
nia srebrnym siodłem i złoconą uzdą siada potem na niego
i odjeżdża ku równej Resawie

Gdy już przybył do Resawy rzeki
Znowu widzi tu trzydzieści dziewic
Między niemi piękną Ikoniję — Udał słabość i
prosi ją aby mu czaszę wody podała gdyż ma wielką febrę
a z Konia zleść nie może. Dziewica odpowiada iż woda z
rzeki Resawy jest niezdrowa i przynosi mu z dworu
puhar wina. Lecz Todor łapie za białą rękę dziewicę sadzi
na koń i ucieka z nią.

4. O śmierci Jowo-Despotowi.

Jowo Despotowit mocno zasłabłw siole Kupinowie
woła do siebie sługę Mihała i posyła go najprzód
do Klasztoru Kruszedolskiego do brata swego Maksy-
ma Władyki aby spiesznie przyjechał nazad wracając
każe mu iść do matki i powiedzieć że jest z zamorzem
zdrów i że za 9 lat wróci. Czyni podług rozkazu sługa
lecz matka chce aby 3 dni zaczekał póki nie narobi synowi
cienkich koszul i białych nienapiecze kołaczy i mu
niezaniesie. Niechce czekać sługa. Idzie więc z matką
przed dworem Jowy widzą sługi gołogłowe wchodzą

do pałacu i widząc że Jowo umiera Matka nad nim zawodzi Jowo podnosi i ostatnie daje rosporządzenie pomiędzy innemi

Moi dwori mom rodjenom bratu
Mome bratu Zmaj-ognjenom Wuku (i umiera.

5. O smierci Guszy Buljukbaszy

Serbscy ~~[illegible]~~ Kapitani piją wino, a pomiędzy niemi Laud (Ludon?) generał i żąda aby który poszedł do Krajiny Sokolskiej aby tam popalił wsie Tureckie Donę i Baczewce i aby zabrał w niewolę Tureckiego Kapitana Guszę.

Swi Junaci nikom ponikosze
Tu cernu zemlju pogledasze
Kako trawa na zawitke raste
Kao dojke u mlade dewojke.
Al' ustade Fenrich od Garasza
Pak on junak pocze goworiti. i obiecuje to zrobić; dostaje wojsko i wykonuje zamiar.

Pieśń ta znowszych czasów zdaje się że ze starej jest przerobiona albowiem jedno miejsce zupełnie jest podobne do Włodzimierza chodzącego ~~i nowy~~ po swietlicy i nowy wynajdujący projekt aż tu się odezwie Dunaj (cf. O Swadzbie Włodz.

6. O zenitwie Hajkuny siostry Bega Ljubowitja tłomacz: K. Gaszyński lecz z Zuko od Udbini zrobił Sonka (zdaje się że z niemieckiego tłom. własne rzeczy pododawał lepsze poujmował zgoła tak postąpił jak Godebski z Igorem

Lijepa je ljepsza bit' nemoże
U struku je tanka i wisoka,
U obrazu bjela i rumena
Kao da je do podne uzrasla
prema tichom suncu proljetnome.
Oczi su joj dwa draga kamena
A obrwe morske pijawice,
Trepawice krila lastawice,
Rusa kosa kita ibriszima;
Usta su joj krila labudowa,
Prele dojke dwa siwa goluba.
Ljepota se njena razglasila
Po swoj Bosni i Chercegowini.

Pieśń ta zabytkiem owych czasów gdy porywano dziewice.

7. Żałosna pieśń znakomitej Asan-Aginicy. tłomaczył Brodziński z Herdera.

8. O śmierci Kulin-Kapitana który r 1806 w czasie walki Serbów z Turkami zginął. — Dwa czarne gawrony z zbroczonemi we krwi nogami przylatują na dwór Kulina. Kochanka jego pyta ich o nim oni odpowiadają iż zginął wraz z Bratem Mechmed-Kapitanem.

Oj san me lomi, san me mori
San zaspat' ne mogu;
Mislet' mene mati moja
Za koga tje dati
Pod'i ktjeri za kozara
Dobro tje ti biti

Netjiu majko za Kozara
Netje dobro biti:
Kozar chodi po kamenju
Wrat tje salomiti.

Owczar chodi po planini
Ujest' tje ga wuci.

Trgowac chodi po Swijetu (trgowca)
Kutji nedolazi

U krojacza tanka igla
Gladna su mu deca

Chotju majko za Ratara
Dobro tje mi biti;
U ratara crne ruke
A bjela pogacza.

Oj liwado zelena liwado!
Szlo si tako rano ~~progowora~~ polegnula;
Al' liwada ticho progowora:
Newolja je te sam polegnula,
Sinot' me je stado pregzilo
A jutroske kitjeni watowi.

W. S. C. L. S. N. L. W. S. Czw P. 11
20 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

30

30 trgowc

Bitwa pod Kosowem

Serbskie Królestwo po Królu Urosie przyszło na xięztwo; i obrali sobie za pana Xięcia Lazarza który miał siostrzenice Króla Urosa imieniem Worilice, Xięciu Lazarowi jedni hołdowali a drudzy nie jak się to dla gruntu w świecie dzieje. Usłyszeł cysarz Murat że Xięże Lazer zamiast pana swego namiestnikiem w Serbskim Królestwie zebrał wojsko i ciągnął do Serbii na Kosowe pole a Xięże Lazar tże nieomieszkał i stanął na przeciw cysarzowi z drugiej strony na Smojowem wedle wody zwanej Labeż a było w środ dnia S. Wita, porzęli się walny boj a trwał do piątku. Panowie którzy hołdowali Xięciu Lazarowi ci mężnie wedle niego wiernie byli, a drudzy nie to się patrzyli. Dla takiej niewiary, zawiści i nieporządku boju ukończon był w piątek w południe. Tu Miłosz Kobira zabił cysarza Murata, tegoż dnia polegli jego synowie Mustafa i Baldryn. Bajazet został wzięty na cysarskim tronie. W tenże dzień wzięty w niewolę został Lazar blisko jednego Rycerstwa Matki Bożej, nim także Kraymir Wojewoda Seplicki pojmany był a on mnóstwo panów tam ubitych zostało, a niewierni: nadjzwanięższe zostali zdrada, gdzie pak żadnemu nie to dobre nowgoło: nebo cysarz po dobrej chwili Murat zebrał się i Karat Xięcia mówiąc: „Jak niepraw i niewiernie nie czyniliście przeciw panu waszemu mogliby cię i mnie tak w potrzebie nie czynić. Wtenczas porywiedli Xięcia Lazara i Wojewodę Kraymira a przed Bajazita. Cesar Murat ojciec jego, i obydwa jego bracia na mesach. I rzekł do Xięcia Lazara: Mity Xięże odpowiadaj cysarowi bo głowa nie jest jako winbowy pień by dwa razy rosła. I rzecze Xięże Lazar do cesarza: Dziwno mi to bardzo jest jak się twój ojciec o Królestwo Serbskie pokusił chciał. I rzekł dalej: żebym był to wiedział co te raz oczywiście widzę musiał bym ty jeżeli na zwartych mesach lecz Pan Bog dla Grzechow nasych nie raczył tak chcieć, niech się wie: wola Boża dzieje. Wtenczas cysarz Karat mu głowę zsiąc a Kraymir wyprosił od cysarza żeby mu podobek pod głowę Xięcia Lazara nad Prawie purwolit aby głowa na ziemię nie upadła. Gdy wojewoda Kraymir przyłożył swą głowę do Xięcia Lazara i rzekł: przyszedłem dziś Panu Bogu gdzie głowa Xięcia Lazara tam i ma będzie a obydwie głowy na ziemię upadły. Jegoż czasu przyniosł jeden Janczar głowę Miłosza-Kobiłę i rzucił ją do drugich dwuch głów przed cysarza mówiąc: Cysarze tu są dwie głowy nayokrutniejszych nie przyjaciół twoich. Potym Serbi którzy byli przy Cesarzu Bajazecie wyprosili ciało Xięcia Lazara i zaniesli go do Klasztoru swego Klawacana tu pochowani i za świętego uważany jest

Cysan Bajaret Karat tu nak/: znamenj:/ robic gdzie jego ojciec zabity był
wklep oto wempodrzty na czterech słupach ojca swego a brat postał w tym
rzadko Bruszy gdzie jeich pogrzeb był - Tak się ten niepręszliwy bój
dokończył dla niewiary tych ludzi. Dwoje narów, czyan Ulros: Kfią
ze Lazar z Serbskiego Królestwa wiernie bożyjąc za wiarę chrześ
jańską w krótkim czasie z tego świata zeszli.

(z tureck: Kronik: M. Konstantinowicza)

G — Historische Fabel

Zaboj Sławoj a Ludjek.

Do podbicia było Translowze Karoba wielkiego czyli za czasu jego
Ludwika lub za Dagoberta I Francuskiego króla r. 630 gdy już nawet
wtedy Słowianie aż do Franku wtrhli ad castrum Vogastense. Chron
Pub. czyan. Gr. g. Bühm. Osnowa krótka poematu jest ta:
Zaboj zato piony w zato ści względem podbicia/: ujarzmienia:/ swej oj-
czyzny, wołyńskich narodu a rady do głębokiego lasu (alla bessiere-
stwa). Opisuje im wspaniałych obrazach biedę teraźniejszej ojczyzny,
zgubę narodowości, praw i naboczeństwa. Zgromadzeni polacy słuchają jego
mowy i rwą się go do otwarcia zupełnego tego przedniemi. On im
tedy pieśń śpiewa którą się z Sławojem wyuczył potajemnie w broni
a ponieważ do czasu ujarzmienia niemi dużo mu mężnych młodzianów
dorosło (wszyscy bracia, jako ludzie tego narodu który się u-
wie za jedną tylko rodziną ta rymę), że można nieprzyjaciela
wygnać a ojczyznę oswobodzić. To się już wszystko jakoby nie-
dałego przedstawia, a dlatego nie mało poetyckiej siły nabiera.
Po uczynionym wspólnym przymierzu ku oswobodzeniu ojczyzny
rozchodzą się obrady. Do trzech dniach zebrali się bojowniczy pod
wodzą/: dowodztwo:/ Zaboja a Sławoja i wyciągli na przeciw ludzie-
ka niepr zyjacielskiego wodza i porazili go raz razem pułkami
sam Ludjek padł w bitwie pod Zaboja mieczem. Uciekła niepr zy
jaciół. Zaboj a Sławoj ich ścigają a po uczynionym pościgu tychże
i wygubieniu niemi Króla Skluk wracają na bojowisko pochowa
ubitych a bogom ofiarowawszy. = t. cały żywot weźmie garo
zorana prot tak: w samym brzytu - przebarwiła chwili - Mlask Kr
Don Afrimo - Ostęp Dzięs

Uzupełnienie

P

Die Bitte

Sarajewo ogniem izgorelo
Czesto kuga u niemu morila,
Pomorila momke i dewojke,
I Aliju jedina u majke.
Majka ga je u dwor zakopala,
Czesto mu je ona dohadjala:
„O moj Ale, moje dete drago! O mein Ali! o mein theures Söhnlein
Szte te si se razsrdio na me
Da ti nisam koszulje nawezla?
Da ti nisam devojke zprosila?
Mertaw Ale majki progowara
Odi s Bogom moja mila majko!
Nisam se ja razserdio na te
Da mi nisi koszulje nawezla,
Da mi nisi dewojke sprosila
Zele trawa to koszulja moja
Cerna zemla to dewojka moja
Već te prosim mila majko moja
Pozdrawi mi moga pobratima
Da ne spletje crnoga perczina (pukle)
Da ne nosi crwena rakczina (Kleid)
Da newara na weri dewojku żeby nie zwiodł dobrej dziewicy
Jer je tezak uzdah dewojaczki: (Seufzer)
Kada kljene swe se zemlja trese
Kad uzdahne (seufzt) do Boga se czuje!

Pieśń gminna

(chorwacka z okolic Warazdynu)

Tri su vtice goru preletele,
Vu ti gori drevca nit kamenca,
Samo jeden javorek zeleni,
Pod njim sedi rožica devojka.
Devojku je žeja obhajala,
Ona iszla hladne vode iskat,
Ona naszla zdenca ograjenca.
Kriknе junak iz gore planine:
„Ne pij vode, rožica devojka,
„Onog zdenca Vile obgradile,
„Ni su Vile vodu otrovile."
Kad se vode devojka napila,
Taki Vila devojka jebila,
Pak je iszla vu gore planine.

147

Kdes me štěstj po okolich,
Čilis w horach nebo w polich?
Chory chtělbym rozkopaty
Pole chtielbych přeoraty.
Či při moři na dolině
Rozkwetaš mi planym makem
Čili w rosti na kalinie
Weselym si zpjwaš ptakem?
Přylet ke mne moje štestj
Nedej dele wzdychaty
Ach ty stestj moje štestj
Kde z tebau se potkaty.

S. Jakubowic

Pjewanija cernogorska i hercegowačka zebrane od Čubra Čojkowitě (Sim. Milutynowit) a wydane od Jos Milowuka. I część Budin 1833. 8. 160 str. sjesuce będzie takich tomow 25 historpieśni 3 żeńskie Pesme po Koroshkim ino Shtajarskim wydał Matej Achacer Zelanci 1833. 8. 38 st.

Grammatik der Illyrischen Sprache, wie solche in Bosnien, Dalmatien, Slavonien, Serbien, Ragusa u. s. w. dann von den Illyriern in Banat und Ungarn gesprochen wird für Teutsche verfasst u. herausgegeben von Ignaz. Al. Berlich. bürg. Handelsmann u. Magistratsrathe der k. k. freien Militär-Communität Brod in Slavonien. Ofen 1833. 8. XIV + 377

Relkowis, Lanosovit, Appendini Zachodniego Kościoła Serbowie mają wiele dobrych ksiąg ale brak dobrych grammatyk. Najlepsza Gramat Berlit – osobenj litery y misto (jat') wymawianego od Illiryj w różnych stronach różnie n. p. ie, e, i (pisze B. byla m. bila. t. bjla vyra m. vira t. vjra) potem oznaczeniem dubeltowem punktem litery j jeżeli ona předchazegjcj sachlasku zmiękcza (ljub av) naposledy přjlisne a bezpotreb ne čarkowanj hlasek dle přjzwuku. W ciastce o skloněnj slov tytyž patrne nedostatky se wyskytagj jako tam kde o dwognem počtu zminka syn taxis podług Dobrovskiego ~~najbardziej~~ najlepiej napisana.

S.

Romanse Illiryjskie. — Ban Kroacki. — Był Ban w Kroacyi ślepy na prawe ~~ucho~~ oko a głuchy na lewe ucho. Prawem okiem patrzał na nędzę ludu, lewem uchem słuchał skarg wojewodów. I kto miał wielkie bogactwa był oskarżony, a kto był oskarżony umierał. Tak kazał ściąć, Humanaja Beja i wojewodę Zabolicza i zagarnął ich skarby. Bóg nakoniec zagniewał się na jego występki i dopuścił go upiorom dręczyć go we śnie. I, co noc u łóżka jego stali Humanaj i Zabolicz patrząc nań oczyma zgasłemi. Kiedy gwiazdy bledniejąc, kiedy niebo zaczyna czerwienieć się od wschodu, wtedy (strach mówić) oba upiory kłaniały mu się i akby na dobry dzień, i głowy ich nie trzymające się karków spadały ~~p 244~~ i toczyły się po podłodze; i wtenczas Ban mógł zasnąć. Jednego razu w chłodną noc zimową Humanaj przemówił „Już dawno ci się kłaniamy, czemu nam nigdy głową nie kiwniesz." Ban wstał z drżącej łóżka i kiedy się nachylił aby pokłon oddać, głowa sama odpadła i potoczyła się po podłodze.

Konający Hajduk.

„Do mnie stary orle biały ja to Gabriel Zapol co ci tyle razy dawałem mięsa moich wrogów Landurów. Jestem ranny, umieram ale nim oddasz ~~Lecz~~ moje serce na pastwę twoim orlętom, proszę ciebie o jedną łaskę. Weź w szpony próżną moją ładownicę i zanieś ją

memu bratu Jerzemu, niech się pomści za mnie. W tej ładownicy było dwanaście nabojów, oto koło mnie leży dwunastu Landurów, ale ich było trzynastu; i trzynasty Bocaj zdradziecko przebił mię z tyłu. Zabierz jeszcze s sobą tę chustkę wyszywaną i zanieś ją piękniej Chawie, niechaj płacze po mnie."

Orzeł poniósł próżną ładownicę bratu jego Jerzemu, i zastał go nad gorzałką pijanego. Zaniósł wyszywaną chustkę pięknej Chawie i znalazł ją ślubującą Bocajowi zdrajcy. (Z Rev. de Paris. p. 244)

patrz i oto koło mnie leży dwunastu
Landurów, ale ich było 13tu, i 13
ty Bocaj, zdradziecko przebił mię
z tyłu. Zabierz jeszcze s sobą tę chust
kę wyszywaną i zanieś ją pięknej
Chawie, niechaj płacze po mnie.
Orzeł poniósł próżną ładownicę
bratu jego Jerzemu, i zastał
go nad gorzałką pijanego. Zaniósł
wyszywaną chustkę pięknej Chawie, i znalazł ją
ślubującą Bocajowi zdrajcy. (Z Rev. de Paris
p. 244

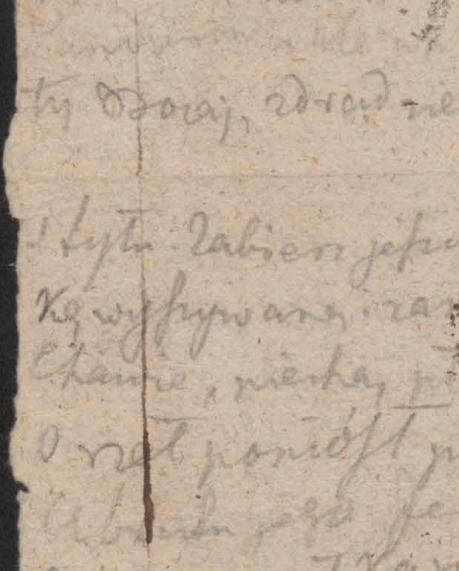

Abdelić Jerzy franciszkan w XVII wieku wydał: G. Habdelich Dictionarium illyricum Graecii. 1670. 8°. (właściwie wokabularz narzeza kroackiego)

Abrado rzeźbiarz i budowniczy z Splitu żył r. 1322.

Akademia ilirska na wzór licznych akademii i towarzystw uczonych które w XVI i XVII wieku we Włoszech i Dalmacyj kwitły założona w Splicie na początku XVIII wieku przez hrabiego Jana Piotra Marki który wydał ilirską książeczkę tłomaczoną: Myśli chrześciańskie

Alberti Maciej Dr. patrycyusz ze Splitu, archidyakon metropolii † 1624 mając 69 lat Wydał tłomaczone wierszem illirskim Officyum N. P. Maryj druk. w Wenecyj 1616.

Albis (Zoranić) Piotr z Nonu poeta z XVI wieku, wydał: Planine (Lasy) w Wenecyj (druk. Dominik Serri) 1569; są to wesołe przeobrażenia prozą przeplatane oryginalnemi chorami sielankowatemi pełnemi stodyszy

Alexandrowić Antoni (Antonius ab Alexandro) drukarz, sprowadzony r. 1561 przez barona Ungnada do Niemiec, drukował dzieła sławiańskie literami cyrylskiemi w Tubindze, Urach; po r. 1566 żył w Stutgardzie i Ratysbonie.

Ancić Jan z Bossnii bernardyn, wydał: Switlost kerstjanska – Vrata nebeska

Andreis (Partenio) Tranquillo (Tranquillus Andronicus Dalmata) z Trogiru kształcił się w Lipsku około r. 1555, skąd wezwany na sekretarza do Króla węgierskiego Jana Zapolii od którego posłował do Anglii, Francyi i cesarza Ferdynanda. Bawił niejakiś czas w Polsce u Jana Tarnowskiego. Pisał wiele prozą i wierszem po łacinie, między innemi: Ad optimates Polonos admonitio (cum praefatione Jacobi Gorscii) Cracoviae 1584. 4º – Ad regem Poloniae

Andriasi (Vitale) franciszkan, mowca, wydał: Razgovor duhovni; w Wenecyj (druk. Pezzana) 1686 – Put od raja; w Wenecyj (druk. Pezzana) 1687.

Anicio (Jan) franciszkan, wydał: Vrata nebeska i život vičnji. U Jakinu 1678. – Ogledalo misničko. Jakin 1681.

Antiquario Jan z Lesiny, dominikan w XV wieku: List jego ilirski wydał Szafarzyk.

Appendini Francesco-Maria ur. 1769 w Poirino, wykształcony w Turynie, został r. 1787 piarem w Rzymie, r. 1792 wysłany do Dubrowniku, został r. 1824 dyrektorem liceum w Zara + 29 stycznia 1837. Wydał: Notizie storico-critiche sulle antichita, storia e letteratura de Ragusei. Ragusa (Martechini) 1802 – 1803. 4º 2. Vol. – Grammatica illirica. Ragusa. 1808. 8º (w kilku wydaniach) – Memorie spettanti ad alcuni illustri di Cattaro. Ragusa 1811. – Dissertazioni sulle origini dela lingva slava.

Armolusić Jakub z Sebeniku w XVII wieku dworzanin Karola Veranzio, pisał wierszem: Slava ženska, sprotivni odgovor Jacova Armolusića šibencanina čvitu šestomu. Padova 1643. 4º

Arnarić Marek z Brazzy kapitan okrętowy wydał 1800 pieśni świętе ilirskie.

Babić Antoni prowincyał bernardynów w Bosnii + 1759 w Brasić; wydał: Vita (Istina) Katoličanska. Buda — i drugie dzieło w Wenecyj 1726.

Babić Tomasz ur. w Welimo w Bosnij, wikaryusz jeneralny biskupa skardonenskiego 1721 pisał prozą i wierszem, jakoteż gramatykę ilirską dla początkujących. Wydał: Cvit razlikoga mirisa duhovnago; wydane kilka razy, po raz ostatni w Zara (br. braci Battara) 1849, dziełko mające wielką wziętość popularną w którym są także utwory innych pisarzy, jakoto: Badania historyczne o początkach kościoła zachodniego i wschodniego przez x. Stefana Badrić w 10 rozdziałach, Rozmowy moralne x. Grzegorza di Varese biskupa bosniackiego; Passyja Jezusa i Płacz Maryi x. Knezević; Niewinny Józef poemat w 4 pieśniach przez x. Vuletić.

Badrić Stefan z Dernis bernardyn; wydał: Pravi način za dovèršiti duše na život vičnji. — Ukazanje istine medju cerkvom istočnom i zapadnjom. Mleci 1714. 2e wyd. Dubrovnik 1829.

Baldassare di Spalato, pisarz ilirski w XVI wieku. Marco Alandi przetłożył na włoskie jego dzieło: Delle cose della nazione illirica.

Bandulović Jan z Skopu bernardyn wydał tłomaczone przez siebie na ilirskie: Epistołyi ewangelie rozne, druk. w Wenecyj 1613, 1639, 1665, 1682, 1699, 1718

Banovac Józef, bernardyn, wydał: Pripovidanja od svetkovine došašća Isukrstova. Mleci (Dominik Dovizi) 1759 — Razgovori duhovni pastira s otara u svetkovine došašća Gospodina i Korizme. Mleci (Petr Ferri) 1763.

Baraković Jerzy rodem z Zary, kanonik tamże + w Rzymie 1628 mając 80 lat, jeden z sławniejszych poetów ilirskich wydał: Vila Slovinska u četare vrsti pietja složena, ča jest u pjesni skupne, u osmo redke, u zlučno pojke i u polu redke. Mleci (Nikule Pezzana) 1682 w 13 pieśniach —

— Jarula iliti stari i novi Zakon svrhu šest dobah svitah. Venezia (pr. Bartolomeo Occhi) 1720 — Draga Rabska Pastierica (poemat idylliczny) w rękopisie.

Barlezio Marino z Skodry w Albanii r. 1477 osiadł w Rzymie, wydał: De vita et laudibus Skanderbegii Castriotae Epirotarum principis libri XIII. Argentorati 1537, dzieło tłomaczone na różne języki europejskie, także i na polskie przez Cypryana Bazylika: Historya o żywocie i zacnych sprawach Jerzego Kastryota którego pospolicie Szkanderbegiem zową trzynaście ksiąg, przydane są ktemu o oblężeniu i dobywaniu Szkodry księgi troje. Brześć litewski 1569. fol. (str. 701) — Oryginał ma tytuł: De expugnatione Scodrensi a Turcis libri tres. Venetiis 1504. 4°.

Bartulović Piotr, xiądz w Makarska, wydał: Različite likarie. Mletci 1799

Bassić Jerzy, z Dubrowniku jezuita + 1765 wydał: Rozmowy moralne; druk. w Wenecyj.

Bassić Piotr, xiądz w Dubrowniku w XVIII wieku, wydał tłomaczenie Heroid Owidyusza, Żywot św. Błażeje i inne dwa dzieła treści duchownej w języku illirskim.

Battara Antoni Aloizy drugi drukarz w Zara otworzył drukarnię tamże 1803 (przednim był krótko Dominik Fracasso) w której 1832–1851 wydawał czasopis: Gazzetta di Zara, obejmujący wiele ważnych artykułów literackich dotyczących Dalmacyj.

Benković (Begna) Szymon ur. w Zara, biskup modruski, zasiadał na soborze lateraneńskim 1512 + 1536 w Zara; pisano go Kokišić. Wydał r. 1531 Mszał glagolicki w Rjece (druk. Grzegorza Senjanina) — Šimuna Kokišića Zadranina biskupa modruškoga: Knižice od žitja rimskih Archiereov i cesarov. Štampano v Rici. 1531. 4° (z drzeworytami — literami glagolickiemi) jest w bibliot. cesarsk. w Wiedniu.

Benković Fryderyk, malarz dobry w Mediolanie

Bernardyn ze Splitu zakonnik reguły św. Hieronima, w XV wieku wydał tłomaczenie Epistół i Ewangelij: Evangelia et Epistolae cum praefationibus et benedictionibus per anni circulum, in lingua illyrica feliciter explicunt, emendata et diligenter correcta per fratrem Bernardinum Spalatensem A. D. 1495 d. 12 martii, Damiano de Milano stampatore (druk. w Wenecyj, literami gotyckiemi) – 2ie wyd. tamże 1586

Bertucević Hieronim z Lessyny, pisarz na początku XVI wieku, którego prace zaginęły.

Betera Bartłomiej z Dubrownika + 1712 poeta znakomity, wydał poemacik opisujący zniszczenie Dubrownika przez trzęsienie ziemi, druk. w Ankonie 1667. – Cronta w Lyprze druk. w Wenecyj 1695 (u Andr. Poleti) – Utjenja bogoljubna vrhu sedam pjesnih pokore Davidove s vece druzih tomačenjah i razmišljanjah duhovnih. Venezia (pr. Andr. Poleti) 1702.

Betondi Józef z Dubrownika, poeta + 1764 w dworku swém koło Stonu. Zostawił niewydane tłomaczenie 13 heroid Owidyusza; tłomaczenie z łacińskiego jezuity Tucci tragedyj: Christus Judex – Poezyje.

Betondi Damian z Dubrownika brat Józefa, poeta illirski w XVIII wieku.

Bianković Mikołaj ur. w Splicie 1645, kształcił się w Loreccie, skąd wróciwszy został kanonikiem a r. 1695 biskupem makarskim + 1730, wydał tłomaczenie synodu dyecezalnego arcybisk. Cosmi. (Żywot jego opisał po illirsku Paulović i wydał w Wenecyj r. 1798 w druk. Sebast. Poleti)

Bizza Ladyslik ur. w Arbe 1696 kształcił się w Padwie, r. 1739 biskupem w Arbe, r. 1746 arcybiskupem w Splicie + 1756, założył seminarium duchowne illirskie dla 50 kleszy w Omiszu (Almissa) wydał po włosku i po illirsku ustawy synodu dyecezalnego; gorliwy o utrzymanie języka illirskiego.

Blasković Fabian z Makarski, kształcił się w Loreciе, biskupem w Makarska 1777. – Pisał po ilirsku ustawy dyecezalne zawarte w dziele: Edicta, sanctiones, decreta, epistolae Fabiani Blascovich macarensis episcopi quas collegit Joannes Joseph. Paulovich-Lucich Venetiis (typ. Coletian.) 1799.

Bobali Savino (Misetić-Sordo) z Dubrowniku, poeta włoski i illirski znakomity + 1585 szlachcic dubrownicki. Pisał: Jegjupka (Cyganka), piesni i 2 listy – także Raslike pjesni. – Niektóre jego piesni drukowane w Orsat Pocić: Slavjanska Antologia. Beč 1844 Kniga I. 8º. st. 133–141, gdzie go wydawca zowie: Sabo Bobali Mišetić. (Inny poemat pod tytułem Jedjupka w XVI wieku pisał Andrzej Čubranović.)

Maretić T. Dr.: Slaveni u davnini, napisao.... Zagreb 1889. 8vo

155

Pisci (Stari) hrvatski. Knjige XV. Djela Antuna Gledvića. – Knj. XVI. Djela Petra Zoranića, Antuna Sasina, Savka Gučetića Benkovićevića. Priredili za štampu P. Budmani i M. Valjavac. Na svijet izdala Jugoslavenska Akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb, tisak Dioničke tiskare 1886 + 1888 + 1889. 8vo 3 Vol.

F Knj. XVII. Djela Jurja Barakovića.

Appendini Franc. Maria historyk ur. koło Turynu 1768
wstąpił w Rzymie do Liarów + 1835 czyli 1837 w Zara

1) Memorie spettanti ad alcuni uomini illustri di Cattaro.
Ragusa 1811.

2) Notizie istorico-critiche sulle antichita, storia e
letteratura de' Ragusei. Ragusa 1802-1803.
2 Vol.

3) Memorie sulla vita e sugli scritti di Giov.-
Francesco Gondola. Ragusa 1837.

Andreash (Anderiaš) Michał poeta tkacz ur. w
Bystrzycy (Feistriz) w Korutanii + w St. Jakob
1821 był synem wieśniaka
pisał pieśni do których melodią układał (drukowane
w Ahazela (Lesme po Koroshkim) - dziś ludowe

Georgievitz Bartholomeo de Croacia detto
Pelegrino Hierosolymitano. Opera nova
che comprende quattro libretti: il primo
tratta del pellegrinagio della Terra Santa

3ª ed.

Specchio di luoghi sacri di Jerusalem.

Georgiewicz sam się podpisywał Bartolomeo Georgeo Despotino di Costanizza Croatiae Civitate Peregrino Hierosolimitano, żył w Rzymie 1569.

Djela Jana Gondulića.

1. Piesanca o veličanstvu božjem. Rim 1621 (kod Zanetta)
2. Suze sina razmetnoga; u Mletcih (kod Marka Ginama) 1622
3. Ariadna; — — — u Mletcih 1622 (kod Marka Ginama)
— — — u Mletcih 1703 (kod Šimuna Occhia)
u Jakinu 1633 (kod Salviona

nedruckovane:

1. Proserpina ugrabljena.
2. Dubravka.
3. Galatea.
4. Diana.
5. Armida.
6. Posvetilište Juvenó
7. Čerere.
8. Kleopatra.
9. Adon.
10. Koralyka.
11. U slavu Ferdinanda II velikoga kerčega od Toskane
12. U smart Marie Kalandrice.
13. Osman

Prevkady:

1. Sedam piesnih pokornich; u Mletcih 1620 (kod Marka Ginama)
2. Filida od Skira (z włoskiego)
3. Ljubovnik sramežljiv. (z włosk. Preti)
4. Jerusolim oslobodjen (z włosk. Tasso)

Osmanidę chciał wydać Antun Mihanović Kroat jeszcze r. 1818 i ogłosił drukiem przedpłatę w Padwie po iliryjsku i po łacinie (podług rękopisu z XVII wieku znalezionego w Wenecyi) lecz to przedsięwzięcie na niczem spełzło —

Wyszła zaś po raz pierwszy pod tytułem:

Osman spievagne vitescko Giva Gondulichja. U Dubrovniku (po Antunu Martekini) 1826.

8º 3 Tomy. T. I ~~120~~ st. 12. 49. 201. XXIV.
T. II st. 268. T. III st. 270.

Żywot autora, przedmowę, obfite przypisy i mały słownik do tego wydania napisał Ambrogio Markovich (z Dubrownika franciszkan; zatraconą 14 i 15 pieśń dorobił Pjerko syn Frantize Sorga, wydawca korzystał z not i objaśnień które do Osmanidy napisał Gjanluka Volantich chcąc takową wydać lecz mu śmierć przeszkodziła. Wydrukowane to dzieło podług ortografii włoskiej opata Giorgi

Równocześnie wyszło i tłomaczenie włoskie w Raguzie.

Drugie wydanie wyszły literami cyryllskiemi pod tytułem: „Razna diela Jefte Popoviča. u Budimu 1827. slovjma Kral. univ. peštanskog 1827. 8º 2 Tomy. Tom I st. 200. Tom II st. 215.

Trzecie wydanie: Ivana Gondulića Osman u dvadeset pievanjah Sa slikom piesnika i riečnikom. U Zagrebu tiskom Kr. pool. h. s. d. tiskarne Dra Ljudevita Gaja 1844. + 8º (drugi tytuł: Diela Ivana Gondulića knjiga parva. Osman. Izdano troškom narodne Matice. U Zagrebu 1844.) z litografowanym popiersiem: Ivan Gondulić u 33 godistu dobe svoje. Kriehuber lit) k. 1 st. XII. k. 2. st. 358. 137 (Osmana Gondulićeva Riečnik.) st. 1 omyłki. przedmowę i żywot autora napisał Wiekoslav Babukić advokat; pieśń 14 i 15 dorobił Ivan Mazuranić (albowiem Sorgo

minął się z prawdą w swych dopełnieniach bo uwolnił z więzienia Koreckiego pomimo że Korecki jak wiadomo tam został uduszony. Przeto też gdy Gondulicz w swém poemacie nigdzie się z prawdą nie mija, sądzili nowi wydawcy inne pieśni 14 i 15 dorobić. Treść na początkach pieśni napisał Antun Mažuranić profesor a słownik napisał z nim razem jego brat Ivan.

Rękopisy których wydawcy nowi użyli były:

1) Mscr. z roku 1699 ofiarowany od Betondića w Dubrowniku panu Drowi Ljudevit Gaj, r. 1841 dla wydania go drukiem

2) Mscr. z r. 1727. najlepszy } w bibliotece Ljudev. Gaja
3) Mscr. z r. 1765
4) Mscr. z r. 1786

5) Mscr. z r. 1766 własność teraz Krolewskiej akademii umiejętności Rękopism ten dostał r. 1766 zagrzebski Kanonik Baltazar Adam Kerčelić opat od opata i Konzula dubrowackiego Mihoila Marie Milešića.

6) Mść (z r. 1766) własność seminaryj duchownej w Zagrzebiu

7) Mscr. który nabył 1841 Anton Mažuranić w Czarnej Gorze od władyki Petra Petrovića Njegoša II.

W wydaniu zagrzebskim brak 4 wierszy: Povješbanje i treści wierszem wszystkich pieśni

Versione libera dell' Osmanide. Poema illirico di G. F. Gondola, Patrizio di Ragusa. Colla vita di lui scritta dal p. J. M. Appendini per A. Martecchini 1827 w Raguzie. 161

Jarić.

Karadzić Stefanow. Wuk. Srpske narodne pripovijetke. Skupio ich i na swijet izdao.... U Beczu, u sztampariji jermenskoga manastira 1853. 8º st. XII. 263.

— — — Srpske narodne pjesme. Skupio ich.... Knjiga czetvrta, u kojoj su pjesme junacze novijich vremena o vojevanju za slobodu. U Beczu, u szt. jerm. man. 1862. 8º. K. 8 str. 545.

— — — Srpske narodne pjesme, skupio .... Knjiga peta, u kojoj su pjesme junaczke novijich vremena o vojevanju Črnogoraca. Troszkom narodnijech priloga. U Beczu, u Naklad. Ane udowe W. S. Karadzića, 1865 8º K. 2, str. 559.

— — — Srpske narodne pjesme iz Chercegovine (ženske). Za sztampu ich priredio.... Troszkom narodnijech priloga. U Beczu, u nakladi Ane udove Wuk. S. Karadzica, 8º str. XVI. 359 (zebrał Wuk Wrczewić z Risna przyjaciel)

— — — Zivot i obiczaji naroda srpskoga. Opisao ich i za sztampu prigotovio.... Troszkom narodnijech priloga. U Beczu, u nakladi Ane udove.... 1867. 8º str. X i 356.

— — — Novi zawjet. Peszt, Rajchard 1867. 8º i 16º.

Petranowić Bogoljub. Srpske narodne pjesme iz Bosne (ženske). Skupio ich i na swijet izdao jeromonach... uzitel. U Sarajewu, u bosansko-wilajetskoj sztampariji, 1867 8º st XXVII i 359

— — Srpske narodne pjesme iz Bosne i Chercogowine. Epske pjesme starijega wremena. Skupio....

Za swijet izdalo Srpsko uczeno družstvo. U Biogradu, u državnoj sztampariji 1867. 8º str. XXVIII. 700

Werkowić J. Stefan. Narodne pjesme Makedonski Bugara. Skupio. Knjiga prwa. Ženske pjesme. U Beogradu, prawitel. Knjigopeczat. 1860. 8º k. 3. str XIX. 2. 373.

Kowaczewić Toma. Opis Bosne i Chercegowine, od U Biogradu, u državnoj sztampariji, 1865. 8º str. 106.

Petranowić Božidar Dr. Bogomili. Crkwa bosanska i Krstjani. Istoriczka rasprawa. U Zadru, peczatnja Demarki, Ruzier 1867. 8º str. 180. 8 gr. cz.

Ivan Kukuljević Sakcinski: Bibliografia hrvatska. Dodatak k prvome dielu. Zagreb 1863.

Opisanije drevnosti srpskuh u Sv. Gori Avramowića. 1847. 8º str. 82 k. 3. (4 gr. cz.)

Sveta Gora sa strana were D. Awramowica. 1848. 8º str. 180 i 6 faxymil. (4 gr. cz.)

Spomenici Srbski od 1395 do 1423 to jest pisma pisana od republike Dubrowaczke, prepisao knez Medo Puczić. U Beogradu 1858. 8

I Sv. 1858 str. XXXVII. 178. XXXI. (12 gr. cz.)

II Sv. 1862. str. 178. (8 gr. cz.)

Srpska narodne pripowijetke ponajwisze kratke i scaljewe Skupio Wuk Wrczewić (6 gr. cz.)

Srpske narodne igre. Opisao Wuk Wrczewić (2 gr. cz.)

Srpska bibliografija za nowiju Knjižewnost 1741–1867. Sastawio Stojan Nowakowić. U Biogradu, u državnoj sztampariji 1869. 8º str. XXIV. 644. (20 gr. cz.)

Wuk Stefanowicz Karadgitsch: Narodne srpske pesme U Lipsici 3 t. S.D. 1057.
" " Dannica. U Beczu 1826-1828. 3 tomy 12° 1054.
Biblioteka zabawneho ctenj. 163

164

Volksmärchen der Serben gesammelt und heraus
gegeben von Wuk Stephanowitsch Karadschitsch
Ins Deutsche übersetzt von dessen Tochter Wilhel=
mine. Mit einer Vorrede von Jacob Grimm
Nebst einem Anhange von mehr als tausend
serbischen Sprüchwörtern. Berlin Druck und
Verlag von Georg Reimer 1854.
st. XII. 345 do st. 270 jest 50 powieści

Karadzić Vuk Steph
Serbische Volkslieder
Wien 1841-65. Bd
I 6 fl Bd IV mit
Portr. 4 fl
— serb Volkslieder aus
der Herzegowina
Wien 1866 (2 f 40) -
1 f. 60
Berman & Altmann
in Wien

165

Publicationen des
litterärischen Ver-
eins in Stuttgart
Praesident v. Keller.
Professor in Tübingen
istnieje do 1873 lat
26 wyszło 111 Publi-
cation „die ersten deut-
schen Zeitungen 1505
–1599 von Emil Weller

166

Povist vangelska bogatoga a nesrećna
Epulouna i ubogoga a čestita Lazara,
ili, od štete bogatstva a koristi
ubožtva velopjesna gospodina
Jerolima Kavanjina
w piesni XIII o Janie Sobieskim

Expl.

Fromm, lateinische Schulgrammatik 2. Auflage.
(Verlag von Th. Grieben in Berlin.)
do. I. Abtheilg. (Formenlehre).
do. Uebungsbuch für Quarta.

Name und Stand:

Wohnung:

167

Dra Jerolima Kawanjina vlastelina spljetskog i trogirskoga Bogatstvo i ubožtvo, velepjesan u 30 pjevanjah. Izdana troškom Josipa Jurja Strosmajera biskupa djakovačkoga U Zagrebu narodna tiskarnica Dra Ljudevita Gaja 1861. 8. st XIV. 575. z portr. lit. 2 f 67 kr. (Suppan) 32658 w.

Jerolim Kawanjin (Caballini) ur. w Spljet. 1640 + 14 stud. 1714 w Spljet-u w narzeczu čakavskim i Marko Marulić

Български народни пѣсни Zagreb u Knjigopečatnica ta na A. Jakića 1861. 8. st VIII. 542.

wydali Dimitrija i Konstantin Miladinovci bratja

Jarosz Otwinowski jego Opis wsa-
dzenia na tron wojew. multańskiego
Symeona Mohiły r. 1600 wierszem
pol. znajduje się w Księdze IX st. 28-
30. Kroniki polsk. Gwagnina.

168

---

wyjątek wierszem polskim o Szkan-
derbegu z Wenecyey X. Warszewic-
kiego w Księdze IX st. 74-78.
Kroniki polskiej Gwagnina

Pamiętniki Janczara pisał Michał Kon:
stantynowicz z Ostrowicze Reth
(t.j Rac czyli serb ex Rascia) tytuł
w Rękopisie Działyńskiego z XVII wieku
Popisanie o tureckich sprawach
Rozdział 1- 46 Końca brak (koniec
każdi rok jest summa niemała.
(tłomaczony ten rękopism z czes:
kiego cf Szafaryk.)

Zamach Piekarskiego z rękop. star.
druk w Orędown. 1841. No 42

Kopitar Bartłomiej ukończył 1800 szkoły gimnazyalnie w Lublanie pod profesorem Penzel, zostawał potem sekretarzem u barona Zois który był miłośnikiem mowy Korutańskiej. R. 1808 po wydaniu dzieła:
„Gramm atik der slavischen Sprache in „Krain, Kärnten und Steiermark. Leibach „1808." 8°. udał się do Wiednia gdzie przez 2 lat słuchał nauki prawa, i najprzód cenzorem greckich i słowiańskich dzieł, a potem urzędnikiem przy bibliotece nadwornej cesarskiej; przyczem r. 1814 dostał polecenie sprowadzenia z Paryża zabrane 1809 przez Francuzów działa i rękopisma w Wiedniu; przy której to sposobności także Anglią odwiedził. R. 1837 był we Włoszech. Wydał też „Glagolita Clozianus 1836. fol. i Hesychii Glossographi discipulus rufous sec. XII. 1839; Antifarfar przeciw Borkowskiemu, oraz wiele rozbiorów krytycznych w pismach czasowych.

Serbskago popa Junija Kryżanicza oprowerżenie Sołoweckoj czełobitnoj. S. Smirnow. (Prybawłenie k Tworenijam św. Otcew 1860. Cz. 19 Nr 4 str. 503-585 170
(biografia Kryżanicza - prośba raskolników Sołowieckich do cara Alexieja Michajłowicza 1667 - Kryżanicz posłany był wtedy na Sybir)

Cztenie dla naroda: patriarch Nikon i Kryżanicz. W. Wodowozow. (Pryłożenie k żurnału „Narodn. szkoła 1878 № 12 str. 1-12)

Perwyj opisatel Sybiri. Statja S. (Iz „Now. Wremeni.") Ruś 1884 № 14 str 51-53.
(o Kryżaniczu)

Dubl

k Edvard.

olske. Slovanske tužby. Pra

tr. 33.

ní otisk z „Osvěty.")

7844

171

Razskaz Ju. Kryżanicza o wstrieczie s Awwakumom w Tobolskie (Mscpt w Bibl. synodalnej w Moskwie Nr 283)
/: Awwakum protopop. ob. Wengerow T. I str 24-38 :/

Zapiska o znaczenii Jurija Kriżanicza w istorii Sibiri. P. Bersonow (Tobolsk. Gub. wied. 1888. No 44.)

Awwakum Petrowicz jurjewecki protopop ur. 1620 w Niżegorodskiej gubernii - r. 1656 zasłany do Tobolska

Chotkowski x. Dr.

Mowa żałobna wypowiedziana
w czasie pogrzebu ś.p. [illegible]
N. Maryi P. w Krakowie
Kraków 1893. 8vo

(Osobne odbicie z „[illegible]

782

Kukuljević Sakcinski Ivan: Izvjestje o putovanju po Dalmacii u jeseni godine 1854 (Čitano u velikoj skupštini Družtva, dne 24 travnja 1855) U Zagrebu (tiskom D. L. Gaja) 1855. 8º str. 16. (až do rzeki Cetyni)

" " " Izvjestje o putovanju kroz Dalmaciju u Napulj i Rim s osobitim obzirom na slavensku književnost, umjetnost i starine. U Zagrebu (tiskarnica D. L. Gaja 1857. 8º K. 1 str. 88 z 3 tabl. litograf. (Krzyż króla Urosza z r. 1310 † w Dubrovniku – i obraz żupana Stroje i żony jego Jerosime w monastrze Banji koło Risna wyszyty na petrahilu czyli stole z r. 1114. – Krzcielnica z czasów Wiszesława żupana z r. 900 w Wenecyj) (IV T. Arch.)

" " " Putovanje po Bosni. U Zagrebu tiskom D. L. Gaja 1858. 12º st. 119. 20 kr. sr. (Banjaluka, Travnik, Jajce (wod. spadneki Pliwa upadającej w Werbasz) – Guczjagora wieś z staremi grobowiszczami bosańskiemi

" " " Slovnik umjetnikah jugoslavenskih U Zagrebu (tiskom Ljud. Gaja) 1858. 8º Svezak I K. 4. st. 112. (A – Hein., z 2 ryc. lit.) Svezak II st. 113–192. (Hein. – Kokoljić z 2 ryc. lit.)

Različita Dela Ivana Kukuljevića Sakcinskoga:

Knjiga pérva: Pripovešti Dio pervi: Bugarin pripovešt iz novieg serbskog života (st. 1–66) – Marta Posadnica polag Karamzina. U Zagrebu tiskom Dr. L. Gaja 1842. 8º K. 4 st. 136. K. 2. (prozą) 45 kr.

Knjiga druga: Pripovešti Dio II: Bratja narodna novela – Pauk pripovešt iz dogodovštine ilirske. .. 1843. 8º K. 4. st. 102. 45 kr.

Knjiga tretja: Igrokazi: Gusar žalostna igra u 3 čina (wierszem) – Poraz mongolah junačko istoricka igra u 4 čina (prozą z r. 1242) 8º K. 4 st. 186. 4.

" " Knjiga četvarta: Pěsme Ivana Kukuljeviča Sakcinskoga, s dodatkom narodnih pěsamah puka harvatskoga. U Zagrebu tiskom Kr. pov. ilir. n. tiskarne Dra Ljudevita Gaja 1847. 8° k. 2. st. 256. k. 1. od st 5–120 (poezyje: Koraljke, Sarčanice, Kupine, Prevodi) st. 121– (Narodne pěsme puka harvatskoga: a) Štokavske z pogranicza Križ, Modruš, Ogulin. b) Čakavska, z okolic Senj, Vinodol, Everndorf w dólnej Austryj, Hornstein, Borisdorf (w Sopronskiej stolicy) Čunow (moszeńskiej stolicy) ~~[illegible]~~ c) Kajkavske w stolicy Kryżskiej, Toplica, Varasdin

Gdě i gosta nepoznata
Svaki prima kao brata
—

Tavna noći puna si ti mraka
Sarce moje još punije jada,
Jad jadujem, nikom nekažujem.
Majke nejmam da jój jade kažem
Ni sestrice da jój se potužim
Jedno drago, i to na daleko.
narodna pěsma.

Nije lica prez rumena vinca,
Nit lepote prez zelena venca,
Nit ljubavi prez mladog junaka!
Narodna pěsma.

Ludność Księstwa Serbii r. 1854.
985.000 dusz
(w 18 obwodach)
(sam Belgrad między temi liczy 14.600 dusz

p9 = post

173

Vilovnjak (mężczyzni z vilami tańczą
vilinska svila = babskie lato
Coprnjice = czarownice
coprnjak = czarownik
Sudice czyli Sudjenice = odmieniają dzieci przy porodzie
Vucji pastir =
Mora = kobieta kładzie się i pije z czło wieka
Kuga
Vukodlak
Vilženjak
Vračar

Ivan v. Kukuljevic k. k. Conservator der Baudenkmale für Croazien

Gordon duke of Gordon
Marquis and earl of Huntly

174

Johan Donat Maxim
Kukuljevich Bassani
de Sacci ur. 1816 Obergespan
des Agramer Komitats in Pension
Komandeur des russ. St. Wladimir Ordens
Präsident der Gesellschaft für südsla-
vische Geschichte u. Alterthümer

Mitglied mehrerer gelehrter
Gesellschaften, Ehrenbürger
von Agram und Essek.

KONIEC.

Časop. 1838 / 4. 1841. / 1.2.3. 1842. / 1.2. 1843. / 1.4.

175

Prof Anton Kuzmanić in
Zara bei Gebrüder Battara „Zora
dalmatinska od 1844

176

medakowitz Dan: Powiestnica Srbskoho naroda od najstaryi wremena do godine 1850. Nowy Sad 1851–1853 8°. T. I st. XL. 240

do połowy wieku XII i do początku domu Nemanjon

T. II st. 303. (do r. 1336 do Duszana silnego

T. III st. 304 (do r. 1380 do bitwy Kossowskiej)

T. IV st. 272 (do r. 1800 i do r. 1813 i do r. 1850

177

Franciscus Niconitius Nigro corcyraeus Dalmata. + 1546.

Starov. p. 128.

178

Peta Jacenty Dalmata

Bibl War. 1851.

Wrzesień p. 419.

Mrs. Jane Delmont
Mar. 1851.
Pittsfield P. M.

Nicolo Tommaseo (właściwie Tomassich) sławny publicysta i literat włoski oraz naczelnik powstania w Wenecyj urodził się w Sebenico 1803 w Dalmacyj. 1838 wydał: Relazione d'ambasciatori Veneti sulle cose di Francia (tłomacz. po francuzku)

R. 1839 czy 1840 wydał zbiór: objaśnienie wszystkich toskańskich, kozyckańskich nowogreckich i illyrskich pieśni gminnych (po włosku)

Z Dalmacyj byli rodem sławni malarze

Giulio Clovio (zwany Rafaelem malarzy miniaturowych rodem ze wsi Krisane koło Zengg

Fedrichetto (sławny uczeń Lignanego) rodem z Dalmacyj

Bonifazi da Sebenico i Martino Rota malarze z Dalmacyi. oraz Felice da Ragusa, Bartolomeo da Lola

Luca Schiavone (principe de ricamatori)

Andrea Schiavone (Meldolla czyli Medulich rodem z Sebenico.

Witezowitch Paweł ur. w Zeng; r. 1681 był de
putowanym z tego miasta na Sejmie w Szopronin a r. 1682
w Wiedniu, wtedy przezwał się Ritter, służył cesarzowi
Leopoldowi przy wywodzie historycznym praw Węgier do Kroa-
cyi; r. 1691 założył w Zagrzebiu drukarnię + w Wiedniu
1713 pisał wiele historycznych dzieł po tajnie — Do Kroacku
Sybilla i Kronikę 1744 i 1762 (pracował przeciw wywodom
historycznym Wenecyjan — zostawił w Mscr. Dykcyonarz
i gramatykę Kroacką Enc (Biograf. Universelle T. 51.
str. 82)

O Drukarniach starosławiańskich

w krajach południowo-słowiańskich mianowicie w Serbij, Bośnij, Herzegowinie, Czarnejgórze, Wenecyj, Wołoszczyźnie i Siedmiogrodzkiej ziemi. w XV, XVI i XVII stólecin.

przekład z czeskiego Pawła Józefa Szafarzyka.

181

Jak wiadomo wkroczyli w połowie 14go stólecia Turcy, rozpościerając do owego czasu w Azyi tylko swe panowanie ~~[illegible]~~ wezwani od Jana Kantakuzena przeciw cesarzowi Janowi IV Paleologowi, walecznie i w wielkim pocztcie do Europy, r. 1357, zdobyli nadmorskie miasto Gallipol, r. 1361 zaś duży i ludny Adryjanopol, w którem to ostatniem już r. 1365 sułtan Murad I stolicę swą założył, r. 1389 dnia 15 czerwca przemogli serbskiego cara Łazarza w pamiętnej bitwie na Kosowem-polu, tegoż r. pobili sobie bułgarskiego cara Zygmunta (Szyszmana) w Bukopolu, wsadziwszy go r. 1392 do więzienia, r. 1453 do opanowali Carogród, nareszcie pojmali r. 1463 bośniackiego króla Stefana Tomaszewicza i zabili go wiarołomnie mimo danego słowa i zapewnienia. Z tem to zagoszczeniem Turków do Europy ustała wprawdzie samodzielność i niepodległość państwo kwitnących aż do owego czasu na tracko-illirskiej półwyspie, mianowicie greckiego, bułgarskiego, serbskiego i bośniackiego, i niejeden ciężki cios towarzyszący koniecznie takowym gwałtownym odmianom dotknął narody ujarzmione: jednakże sama narodowość tych wspomnionych narodów, t.j. język ojczysty, ~~[illegible]~~ zwyczaje i obyczaje, owa spuścizna nadziadów stanowiąca główną podstawę żywota domowego, według mego zdania wbrew powszechnemu mniemaniu, tem samem żadnej niepodległa skazie ale nadto w niejednym względzie równo swobodnie jak przedtym i bujnie kwitnęła. Wiele przykładów w tym względzie ukazują nam owoczesne wewnętrzne dzieje, dotąd mało znane narodu bułgarskiego i serbskiego: lecz miejscowe i szczegółowe przytoczenie takowych odwiodło by mię może za nadto od celu zamierzonego. Dla objaśnienia tego na pozór dziwacznego zdania przypomnę tu tylko dwie rzeczy: najprzód, że Turcy w XV i XVI stólecin niebyli to owemi odrodnemi, zmalałemi Turkami naszych czasów, ale ludem silnym, posiadającym rząd i prawa i mającym na czele swem rządców i wodzów natchnionych, politykę ~~[illegible]~~ zdrową, która była w stanie założyć i utrzymać państwo wielkie, politykę dla cudzych i nieprzyjaciół groźną i gromiącą, dla poddanych zaś ubezpieczającą spokój, łaskawą i powolną; po drugie że owe zepsucie obyczajów, które z Carogrodu i od wschodu chrześciańskiego, rozszerzało się ku zachodowi, zaraziło także starszyznę i wodzów narodu serbskiego i ~~[illegible]~~ bułgarskiego i stało się też główną przyczyną upadku obu tych królestw; jednakże nie przeszkodziło ono jeszcze wtedy do właściwego jądra narodu, do ludu prostego, przez co pień sam zdrowy i silny nawet po ucięciu wierzchołków pod obcem panowaniem jeszcze dosyć długo ze spodu mógł zieleniec i w obfitości wypuszczać kwiato-rodne latorośle. Jednakże to cośmy tutaj wyrzekli tyczy się w ogóle tylko czasów sięgających do początku stulecia siedemnastego; wtedy już bowiem zaczęły powaga, obyczaje i rząd Turków po półtrzecia stoletnim pobycie ich w Europie, ulegać całkowitej zmianie siła takowych powoli mdlała

~~Matka Dusana. Teodora Kralica~~

Drukarnie

~~Wuka Pieśni~~ T. + arkuszy 42. 1 f. (50 ct 3 dinara

~~Rjecnik~~

Mostar (serbska) Riste J.

Savića 1891.

Vladimir M. Radović 1891

182

nowy Sad

druk Arse Pajevića 1891?

Beograd

dr. Pere Todorovića 1891

sztamparia kral.

Sv. Nikolića,

P. K. Tanaskovića

Sarajevo

dr. Riste J. Savić

183

Maretić T.: O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba pag. 81–146 I.

1f 50k.

Rad jugoslavenske Akademie znanosti i umjetnosti Knjiga 81 Razred filologičko-historičko-filozofičko-juridički.

Zagreb 1800

Kag L. Hartman

Kugli Deutsch.

Wes

Buchhandlung Fr. Zupan (Albrecht und Fiedler) in Agram

Arkiv za povjestnicu jugoslovansku
Knjiga IV. VI. VII. VIII. IX. X. (Archiv für südslavische Geschichte Band 4. 6. 7. 8. 9. 10) zu dem herabgesetzten Preis à 80 Kr. per Band.
Bibliografija hrvatska od Ivana Kukuljevica 50 Kr.
Supplementi al Saggio bibliografico 40 Kr.
Na stoljetnicu O. Andrije Kačića 20 Kr.

Zu beziehen durch das Društvo za povjest i starine Jugoslavenah u Zagrebu.

185

Arkiv za povjestnicu jugoslavensku Knjiga VII u Zagre-
bu 1863

Supplementi al saggio bibliografico della Dalmazia e
del Montenegro D. Gius. Valentinelli. Zagrabia 1862

Šafařík Paul Jos: Geschichte der südslavischen Literatur
Prag 1864 (Tempsky) I Slovenische u glagolit. Schriftthum
if. 604.

novus codex diplom Brandenburg I Hauptth. XXIV – V.B.

186

Paul Jos. Šafařik's Geschichte der südslawischen Literatur; aus dessem handschriftlichen Nachlasse herausgegeben von Josef Jireček I Slowenisches und glagolitisches Schriftthum. Prag 1864 Verlag von Friedrich Tempsky pp VIII. 192. 1 f. 60 kr. OW

r. 1833 napisał serbską, kroacką, illirską (dalmacką) słowenską i glagolicką historia literatury do r. 1830 w 6 tom in fol. Mscr.

nowszą historią literatury słowenców napisał Wacław Křížek Časopis Musea česk 1860 Tom XXIV p. 366.

Glagolickie

Missal rimski 1483 – 1741 = 6 edyc

Czasosłow rimski Breviarium 1561 – 1791 = 7 edyc

Czyny swiatych Officia sanctorum (dodatek do Brewiarza) 1791 = 1 ed.

Rytuał rzymski 1830 = 1 ed.

Misse za umerwsze 1767 = 1 ed.

Katechizm katolicki 1622 – 1628 = 2 ed.

Posłanija apostolska i ewangelie (Lectionarium) 1631. = 1 ed.

Bukwar 1528 – 1810

oraz luterskie pismo św. i postylle.

to cała literatura.

187

Nie mając w rękach genealogicznych dzieł
Math Darscich, Aloys Bicich.
~~Steph.~~ Serafin Cerva
Sebasti anus Dolci: Fasti literario
Ragusini Venetiis 1767
Franz Maria Appendini: Notizie istorico-
critiche sulle antichita storia e letteratura
de Ragusei Ragusa Martecchini I 1802. II 1803.
ob Hallische allgem Lit. Zeit. 1804 No 157.
158. Rok 1805 No 85.
Boscovich, Cunich; Lucrezia Bogascini slav. Geduhte
Devisa raguska Duce Deo, fide et justitia

Hochlobl

1330 Chod

~~1058 J~~

1386 J

Pologne Lemaitre 4°

~~w Kazim Wielk~~

i Olgerda B 70. 4°

Albanczyk. – Nazwa Arbanas lub Albanež (która powstała w X. wieku odmiast Albanopolis dziś Elbašan) nieznana jest u ludu albańskiego, który swych rodaków zowie Szyptar czyli Szczipetar (od słowa: szczipe t.j. orzeł, sokoł), kraj zaś Szypnii, a mowę szczyp. Albański język dzieli się na 2 dyalekty: 1) gegski (guha gegiszt); 2) toski (gluha toskrište)

Glasnik zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini (wychodzi co kwartał od r. 1894) God 1894. Broj 1.2.3.4. /: wydają V. Radimsky, Dr. Hörnes, Dr. Cir Truhelka, Dr. Karl Patsch. – artykuły drukowane po części italiką, a po części kirylicą/: z rycinami i tablicami

Vjestnik hrvatskog arkeologičkog družtva (przestał wychodzić 1894)

Bulletino di archeologia e storia dalmata pubblicato per cura di Prof. Fr. Bulić 1894. (Co roku 12 Nrów) R. 1894 wydało dodatek: ~~[illegible]~~ Documenti e genealogia dei bani e re bosnesi Kotromanović. (wychodzi w Spalato 1878–1894

Ephemeris Bihačensis 1894. 4to str. 24, z 30 tabl. (organ towarzystwa badaczy dziejów ojczystych w Splicie) Spalato. (po włosku i po niemiecku – archeologiczne)

Starohrvatska Prosvjeta. Glasilo Hrvatskoga starinarskog družtva u Kninu. God I 1895. 4to (wychodzi w zeszytach kwartalnych pod redakcyą prof. Fran: Radić. (druk w Zagrzebiu) Towarzystwo założone r. 1893, ma muzeum w klasztorze franciszkanów w Kninie. Prezesem Towarzystwa jest P. Aloysius Marun bernardyn.

Vodja po Spljetu i Solinu, od prof. Dr. Luke Jelića, Fr. Bulića i S. Rutara. Spljet 1894. 8vo str. 298 z 25 tablic. (po włosku i po horwacku).

Ephemeris (Salonitana) Spalatensis 1894. 4to (organ towarzystwa archeologicznego w Splicie. 4to str. 40 z 6 tabl. i 12 drzeworyt.

Hrvatski spomenici w Kninskoj okolici, napisao Fran. Bulić. U Zagrebu 1888. 8vo Svezak I.

Vjestnik Hrvatskoga Arkeologičkog Družtva. U Zagrebu 1881–1887–1894.

Arkiv Starine Bosanske. Zagreb 1857. Knjga 4.

Schematismus topographico-historicus Hercegovinae. Mostar 1873. (wydał Bakula bernardyn)

Gondola Gian - Francesco: L'Ormanide poe-
ma epico dal illirico tradotto da M. A.
Vidovich. Ragusa 1838. 8°. 7 Lire austr. 60 cent. p. 68

Rabacki Wiescoslavo: Grammatica della lingua
illirica secondo la nuova ortografia. Zara 1846.
12°. 1 L. 50

Stulli Gioachino: Lessico illirico-italiano. Ragusa
1807. 4°. 2 Vol. 40 L.

Bartoli Daniello: Della vita e miracoli di S.
Staniflao Kostka. Milano 1834. 16°. 3 L.

Bibliografia italiana, ossia elenco generale
delle opere d'ogni specie et d'ogni lingua
stampate in Italia e delle [illegible] italia-
ne pubblicate all'estero (per cura di Giacomo
Stella) Milano 1835-40. 8°. 6 Vol. 51 L. 72.

Capor Giovanni: Della patria di S. Girolamo seconda
et ultima risposta al canonico L. Stancovich. Zara
1831. 8°. 2 L. 50 c.

Cattalinich G. Storia della Dalmazia. Zara 1834.
8°. 2 Vol. 12 L.

" " Memorie sugli avvenimenti succesi
in Dalmazia dopo la caduta della republica vene-
ta. Spalato 1841. 8°. 6 L.

Cesari Antonio: Vite de Ss. Luigi Gonzaga, Stanislao
Kostka, Filippo Neri e Francesco di Sales. Ro-
ma. 1845. 16°. 2 L.

Giacic Paolo: Vita di Girolamo Muzio giustinopolitano.
Trieste 1847. 8°. 3 L.

Martini Lorenzo: Alcune vite di donne celebri con
ritratti. Milano 1829. 2 Vol. 12°. 6 L. 90 c.

Radlinsky Giuseppina: Compendio della storia romana
dalla divisione del romano imperio fino a noi. Pavia
1846. 12°. 2 L.

Stancovich Pietro: Biografia degli uomini illustri dell'Istria. Venezia 1832. 3 Vol. 8° con ritratto. 27 l. 30 c.

Chodzko Lionardo: Relazione storica geografica etc. della Polonia antica e moderna. Livorno 1831. 4 Vol. 8° 8 l.

Chopin: La Russia, trad. di Fr. Falconetti Venezia 1842. 8° fig. 10 l.

Ingigi Luca: Vileggiature dei Bizantini sul Bosforo ~~Tracio~~ Tracio; trad. di Chenbino Aznavor. Venezia 1831. 12° con carta geograf. 4 l.

I. I. F. Münster libraio in Venezia (Piazza S. Marco) Verona, Trieste.

5388 t. 2

3.

Bułgaria

K. 190 – 210

Bolgarska grammatika sega perwo soczynena ot Neofyta P. P. suszczago iz swiaszczennyja obyteli Rylskija, za oupotreblenie na slawenobolgarski te ouczylyszcza, a na swiet izdana ot ljuborodny te predstojately za Bolgarsko to proswieszczenie G. bratija Mustakowy żyteli bukoreszkija, s izdywenie to na-obszczo to nowosostawleno w Gabrowo ouczylyszcze. W Kraguewcie ou kniażesko-serbskoj typografiy 1835. 8° k. 1 str. 6 (dedykacyj) st. 1-72 (Filologiczesko preduwiedomlenie za slawennobolgarska ta Grammatyka) 73-203 (Grammatika) 204-211 (Słownik wyrazów tureckich i greckich) str. 1-7 (rejestr i omyłki druku)

autor cytuje tłomaczenie ewangielij przez Sapunowa - za najstarszy pomnik języka bulgarskiego Jana Eksarcha Bulgarskiego (tłomaczenie kazania S. Jana Damaskina) wydane 1824 w Moskwie przez Kałajdowicza - K. Anastas Stojanowicz: Cwietobranie to W Bulgaryj mówią prawie co okolica inaczej n.p. wieneć i wenec lieto i leto, mnie i mene, krela i kryla, dumaju i dumam litery є, o, ȣ zamieniają miejscami na ѫ n.p. werba i wąrba, zuby i zaby, dojde, dode i dodi i dorde, dokle i dokad, pesok i piasak, Chlieb, lep i liap, razboj i stan Literatura bulgarska: Ch. Joakima 3 dzieła: Mytarstwa, Amartolon sotyria, Razlyczny pouczytelny sobranija - Cwetko Panagjurca: Kalendar - Petra Ch. Berowicza: Bukwar s razlyczny pouczenija 1824 - Anastasa Stojanowycza: Swiaszczennoje cwietobranie 1825 w Budym - Wasilia N. Nenowycza: Swiaszczennaja istoria 1825 w Budym. - Petra Sapunowa Triawnenyna: Nowyj zawiet 1828 w Bukoreszcz - Chrysantha (Chrystaky): Arithmetika 1833 w Bilygrad

– Konstantyna Ognianowycza Serba: Istoria Aleksia cze=
łowieka bożija 1833 w Budym. – Pisarze ci używają jedni
~~partykuły~~ zaimku i zakończenia o, drudzy ot, trzeci a, inni at,
inni et (inni te) n.p. zamiast o czełowiek (ὁ ἄνθρωπος)
mowią czełowiek-o, zamiast to diete = diete-to, żena-ta
taja żena-ta

Literatura bułgarska (do r. 1840 wyszło około 30 ksiąg)

Zrolitwennyj krin (lilije) Budin 1806. 12° ff. 80.
pierwsza książka bułgar.

nowyj zawjet (tłomaczenia Piotra Sapunowa)
Bukareszt 1828. 4° ff. 220.

Sleweno-bolgarskoje djetowodstwo (pedagogia)
(archimandryta Neofyta.) Kragujewac 1835.
6 książek

Bolgarska grammatika (Jeromonacha
Neofita Rylca) Kragujewac 1835. VI. 212. 6.

Christorichia (Pajna Popowicza) Budin 1837.
str. 326.

Nowyj zawjet gospoda naszego na bolgars:
Kij język (Азыкъ) Neofita Jeromo-
nacha L. L. Rylca i s^{t} priljeżaniiem
progledan i odobren w prewosja-
szezennjeszago i premudrago mitropo-
lita ternowskago G. G. Klariona. W
Smirnje; w typografij K. Dámianowa
i sodruzestwy 1840. 8° ff. 516.
(Kosztem towarzystwa biblijno-amerykańsk.
tłomaczenie nie dość udane, archaizowane, ale
wiarygodne, skażone)

Bolgarskitje Knižnicy ili kakoe slowens:
ko pleme sobstwenno prinadleži Kiril-
lowska azbuka (przez Aprylowa) Odessa
1841.

Prepisat na carskija samoruczny Chattiszé-
rif (tłomaczenie Chaty szeryfu z greck. przez
Kallista Łukę Sopotrenca, poprawiony
przez nauczyciela jego G. Neofita Rylca) Bu-
kureszt 1841 (kodex kryminalny Sułtana
Abdul-Medzida r. 1256 Hegiry)

Mieszane słow (kalendarz z rycinami przez Chrystodula
X. Ch. Sitana Nikolowa). Bukareszt 1842. dwa edycje z literac
kiemi artykułami.

La Bulgarie ancienne et moderne par
Andre Papadopulo Vreto. St Petersburg
et Leipzig (L. Voss) 1857
(opisał Bułgarią Ami Boué: La Turquie en
Europe)

Aprylow W: Bołgarskije kniżniki ili
kakomu ~~sła~~ sławiańskomu ~~plemeni~~
sobstwenno prynadležyt kyrylłowskaja
azbuka? Odessa 1841. 8° ff. 22.

Aprylow Was: Dennica nowobołgarskago
obrazowanija. Czast perwaja. Odessa.
8° ff. 146. 21 i 3 tabl. lit. pomników.

Aprylow W: Dopołnenije k Knidze: Dennica
nowo-bołgarskago obrazowanija. Petersburg
1842. 8° ff. 42.

Matematiczeskaja geografija (tłom. z rossyj. (przez Bogojewa) Odessa 1841 Części I 12º str VIII. 72. (wiele ruszczyzny)

Njekolko dumi za prewodjat na Matematiczeska ta Geografija napisan ot Najdena Gerowa. Odessa 1842. 12º str. 25 (poezyje)

Njeszczo na njekolko to dumi za prewodjat na Matematiczeska ta Geografija. Odessa 1842. 12º str. 31 (poezyje i kilka pieśni gminnych przez Bogojewa)

Bolgarski narodni pjesne i poslowice. Budin 1842. 16º str. 63. (Bogojewa)

Zaradi wozrożdenie nowoj bolgarskoj slowesnosti (tłomaczył Rifalow z Wenelina) Bukureszt 1842 (z historycznemi pieśniami Moldawskiemi)

Prijatelski sowjeti na roditelite kak trebuwa da otchranwat' djecata si. Smirna 1842. 12º str. 38.

Korsńa na pianstwo to i kakwa polza prinosja na onija szczo go pijat' mnogo. Smirna 1842. 12º str. 7.

Naczala na Kristianskoje to uczenie ili kratka a swiaszczenna istorija i kratak katechizis. (z rossyjsk.) Odessa 1843. 12º str. 25.

Ljetnij krin ili stradanie sw. Mariny. Cargrad 1843. 12º str. 48.

Neszczo za bezgramotny te czelowjecy. Smirna 1843. 16º str. 32.

Bukwar bolgarski (Berowicza) 1843.

Stichii na Arithmetika od Geraki (przekład Sabby Ikewicza Panagorca) Smirna 1843.

Geografija Fotinowa. Smirna 1843.

Wseobszczaja geografija za djeca te (z rossyj. Bardowskiego tłomaczył Bogojew) Belegrad 1843. 8º str 421.

Dworjanski wybory (Komedia w 1 akcie z rossyjsk.) Kysznowo 1843. 8º str. 63. 5.

Prawoslawnoe uczenie (z ross. metrop Platona w r. 1762 przełożył Ilarion Stojanow Jelenczanin) Cargrad 1844. 8º str VIII. 232. 30. (pięknym językiem było 2200 prenumerantów)

Psychologia ili duszeslowie za uczenie na djeca (z greck.) Smirna 1844. 8º str 57.

Basnoslowii Sintipy filosofa (z greck. Ch. P. tłomacz) Budin 1844. 8º str. 74.

Welisarij (dramat napisany po niemieck przez Traudcena przetłomacz. na grecki a z tego na bulgarski przez A. Stojanowicza Kopilowskego) W Lipsztie 1844. 8º str. 48 (drugi przekład tejże dramy przez Someonowa Kotljaca w Carogrodzie 1844. 18º str. VIII. 52.

Bukwar K. Ognjanowicza. Cargrad 1844.

Bukwar Busnjanowa. Moskwa 1844.

Ljuboslowie (czasopism miesięczny literacki najwięcej tłomaczenia wydawany przez K. Fotinowa) Smirna (rok I) 1845. 4º str. 192 (w zeszytach z arkuszowych z litografiami – o Bulgarach nic niepisze) Rok II 1846. (są tu wypisy z żywotów świętych, z historyj, filozofii)

Zabawnik za ljeto 1845 od K. Ognjanowicza. Pariż (druk Didota) 1845. 12º str 180 (almanach gdzie st 101–126 jest o stanie oświaty w Bulgaryj)

Pokrecenie to na ednogo swiaszczennika Židina. (początek Chrześciaństwa z greck. U. Eniada tłomaczył W. Stankowicz) Bukureszt 1845.

Za dolżnosti te czelowjeczeski (z greck.) Cargrad 1845.

Prikljuczenija Telemacha (tłom. P. G. Piperowa) Wiedeń. Część I 1845. 8º str. 148.

Bolgarskij razgowornik (K. J. Fotinowa) Smirna 1845. 12º str. 96 (rozmowy grecko-bulgar.)

Stojan i Rada (poemat Najdena Gerowa) Odessa 1845. 12º str. 12. (mierne)

Mappa Bulgaryj przez Chodźi – Ruftem druk
w bulgarskiem narzeczu w Strasburgu
1844 na 4 arkuszach 1846.
Bałkańskie echo czasopis 1846. (lecz nie wyszedł
podobno)

193

Bezsonow Petr: Bołgarskija pjesni iz Sbornikow Ju. I. Wernelina, N. D. Katranowa i drugich Bołgar. Moskwa 1855 8°

Wypusk I k.n. 1. str. XVIII. 136. 156. 268. IV.

" II k.n. 1 str. XII. k.n. 1, str. 198. IV. 46. VI.

Ross. 644 / I–II. ostatni Numer. rossyjsk.

na dole w ostat. pułce

Numerus currens	Litera	
	Ławrowskij P.	Serbsko-rus. P. Ławrows. Izdanie Otd. ka i slowesn. demii Nauk str.

194

Narodne pesme Makedon. Bugarsk. Skupio Stef. Verkovicz. I
U Beogradu 1860.

195

8vo

Cesty po Bulharsku, popisuje
Konst. Jireček professor všeobecného
dějepisu na Universitě České.

(Spisů Musejních číslo CLX.)

K. n. 2, str. XVI. 710, z mappą litograf.

(Novočeska Bibliothéka číslo 27.)

V Praze, nakladem Matice České —
tiskem J. Otty 1888.

Влахо-Болгарскія или
Дако-славянскія грамоты
собранныя Юріемъ Венелинымъ. С. Петербургъ
в типогр. Император. Акад.
Наукъ 1840 г.

Obyczaje Macedońskich Bulgarów 197

Święcą: Lazarow deń, Petrow deń, Ilin deń, koło cerkwi odbywa się zgromadzenie (panair), zabijają krowę lub woła i mięsem obdzielają ludzi co zowią Bozije-ime. — Gergow den uroczyście obchodzą i wrożą z wody oraz poświęcają w cerkwi baranka którego potem zabijają i pieką i obchodzą z młodzieżą przybraną w kwiaty co zowią Ljetnica. — W Krstow-deń obchodzą z maskaradą co zowią Babugeri (dawne Rusalie) — Dudul (Ojljule) dawny obyczaj zowie się Peperuda. — Dzień imienin (imenijat den) w rodzinie obchodzą modląc się w cerkwi z zapalonemi świecami koło kutii z prosforą „Tozi obiczaj je obszcz na wsje kudje" (Periodiczesko Spisanie Srjedec 1891 Godina VIII Knižka 37, str. 90. — Gopcewicz: Makedonien str. 261 pisze iż Krsno ime czyli Slawa istnieje tylko u Serbów (svetac) że w Bulgarii go nie obchodzą — co mylne.

Odzież: Morwacy (gorale w gorach Brodskich i Sangielowskich noszą: szalwari (spodnie), dolama (wierzchnia suknia); kobiety: Kjurdija i na głowie czenber. — W Dżumalijskiem noszą męszczyźni czakoziri czyli beczwi (obcisłe spodnie), jelek, dulama i prazen siljach; kobiety zaś: kosak (suknia długa z futrem), prjedskutnik (fartuch czyli futa), na głowie: kopcze

Serbowie w Starej Serbij zowią się sami: Bugari (Gopčević str. 22.

Veselinovic utrzymuje że Macedończyki są Serbowie.

Kirdżalija = rozbójnik turecki (z końca XVIII i na początku XIX wieku) głównie w Macedonii i Bułgarii – bandyci ci walczyli wojowali przeciw Serbom i Rosyjanom – rzucali się nawet na władze tureckie – dopóki ich zupełnie nie wygubiono.

Hajduk lub Ajduk = rozbójnik serbski

198

Św. bulgarscy

Kiryl i Metody

prepodobna Piątka Ternowska + 1176, święto 15 Oktobr.

prepodobny Joan Rylski z Średca r. 1180 " 19 Oktobr.

muczenik Georgij Nowy + 1514 w Średcu zabity od sułtana Selima. święto 26 Maja

199

D. 30 grudnia (18 v. s) 1860 bułgarskich 2 ar
chimandrytów, księża i naczelnicy różnych
korporacyj esnaf wyparli się schizmy u biskupa
łacińsk. w Carogrodzie w obec patriarchy
ormian unickich Hassuna akt poddania
się papieżowi oddali x. Brunoni wikariuszo
wi apostolsk. – przyczyny wojna
Krymska 1854 – grecy patriarch fana
rioci – emigracya – przeciwnik Łabanow
poseł rossyjski i Henryk Bulwer
poseł angielski

1844/

Muller Albanien 427 200

1848 2386

Vilayet

Adrianopol

Bitolia (Manastir)

Kossovo (Pristina)

Kreta (Candia)

Salonik

Scutari (Scodra)

Vilajety podzielone na Liva = Mutessarif
(provinces)

Liva na Kaza = Kajmakam
(canton-district)

Kaza na Nahije = Mudir
(commune)

Dublet

Hist. pol.

Katalog Wystawy archeologicznej i etnograficznej we Lwowie 1885. Lwów 1885.
8vo

7648.

br.

201

Drewnosti rossijskago
Gosudarstwa 1853
Moskwa 1e z textem
Weltmana i Sniegirewa

chromolit
De Bulgarorum utrorumque
origine et sedibus Antiquissi-
mis. scripsit Card. Sergius
Uvarov Dorpati Livon 1853
8vo 92 H

Wesolina Bulg. był słowia-
nie ojczyzna Bulgarów
zachodn. góry Karpackie
a wschodnich Kaukaz
S. Radułow w Odessie
Nrawouczenije za dieca-to
Odessa 1853. st VIII. 135

Uboczne

ze Strzyżowa do Domaradza 2 mil

z Błażowy przez Niebylec do Strzyżowa

z Jasła na Warzyce Lubla do Frysztaka 2 mil

z gościńca cesarsk. między Biczem i Gorlicami na Zagorzany Moszczenicę Mszankę, Wolę Łużeńską, Łużną Brzeźnę i Siedliska, Ciężkowice Tuchów Tarnów

z Siedlisk na Dobów do Grybowa

Pologne et Russie: Légende de Kościuszko par J. Michelet Paris libraire nouvelle 1852 12° impr. Schneider. st. 144 bolent 1 frcs 16 ngr.

1871 202

Tracyja (Edirne - Vilajet - Adrianopolis) ma dystrykty (Sandzakaty) Adrianopolis grec, Philippopolis północ. bulg, Kallipolis grec, Rodosto grec, Slymno bulg.
(i Konstantynopol z małym obwodem wyjąwszy) było
2597 wsi
1,335,514 dusz (495,114 Turków i 840,400 obcych)
turcy, grecy, bulgary
w Konstantynopolu 250,000 Greków
Filipopolis 35,000 dusz (15,000 Turków 3/4 grek. 1/4 bulg.
Ormianie Katolicy (Pawlikianie)
Żydzi, Cyganie, Bulgary, Grecy
Pomak - Poturnak

granice: od Bułgarji Hemus.
od Macedonii Rodope
od wschodu morze

203

Българска Язічна

1850

Joan Dobrowicz

Dodatak k' Sanktpeterburskim sravniteljnim rječnicima Beč 1822

Bolgarski narodni pěsni i poslovici, sobra Jvan A. Bogojev Lešta 1842

Grammatika Slaveno-Bolgarska od Christaki Dupničanina Budim 1836

Gramatyka neofyta 1835

Andreov, prvička blgarska gramatika Bukurešt 1844

Leopoldstadt Mohrengasse No 756

Johan Dobrovitsch
Redacteur der bulgar. Zeitschrift Miro Trenie

204

Joan Dobrowič Bölgarska
jazična Gramatika
1850 4°
Leopoldstadt Mohrengasse
№ 756.

Na to wziąłem fl. 4.

d. 17 Wrześ ark 3½

1 | 9 6 | 29
4
1 42

36

1 | 9 6 | 29
4
1 42

84
42
42

84
36 f 1

2
9 1
9 1

Jurij Iwanowicz Venelin ur. 1802 + w Moskwie 1839 (wydał dzieło „Drewnyje i nowyje Bołgary)

Dannica bolgarska pismo rocznik zeszytami literackie wydaje Pawłow w Odessie 1842

206

Kanitz F.

Donau Bulgarien und
der Balkan. Hist. geogr.
Reisestudien. Leipzig
Hermann Fries 1875.
8° 15 Mark

207

Rakowski Geor-
gij Hajkow:
Bolgarska starina
Bukurešta 1865.
4° fl. 268.

Sukiennicy

208

Hekert A.: La Bulgarie, son passé et sa renaissance. Paris 1886. 8°. ppg. 32.

Hist pour. pol. 750.

Invent.	Litera	

Jireček: Geschichte der Bulgaren 209

pag. 24. 98. 106. 567
104. 108.

Vasil D. Stoyanoff

secretair de la société litteraire bulgare

Braila

(en Roumanie)

Vasil D. Stojanow Bolgarin iz Zerowna djelowoditel na Bolgarskoto Knizowno Druzestwo